เวทีสิ่งแวดล้อม

เอกสารทางวิชาการ

เรื่อง

ฐานข้อมูลด้านนโยบายที่ดินของประเทศไทย

สถาบันวิจัยสังคม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายงานการศึกษาเรื่อง
ฐานข้อมูลด้านโยบายที่ดินของประเทศไทย

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มิถุนายน 2548

สารบาญ

สารบาญ ก

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล 1

1.2 วัตถุประสงค์ 1

1.3 วิธีการศึกษา 1

1.4 การเสนอผลการศึกษา 1

1.5 คำจำกัดความ 2

บทที่ 2 นโยบายที่ดิน 7

2.1 รัฐบาลและระยะเวลาบริหารประเทศ 7

2.2 นโยบายที่ดินก่อนมีการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ (พ.ศ.1762-2435) 10

2.2.1 นโยบายที่ดินสมัยสุโขทัย (พ.ศ.1762-1981) 10

2.2.2 นโยบายที่ดินสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1893-2310) 10

2.2.3 นโยบายที่ดินสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ.2310-2325) 12

2.2.4 นโยบายที่ดินสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2352) 12

2.3 นโยบายที่ดินภายหลังการสถาปนากระทรวงเกษตรและพานิชการ (พ.ศ.2435-2475) 17

2.4 นโยบายที่ดินภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 (พ.ศ.2475-2504) 21

2.5 นโยบายที่ดินและเหตุการณ์ภายหลังการประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 30

2.5.1 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) 30

2.5.2 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) 35

2.5.3 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) 44

2.5.4 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) 54
2.5.5 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) 63
2.5.6 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) 80
2.5.7 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) 104
2.5.8 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) 127
2.5.9 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2544-2548) 200
เอกสารอ้างอิง 276

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

จากหลักฐานที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของไทยนั้น รัฐได้ให้ความสนใจกับการบริหารจัดการที่ดินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ด้วยความสำคัญที่ว่าที่ดินเป็นรากฐานของการผลิตที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ รัฐได้ตระหนักดีว่าการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดในแต่ละพื้นที่นั้นมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศโดยส่วนรวม จึงได้กำหนดนโยบายที่ดินขึ้นทั้งในรูปกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี ระเบียบ และมติของคณะกรรมการต่างๆ นโยบายที่ดินที่กำหนดขึ้นดังกล่าวมีทั้งที่เชื่อมโยง สอดคล้องและขัดแย้งซึ่งกันและกันขึ้นอยู่กับแนวคิดและนโยบายของผู้บริหารประเทศในช่วงเวลานั้นๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 1762 ถึงปัจจุบันได้มีนโยบายที่ดินที่ได้กำหนดขึ้นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตามนโยบายที่ดินในอดีตได้กระจัดกระจายอยู่ในส่วนราชการและสถาบันต่างๆ ไม่มีการรวบรวมไว้ในลักษณะฐานข้อมูล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำฐานข้อมูลนโยบายที่ดินขึ้นให้เห็นภาพรวมของนโยบายที่ดินในอดีตรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่มีมา เพื่อที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการทบทวนเพื่อจัดทำนโยบายที่ดินขึ้นใหม่หรือเพื่อการศึกษาเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำฐานข้อมูลด้านนโยบายที่ดินของประเทศไทย

1.3 วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทบทวนนโยบายที่ดินจาก

1.3.1 คำแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาในส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 หลักการและเหตุผลของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินที่ประกาศใช้มาแล้ว

1.3.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9

1.3.4 มติคณะรัฐมนตรี

1.3.5 มติ/ระเบียบของคณะกรรมการคณะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน

1.4 การเสนอผลการศึกษา

จะมีการเสนอผลการศึกษาดังนี้

1.4.1 ลำดับนโยบายที่ดินตามเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2548 โดยไม่จัดเป็นหมวดหมู่ดังนี้

(1) นโยบายที่ดินสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1762-1981)

(2) นโยบายที่ดินสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310)

(3) นโยบายที่ดินสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325)

(4) นโยบายที่ดินสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2435)

(5) นโยบายที่ดินภายหลังการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ(2435-2475)

(6) นโยบายที่ดินภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ 2475 (พ.ศ 2475-2540)

(7) นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9 (พ.ศ.2504-2548 รวม 9 ระยะ)

1.4.2 จัดหมวดหมู่ รวม 12 หมวดหมู่ ตามลำดับเวลา คือ

(1) การจัดที่ดินทำกิน

(2) การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

(3) ธนาคารที่ดิน/กองทุนที่ดิน

(4) ค่าทดแทนทรัพย์สินจากโครงการก่อสร้างเขื่อน/ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

(5) การสำรวจ จำแนกดินและการใช้ที่ดิน

(6) แผนการใช้ที่ดิน

(7) การอนุรักษ์ดินและน้ำ/ จัดรูปที่ดิน

(8) การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

(9) ระบบข้อมูลที่ดิน

(10) การบริหารและจัดการ

(11) สิทธิในที่ดิน

(12) ภาษีที่ดิน/ค่าธรรมเนียม/การเช่าที่ดิน

1.5 คำจำกัดความ

“นโยบาย” หมายถึง นัยยะแห่งวิธีปฏิบัติ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525)

“นโยบาย” หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ และคณะ 2526)

“ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาป เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ สิทธิในที่ดิน” หมายความว่า กรรมสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงสิทธิครอบครองด้วย (มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ ใบจอง ” หมายความว่า หนังสือแสดงการยอมให้เข้าครอบครองที่ดินชั่วคราว(มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“หนังสือรับรองการทำประโยชน์” หมายความว่า หนังสือคำรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว(มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ ใบไต่สวน ” หมายความว่า หนังสือแสดงการสอบสวนเพื่อออกโฉนดที่ดิน และให้หมายความรวมถึงใบนำด้วย (มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ โฉนดที่ดิน ” หมายความว่า หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน และให้หมายความรวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และการจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” (มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ การรังวัด ” หมายความว่า การรังวัดปักเขต และทำเขต จด หรือคำนวณการรังวัดเพื่อให้ทราบที่ตั้งแนวเขตที่ดิน หรือทราบที่ตั้งและเนื้อที่ของที่ดิน (มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ การค้าที่ดิน ” หมายความว่า การได้มาและจำหน่ายไปซึ่งที่ดินเพื่อประโยชน์ในกิจการค้าหากำไรโดยวิธีขาย แลกเปลี่ยน หรือให้เช่าซื้อที่ดิน(มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497)

“ที่ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วยชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ” (FAO, 1974)

“การพัฒนาที่ดิน” หมายความว่าการกระทำใดๆ ต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และหมายความรวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ หรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาดุลย์ธรรมชาติ หรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา 3 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พศ. 2506)

“ การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของดินที่ได้จำแนกไว้ (มาตรา 3 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พศ. 2506)

“ดิน” หมายความรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 3 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พศ. 2506)

“ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลก เป็นวัตถุที่ค้ำจุนการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วยแร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ และมีลักษณะชั้นแตกต่างกันซึ่งแต่ละชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ตลอดทั้งระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น “ (FAO, 1974)

“ป่า” หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน (มาตรา 4 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484)

“ ที่ราชพัสดุ ” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาป

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคล และขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ (มาตรา 4 พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518)

“การจัดรูปที่ดิน” หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึงที่ดินทุกแปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางผังจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทานและการระบายน้ำ การจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การบำรุงดิน การวางแผนการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมตลอดถึงการแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินตลอดจนการจัดเขตที่ดินสำหรับอยู่อาศัย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517)

“ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ” หมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น ๆ โดยรัฐนำที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมิได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่าหรือเข้าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิตตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น (มาตรา 4 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พศ. 2518)

“ เกษตรกรรม ”

1) ตามความหมายในมาตรา 4 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงไหม เลี้ยงครั่ง เพาะเห็ด และการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

2) ตามความหมายในมาตรา 5 พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำนาเกลือ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3) ตามความหมายในมาตรา 3 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2517

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงไหม เลี้ยงครั่ง เพาะเห็ด การประมง และเกษตรกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

4) ตามความหมายในมาตรา4 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“เขตเกษตรเศรษฐกิจ” หมายความว่า เขตการผลิตทางการเกษตร ซึ่งรวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และการปลูกป่า ที่กำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับภาวะตลาดเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศ โดยคำนึงถึงสภาพที่คล้ายคลึงกันของปัจจัยหลัก เช่น ดินฟ้าอากาศ แหล่งน้ำ พืชที่ปลูก สัตว์ที่เลี้ยง ประเภทของเกษตรกรรมและรายได้หลักของเกษตรกร (มาตรา 3 พระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ 2522)

“ การผังเมือง” หมายความว่า การวาง จัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุขลักษณะ ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ (มาตรา 4 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ 2518)

“ ทางหลวง ” หมายความว่า ทางหรือถนนซึ่งจัดไว้เพื่อประโยชน์ในการจราจรสาธารณะทางบก ไม่ว่าในระดับพื้นดิน ใต้หรือเหนือพื้นดิน หรือใต้หรือเหนืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นนอกจากทางรถไฟ และให้หมายความรวมถึงที่ดิน พืชพันธุ์ไม้ทุกชนิด สะพาน ท่อ หรือรางระบายน้ำ อุโมงค์ ร่องน้ำ กำแพงกันดิน เขื่อน รั้ว หลักสำรวจ หลักเขต หลักระยะ ป้ายจราจร เครื่องหมายจราจร เครื่องหมายสัญญาณ เครื่องสัญญาณไฟฟ้า เครื่องแสดงสัญญาณ ที่จอดรถ ที่พักคนโดยสาร เรือสำหรับขนส่งข้ามฟาก ท่าเรือสำหรับขึ้นหรือลงรถ และอาคารหรือสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์งานทางบรรดาที่ได้จัดไว้ในเขตทางหลวงเพื่อประโยชน์แก่งานทางนั้นด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติทางหลวง 2535)

“แร่” หมายความว่า ทรัพยากรธรณีที่เป็นอนินทรียวัตถุ มีส่วนประกอบทางเคมีกับลักษณะทางฟิสิกส์แน่นอน หรือเปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อย ไม่ว่าจะต้องถลุงหรือหลอมก่อนใช้หรือไม่ และหมายความรวมตลอดถึงถ่านหิน หินน้ำมัน หินอ่อน โลหะและตะกรันที่ได้จากโลหกรรมหินซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเป็นหินประดับหรือหินอุตสาหกรรม และดินหรือทราย ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเป็นดิน อุตสาหกรรมหรือทรายอุตสาหกรรม ทั้งนี้ไม่รวมถึงน้ำ เกลือสินเธาว์ ลูกรัง หิน ดินหรือทราย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510)

“เขตเหมืองแร่” หมายความว่า เขตพื้นที่ซึ่งกำหนดในประทานบัตรชั่วคราว หรือประทานบัตร (มาตรา 4 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510)

“การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่” หมายความว่า การดำเนินการพัฒนาที่ดินหลายแปลงโดยการวางผังจัดรูปที่ดินใหม่ ปรับปรุงหรือจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการร่วมรับภาระและกระจายผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ โดยความร่วมมือระหว่างเอกชนกับเอกชนหรือเอกชนกับรัฐเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เหมาะสมยิ่งขึ้นในด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและชุมชน และเป็นการสอดคล้องกับการผังเมือง (มาตรา 3 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่พ.ศ 2547)

บทที่ 2
นโยบายที่ดิน

การศึกษาเรื่องนโยบายที่ดินในครั้งนี้ ได้ทบทวนถึงความเป็นมาของนโยบายในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยในปี พ.ศ. 1762 จนถึงเดือนมีนาคม 2548 ตามลำดับเวลาโดยแบ่งออกเป็นระยะต่างๆ ดังนี้ คือ

(1) นโยบายที่ดินก่อนมีการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ (พ.ศ. 1762-2435)

(1.1) นโยบายที่ดินสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1762-1981)

(1.2) นโยบายที่ดินสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310)

(1.3) นโยบายที่ดินสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325)

(1.4) นโยบายที่ดินสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2435)

(2) นโยบายที่ดินภายหลังการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ (พ.ศ 2435-2475)

(3) นโยบายที่ดินภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ 2475 (พ.ศ 2475-2504)

(4) นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9 (พ.ศ.2504-2548)

นโยบายที่ดินที่ได้ทบทวนนี้ ประกอบด้วยคำแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น มาตรา 165 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 211 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2540 รวมทั้งหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน มติคณะรัฐมนตรี มติคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่แต่งตั้งตามกฎหมายและแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่าง ๆ

สาระสำคัญของการศึกษาในบทนี้นอกจากทบทวนนโยบายที่ดินของรัฐแล้ว ยังได้ลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับนโยบายตลอดจนการจัดตั้งสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ดินไว้ด้วย

2.1 รัฐบาลและระยะเวลาบริหารประเทศ

ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ถึงปี พ.ศ. 2548 รวมเวลา 73 ปี ได้มีรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศรวม 55 คณะ ดังนี้

ลำดับที่	ระยะเวลา	นายกรัฐมนตรี
1.	28 มิถุนายน 2475 - 9 ธันวาคม 2475	พระยามโนปกรณ์นิติธาดา [1]
2.	10 ธันวาคม 2475 - 31 มีนาคม 2476	พระยามโนปกรณ์นิติธาดา [1]
3.	1 เมษายน 2476 - 20 มิถุนายน 2476	พระยามโนปกรณ์นิติธาดา [1]
4.	24 มิถุนายน 2476 - 15 ธันวาคม 2476	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
5.	16 ธันวาคม 2476 - 21 กันยายน 2477	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
6.	22 กันยายน 2477 - 8 สิงหาคม 2480	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
7.	9 สิงหาคม 2480 - 20 ธันวาคม 2480	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
8.	21 ธันวาคม 2480 - 16 ธันวาคม 2481	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
9.	16 ธันวาคม 2481 - 6 มีนาคม 2485	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
10.	7 มีนาคม 2485 - 24 กรกฎาคม 2487	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
11.	1 สิงหาคม 2487 - 17 สิงหาคม 2488	นายควง อภัยวงศ์ [1]
12.	31 สิงหาคม 2488 - 17 กันยายน 2488	นายทวี บุณยเกตุ [1]
13.	17 กันยายน 2488 - 15 ตุลาคม 2488	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช [1]
14.	31 มกราคม 2489 - 18 มีนาคม 2489	นายควง อภัยวงศ์ [1]
15.	24 มีนาคม 2489 - 1 มิถุนายน 2489	หลวงประดิษฐ์มนูธรรม [1]
16.	11 มิถุนายน 2489 - 21 สิงหาคม 2489	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
17.	23 สิงหาคม 2489 - 30 พฤษภาคม 2490	พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ [1]
18.	30 พฤษภาคม 2490 - 8 พฤศจิกายน 2490	พระยาพหลพลพยุหเสนา [1]
19.	10 พฤศจิกายน 2490 - 6 กุมภาพันธ์ 2491	นายควง อภัยวงศ์ [1]
20.	21 กุมภาพันธ์ 2491 - 8 เมษายน 2491	นายควง อภัยวงศ์ [1]
21.	8 เมษายน 2491 - 24 มิถุนายน 2492	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
22.	25 มิถุนายน 2492 - 28 พฤศจิกายน 2494	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
23.	29 พฤศจิกายน 2494 - 6 ธันวาคม 2494	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
24.	6 ธันวาคม 2494 - 23 มีนาคม 2495	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
25.	24 มีนาคม 2495 - 25 กุมภาพันธ์ 2500	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
26.	21 มีนาคม 2500 - 16 กันยายน 2500	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม [1]
27.	21 กันยายน 2500 - 26 ธันวาคม 2500	นายพจน์ สารสิน [1]
28.	1 มกราคม 2501 - 20 ธันวาคม 2501	พลเอกถนอม กิตติขจร [1]
29.	9 กุมภาพันธ์ 2502 - 8 ธันวาคม 2506	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ [1]
30.	9 ธันวาคม 2506 - 7 มีนาคม 2512	จอมพลถนอม กิตติขจร [1]
31.	7 มีนาคม 2512 - 16 พฤศจิกายน 2514	จอมพลถนอม กิตติขจร [1]
32.	18 ธันวาคม 2515 - 14 ตุลาคม 2516	จอมพลถนอม กิตติขจร [1]

ลำดับที่	ระยะเวลา	นายกรัฐมนตรี
33.	14 ตุลาคม 2516 - 22 พฤษภาคม 2517	นายสัญญา ธรรมศักดิ์ [1]
34.	27 พฤษภาคม 2517 - 14 กุมภาพันธ์ 2518	นายสัญญา ธรรมศักดิ์ [1]
35.	15 กุมภาพันธ์ 2518 - 6 มีนาคม 2518	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช [1]
36.	14 มีนาคม 2518 - 12 มกราคม 2519	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช [1]
37.	20 เมษายน 2519 - 23 กันยายน 2519	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช [1]
38.	25 กันยายน 2519 - 6 ตุลาคม 2519	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช [1]
39.	22 ตุลาคม 2519 - 19 ตุลาคม 2520	นายธานินทร์ กรัยวิเชียร [1]
40.	11 พฤศจิกายน 2520 - 12 พฤษภาคม 2522	พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ [1]
41.	12 พฤษภาคม 2522 - 29 กุมภาพันธ์ 2523	พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ [1]
42.	3 มีนาคม 2523 - 30 เมษายน 2526	พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ [1]
43.	30 เมษายน 2526 - 4 สิงหาคม 2529	พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ [1]
44.	5 สิงหาคม 2529 - 3 สิงหาคม 2531	พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ [1]
45.	4 สิงหาคม 2531 - 9 ธันวาคม 2533	พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ [1]
46.	9 ธันวาคม 2533 - 23 กุมภาพันธ์ 2534	พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ [1]
47.	2 มีนาคม 2534 - 6 เมษายน 2535	นายอานันท์ ปันยารชุน [1]
48.	7 เมษายน 2535 - 9 มิถุนายน 2535	พลเอกสุจินดา คราประยูร [1]
49.	10 มิถุนายน 2535 - 22 กันยายน 2535	นายอานันท์ ปันยารชุน [1]
50.	23 กันยายน 2535 - 13 กรกฎาคม 2538	นายชวน หลีกภัย [1]
51.	13 กรกฎาคม 2538 – 25 พฤศจิกายน 2539	นาย บรรหาร ศิลปอาชา [1]
52.	25 พฤศจิกายน 2539 – 9 พฤศจิกายน 2540	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ [1]
53.	9 พฤศจิกายน 2540 – 9 กุมภาพันธ์ 2544	นาย ชวน หลีกภัย [1]
54.	9 กุมภาพันธ์ 2544 – 9 มีนาคม 2548	พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร [2]
55.	9 มีนาคม 2548 - ปัจจุบัน	พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร [3]

ที่มา :

1. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540
2. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 2544
3. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 2548

2.2 นโยบายที่ดินก่อนมีการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ (พ.ศ.1762-2435)

2.2.1 นโยบายที่ดินสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1762 - 1981)

อาณาจักรสุโขทัยซึ่งมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีและเป็นศูนย์กลางของอาณาจักร เริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1762 ลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัยขึ้นอยู่กับการเพาะปลูกเป็นหลัก (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ 2533 หน้า 165) สมัยสุโขทัยนี้ได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ราษฎรในการเข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า

" เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทางเพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองค้า ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้ล้มตายหายกว่า เหย้าเรือนพ่อเชื้อเสื้อค้ามันช้างขอ ลูกเมีย เยีย ข้าว ไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลู พ่อเชื้อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น.....

.....สร้างป่าหมากป่าพลูทั่วเมืองทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางหลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน.....

.....เบื้องตะวันออกเมืองสุโขทัยนี้ มีพิหาร มีปู่ครู มีทะเลหลวง มีป่าหมาก ป่าพลู มีไร่มีนา มีถิ่นมีถาน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก มีป่าม่วงมีป่าขาม ดูงามดังแกล้ง

เบื้องตีนนอนเมืองสุโขทัยนี้ มีตลาดปสาน มีพระอัจนะ มีปราสาท มีป่า หมากพร้าว ป่าหมากกลาง มีไร่มีนา มีถิ่นมีถาน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก

เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้ มีกุฏิพิหารปู่ครูอยู่ มีสรีตภงส์ มีป่าพร้าวป่าลาง มีป่าม่วงป่าขาม ..... " (กรมศิลปากร 2515 หน้า 7-9)

นโยบายที่ดินในสมัยสุโขทัยจากที่ปรากฏในศิลาจารึกนั้นจะสรุปได้ว่า เป็นเรื่องระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินและการสืบมรดก

2.2.2 นโยบายที่ดินสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1893 - 2310)

ภายหลังอาณาจักรอยุธยาได้สถาปนาใน พ.ศ. 1893 อาณาจักรสุโขทัยก็เริ่มเสื่อมอำนาจ อาณาจักรอยุธยาก็ขยายอำนาจ และผนวกอาณาจักรสุโขทัยเข้าไว้ในอาณาจักรอยุธยา อาณาจักรอยุธยาดำรงความเป็นราชธานีอยู่เป็นเวลา 417 ปี มีแนวคิดด้านนโยบายที่ดิน ที่สำคัญหลายเรื่อง

ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)ได้กำหนดการปกครองแบบจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ 2533 หน้า 166) มีขุนเกษตราธิการ เป็นเสนาบดีกรมนา ในสมัยนี้ขุนเกษตราธิการได้รับพระบรมราชโองการให้ตรากฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จที่ว่าด้วยเรื่องการไร่

นาและสัตว์พาหนะ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 6) ซึ่งมีเรื่องนโยบายที่ดินรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะบทที่ 35, 42 และ 43 ดังนี้

" กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 35 มาตราที่ 33 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าผู้ใดก่นสร้างเลิกรั้งที่ไร่นาเรือกสวนนั้นให้ไปบอกแก่เสนา นายระวาง นายอากร ไปดูที่ไร่นา เรือกสวนที่ก่นสร้างนั้นให้รู้มากและน้อยให้เสนานายระวางนายอากรเขียนโฉนดให้ไว้แก่ผู้เลิกรั้งก่นสร้างนั้นให้รู้ว่าผู้นั้นอยู่บ้านนั้นก่นสร้างเลิกรั้งตำบลนั้นขึ้นในปีนั้นเท่านั้นไว้เป็นสำคัญ ถ้าแลผู้ใดลักลอบ ก่นสร้างเลิกรั้งทำตามอำเภอใจเองมิได้บอกเสนานายระวาง นายอากรจับได้ก็ดี มีผู้ร้องฟ้อง พิจารณาเป็นสัจไซ้ร ให้ลงโทษ 6 สถาน "

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 42 บัญญัติไว้ว่า "ที่ในแว่นแคว้นกรุงเทพมหานครศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรัมย์ เป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว หากให้ราษฎรทั้งหลายผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่จะได้เป็นที่ราษฎรก็หามิได้ แลมีพิพาทแก่กันดังนี้ เพราะมันอยู่แล้ว มันละที่บ้านที่สวนมันเสียและมีผู้หนึ่งเข้ามาอยู่แลล้อมทำไว้เป็นคำนับ ให้เป็นสิทธิแก่มัน แต่มันหากไปราชการสุขทุกข์ประการใดก็ดีมันกลับมาแล้วมันจะเข้ามาอยู่เล่าไซ้ร ให้คืนมันอยู่เพราะมันมิได้ซัดที่นั้นเสีย ถ้ามันซัดที่เสียช้านานถึง 9 ปี 10 ปี ไซ้ร ให้แขวงจัดราษฎรซึ่งหาที่มิได้นั้นอยู่ อย่าให้ที่นั้นเปล่าเป็นทำเลเสีย อนึ่งถ้าที่นั้นมันปลูกต้นไม้อัญมณี อันมีผลไว้ให้ผู้อยู่ให้ค่าต้นไม้นั้น ถ้ามันพูนเป็นโคกไว้ให้บำเหน็จซึ่งมันพูนนั้นโดยควรส่วนที่นั้นมิให้ซื้อขายแก่กันเลย"

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 43 มาตรา 1 มีบัญญัติไว้ว่า " ถ้าที่นอกเมืองหลวง อันเป็นแว่นแคว้นกรุงศรีอยุธยาใช่ที่ราษฎร อย่าให้ซื้อขายแก่กันอย่าละไว้ให้เป็นทำเลเปล่า และให้นายบ้านนายอำเภอ แขวง และนายอากร จัดคนเข้าอยู่ในที่นั้น อนึ่ง ที่นอกเมืองชำรุดอยู่นานก็ดี แลมันผู้หนึ่งล้อมเอาที่นั้นเป็นไร่เป็นสวน มันได้ปลูกต้นไม้สรรอัญมณีในที่นั้นไว้ ให้ลดอากรแก่มันปีหนึ่ง พ้นกว่านั้นเป็นอากรหลวงแล "

ตามบทกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จทั้ง 3 บทนี้ ได้วางหลักการไว้ว่า ที่ดินทั้งหลายเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน แต่พระราชทานให้ราษฎรอยู่อาศัยทำมาหากิน ราษฎรผู้ใดประสงค์จะได้ที่ดินไปทำประโยชน์ ต้องไปบอกเสนา นายระวาง นายอากร ให้ออกไปตรวจสอบสภาพที่ดินที่จะก่นสร้าง เลิกรั้งยกขึ้นเป็นไร่นาสวน คือ ไปบอกคำนับขออนุญาตก่อน ให้เสนา นายระวาง นายอากร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในการนั้นเขียนใบอนุญาต ซึ่งเรียกว่า "โฉนด" ให้ผู้ขอยึดถือไว้เป็นหนังสือคู่มือสำหรับที่ ถ้าหากราษฎรเข้าไปทำในที่ดินโดยไม่บอกกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ก่อนก็ถือเป็นความผิดมีโทษ6 สถาน

ดังนั้น การที่ราษฎรจะได้ที่ดินเข้าอยู่อาศัยและทำประโยชน์จึงทำได้ 2 วิธี คือ ขออนุญาตเข้าไปเองตามนัยแห่งกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 35 และพนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้เข้าไปตามนัยแห่งบทที่ 43

การจับจองที่ดินนั้น ก็ไม่ได้จำกัดเนื้อที่ถือครองไว้ ใครมีกำลังเท่าไรก็ทำเอาตามแต่กำลังและความสามารถที่จะอำนวยให้ แต่ที่ดินในกรุงศรีอยุธยานั้นหากจับจองเป็นเจ้าของเพียงแต่มีสิทธิทำกินเท่านั้น หากมีความกัน ผู้เข้ามาทำกินทีหลังต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ และต้องคืนที่ดินให้ ห้ามซื้อขายแก่กัน ส่วนที่ดินนอกกรุงศรีอยุธยาถ้าว่างเปล่าลง ก็ให้เจ้าหน้าที่จัดคนเข้าอยู่ทำกินเสีย เมื่อทำได้ผลให้ลดอากรในปีแรก เพื่อจูงใจให้คนเข้าทำกินเพิ่มขึ้น จากนั้นจึงค่อยเก็บอากรในปีต่อๆไป (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 16-17)

ตามบทกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จทั้ง 3 บทนี้ จะครอบคลุมถึงนโยบายที่ดิน 3 ด้าน คือ (1) การขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (2) การทอดทิ้งที่ดิน (3) การเก็บภาษีที่ดิน

2.2.3 นโยบายที่ดินสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310 - 2325)

ภายหลังกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าใน พ.ศ. 2310 แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ย้ายราชธานีมาอยู่ที่กรุงธนบุรี อาณาจักรธนบุรีดำรงอยู่ได้15 ปี

เนื่องจากในสมัยกรุงธนบุรีได้อยู่ในช่วงการทำสงครามเพื่อป้องกันการรุกราน การปกครองก็ยังยึดแบบอย่างจากสมัยอยุธยา (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ 2533 หน้า 167) ไม่ปรากฏจากหลักฐานว่านโยบายที่ดินได้เปลี่ยนแปลงจากสมัยอยุธยา นอกจากนั้น นโยบายที่ดินในสมัยต่อมา คือ เริ่มต้นกรุงรัตนโกสินทร์มีหลักฐานว่ายังคงลักษณะเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา จึงวิเคราะห์ได้ว่านโยบายที่ดินในสมัยกรุงธนบุรีก็คงมีลักษณะเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา

*2.2.4 นโยบายที่ดินสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325 – 2435)

1) นโยบายที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325 - 2352)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 16-17) ได้สรุปการจัดการที่ดินในช่วงรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325 - 2352) ไว้ดังนี้

“ ในรัชกาลที่ 1 ยังคงลักษณะการปกครองเช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังนั้น ตัวบทกฎหมายที่ใช้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงคงใช้ต่อกันมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะกฎหมายที่ดินได้ใช้สืบเนื่องกันมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) คือกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 35 ,42 และ 43

ระบอบการปกครองบ้านเมืองไทยในยุคนั้นอยู่ในรูปสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระเจ้าแผ่นดินก็เท่ากับรัฐ ส่วนหน่วยบริหารราชการได้แบ่งออกเป็นรูปจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา กิจกรรมฝ่ายที่ดินสังกัดอยู่ในกรมนา ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษานาหลวงเก็บหางข้าวค่านาจากราษฎร เป็นพนักงานซื้อข้าวขึ้นฉางหลวงเมื่อมีกรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดินขึ้นก็ตกในอำนาจของศาล กรมนาเป็นผู้พิจารณาตัดสิน

การจัดที่ดินให้บุคคลเข้าจับจองทำประโยชน์ในสมัยรัชกาลที่ 1 จึงเป็นไปตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จดังกล่าว "

2) นโยบายที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2352 - 2367)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 22) ได้สรุปการจัดการที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2352 - 2367) ไว้ดังนี้

" ในรัชกาลนี้ รูปการปกครองเช่นเดียวกับรัชกาลที่ 1 คือ จตุสดมภ์ พระองค์ทรงพิจารณาเห็นว่า ควรให้เจ้าของสวน เจ้าของนาเสียภาษีอากรด้วยความเป็นธรรมเพื่อไม่ให้มาก ไม่ให้น้อยเกินสมควร จึงมีประเพณีช้า ๆ นาน ๆ เจ้าพนักงานก็จะออกไปเดินสวนกันครั้งหนึ่ง การเดินนานั้นคล้ายกับการเดินสวน แต่ในรัชกาลที่ 2 ยังไม่ได้เก็บค่านา ให้เก็บหางข้าวตามอย่างโบราณ

ลักษณะเก็บหางข้าวนั้น คือ ราษฎรทำนาได้ข้าวมากน้อยเท่าใดก็แบ่งส่วนให้เป็นภาคหลวงตามสมควร ในรัชกาลนี้ โปรดเกล้าฯ ให้เก็บภาคหลวงไร่ละ 2 สัตครึ่งเจ้าของนาต้องขนข้าวอันเป็นส่วนหางข้าวมาส่งยุ้งหลวงเอง

ลักษณะการเก็บหางข้าวนั้น กำหนดเป็น 2 อย่าง คือ นาในที่ใดอาศัยได้ ทั้งน้ำฝนและน้ำท่า กำหนดนานั้นว่านาน้ำท่า วิธีเก็บหางข้าว เก็บด้วยวิธีโคคู่ คือ นับจำนวนโค (กระบือ) โดยเอาเกณฑ์จำนวนโคขึ้นต้นเป็นอัตราหางข้าวที่จะต้องเสียนา อีกอย่างหนึ่งซึ่งอาศัยทำแต่น้ำฝนอย่างเดียว คือ เป็นตอนน้ำขึ้นไปไม่ถึง วิธีเก็บหางข้าว เรียกว่า นาอย่างฟางลอย คือ กำหนดเอาเป็น ท้องที่ที่ได้ทำนาจริงๆ และที่ได้ผล ถ้าไม่ได้ผลไม่เก็บ

ฉะนั้น ข้าหลวงเดินนา เมื่อสำรวจรู้จำนวนนาเสร็จแล้ว ก็ออกหนังสือสำคัญให้แก่เจ้าของนาหนังสือเรียกว่า ***"ตราแดง"*** ให้แก่นาโคคู่ ส่วนที่ออกสำหรับนาฟางลอยเรียกว่า ***"หนังสือใบจอง"*** จึงเห็นได้ว่าการจัดที่ดินสมัยนั้นมุ่งในแง่สำรวจตรวจเก็บภาษีอากรจากที่ดินมากกว่าที่จะเล็งผลในทางคุ้มครองกรรมสิทธิ์

สำหรับผู้ที่จะออกไปเก็บค่านา เรียกว่า"เสนา"กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นเดิมเสนาเป็นผู้ออกใบจอง ค่าธรรมเนียมเป็นของเสนา ต่อมาข้าหลวงกรมนามีหน้าที่ออกใบจอง และค่าธรรมเนียมจองเป็นของรัฐ "

3) นโยบายที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367 - 2394)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 6) ได้สรุปการจัดการที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367 - 2394) ไว้ดังนี้

" ในสมัยรัชกาลที่ 3 นี้ พระองค์ทรงยึดแนวพระราชปฏิบัติด้านการจัดที่ดิน เช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ 2 และได้โปรดเกล้าฯให้เก็บค่านาเป็นตัวเงินแทนข้าวเปลือกเพื่อจะไม่ให้ราษฎรได้รับความลำบาก เพราะเดิมต้องขนข้าวมาส่งถึงฉางหลวง จึงได้เรียกว่า " ค่านา" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา "

4) นโยบายที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394 - 2411)

เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2398 ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาเบาริง (Bowring Treaty) ระหว่างประเทศไทยและประเทศอังกฤษ (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี 2525 หน้า 91)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 33) ได้สรุปการจัดการที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394 - 2411) ไว้ดังนี้

" ในสมัยนี้ ประเทศไทยเริ่มมีการคบค้าสมาคมกับต่างประเทศมากขึ้น ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ภาวะเศรษฐกิจของประเทศจึงค่อย ๆ แปรสภาพจากการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าทั้ง ๆ ที่แต่เดิมไทยสามารถยืนได้ด้วยขาตนเองเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ของประเทศ การที่รัชกาลที่ 4 ทรงตัดสินใจยอมทำสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศอย่างเสียเปรียบ ใน พ.ศ 2398 นั้น จึงเป็นการตัดสินใจด้วยเหตุผลทางการเมืองมากกว่าอย่างอื่น

เมื่อเป็นเช่นนี้พระองค์จึงทรงออกประกาศว่าด้วยเขตที่ซึ่งฝรั่งจะเช่าหรือซื้อได้ (พ.ศ. 2399) โดยระบุไว้ว่า " ที่ดินที่อยู่ในพระนครและห่างกำแพงพระนครออกไปเพียงสองร้อยเส้นเข้ามาโดยรอบในเขตเท่านี้ ห้ามไม่ให้ผู้ใดขายที่ดินแก่คนนอกประเทศที่เข้ามาอยู่ยังไม่ถึง 10 ปี แต่จะให้เช่าอยู่นั้นได้ไม่ห้าม "

ขณะเดียวกันพระองค์ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้มีการขุดคลอง เพื่อใช้เป็นที่ทำสวนไร่นาด้วย " ทำท้องทุ่งริมคลองขุดใหม่ ตั้งแต่บางขวางไปออกบ้านงิ้วรายนั้นเป็นแขวงเมืองนนทบุรี เมืองนครไชยศรี เดิมรกร้างว่างเปล่าอยู่หามีผู้เป็นเจ้าของไม่ ครั้นเมื่อขุดคลองไปตลอดแล้ว ข้าพเจ้าได้สั่งเจ้าพระยารวิวงศ์มหาโกษาธิบดี ว่าที่พระคลัง ผู้เป็นแม่กองขุดคลอง ให้จับจองที่ว่างเปล่านั้นเป็นที่นา อยู่ในแขวงเมืองนนทบุรี"

ในรัชกาลนี้นอกจากข้าวเป็นสินค้าออกสำคัญแล้ว พระองค์ยังทรงสนับสนุนเกื้อกูลให้ปลูกอ้อย ทำน้ำตาลเพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้น ฉะนั้นคลองที่ขุดจึงมีจุดประสงค์เพื่อการส่งอ้อย และน้ำตาลด้วย "

5) นโยบายที่ดินในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 – 2435)

พ.ศ. 2418 มีการจัดตั้งกองทำแผนที่ (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 37)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 40) ได้สรุปการจัดการที่ดินในช่วงปี 2411 - 2435 ซึ่งเป็นช่วงต้นของรัชกาลที่ 5 ไว้ดังนี้

" การปรับปรุงที่ดินได้มีประกาศ พ.ศ.2420 พยายามที่จะจำกัดการจับจองที่เพื่อมิให้ปล่อยรกร้างว่างเปล่าโดยระบุระยะเวลาไว้ และเพื่อเป็นการจูงใจให้คนเร่งทำการผลิตมากขึ้น จึงมอบสิทธิพิเศษแก่ราษฎรที่ได้ออกเงินออกแรงช่วยในการขุดคลอง โดยเพิ่มอายุตราจองขึ้นกว่าพระราชกำหนดเดิมอีก 2 ปี เป็น 5 ปีด้วยกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ราคาที่ดินริมคลอง โดยเฉพาะบริเวณใกล้ ๆ กรุงเทพมหานครจึงมีราคาสูงขึ้น ฉะนั้นที่ดินบริเวณริมคลองซึ่งใช้ในการทำนาจึงพลอยกลายเป็นย่านสินค้าไปด้วย การขุดคลองซึ่งแต่เดิมเป็นโครงการสาธารณของรัฐบาล จึงกลายเป็นโครงการเอกชนเช่นกันบริษัทเหล่านี้ส่วนมากเป็นพระราชวงศ์ หรือข้าราชการชั้นสูง และคนจีนที่ร่ำรวยเป็นผู้ดำเนินการเช่นใน ร.ศ.105 (พ.ศ. 2430) นั้น บริษัทขุดคลองและคูนาสยามก็ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ขุดคลองบริเวณทุ่งรังสิตไปจนถึงนครนายก ในการขุดและซ่อมแซมคลองนี้ บริษัทผู้ดำเนินการได้รับสิทธิพิเศษให้จับจองที่ดินริมคลองทั้งสองฝั่ง ระยะห้นจากฝั่งคลองข้างละ1 เส้น เพื่อจำหน่ายให้กับชาวไร่ชาวนา โดยจะออกใบสำคัญให้เรียกว่า ใบตรอก เพื่อไว้ไปขอรับโฉนดกับเจ้าหน้าที่ และยังได้รับสิทธิให้เก็บค่าธรรมเนียมแก่เรือที่ผ่านไปมาในคลองนั้นด้วย นอกจากนี้ยังอำนวยความสะดวกให้กับบริษัทถ้าหากเป็นความกันจนถึงทูลเกล้าฯถวายฎีกา เป็นต้น"

พ.ศ. 2427 พระวิภาคภูวดล (เจมส์ ฟิตซรอย แมกคาร์ธี เอสไควร์) ได้เดินทางไปรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบแผนที่ประเทศสยาม เมื่อเดินทางจากที่ราบสูงโคราชสู่หนองคาย ได้รายงานเหตุการณ์ไว้ดังนี้

" จากภูไท (Pu Thai Song) เส้นทางช่วงแรกที่ผ่านป่าไม้ต้นเตี้ยไม่น่าสนใจนัก แต่พอเดินไปสักพัก ป่าก็ทึบเข้า ทางเดินวกเวียนขรุขระตะปุ่มตะป่ำลำบากแก่เกวียนเทียมวัวเป็นอันมาก แต่แล้วปุบปับทั้งป่าและทางก็หายไป เราโผล่ออกมาที่บริเวณลานเกลืออันกว้างขวาง ไม่มีต้นไม้แม้แต่ต้นเดียว และร้อนระอุ

แม้ภูมิประเทศเท่าที่ผ่านมา มีประชากรน้อยมาก แต่มีหลักฐานแสดงว่ามีการเกษตรกรรมอย่างกว้างขวางทั่วไป ที่นั่นมีการทำเหมืองเกลือ ซึ่งมีสะสมอยู่ในปริมาณมากในลานเห็นเป็นแสงเรืองระยิบอยู่บนผิวดิน เหมือนเกล็ดน้ำค้างแข็งเมื่อมองในเวลาเช้าเขาจะต้องเอาหน้าดินเหล่านี้ใส่ลงในลำรางหยาบๆ ซึ่งโดยมากทำจากลำต้นไม้ขุดให้เป็นโพรงด้านล่างเจาะช่องให้น้ำไหลได้ แล้วเอาน้ำที่ละลายผสมกับดินถ่ายจากรางลงภาชนะอื่นทางช่องนั้น ดำเนินกรรมวิธีดังนี้จนกว่าน้ำนั้นจะไม่มีรสเค็มอยู่อีกต่อไป แล้วนำน้ำในภาชนะนั้นไปทำให้ระเหยแห้งเหลือแต่ผงเกลือไว้" (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 71-72)

วันที่ 3 กันยายน 2428 (ร.ศ 104) มีการจัดตั้งกรมทำแผนที่ สังกัดกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ มี พระวิภาคภูวดล (เจมส์ ฟิตซรอย แมกคาร์ธี เอสไควร์) เป็นเจ้ากรม (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 37)

พ.ศ. 2431 มีการขุดคลองรังสิตและคลองซอยต่างๆ โดยบริษัทขุดคลองและคูนาสยาม(กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 37)

ใน พ.ศ. 2435 ได้มีการยกเลิกตำแหน่งสมุหกลาโหม สมุหนายก และระบบจตุสดมถ์ รวมทั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และกรมลูกขุน (หลวงนรกิจบริการ 2517 หน้า 132-142) โดยมีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ คือ

1) มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาในพระองค์

2) ได้ยกฐานะส่วนราชการที่เป็นกรมขึ้นเป็นกระทรวง รวม 12 กระทรวง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2435 คือ

1. กระทรวงมหาดไทย	7. กระทรวงพระคลัง
2. กระทรวงกลาโหม	8. กระทรวงยุทธาธิกร
3. กระทรวงต่างประเทศ	9. กระทรวงธรรมการ
4. กระทรวงวัง	10. กระทรวงยุติธรรม
5. กระทรวงนครบาล	11. กระทรวงโยธาธิการ
6. กระทรวงเกษตรพนิชการ	12. กระทรวงมุรธาธร

2.3 นโยบายที่ดินภายหลังการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ (พ.ศ 2435-2475)

นโยบายที่ดินและเหตุการณ์ที่สำคัญ ตั้งแต่มีการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการในปี พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา ได้ปรากฏตามลำดับเวลา ดังนี้

วันที่ 1 เมษายน 2435 ได้มีการสถาปนากระทรวงเกษตรพนิชการ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 6)

พ.ศ. 2435 กรมทำแผนที่โอนไปสังกัดกระทรวงเกษตรพนิชการ (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 7)

วันที่ 18 กันยายน 2439 ได้มีการสถาปนากรมป่าไม้สังกัดกระทรวงมหาดไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 8)

พ.ศ. 2442 มีพระบรมราชโองการตั้งกระทรวงเกษตราธิการ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 8)

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2444 ได้มีการสถาปนากรมทะเบียนที่ดิน สังกัดกระทรวงเกษตราธิ-การ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 8)

วันที่ 23 กันยายน 2444 ได้จัดตั้งหอทะเบียนที่ดินเมืองกรุงเก่า (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ณ หอสภาคารราชประยูรพระราชวังบางปะอิน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 9)

วันที่ 6 มิถุนายน 2444 ได้เริ่มทำการเดินสำรวจปักที่หมายเขตที่ดินเป็นครั้งแรกในประเทศไทย (กรมที่ดิน 2544 หน้า 85)

ในปี พ.ศ. 2444 (ร.ศ.120) นี้ ได้มีการออกโฉนดฉบับแรก ที่ตำบลบ้านแป้ง อำเภอพระราชวัง แขวงเมืองกรุงเก่า เนื้อที่ 89 ไร่ 1 งาน 52 ตารางวา (กรมที่ดิน 2537 หน้า 53)

ระหว่างปี พ.ศ. 2444 - 2451 ได้มีการจัดตั้งหอทะเบียนที่ดินขึ้นอีก 9 แห่ง คือ หอทะเบียนที่ดินเมืองนครชัยศรี เมืองชลบุรี เมืองฉะเชิงเทรา เมืองพิษณุโลก เมืองพิชัย (อุตรดิตถ์) เมืองสุพรรณบุรี เมืองปราจีนบุรี เมืองลพบุรี และเมืองอ่างทอง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 42)

ในปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ.127) ได้มีการตราพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 42)

พ.ศ. 2452 กรมทำแผนที่โอนไปสังกัด กรมเสนาธิการทหารบก กระทรวงกลาโหม (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 38)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 40-42) ได้สรุปการปรับปรุงสิทธิในที่ดิน ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2411 - 2453 ไว้ดังนี้

" การปรับปรุงสิทธิที่ดินในรัชกาลนี้ได้มีการตรากฎหมายออกให้หลายฉบับด้วยกัน ได้แก่

ก. ใบเหยียบย่ำ

1. ใบเหยียบย่ำก่อน ร.ศ. 117 นั้น ไม่มีระเบียบปฏิบัติแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากคำรับสั่งของเสด็จในกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ที่ว่า " ครั้งโบราณ ใบเหยียบย่ำขอได้ที่กำนัน

กำนันมีอยู่ทุกหัวถนน ใบเหยียบย่ำก็เขียนด้วยดินสอดำกระดาษฟางรัฐบาลอนุญาตให้กำนันออกได้เพื่อจะได้เร็วดี เมื่อรัฐบาลอนุญาตแก่กำนันเช่นนี้ ก็ต้องจำกัดอำนาจอำเภอ กำนันจึงกำหนดใบเหยียบย่ำมีอายุปีเดียวในครั้งเดียว " นอกจากนี้ยังพิจารณาโดยอาศัยข้อวินิจฉัยของศาลฎีกามาประกอบด้วย

2. ใบเหยียบย่ำ ตามข้อบังคับการหวงห้ามที่ดิน ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ซึ่งได้ให้นายอำเภอเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกใบเหยียบย่ำ และต้องมาต่ออายุทุกๆรอบ 12 เดือน ถ้าหากผู้ถือใบเหยียบย่ำมีความประสงค์จะซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ดินให้แก่ผู้อื่นแล้ว ให้ทำหนังสือสัญญาและสลักหลังในใบเหยียบย่ำนั้น และถ้าใบเหยียบย่ำเป็นอันตรายสูญหายก็ให้แจ้งขอรับใบอนุญาตแทนได้

3.ใบเหยียบย่ำซึ่งปรากฏมีอยู่ในกฎกระทรวงเกษตราธิการ ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) หมวดที่ 8 ว่าด้วยการจับจองที่ดิน ออกตามความในข้อ 15 กันยายน ร.ศ. 120

4. ใบเหยียบย่ำซึ่งออกตามพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127

5.ใบเหยียบย่ำตามประกาศใช้เป็นข้อบังคับชั่วคราว สำหรับการปลูกสวนใหญ่ สวนสมพักศรที่ไร่แลนา ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453)

ข. ตราจอง หรือใบจอง

1. ตราจองออกตามพระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมือง กรมการเสนา กำนัน อำเภอ ซึ่งจะออกเดินประเมินนา ร.ศ. 93 (พ.ศ. 2417)

2. ตราจองที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงขุดคลอง ออกให้แก่ราษฎรที่ช่วยขุดคลอง ตามประกาศขุดคลอง ร.ศ. 96 (พ.ศ. 2420)

3.ตราจองชั่วคราว หรือโฉนดตราจอง พระราชบัญญัติออกตราจองที่ดินชั่วคราว ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ต่อมาได้ประกาศเปลี่ยนนามเป็นพระราชบัญญัติโฉนดแผนที่อย่างใหม่

ค. หนังสือแสดงว่าได้นำวัดเพื่อรับโฉนดที่ดิน

1. ใบเดินทุ่ง

2. ใบไต่สวนหมายเขตที่ดิน

3. ใบนา

4. ใบตรอกบริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม

ง. หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์

1. ตราแดง เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่นา

2. โฉนดสวน เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่สวน ที่ปลูกต้นไม้ยืนต้น ที่มีอายุ3 ปีขึ้นไป

3. โฉนดป่า เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่ปลูกพันธุ์ไม้ชนิดเล็ก หรือไม้ล้มลุก

4. หนังสือสำคัญสำหรับที่บ้าน

5. ตราจองชั่วคราว ออกตามพระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราว ร.ศ. 121

6. โฉนดที่ดินออกตามประกาศพระบรมราชโองการ ให้ออกโฉนดที่ดินมณฑลกรุงเก่าและมณฑลกรุงเทพฯ ร.ศ. 120

7. โฉนดแผนที่ตามพระราชบัญญัติออกตามโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127

ทั้งนี้เพื่อทรงอุดหนุนที่จะให้เกษตรกรผู้เพาะปลูก ไถหว่าน ทำประโยชน์ที่ดิน ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ไม่ให้โต้แย้งวิวาทแย่งชิงสิทธิในที่ดินซึ่งกันและกัน ทรงปรับปรุงวิธีการรังวัด ทำแผนที่ ทำทะเบียนที่ดินไว้เป็นหลักฐาน วิธีการรังวัดได้ทำอย่างแผนที่สามเหลี่ยมยึดโยงชี้ตำแหน่งแหล่งที่ดินบอกเนื้อที่ไว้ชัดแจ้ง มีแผนที่แสดงรูปของที่ดินในโฉนดที่ออกให้ราษฎรยึดถือไว้เป็นคู่มือด้วย ในการที่จะโอนจำหน่ายหรือได้มาซึ่งที่ดินที่มีโฉนดแผนที่ก็ให้เป็นไปกระทำที่สำนักงานเรียกชื่อว่า หอทะเบียนที่ดิน"

วันที่ 17 กรกฎาคม 2457 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 31 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ในมาตรา 120 และ 122 ดังนี้

" มาตรา 120 ที่ว่างซึ่งรัฐบาลอนุญาตให้ราษฎรทำการเพาะปลูกนั้น เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะต้องตรวจตราจัดการป้องกันการเกี่ยงแย่งในระหว่างราษฎรที่ไปตั้งทำการเพาะปลูกก่อนได้รับโฉนด "

" มาตรา 121 ที่น้ำอันเป็นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะตรวจตารักษาป้องกันมิให้พืชพันธุ์สัตว์น้ำสูญไป

" มาตรา 122 ที่อันเป็นสาธารณะประโยชน์ คือ ที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้น ตลอดจนถนนหนทาง และที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตารักษาอย่าให้ผู้ใดเกียจกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว

พ.ศ. 2457 เปลี่ยนชื่อกรมทำแผนที่เป็นกรมแผนที่ทหารบก (กรมแผนที่ทหารบก 2526 หน้า 39)

พ.ศ.2464 ได้โอนกรมป่าไม้มาสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 11-12)

พ.ศ. 2465 เปลี่ยนชื่อกรมแผนที่ทหารบกเป็นกรมแผนที่ (กรมแผนที่ทหารบก 2526 หน้า 40)

ในปี พ.ศ. 2473 ได้มีการถ่ายภาพทางอากาศบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา และบริเวณที่ราบสูงนครราชสีมา ผลิตแผนที่ 1 : 50,000 และ 1 : 25,000 (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 186)

วันที่ 19 เมษายน 2475 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ 2475 โดยยกเลิกกฎหมาย 4 ฉบับ คือ

1. ประกาศภาษีเรือโรงร้านตึกแพ ปีมะเมีย โทศก จุลศักราช1232
2. ประกาศแก้ข้อความในประกาศเก็บภาษีเรือโรงร้านตึกแพ ปีมะเมีย โทศก จุลศักราช 1232
3. ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมภาษีเรือโรงร้าน พุทธศักราช2474
4. ประกาศว่าด้วยการใช้ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมภาษีเรือโรงร้าน พุทธศักราช2474

หลักการและเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ การขยายภาษีโรงเรือนให้ครอบคลุมที่ดินด้วยโดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2475

2.4 นโยบายที่ดินภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ 2475 (2475-2504)

วันที่ 24 มิถุนายน 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรได้มีหลัก 6 ประการในการพัฒนาประเทศ คือ

" 1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

2. จะรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

3. จะต้องบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะพยายามหางานให้ราษฎรทำโดยเต็มความสามารถ จะร่างโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

4. จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอภาคกัน

5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก4 ประการ ดังกล่าวแล้วข้างต้น

6. จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 1)

ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจ ประกอบด้วยข้อเสนอ 2 ข้อ ส่วนแรกว่าด้วยการเปลี่ยนระบบกรรมสิทธิ์ ส่วนที่สองว่าด้วยการจัดให้มีการพัฒนาการเศรษฐกิจ ในส่วนแรก นายปรีดี เสนอให้โอนที่ดินที่เป็นปัจจัยการผลิตทั้งหมดเป็นของรัฐ โดยให้ค่าตอบแทนแก่เจ้าของปัจจุบันในรูปพันธบัตรเงินกู้เป็นการเสนอให้จัดระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเสียใหม่ โดยล้มชนชั้นศักดินาเจ้าของที่ดินและจำกัดอำนาจของชนชั้นนายทุนลง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2524 หน้า 214)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525 หน้า 69-70) ได้สรุปเรื่องเค้าโครงเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินไว้ดังนี้

" เกี่ยวกับประเด็นที่ดินนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้ชี้แจงว่าเจ้าของนาส่วนมากประสงค์จะขายนามากกว่าปล่อยให้ชาวนาทำกันไปแล้วคอยแต่เก็บค่าเช่า เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลควรจะเป็นผู้ซื้อที่ดินเหล่านั้นกลับคืนมาเอง โดยรัฐบาลอาจออกใบกู้ให้เจ้าของที่ดิน ถือไว้ตามราคาที่ดินของตนโดยรัฐบาลจะให้ดอกเบี้ยตามอัตราของการกู้เงินในขณะที่ซื้อ ซึ่งไม่เกินร้อยละ15 เจ้าของที่ดินก็จะได้ดอกเบี้ยที่แน่นอนยิ่งกว่าการให้เช่า

เมื่อที่ดินได้กลับมาเป็นของรัฐบาลเช่นนี้แล้ว รัฐบาลก็จะประหยัดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมได้มาก สำหรับการจัดซื้อที่ดินได้เสนอไว้ว่า " ให้รัฐบาลมีอำนาจซื้อบรรดาที่ดินทั้งหลายนอกจากที่อยู่สำหรับครอบครัวเอกชน และเอกชนจากที่ดินซึ่งเอกชนได้รับอนุญาตหรือสัมปทานให้ประกอบเศรษฐกิจในที่ดินนั้น บรรดาที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งยังไม่อยู่ในความครอบครอง หรือกรรมสิทธิ์

ของผู้ใดนั้น ผู้ใดจะขอครอบครองหรือมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านั้นไม่ได้ นอกจากได้รับสัมปทานจากรัฐบาล"

" นาย ปรีดี พนมยงค์ ได้นำเค้าโครงนี้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเข้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป แต่พระยามโนปกรณ์นิติธาดา ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้เก็บเค้าโครงไว้

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้เริ่มมีเค้าโครงความคิดมาตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองรัชกาลที่ 7 นั่นเอง "

ภายหลังได้มีนโยบายและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดินปรากฏมาอย่างต่อเนื่องดังนี้

ในคำแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการในรัฐบาลคณะที่ 5 ซึ่งมีพระยาพหล-พลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2476 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

"กรมเกษตร

จะลงมือสำรวจที่ดินว่างเปล่าว่าที่ใดเหมาะแก่การเพาะปลูกอย่างใด

กรมป่าไม้

จะจัดทำให้ป่าที่มีอยู่แล้วสมบูรณ์ขึ้นโดยวิธี ปลูก ซ่อม ตัด ฟัน โค่น หรือ กานไม้ และตัดสะสางพันธุ์ไม้เลื้อยต่างๆที่รบกวน

จะจัดสร้างป่าใหม่โดยวิธีเพาะและปลูกไม้ขึ้น จะทำสำหรับไม้สักปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 3,000 ไร่ ส่วนไม้กระยาเลยก็จะทำบ้างแต่เพียงเล็กน้อย

จะทำการหมายเขตต์และทำแผนที่ป่า เพื่อการสงวนและการอนุญาตการทำไม้ทั่วไป จะวางโครงการการทำป่าไม้ คือ สำรวจชนิด ขนาด และวางกำหนดเขตต์ให้ราษฎรตัดฟันเป็นปี ๆ หรือเป็นคราว ๆ ไป

กรมที่ดินและโลหกิจ

จะทำการสำรวจและออกโฉนดที่ดินเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี

ดำเนินการรังวัดทำแผนที่สำหรับการออกโฉนดตราจองและประทานบัตร การรังวัดนี้ปีหนึ่งทำงานได้เพียงประมาณ 100,000 ไร่ จะขยายการให้เดินมากขึ้นโดยวิธีถ่ายรูปทางอากาศ การเขียนจำลองและทำแผนที่นั้น ก็จะทำให้ละเอียดยิ่งขึ้น

กรมวิทยาศาสตร์

จะทำการแยกธาตุดินที่ทำการเพาะปลูก" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 22-25)

ต่อมาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2477 พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายรัฐบาลคณะที่ 6 ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2477 มีนโยบายที่ดิน ดังนี้

" จัดการสำรวจภูมิประเทศและทรัพย์สินแผ่นดินทั่วๆ ไป โดยใช้ผู้ชำนาญตรวจให้ทราบว่าในท้องที่ใดสมควรแก่การอย่างใด

จัดการสำรวจที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่มีเจ้าของ แล้วจัดวางระเบียบการจับจองที่ดินให้เหมาะแก่การเพาะปลูกและสมแก่อัตตภาพของบุคคล " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 35)

ในปี 2478 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานที่ดินราชพัสดุมาจัดสรรให้ชาวนาเช่าซื้อ ในอำเภอลำลูกกา เป็นรุ่นแรกจำนวน 68 ครอบครัว รวมเนื้อที่ 4,019 ไร่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 70)

ปี 2478 ได้เริ่มจัดตั้งสหกรณ์เช่าซื้อที่ดินขึ้นที่จังหวัดปทุมธานี (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 96) ต่อมาในปี 2480 ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์นิคมเกษตรกรรมแห่งแรกที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 262)

ปี 2478 ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ลงวันที่ 8 เมษายน2479 โดยมีเหตุผลว่า สมควรวางวิธีการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินขึ้นไว้

ปี 2479 ได้เริ่มมีการสำรวจและจำแนกดินในประเทศไทย โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตร เช่น กรมการข้าว กรมกสิกรรม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย2529 หน้า 9)

วันที่ 23 ธันวาคม 2480 พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 8 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีนโยบายที่ดิน ดังนี้

" จะจัดการสำรวจดินในท้องที่ต่างๆ ว่าเหมาะแก่การปลูกพืชชนิดใดบ้างเมื่อได้ทำการทดลองปลูกพืชที่เห็นว่าเหมาะแก่พื้นที่นั้นๆ และเห็นลู่ทางที่จะบังเกิดผลสมประสงค์ ก็จะได้แนะนำชักจูงราษฎรบำรุงพื้นที่ดินเพื่อให้การเพาะปลูกพืชนั้น ๆ ได้ผลเท่าที่ควรจะได้

จัดวางระเบียบการจับจองที่ดิน ที่ได้รับการบำรุงจากราชการแล้วให้เป็นไปเพื่อการเพาะปลูก และเหมาะสมแก่อัตภาพของบุคคล " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 44)

เมื่อได้มีการจัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2483 (กรมประชาสงเคราะห์ 2523 หน้า 1) พันเอกหลวงพิบูลสงคราม (ยศขณะนั้น) นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์คนแรก ได้พิจารณาว่า ในขณะนั้นประเทศไทยมีที่ดินรกร้างว่างเปล่า มิได้ใช้ทำประโยชน์จำนวนมาก ประชากรส่วนใหญ่อาชีพเป็นเกษตรกรยังยากจน ขาดแคลนที่ดินทำกิน ต้องเช่า

ที่ดินของผู้อื่น หากปล่อยทอดทิ้งไว้ก็จะเป็นภาระหนักแก่รัฐบาลและเกิดช่องว่างทางสังคมยิ่งขึ้น จึงได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้นแห่งแรกที่อำเภอพระพุทธบาท จสระบุรี ในปี2483 (กรมประชาสงเคราะห์ 2528 หน้า 3)

ต่อมาวันที่ 16 มีนาคม 2485 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลชุดที่ 10 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีข้อความเกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้:-

" การที่ดิน จะควบคุมที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ให้เป็นไปในทางที่จะบังเกิดผลอันดี โดยร่วมมือกับกระทรวงทบวงกรมเจ้าหน้าที่อื่น เพื่อให้ได้มีการจัดประเภทที่ดินเพื่อผลอันดีในทางเศรษฐกิจ มีการป่าไม้ แร่ เกษตร เป็นต้น จะช่วยบุคคลที่ตั้งใจประกอบอาชีพตามอิสระให้ได้รับความสะดวกในการจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่า ส่วนที่ดินที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็จะจัดให้ผู้ถือกรรมสิทธิ์ หรือมีสิทธิครอบครองได้รับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองเป็นหลักฐานในมือ กับจะปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสมกับกาลสมัย " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 63-64)

วันที่ 15 ตุลาคม 2484 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 58 ตอนที่ 73 บทบัญญัติในมาตรา 4 ***"ป่า"*** หมายความว่า ***"ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน"***

ในปี 2485 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2485 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 59 วันที่ 24 มีนาคม 2485

นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลชุดที่ 16 ต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2489 มีข้อความเกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้ :-

" การที่ดิน จะได้เร่งรัดและส่งเสริมบรรดาการกระทำทั้งปวง ซึ่งรัฐบาลก่อนได้เริ่มดำเนินการไว้แล้วให้เป็นผลดียิ่งขึ้น เช่นการช่วยบุคคลที่ตั้งใจประกอบอาชีพทางกสิกรรมให้ได้รับความสะดวกในการจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่า และการจัดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแล้วได้รับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองโดยรวดเร็ว เป็นต้น " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 86)

ต่อมาเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2489 นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี แถลง นโยบายของรัฐบาลคณะที่ 17 ต่อรัฐสภา มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินคล้ายคลึงกับนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 16 ดังนี้

“ การที่ดินจะได้เร่งรัดและส่งเสริมบรรดากิจการซึ่งได้ดำเนินอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การจัดที่ดินครองชีพ การให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการจับจองที่ดินเพื่อประกอบการกสิกรรม ตลอดจนการจัดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแล้วได้รับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยรวดเร็ว เป็นต้น ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 93)

วันที่ 5 มิถุนายน 2490 พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 18 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

“ส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบการเลี้ยงชีพเป็นหลักฐานและช่วยเหลือในเรื่องการขอจับจองและออกหนังสือสำคัญให้รวดเร็วขึ้น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 99)

พ.ศ. 2491 กรมแผนที่ เปลี่ยนชื่อเป็น กรมแผนที่ทหารบก (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 40)

วันที่ 23 มีนาคม 2492 มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 17 ในหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยเริ่มมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดินในมาตรา 34 ดังนี้

“ มาตรา 34 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย ”

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใช้หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลก็ดี การโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลมาเป็นของรัฐก็ดี ถ้ามิใช่ด้วยความยินยอมของบุคคลนั้น จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัย สาธารณะหรือเพื่อป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และต้องชดใช้ค่าทดแทนอันเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย ”

ปี 2493 ในช่วงรัฐบาลชุดที่ 22 ซึ่งมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา พ.ศ.2493 กำหนดให้มีการเก็บค่าเช่านาเฉลี่ยแล้วสูงสุดไม่เกิน 25 % ของผลผลิต อย่างไรก็ตามการควบคุมค่าเช่านาตามกฎหมายดังกล่าว ไม่คอยจะมีผลในทางปฏิบัติมากนัก ได้มีการประกาศใช้ในท้องที่ 18 จังหวัดเท่านั้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 หน้า 124)

วันที่ 11 ธันวาคม 2494 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 24 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

“ ส่งเสริมช่วยเหลือให้ราษฎรมีที่ดินและเคหสถานบ้านเรือนเป็นกรรมสิทธิ์ของตนตามสมควรแก่อัตภาพ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 131)

วันที่ 3 เมษายน 2495 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 25 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินคล้ายคลึงกับที่ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 24 ดังนี้

“ขยายส่งเสริมช่วยเหลือให้ประชาราษฎรมีที่ดินและเคหสถานบ้านเรือนเป็นกรรมสิทธิ์ของตนตามควรแก่อัตภาพ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 135)

วันที่ 3 ธันวาคม 2495 รัฐบาลไทยได้ตกลงทำแผนที่ของประเทศไทยร่วมกับรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้เริ่มทำการบินถ่ายภาพจนถึงปี 2501 งานบินถ่ายภาพของประเทศไทยเหนือละติจูด 11 องศา 45 ลิบดาเหนือ ก็แล้วเสร็จ รูปถ่ายมีมาตราส่วนประมาณ 1 : 40,000

ต่อมาในปี 2497 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินเพื่อความเป็นธรรมของสังคม พ.ศ. 2497 ขึ้น โดยมีเจตนารมณ์ที่จะช่วยเหลือเกษตรกรที่ถูกฉ้อโกงที่ดินให้มีโอกาสเรียกร้องที่ดินของตนคืนมา แต่ได้ยกเลิกในเวลาต่อมาเพราะขัดกับรัฐธรรมนูญที่ใช้ในขณะนั้น

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2497 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ 2497 ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 71 ตอนที่ 13 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พุทธศักราช2477 ได้ใช้มานานแล้ว สมควรปรับปรุงให้เหมาะสมแก่กาลสมัย ประกอบกับทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไว้ สมควรแก้ไขให้สอดคล้องต้องกัน ในการนี้ควรจะได้บัญญัติเป็นพระราชบัญญัติใหม่ทั้งฉบับ

ปี 2497 ได้มีการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 78 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497 ในหมวดที่ 2 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินเพื่อประชาชน

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินฉบับนี้ คือ ***“ในขณะนี้ได้มีกฎหมายว่าด้วยที่ดินอยู่หลายฉบับ สมควรนำมาประมวลไว้ในที่เดียวกัน และปรับปรุงเสียใหม่ให้รัฐได้ดำเนินการจัดที่ดินโดยกว้างขวางเพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชน”***

วันที่ 6 กันยายน 2498 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เรื่อง ระเบียบว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 72 ตอนที่ 68 โดยมีรายละเอียดดังนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

หมวด 2 ลักษณะของที่ดินที่จะจัดให้ประชาชน

หมวด 3 คุณสมบัติของบุคคลที่จะจัดให้เข้าอยู่อาศัยเพื่อประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพ

หมวด 4 การดำเนินการจัดที่ดินให้ประชาชน

หมวด 5 การออกใบจอง

หมวด 6 การทำประโยชน์ในที่ดินและการสิ้นสิทธิในที่ดินตามใบจอง

หมวด 7 การสั่งให้ออกจากที่ดิน

หมวด 8 การรับรองการทำประโยชน์

หมวด 9 การจับจองที่ดิน

วันที่ 25 กรกฎาคม 2499 มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 57 หน้า 881 วันที่ 24 กรกฎาคม 2499

วันที่ 11 ธันวาคม 2499 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้สั่งการถึงผู้ว่าราชการจังหวัดให้ดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองในส่วนของจังหวัดหรืออำเภอขึ้นเท่าที่จะมีที่ดินจัดให้ ตามหนังสือที่ นว.23521/2499 เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ราษฎรให้มีที่ดินทำมาหากินเป็นของตนเอง และได้อยู่อาศัยรวมกลุ่มกันเพื่อให้สะดวกต่อการพัฒนาในภายหลัง (กรมประชาสงเคราะห์ 2528 หน้า 216-217)

"การวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาลตั้งแต่ปี 2483 ถึงปี 2499 สรุปได้ว่ามีการเริ่มต้นของการบริหารที่ดินเป็นระบบมากขึ้น เป็นจุดเริ่มต้นและขยายการจัดที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรจัดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน และคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคม ให้มีการถือครองที่ดินที่เหมาะสมต่อกิจกรรมการใช้ที่ดินเพื่อเป็นนิคมสร้างตนเอง มีส่วนเอื้ออำนวยต่อการปกครองของรัฐบาล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่าเกิดจากแรงผลักดันทางการเมืองของ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นผู้นำรัฐบาลได้สั่งให้ดำเนินการ"

เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2500 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง การเวนคืนที่ดินทางราชการโดยประเด็นหลักคือ ค่าทดแทนที่ดินถ้าตกลงกันได้ให้ซื้อโดยไม่ต้องเวนคืน

วันที่ 13 มกราคม 2500 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ยกเลิกมาตรา 34-49 ในประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ข้อความในมาตรา 34 ที่บัญญัติไว้เดิม มีดังนี้

“มาตรา34 นับแต่วันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ บุคคลจะมีสิทธิในที่ดินได้ดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่เกิน 50 ไร่

(2) ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่

(3) ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม ไม่เกิน 5 ไร่

(4) ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย ไม่เกิน 5 ไร่

ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่นในประมวลกฎหมายนี้”

ต่อมาได้มีความพยายามที่จะนำบทบัญญัติในมาตรา 34 นี้กลับมาใช้อีกหลายครั้งแต่ไม่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ 9 มกราคม 2501 พลโท ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 28 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

“ รัฐบาลนี้จะจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ โดยยึดถือหลักการป้องกันและบำรุงเป็นสำคัญ โดยเฉพาะจะจัดการคุ้มครองป้องกันให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพโดยปราศจากความหวาดระแวงภัย เพื่อการนี้รัฐบาลจะได้จัดกำลังตำรวจ พนักงานปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีประสิทธิภาพและให้ตำรวจเป็นตำรวจของประชาชนโดยแท้จริง จะจัดการพัฒนาการท้องถิ่น จะจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเพิ่มขึ้นและจะเร่งรัดดำเนินการเกี่ยวกับการจัดที่ดินเพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกิน ให้เป็นการเหมาะสม” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 146)

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2502 (สยามบรรณ 2530)ได้สั่งการให้มีการจำแนกประเภทที่ดินขึ้น ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2503 ให้ตั้งคณะกรรมการสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน โดยมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน มีผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ เป็นกรรมการ

การจำแนกประเภทที่ดินเป็นการวางแผนการใช้ที่ดินขั้นต้นที่จะกำหนดว่า พื้นที่ส่วนใดของประเทศมีความเหมาะสมตามหลักวิชาการที่จะใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมใด พื้นที่ส่วนแรกให้กำหนดเป็นป่าไม้เพื่อรักษาสภาพสมดุลตามธรรมชาติ พื้นที่ส่วนที่สองให้ใช้เพื่อการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ รวมทั้งการจัดสรรเป็นที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน แต่นโยบายดังกล่าวนี้ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเป็นเพราะเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ นโยบายป่าไม้และที่ดินเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล ประชากรเพิ่มขึ้นขาดการควบคุมการใช้ที่ดินและป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดที่ดินสนองความต้องการของประชาชนไม่เพียงพอ

วันที่ 22 กรกฎาคม 2502 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในโครงการจัดสรรที่ดินแปลงใหญ่ ซึ่งมีเนื้อที่ตั้งแต่ 1,000 ไร่ ขึ้นไป ตามข้อเสนอของกระทรวงมหาดไทย

วันที่ 14 เมษายน 2503 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติและกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทำลายป่า ดังนี้

" 1. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร เชิญผู้แทนกระทรวงมหาดไทย และที่ปรึกษากฎหมายมาแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติและกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกันในอันที่จะป้องกันและปราบปรามการทำลายป่าไม้ให้ได้ผลอย่างจริงจัง

2. ให้เพิ่มกำลังตำรวจชายแดนอารักขาป่า ถ้ากำลังตำรวจชายแดนไม่เพียงพอก็ให้กรมตำรวจจัดหากำลังทางอื่นเพิ่มเติม โดยเฉพาะที่ดอยปุยและดอยเชียงดาวก่อน

3. ให้กระทรวงเกษตร รีบปลูกไม้โตเร็ว เช่น ยูคาลิปตัสที่ดอยปุย และดอยเชียงดาวก่อน

4. ให้ทางบ้านเมืองจัดนำข้าวไปแลกพืชของชาวเขาหรือขายให้ชาวเขา พวกเขาจะได้ไม่ถางป่าปลูกข้าว

5. ให้จัดทำนิคมชาวเขา จัดที่ทำกินเพื่อป้องกันการทำลายป่าและทำไร่เลื่อนลอย

6. ป่าใดที่ถูกทำลายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่อนุญาตให้มีการจับจองโดยเด็ดขาด"

2.5 นโยบายที่ดินและเหตุการณ์ภายหลังการประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

2.5.1 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 ได้ประกาศใช้ในปี 2504 ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนไว้อย่างชัดเจนดังนี้

" 14 การป่าไม้และการจัดสรรที่ดิน

ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320 ล้านไร่ เป็นเนื้อที่เพาะปลูกในปัจจุบัน 60 ล้านไร่ และเนื้อที่ป่า 187 ล้านไร่ ในจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกนี้มีเกษตรกรทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่เกือบ 20 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้ ร้อยละ 13 ไม่มีที่ทำไร่นาของตนเอง และมีบางส่วนจำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน รวมทั้งชาวเขาด้วย ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งเคลื่อนที่ทำลายป่าไม้ของชาติอยู่เรื่อย ลักษณะของการเพาะปลูกในปัจจุบัน ก็เป็นวิธีเพิ่มประมาณการผลิตโดยการขยายเนื้อที่ออกไป ประกอบกับมีการบุกรุกลักลอบตัดฟันไม้มีค่าเป็นจำนวนมาก โดยเหตุนี้ป่าอันเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติที่ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ที่ดินเป็นแหล่งเกิดของน้ำ และเป็นแหล่งผลิตไม้ต้องถูกทำลายหมดไปในอัตราสูงเกินสมควร และจะเป็นผลร้ายต่อการเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด ความจำเป็นทางเศรษฐกิจของประเทศชั้นแรก จึงได้แก่การจำแนกประเภทที่ดินออกเป็นที่ทำมาหากินและป่าสงวนทั่วประเทศกับการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนซึ่งไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง จำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน

การดำเนินการในด้านนี้ จึงมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. ให้กรมที่ดิน กรมป่าไม้ และกรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการจำแนกที่ดินทั่วประเทศ เพื่อให้มีเขตสงวนในชั้นต้นนี้ประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 156 ล้านไร่ เวลานี้มีเขตที่เป็นป่าอยู่ 187 ล้านไร่ ผลของการจำแนกประเภทที่ดินจะทำให้มีเนื้อที่จัดสรรให้เกษตรกรได้เพิ่มขึ้นประมาณ 30 ล้านไร่ ในหกปีข้างหน้าควรจะดำเนินการจำแนกประเภทที่ดินให้สำเร็จบริบูรณ์ได้

2. สงวนป่าไม้ไว้เป็นสมบัติของชาติ เป็นเนื้อที่ 156 ล้านไร่ หรือประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร ต่อไปเมื่อมีพลเมืองเพิ่มขึ้นก็อาจลดลงได้เหลือ 125 ล้านไร่หรือประมาณ 200,000 ตารางกิโลเมตร แยกเป็นป่าต้นน้ำลำธาร 100,000 ตารางกิโลเมตร ในหกปีข้างหน้าจะกำหนดงบประมาณให้กรมป่าไม้ สำหรับบำรุงรักษาป่าคุ้มครองสงวนป่าและปลูกป่าเป็นจำนวนที่พอเพียงแก่การปรับปรุงการดำเนินงานให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย

อนึ่ง การส่งเสริมให้ใช้เชื้อเพลิงแทนฟืน เช่น ลิกไนท์ ฯลฯ ก็เป็นทางช่วยสงวนป่าไปในตัวได้อย่างดีวิธีหนึ่ง

3. จัดสรรที่ดินให้ประชาชนที่ประสงค์จะทำการเพาะปลูก แต่ไม่มีที่ดินของตนเองเป็นเนื้อที่ 30 ล้านไร่ ในอนาคตเมื่อประชาชนต้องการที่ดินทำการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีก ก็ยังมีที่ดินสำรองอยู่อีก 30 ล้านไร่ " **(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2503 หน้า 54-55)**

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2504 คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ให้ความร่วมมือแก่คณะกรรมการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ

วันที่ 3 ตุลาคม 2504 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 78 ตอนที่ 80

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่องการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ดังนี้

"1. ให้จังหวัดประกาศเขตป่าจะสงวนคุ้มครอง และป่าที่จะเปิดจัดสรรเพื่อเกษตรกรรม

2. ป่าที่สงวน หากทบวงการเมืองต้องการใช้ก็ให้ตกลงกับกระทรวงเกษตร และรับอนุมัติจาก ครม. เป็นราย ๆ ไป

3.ให้จังหวัดและอำเภอเปิดจัดสรรเพื่อเกษตรกรรมและเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างอื่นตามมติ ครม. วันที่ 22 กรกฎาคม 2502 โดยไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากกระทรวงเกษตร

4.ให้สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ จัดลำดับความสำคัญของโครงการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินทั่วประเทศโดยละเอียด "

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จำแนกพื้นที่ประเทศไทยไว้เป็นป่าไม้ประมาณ 162 ล้านไร่ (ม.ล.จีรายุส เกษมสันต์ 2521 หน้า 6 สำนักงานคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน 2520) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหล่านี้ภายหลังจะต้องประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

วันที่ 27 มีนาคม 2505 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคันและคูน้ำ พ.ศ. 2505 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่พระราชบัญญัติคันนาและคูนา พุทธศักราช 2489 ไม่มีผลตามเจตนาที่ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นไว้ เพราะในปัจจุบันนี้การเกษตรกรรมบางท้องที่ไม่ได้ทำนาอย่างเดียว แต่มีทั้งการทำไร่และการทำนาในทุ่งเดียวกันในเวลาเดียวกัน ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องตราพระราชบัญญัติคันและคูน้ำขึ้นใหม่แทนพระราชบัญญัติคันนาและคูนาที่จะยกเลิกไป

เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2506 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเรื่อง การช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเวนคืนที่ดินเนื่องจากการสร้างการชลประทาน และการพลังงาน โดยประเด็นหลักคือ

1. ทรัพย์สินของราษฎรนอกเขตเวนคืนแต่ถูกกระทบให้จ่ายค่าทดแทนด้วย

2.จัดสรรที่ดินในรูปนิคมสร้างตนเองให้แก่ราษฎรที่ถูกผลกระทบทั้งในและนอกเขตเวนคืน

พ.ศ. 2506 กรมแผนที่ทหารบก ได้โอนไปสังกัดกองบัญชาทหารสูงสุด และเปลี่ยนชื่อเป็นกรมแผนที่ทหาร (กรมแผนที่ทหาร 2526 หน้า 41)

วันที่ 23 พฤษภาคม 2506 ได้มีการจัดตั้งกรมพัฒนาที่ดิน สังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2506 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 80 ตอนที่ 50 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2506

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2506 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน ดังนี้

"1.ให้กระทรวงเกษตร และกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันพิจารณาดำเนินการอพยพราษฎรออกจากเขตป่า

2. การประมวลผลการสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน รวม 15 จังหวัด และให้กระทรวงเกษตรฯ ดำเนินการสงวนคุ้มครองป่า รวม 345 ป่า

3. เมื่อได้ประมวลผลและจำแนกที่ดิน โดยกำหนดพื้นที่ป่าไม้ที่สมควรสงวนคุ้มครองโดยแน่นอนเสร็จในจังหวัดใดแล้ว ที่ดินนอกเขตพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าวถือเป็นเขตที่ดินจัดสรรเพื่อเกษตรกรรมและเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างอื่น เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยดำเนินการต่อไป

4. ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสำนักงบประมาณ สนับสนุนให้กระทรวงเกษตร ได้รับงบประมาณในการดำเนินการสงวนคุ้มครองป่า การอพยพราษฎรออกจากป่า และ

การดูแลรักษาป่าเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่า กับให้กรมที่ดินได้รับงบประมาณสำหรับ ดำเนินการจัดสรรที่ดินให้ราษฎรจับจองทำมาหากินเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายที่ดินเป็นกรณีพิเศษ"

วันที่ 19 ธันวาคม 2506 พลเอกถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 30 ต่อรัฐสภา มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

" รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาประเทศในกิจการอันเป็นสาขาที่มีความสำคัญ คือ การชลประทาน การทางหลวง การทรัพยากรธรณี การพัฒนาที่ดิน" **(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540หน้า 155)**

วันที่ 7 มกราคม 2507 คณะรัฐมนตรีมีมติโอนงานจำแนกประเภทที่ดิน จากกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ไปให้กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการต่อไป

วันที่ 28 เมษายน 2507 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 81 ตอนที่ 38

" เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งของชาติ และรัฐบาลได้กำหนดจุดหมายไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติว่าจะสงวนป่าไม้ไว้เป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 50 แห่งเนื้อที่ประเทศไทย คือ เป็นเนื้อที่ป่าสงวนรวมประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 156 ล้านไร่

บัดนี้ ปรากฏว่าป่าไม้ที่สงวนคุ้มครองไว้แล้ว และที่ยังมิได้สงวนคุ้มครองได้ถูกบุกรุกและถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก แม้ป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำลำธารก็ถูกแผ้วถางเผาทำลายไปเป็นอันมาก ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความแห้งแล้ง พื้นดินพังทลาย ลำน้ำตื้นเขินหรือเกิดอุทกภัย อันเป็นผลเสียหายแก่การเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่าที่ใช้บังคับอยู่วิธีการไม่รัดกุมเหมาะสมต้องเสียเวลาดำเนินการเป็นเวลานานจึงประกาศกำหนดเป็นป่าสงวนหรือเป็นป่าคุ้มครองได้ เป็นเหตุให้บุคคลบางจำพวกฉวยโอกาสทำลายป่าได้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ได้กำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย ผู้กระทำผิดไม่เข็ดหลาบ เป็นช่องทางให้มีการบุกรุกทำลายป่ามากขึ้น รัฐบาลจึงเห็นเป็นการจำเป็นอันรีบด่วนที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเรื่องนี้เสียใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินการคุ้มครองป้องกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติ และเพื่อมิให้อาชีพเกษตรกรรมของประชาชนส่วนใหญ่และเศรษฐกิจของประเทศถูกกระทบกระเทือนจากผลของการทำลายป่า"

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2508 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ 2508 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 82 ตอนที่ 94 (ฉบับพิเศษ) โดยมีหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้ว่า

“ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประมวลรัษฎากร ได้บัญญัติให้กรมสรรพากรเป็นผู้ควบคุมจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ แต่ให้กันไว้ต่างหากเพื่อใช้จ่ายในการบำรุงท้องที่ในเขตท้องถิ่นนั้นๆ จึงสมควรมอบให้ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่เสียเอง”

ในปี 2509 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลไทย ทำการบินถ่ายภาพทางอากาศ ชุด VAP-61 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ภาพถ่ายทางอากาศชุดนี้ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการที่ดินและป่าไม้ในระยะต่อมา

ในปี 2509 นี้ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 83 ตอนที่ 62 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2509 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ ***“ ในการส่งเสริมพัฒนาการเกษตรของประเทศจำเป็นต้องจัดให้ความช่วยเหลือทางการเงินอันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเพื่อเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้การเกษตร การให้ความช่วยเหลือเช่นนั้นควรจัดขยายออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเกษตรกรโดยตรง และในด้านกลุ่มเกษตรกรกับสหกรณ์การเกษตร การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางการเงินในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ควรอยู่ภายใต้การควบคุมเป็นระบบเดียวกัน เพื่อให้ได้ผลมั่นคงและสะดวกในการจัดหาเงินทุนเพิ่มเติม ฉะนั้นจึงสมควรจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้นเป็นสถาบันในระดับชาติเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ”***

ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้จัดตั้ง ***“ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร”*** *และให้ธนาคารนี้เป็นนิติบุคคล*

2.5.2 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)

ในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) ได้มีนโยบายในด้านพัฒนาชนบทมีข้อความในหน้า 106 ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 ดังนี้

" (3) โครงการจัดน้ำและที่ดิน เพื่อให้ราษฎรในระดับหมู่บ้านได้มีที่ดินที่สามารถประกอบอาชีพในทางการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ ได้สะดวก จึงเป็นการจำเป็นที่จะจัดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกับเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามโครงการปรับปรุงเรื่องน้ำและจัดที่ดินในระดับหมู่บ้านให้เหมาะสม เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และเป็นหนทางที่จะเพิ่มรายได้ให้ดีขึ้นและเป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมระบบธุรกิจให้กับราษฎรต่อไป "

นอกจากนี้ในส่วนของนโยบายการเกษตรและสหกรณ์ ได้มีนโยบายเกี่ยวกับที่ดินไว้ในหน้า 122 ดังนี้

" 3.6 ปรับปรุงระบบการถือครองที่ดิน ให้เกษตรกรได้มีที่ดินเป็นของตนเองเพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพในรูประบบการผลิตเพื่อการค้า มิใช่เพียงเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวเท่านั้น รักษาขนาดการถือครองไว้มิให้ลดน้อยลงจนเป็นอันตรายในทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการปรับปรุงระบบการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรให้เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย "

ในส่วนของนโยบายด้านสถาบันการเกษตร มีข้อความในหน้า150 - 151 ดังนี้

" 19. สหกรณ์ที่ดิน โครงการในด้านสหกรณ์ที่ดินประกอบด้วยงานสหกรณ์บำรุงที่ดิน งานสหกรณ์นิคม งานสหกรณ์เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อที่ดิน และงานชุมนุมสหกรณ์

19.1 สหกรณ์บำรุงที่ดิน ขยายงานบำรุงที่ดินในเขตภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ โดยจัดตั้งสหกรณ์บำรุงที่ดินในพื้นที่ 1.24 ล้านไร่ คือในภาคกลางบริเวณโครงการชลประทานเจ้าพระยา และโครงการเขื่อนเพชร รวมพื้นที่ 400,000 ไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณโครงการชลประทานลำตะคอง ลำพระเพลิง ลำปาว น้ำพอง น้ำพุ และบริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำทั่วไป รวมพื้นที่ 414,000 ไร่ ในภาคเหนือบริเวณโครงการชลประทานแม่วัง แม่ยม แม่ลาว แม่แตง แม่น้ำป่าสัก และฝายน้ำล้น รวมพื้นที่ 290,000 ไร่ ในภาคใต้บริเวณโครงการชลประทานทั่วไปในจังหวัด กระบี่ พัทลุง สงขลา สตูล นครศรีธรรมราช พังงา และติดตั้งเครื่องยนต์สูบน้ำ 4 จุด ในจังหวัดชุมพร นราธิวาส สุราษฎร์ธานี และพัทลุง รวมพื้นที่ดิน 140,000 ไร่ เพื่อให้ราษฎรรู้จักการรวมกลุ่มและดำเนินการร่วมกันในการจัดทำระบบส่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การระบายน้ำ

ตลอดจนการบำรุงที่ดินโดยวิธีต่างๆ เช่น การปลูกพืชตระกูล ถั่ว การใช้ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมี และการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงที่ดิน

19.2 สหกรณ์นิคม ดำเนินการในพื้นที่ประมาณ 271,000 ไร่ โดยเน้นหนักในภาคใต้ที่จังหวัดชุมพร และจังหวัดกระบี่ ในพื้นที่ 150,000 ไร่ ในภาคเหนือที่จังหวัดอุตรดิตถ์ กำแพงเพชร เชียงใหม่ และสุโขทัย รวมพื้นที่ 96,000 ไร่ และในภาคกลางที่จังหวัดสมุทรปราการอีก 25,000 ไร่ กิจกรรมส่วนใหญ่ของงานนิคมจะเป็นไปในรูปการจัดบริการสาธารณะในเขตนิคม ได้แก่ ถนน ระบบสาธารณูปโภค และทำการบุกเบิกก่อสร้างที่ดินให้สมาชิกประมาณ ร้อยละ 10 ของที่จัดสรร

19.3 สหกรณ์ผู้เช่าและเช่าซื้อที่ดิน ปรับปรุงสหกรณ์ประเภทนี้ในภาคเหนือและภาคใต้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขยายงานในภาคกลางโดยจัดตั้งสหกรณ์ประเภทนี้ขึ้นในจังหวัดอยุธยา พื้นที่ 2,400 ไร่ ในปี 2510 สำหรับปีต่อไปจะพิจารณาจัดตั้งตามความเหมาะสม " โดยใช้วิธีซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดินมาจัดสรรให้เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองได้เช่าซื้อระยะยาว "

19.4 ชุมนุมสหกรณ์ที่ดิน รวบรวมสหกรณ์ขั้นปฐมที่มีวัตถุประสงค์ประเภทเดียวกันเข้าด้วยกัน และตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์เพื่อขยายขอบเขตของธุรกิจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในระบบของแผนจะจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์บำรุงที่ดิน ชุมนุมสหกรณ์นิคมและอุตสาหกรรม และชุมนุมสหกรณ์ผู้เช่าและผู้ซื้อที่ อย่างละ 2 สมาคม รวม 6 สมาคม โดยแต่ละชุมนุมจะมีแต่เนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 50,000 ไร่ "
(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2509 หน้า 106 122 150-151)

วันที่ 10 มิถุนายน 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและอนุมัติโครงการปลูกสร้างสวนป่าของ อ.อ.ป. โครงการที่ 1 จำนวน 6 สวน

วันที่ 21 พฤศจิกายน 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่องขอเปลี่ยนแปลงหลักการอนุญาตทำไม้ในป่าโครงการไม้กระยาเลย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ในบริเวณป่าใดที่ พ.ต.ท.จังหวัด แจ้งว่ามีผู้ก่อการร้ายแทรกซึมอย่างรุนแรง กพ.ป. เห็นว่าในบริเวณป่านี้ก็เสมือนหนึ่งเป็นป่าปิดโดยปริยาย เพราะพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการตีตราหมายหรือตีตราชักลากได้ จึงสมควรปิดป่าเสียโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัด แจ้งรายชื่อป่าเหล่านั้นให้กรมป่าไม้ทราบ ทั้งนี้จะเป็นการตัดการแทรกซึมต่าง ๆ โดยเด็ดขาด

2. หากประชาชนพึงประสงค์จะขออนุญาตใช้สอยเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยในบริเวณป่าดังกล่าว ก็ผ่อนผันให้มีการอนุญาต แต่ทั้งนี้ห้ามจำหน่ายจ่ายโอน มิฉะนั้นเจ้าของโรงงานแปรรูปไม้ก็จะหลีกเลี่ยงโดยวิธีรับมอบอำนาจเข้าไปทำไม้ในป่าดังที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบัน

วันที่ 31 ธันวาคม 2510 ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 84 ตอนที่ 129 (ฉบับพิเศษ) มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับที่ดินดังนี้

"มาตรา 67 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรปล่อยน้ำขุ่นหรือมูลดินทราย อันเกิดจากการทำเหมืองออกนอกเขตเหมืองแร่ เว้นแต่น้ำนั้นจะมีความขุ่นข้นหรือมูลดินทรายไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีจำเป็น รัฐมนตรีมีอำนาจออกใบอนุญาตยกเว้นการบังคับตามวรรคหนึ่งได้โดยกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร

มาตรา 68 น้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายที่ผู้ถือประทานบัตรปล่อยออกนอกเขตเหมืองแร่แม้ได้ปฏิบัติตามมาตรา 67 แล้วก็ดี ผู้ถือประทานบัตรจะต้องจัดการป้องกันมิให้น้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนั้นไปทำให้ทางสาธารณะตื้นเขินหรือเสื่อมประโยชน์แก่การใช้ทางน้ำนั้น

ในกรณีจำเป็นรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดทางน้ำสาธารณะ เพื่อให้ผู้ถือประทานบัตรรายหนึ่งหรือหลายรายใช้เป็นที่สำหรับปล่อยถ่ายน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย โดยกำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรเสียค่าตอบแทนเพื่อคุ้มค่าบำรุงรักษาและชดใช้ความเสียหาย และกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร

มาตรา 72 บรรดาขุม หลุม หรือปล่อง ที่ไม่ได้ใช้ในการทำเหมืองแล้วให้ผู้ถือประทานบัตรจัดการถมหรือทำที่ดินให้เป็นตามเดิมเสียทุกแห่ง ไม่ว่าประทานบัตรนั้นจะสิ้นอายุแล้วหรือไม่ เว้นแต่ประทานบัตรได้กำหนดเป็นอย่างอื่น หรือทรัพยากรธรณีประจำท้องที่จะได้สั่งเป็นหนังสือกำหนดเป็นอย่างอื่นด้วยความเห็นชอบของอธิบดี

ในกรณีที่มิได้มีการปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ถือประทานบัตรนั้นจัดการถมหรือทำที่ดินให้เป็นตามเดิม ผู้ถือประทานบัตรต้องปฏิบัติให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

มาตรา 73 ผู้ถือประทานบัตรมีสิทธิในเขตเหมืองแร่ เฉพาะแต่

(1)ทำเหมืองและขายแร่ที่ระบุในประทานบัตร ส่วนแร่อื่นซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการทำเหมืองนั้น ผู้ถือประทานบัตรจะขายได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

(2)ปลูกสร้างอาคารหรือกระทำการอื่นเกี่ยวกับการทำเหมือง รวมทั้งการแต่งแร่หรือการเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย

(3)ใช้ที่ดินในเขตเหมืองแร่ ที่ขุดเอาแร่แล้วหรือที่มีแร่ไม่สมบูรณ์พอที่จะเปิดการทำเหมืองเพื่อเกษตรกรรมในระหว่างอายุประทานบัตร แต่ทั้งนี้เมื่อสิ้นอายุประทานบัตรแล้วมิให้ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งสิทธิครอบครอง"

ปี 2511 เริ่มโครงการจัดพัฒนาที่ดินหุบกะพงตามพระราชประสงค์ จุดมุ่งหมายของการดำเนินงาน คือ การมุ่งแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินของเกษตรกร ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ขออัญเชิญมาในที่นี้ว่า

" มีความเดือดร้อนอย่างยิ่งว่าประชาชนในเมืองไทยจะไร้ที่ดิน และถ้าไร้ที่ดินแล้วก็จะทำงานเป็นทาสเขา ซึ่งเราไม่ปรารถนาที่จะให้ประชาชนเป็นทาสคนอื่น แต่ถ้าเราสามารถที่จะขจัดปัญหานี้ โดยเอาที่ดินจำแนกจัดสรรอย่างยุติธรรม อย่างที่มีการจัดตั้งฉะเรียกว่านิคม หรือจะเรียกว่าหมู่ หรือกลุ่ม หรือสหกรณ์ก็ตาม ก็จะทำให้คนที่มีชีวิตแร้นแค้นสามารถที่จะพัฒนาตัวเองขึ้นมาได้ "

วันที่ 26 มกราคม 2511 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการขอเข้าใช้ประโยชน์ในเขตป่าที่จะรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ดังนี้

1. บริเวณป่าที่ครม. มีมติให้กำหนดไว้เป็นป่าที่จะรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หากทบวงการเมืองใดประสงค์จะเข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ตัดพื้นที่ที่ขอใช้ประโยชน์ออกจากเขตป่าที่ได้จำแนกไว้แล้ว ให้เป็นอำนาจของกระทรวงเกษตรฯ พิจารณาอนุมัติได้ โดยไม่ต้องเสนอ ครม.

2. การขอเข้าใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าดังกล่าวในข้อ1 หากจำเป็นต้องกันพื้นที่ส่วนที่ขอใช้ประโยชน์ออกจากเขตป่าจะต้องทำความตกลงกับกระทรวงเกษตร และได้รับอนุมัติจาก ครม. เป็นราย ๆ ไป

ในปี 2511 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2485 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2511 เล่ม 85 ตอนที่ 55 (ฉบับพิเศษ)

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย และต้องการนำบทบัญญัติที่ใช้ร่วมกันได้ ซึ่งเคยกำหนดแยกไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองหรือนิคมกสิกรรม และนิคมเกลือ ในรูปสหกรณ์ต่าง ๆ นั้น มารวมไว้ในพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพฉบับใหม่นี้เสียด้วยกัน ส่วนพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดตั้งนิคมที่จะมีขึ้นในโอกาสต่อไปนั้น ต้องการให้มีแต่เพียงการกำหนดประเภทนิคมและแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินที่จะจัดตั้งนิคมเท่านั้น

วันที่ 20 มิถุนายน 2511 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2511 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนพิเศษ (ฉบับพิเศษ) ในหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 32 บัญญัติไว้ว่า

" มาตรา 32 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย "

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย"

วันที่ 25 มีนาคม 2512 จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายรัฐบาล คณะที่ 31 ต่อรัฐสภาโดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

" ในส่วนที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชนนั้น รัฐบาลนี้ถือว่าเป็นนโยบายสำคัญอันหนึ่งที่จะต้องกระทำโดยจะขยายโครงการพัฒนาท้องถิ่นออกไปให้กว้างขวางทั่วทั้งประเทศ จะจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเพิ่มขึ้นจะพยายามช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ตามกำลังความสามารถของตนเองและครอบครัว จะส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการประกอบอาชีพสุจริตตามที่ตนถนัดอย่างจริงจัง " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 160)

วันที่ 8 กรกฎาคม 2512 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการจัดที่ดินให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินและที่บุกรุกไปทำกินในที่สงวนหวงห้าม ครม. มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ คือ

1. ให้กรมประชาสงเคราะห์เร่งรัดจัดตั้งนิคมประชาสงเคราะห์ในจังหวัดที่ไม่มีนิคม ที่มีอยู่แล้วให้เร่งขยายและรับคนเพิ่ม
2. การจัดที่ดินทำนิคม การจับจองที่ดินของราษฎร ให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการและให้ประสานนโยบายไปทำนองเดียวกัน
3. ป่าที่ราษฎรบุกรุกควรพิจารณา

- ถอนการสงวน ถอนไม่ได้ก็ให้ราษฎรเช่า
- ถ้าต้องการป่าสงวนไว้ก็ให้หาที่นิคมให้ราษฎร

4. ให้ถือนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ราษฎรเป็นนโยบายสำคัญของชาติ ให้ทุกหน่วยราชการให้ความร่วมมือทั้งเจ้าหน้าที่และเครื่องมือเครื่องใช้ตามความจำเป็น

5. เรื่องงบประมาณให้สำนักงบประมาณร่วมพิจารณาสนับสนุน

6. ให้ราษฎรที่รับประโยชน์จากที่ทำกินนี้ได้ที่ดินเป็นของตนเอง และห้ามการโอนเปลี่ยนกรรมสิทธิ์หรือตกเป็นของนายทุน

วันที่ 12 ธันวาคม 2512 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง การจัดที่ดินให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินและที่บุกรุกเข้าไปทำกินในที่สงวนหวงห้าม ขยายมติ ครม เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2512 ที่ทางกระทรวงมหาดไทย เสนอไว้ ดังนี้

1. ให้ถือเป็นโครงการเร่งรัดพิเศษ

2. กระทรวงมหาดไทยได้เสนองบประมาณไว้ 16 ล้านบาท

3. กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งคณะกรรมการส่วนกลางขึ้นเรียกว่า *"**คณะกรรมการพิจารณาเร่งรัดการจัดที่ดิน**"* มีป่าไม้เขตร่วมเป็นกรรมการด้วย

4. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้ง *"**คณะกรรมการเร่งรัดการจัดที่ดินส่วนจังหวัด**"* มีคณะกรรมการป่าสงวนแห่งชาติร่วมเป็นกรรมการด้วย

5. ให้คณะกรรมการเร่งรัดการจัดที่ดิน ทั้งส่วนกลางและส่วนจังหวัดร่วมกันพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงมหาดไทย

6. ให้คณะกรรมการเร่งรัดการจัดที่ดินส่วนจังหวัด พิจารณาดำเนินการสอบสวนสิทธิ์ของราษฎร ทั้งในป่าสงวนแห่งชาติและป่าที่ยังไม่สงวน

7. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเกี่ยวกับการบุกรุกป่าสงวนหรือสิทธิของราษฎรในเขตป่าสงวน

8. ในการไปรังวัดสอบสวนสิทธิ์ของราษฎร ตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ ควรออก นส. 3 เสียด้วย

9. ที่ดินสาธารณะประโยชน์หรือที่สงวนหวงห้ามอื่น ๆ ให้คณะกรรมการฯ พิจารณาสอบสวนเช่นเดียวกับป่าสงวนแห่งชาติ

10. ที่ดินยังไม่ได้สงวน และมีกรณีพิพาทโต้แย้งสิทธิ์ให้ใช้มาตรา 25 ของประมวลกฎหมายที่ดินดำเนินการ

11. เมื่อได้กันเขตแล้วและทางการได้กันเขตให้เช่าหรือให้อยู่ในเขตป่าสงวนแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานที่จะแจ้งว่ามีผู้บุกรุกป่า ก็ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการจับกุมฟ้องร้องต่อศาลโดยเด็ดขาด

วันที่ 11 พฤษภาคม 2514 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ โครงการที่ 1 จำนวน 4 สวน

วันที่ 14 กันยายน 2514 คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม และอนุมัติให้ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการดาวเทียมสำรวจทรัพยากรโลกขององค์การบริหารการบินและอวกาศแห่งชาติสหรัฐอเมริกา

วันที่ 10 มีนาคม 2515 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2515) ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินและออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 37 (ฉบับพิเศษ) โดยมีรายละเอียดดังนี้.

หมวด 1 บททั่วไป

หมวด 2 การออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้แก่ผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับแต่ไม่ได้แจ้งการครอบครอง

หมวด 3 การออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้แก่ผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน ภายหลังวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ

หมวด 4 การขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์เฉพาะรายโดยมิได้แจ้งการครอบครอง

หมวด 5 การออกโฉนดที่ดินและการออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในกรณีที่เนื้อที่แตกต่างกับหลักฐานแจ้งการครอบครอง

วันที่ 24 เมษายน 2515 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 64 (ฉบับพิเศษ)

วันที่ 24 เมษายน 2515 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2515) ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินและออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 64 (ฉบับพิเศษ) โดยมีสาระสำคัญ คือ การยกเลิกข้อความในข้อ 3 แห่งระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2515)

ต่อมาในวันที่ 23 กรกฎาคม 2515 NASA ก็ได้ส่งดาวเทียมสำรวจทรัพยากรพิภพดวงแรก เรียกว่า ERTS-1 ต่อมาเปลี่ยนเป็น LANDSAT-1 ขึ้นสู่วงโคจร (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2523 หน้า 1)

วันที่ 29 กันยายน 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 145 เรื่องกฎหมายบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีเหตุผลดังนี้

"โดยที่คณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลากว่ายี่สิบปีแล้ว บทบัญญัติของกฎหมายบางมาตราไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของข้าราชการบางตำแหน่ง และประกอบกับคณะปฏิวัติได้จัดระเบียบกระทรวง ทบวง กรม เสียใหม่ สมควรปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับกลไกการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินได้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น"

วันที่ 29 กันยายน 2515 ได้มีการยุบกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่ม 89 ตอนที่ 145 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ให้กรมพัฒนาที่ดินย้ายไปสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปลายเดือนพฤษภาคม ปี 2517 มีชาวนาในอำเภอท่าตะโก อำเภอหนองบัว และอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 50 คน เดินทางมาร้องเรียนต่อนาย สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี ที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับที่ดินทำกิน เนื่องจากถูกนายทุนข่มขู่และบุกรุกเพื่อยึดที่ดินที่ได้ขายขาดมาให้แล้วเป็นเวลานานกลับคืน (สยามรัฐ, 27 พฤษภาคม 2517)

วันที่ 4 มิถุนายน 2517 นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ สลร 32/2517 โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองเพื่อช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาที่เดือดร้อนจากเจ้าของที่นาและนายทุน โดยให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้น เจรจาทำความตกลงระหว่างเจ้าของที่ดินกับชาวไร่ชาวนา

วันที่ 7 มิถุนายน 2517 นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายรัฐบาล ชุดที่ 34 ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้:-

" จะจัดที่ดินทำกินให้ชาวไร่ ชาวนาที่เดือดร้อน ให้ได้รับความเป็นธรรมโดยรวดเร็วจะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูประบบการศึกษาและการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม"

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 181, 184)

วันที่ 24 มิถุนายน 2517 ชาวนาได้เดินขบวนเรียกร้องอีกครั้งหนึ่งว่าให้พิจารณาความช่วยเหลือเสียใหม่เพราะการแก้ไขโดยใช้มาตรา 17 ดังกล่าวแล้วยังมิบรรลุผล ต่อมาในวันที่ 29 มิถุนายน 2517 สถาบันนิสิตนักศึกษารวม 9 แห่งร่วมกับตัวแทนชาวนา นำข้อมูลเสนอนายกรัฐมนตรีให้รัฐบาลช่วยเหลือ รวม 6 ข้อ (มหาชนรายสัปดาห์ 6 ธันวาคม 2517)

วันที่ 11 กรกฎาคม 2517 นายใช่ วังตระกูล ตัวแทนชาวนาจังหวัดพิษณุโลกได้เข้าพบ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ รองนายกรัฐมนตรี แจ้งให้ทราบว่าขณะนั้นชาวนาถูกนายทุนและเจ้าของที่ดินฟ้องร้องไปแล้ว 20 ราย ในเขตอำเภอวังทอง และ บางกระทุ่ม ขอให้รัฐบาลดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเร่งรีบ (ประชาธิปไตย วันเสาร์ที่ 13 กรกฎาคม 2517)

2.5.3 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) นโยบายในสาขาการเกษตรและชลประทาน หน้า 51 มีข้อความว่า

" ส่วนในด้านระบบถือครองที่ดินนั้น นโยบายด้านนี้คือ เร่งดำเนินการให้เกษตรกรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินของตนเองกับทั้งป้องกันมิให้เกษตรกรต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนตลอดจนให้ความเป็นธรรมและความมั่นใจในเสถียรภาพแก่ผู้ปรับปรุงโครงการจัดที่ดินให้แก่ราษฎร และดำเนินมาตรการเป็นพิเศษที่จะช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย " (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2514 หน้า 51)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ได้มีจุดตั้งต้นในการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายที่ดินของชาติหลายประการ

วันที่ 13 สิงหาคม 2517 คณะรัฐมนตรี มีมติเรื่อง นโยบายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นการถาวร ครม. ลงมติเห็นชอบในนโยบายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นการถาวรตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้เสนอโครงการในรายละเอียดให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาเป็นการด่วน และให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนในเรื่องการเงินต่อไป

ข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ

1. เร่งรัดจัดสรรที่ดินสำหรับการเกษตร เพื่อสนองความต้องการของประชาชน และให้พิจารณางบประมาณเป็นพิเศษ
2. ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะได้จัดตั้งกรรมการเพื่อดำเนินการแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่จะจัดบำรุงและสร้างสรรให้เป็นป่าถาวรต่อไป อีกส่วนหนึ่งจะผ่อนผันให้ราษฎรอาศัยอยู่ทำมาหากินแต่ไม่ให้กรรมสิทธิ์
3. ขอตั้งศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแหล่งต่าง ๆ ที่มีป่าไม้หนาแน่น
4. ขอให้สนับสนุนโครงการปลูกสร้างสวนป่าโดยงบประมาณและเงินกู้
5. ให้สัมปทานป่าไม้แก่บริษัททำไม้จังหวัด ทยอยยกเลิกสัมปทานเอกชน สัมปทานที่อยู่ในระหว่างพิจารณาแต่ยังไม่ได้ดำเนินการหรือกระทำผิดระเบียบข้อบังคับให้ยกเลิก
6. สนับสนุนโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุประดิษฐ์บางประเภท รวมทั้งในรูปสหกรณ์หรือบริษัทมหาชน โดยมีหลักการให้บริษัทเหล่านั้นมีส่วนช่วยในการบำรุงรักษาป่า

วันที่ 18 กันยายน 2517 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 155

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรส่งเสริมเกษตรกรของประเทศให้เจริญก้าวหน้าและส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ในการนี้สมควรดำเนินการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเสียใหม่ เพื่อให้ที่ดินทุกแปลงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและการสาธารณูปโภคโดยทั่วถึง และเพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินของตนเองสำหรับประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะมีผลช่วยให้ฐานะในทางเศรษฐกิจของประเทศและของเกษตรกรมั่นคงขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

วันที่ 7 ตุลาคม 2517 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 69 หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 39 ได้บัญญัติเรื่องการเวนคืนที่ดินไว้ดังนี้

“ มาตรา 39 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

“การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทำขวัญภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิ์ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทำขวัญตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม”

ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 77,78,80, และ 81 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

“ มาตรา 77 รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม และความงามทางธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร และน่านน้ำ

มาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมการค้นหาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจแก่ประชาชนชาวไทย โดยไม่ขัดกับหลักการอนุรักษ์ธรรมชาติ

มาตรา 80 รัฐพึงจัดระบบการถือกรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดินเพื่อประโยชน์แห่งการส่งเสริมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม และพึงกำหนดพันธะให้เจ้าของที่ดินใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมแก่สภาพของที่ดิน

มาตรา 81 รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ และสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินและวิธีการอื่น"

ในปี 2517 มีการตราพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2517 ขึ้น ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 175 (ฉบับพิเศษ) เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2517 ต่อมาได้นำเงินจากกองทุนนี้จำนวน 100 ล้านบาท ไปให้เป็นกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในปี 2520

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพการเกษตร ผลิตผลเกษตรกรรม เป็นสินค้าขาออกที่ทำรายได้มาสู่ประเทศเป็นอันดับหนึ่ง การเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับอาชีพการเกษตรเป็นสำคัญ แต่ปรากฏว่าเกษตรกรส่วนมากเป็นผู้ยากจนต้องกู้ยืมเงินทุนมาใช้ในการประกอบอาชีพและเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้เกษตรกรมีหนี้สินล้นพ้นตัวและต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าในอัตราสูง นอกจากนั้นเกษตรกรผู้ผลิตตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตเกษตรกรรมขั้นต้นและผลิตภัณฑ์อาหาร โดยมุ่งเอาเปรียบกดราคาเพื่อให้ตนได้รับผลกำไรจากการซื้อผลิตผลและผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจากเกษตรกรให้มากที่สุด รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรให้หลุดพ้นจากหนี้สิน มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และให้สามารถ เพิ่มผลผลิตการช่วยเหลือเกษตรกรให้หลุดพ้นจากหนี้สิน มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และให้สามารถ เพิ่มผลผลิตและมีรายได้สูงขึ้น และเพื่อช่วยพยุงราคาขายผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้น และผลิตภัณฑ์อาหารให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เป็นผลดีแก่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ เห็นสมควรมีกฎหมายจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและเพื่อพยุงราคาผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้นและผลิตภัณฑ์อาหาร จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

ในปี 2517 ได้มีการตราพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2517 โดยประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 215 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2517

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2493 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เหมาะสม เพราะสภาพการทำนาเปลี่ยนแปลงไป มาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เพียงพอ ประกอบกับวิธีการกำหนดค่าเช่านาขั้นสูงซึ่งกำหนดไว้ เป็นการแน่นอนในกฎหมายนั้นยังไม่เป็นธรรม สมควรกำหนดตามสภาพของท้องที่และ

ประเภทของข้าว หรือพืชไร่ที่เพาะปลูกโดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการลงทุนของผู้เช่านาด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

วันที่ 21 มกราคม 2518 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการปลูกสร้างสวนป่าโครงการที่ 2 และ 3 ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

วันที่ 25 มกราคม 2518 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เรื่องนโยบายอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราวตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอว่า

1. ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรม ควรมอบให้สถาบันเกษตรกรรับไปดำเนินการในรูปของนิคม และตามนัยกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2. ป่าสงวนแห่งชาติที่ยังมีสภาพเป็นป่าอยู่ ควรจะพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ได้ในกรณีที่ไม่เป็นการทำลายป่า หรือไม่ทำให้ป่าเสียหาย

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 33 (ฉบับพิเศษ)

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าดวยการผังเมืองและผังชนบทได้ใช้บังคับมากกว่ายี่สิบปี ประกอบกับได้มีการพัฒนาทั้งในด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม และจำนวนประชากรในท้องที่ต่าง ๆ ได้ทวีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น มาตรการและโครงการที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายจึงไม่เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน สมควรปรับปรุงเสียใหม่ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิชาผังเมืองและสภาพของท้องที่

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2518 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ 2518 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 40 บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง มาตรา 20 มีดังนี้

มาตรา 20 เมื่อมีเหตุฉุกเฉินอันเนื่องมาจากสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งบุคคลซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายหรือบุคคลซึ่งอาจได้รับอันตรายหรือความเสียหายดังกล่าวไม่ให้กระทำการใดอันจะมีผลเป็นการระงับหรือลดความรุนแรงแก่สภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีเหตุดังกล่าว

วันที่5 มีนาคม 2518 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 54 (ฉบับพิเศษ)

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตร ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นรากฐานเบื้องต้นของการผลิตทางการเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันปรากฏว่าเกษตรกรกำลังประสบความเดือดร้อนเนื่องจากต้องสูญเสีย สิทธิในที่ดิน และกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราสูงเกินสมควร ที่ดินขาดการบำรุงรักษา จึงทำให้อัตราผลิตผลเกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียเปรียบจาก ระบบการเช่าที่ดินและการจำหน่ายผลิตผลตลอดมา ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะความยุ่งยากทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยด่วนที่สุด โดยวิธีการปฏิรูปที่ดินเพื่อช่วยให้ เกษตรกรมีที่ดินทำกินและให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรมเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองแนวนโยบายแห่งรัฐในการลดความเหลื่อมล้ำ ในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคม ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

บทบัญญัติตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัตินี้ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกว่า กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในกระทรวงการคลังประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ตามมาตรา 10 เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

วันที่ 5 มีนาคม 2518 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 54

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้ไม่มีกฎหมายว่าด้วยการปกครองดูแลรักษาที่ราชพัสดุ ให้เป็นไปโดยมีระเบียบและหลักเกณฑ์ที่แน่นอนทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในทางปฏิบัติหลายประการ สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบที่ราชพัสดุขึ้นโดยเฉพาะ โดยให้กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการนี้เพื่อการประหยัด และขจัดปัญหางานซ้ำและซ้อนกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

วันที่ 6 มีนาคม 2518 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของรัฐบาล คณะที่ 35 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

“ รัฐบาลนี้จะเร่งรีบดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และจัดที่ดินในเขตป่าสงวนที่หมดสภาพเป็นป่าแล้วและมิใช่ต้นน้ำลำธาร นำมาปรับปรุงและจัดสรรให้ราษฎรได้เข้าครอบครองทำกิน และจะจำกัดสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 180)

วันที่ 19 มีนาคม 2518 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 36 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ดินโดยมอบหมายให้สภาตำบลดำเนินการ ดังนี้

" รัฐบาลนี้จึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยสภาตำบลไว้เป็นนโยบายเร่งด่วนประการหนึ่ง กล่าวคือ รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้สภาตำบลเป็นหน่วยมูลฐานทางประชาธิปไตยและทางเศรษฐกิจ โดยจะมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปกครองตนเองอย่างเต็มที่ เช่น

ก. วางแผนพัฒนาตำบลทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งจัดทำงบประมาณและติดตามการปฏิบัติงาน

ข. มีอำนาจในการเก็บภาษีที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่

ค. บริหารการสาธารณสุขและสถานีอนามัย

ง. ควบคุมและดำเนินการสำรวจและปักหลักเขต เพื่อการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกรเพื่อให้การออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินกระทำได้ครบถ้วนภายใน 4 ปี ตำบลใดเมื่อได้มีการกำหนดเขตกรรมสิทธิ์ที่ดินและออกเอกสารสิทธิ์ครบถ้วนแล้ว จึงจะมอบหมายให้ตำบลนั้นดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามแผนรวมของราชการส่วนกลางต่อไปทันที " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 199)

วันที่ 4 เมษายน 2518 นายกรัฐมนตรีมีหนังสือที่ สร. 0203/4381 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้อนุญาตให้ราษฎรที่บุกรุกอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติอยู่ทำกินต่อไปได้มิให้มีการจับกุม

ผลต่อเนื่องจากนโยบายทางการเมืองฉบับนี้ พื้นที่ป่าไม้ในระหว่างปี 2519 –2521 ถูกบุกรุกทำลายถึงจำนวน 14.5 ล้านไร่ เฉลี่ยปีละ 7.25 ล้านไร่ ซึ่งมีจำนวนเกือบสองเท่าของพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทำลายในระหว่างปี 2516 – 2519 (TDRI, 1987)

จากการบุกรุกป่าอย่างรุนแรงเกิดขึ้นไม่สามารถหยุดยั้งได้ เมื่อวันที่20 เมษายน 2518 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เรื่องแผนงานจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านป่าไม้ คือ

1. ให้จัดที่ดินให้ราษฎรได้อยู่อาศัยในรูปหมู่บ้านป่าไม้ในเขตป่าสงวนที่เสื่อมโทรมแล้ว
2. ขอจัดตั้งกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ
3. ขอตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการจัดหาที่ดินให้เกษตรกรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเสื่อมสภาพแล้ว

การจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้นี้เป็นการเพิ่มวิธีการจัดที่ดินขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง จากที่ดำเนินการมาในรูปนิคมสร้างตนเอง นิคมสหกรณ์และการปฏิรูปที่ดิน

ที่ สร. 0203/4381 สำนักนายกรัฐมนตรี

4 เมษายน 2518

เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในที่ป่าสงวนแห่งชาติ

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ด้วยมีราษฎรเป็นจำนวนมากได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม ในกรณีที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุม เนื่องจากได้รุกเข้าไปทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงสมควรจะได้วางมาตรการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้ คือ

1. กรณีที่ราษฎรเข้าทำไร่นาในป่าสงวน ทำให้ป่าสงวนนั้นหมดสภาพเป็นป่าแล้ว ให้ราษฎรที่ทำกินอยู่นั้นคงอยู่ทำกินต่อไปได้ และให้เจ้าหน้าที่สอบดูว่า ราษฎรที่ทำกินอยู่นั้นทำกินเองหรืออย่างไร แล้วรายงานไปให้ทราบโดยด่วน เพื่อจะได้ดำเนินการให้ราษฎรเข้าทำกินโดยชอบด้วยกฎหมายต่อไป

2. ราษฎรที่รุกเข้าทำกินตามข้อ 1 ถ้าถูกเจ้าหน้าที่จับกุมคุมขังไว้ก็ให้เจ้าหน้าที่ปล่อยตัวไป และถ้าราษฎรผู้นั้นจะเข้าทำกินในที่นั้นก็ให้เข้าทำกินได้

3. ตั้งแต่บัดนี้ไป ห้ามบุกรุกป่าสงวนเป็นการเด็ดขาดหากบุกรุกเข้าไปย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย จะถูกดำเนินการตามกฎหมายต่อไป โดยให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้ราษฎรทราบทั่วกันด้วย

จึงเรียนมาเพื่อจะได้ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) คึกฤทธิ์ ปราโมช
(หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช)
นายกรัฐมนตรี

วันที่ 29 เมษายน 2518 คณะรัฐมนตรี มีมติเรื่องแผนงานจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในรูปหมู่บ้านป่าไม้ ครม. ลงมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ คือ

" 1.ให้จัดที่ดินให้ราษฎรได้อยู่อาศัยในรูปหมู่บ้านป่าไม้ในเขตป่าสงวนที่เสื่อมโทรมแล้ว

2.ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือให้ลุล่วงไป

3.ให้สำนักงบประมาณตั้งงบประมาณตามโครงการหมู่บ้านป่าไม้ให้แก่กรมป่าไม้ในปี 2518 รวม 50 ล้านบาท เพื่อให้หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเกษตรสหกรณ์ต่อไป

4. ขอจัดตั้งกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ

5.ขอตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการจัดหาที่ดินให้เกษตรกร ในเขตป่าสงวนซึ่งเสื่อมสภาพแล้ว "

ครม. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำรายละเอียดโครงการและให้ตกลงกับสำนักงบประมาณเรื่องงบประมาณ ในข้อ 3

วันที่ 8 มิถุนายน 2518 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องทบทวนมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งเกี่ยวกับการป่าไม้ ครม. ลงมติ

" 1. ให้ยกเลิกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ ลงวันที่ 4 เมษายน 2518

2. ในกรณีที่ได้ออกเอกสารสิทธิ์ ซึ่งออกโดยอาศัยคำสั่งนายกรัฐมนตรี ตามข้อ 1 ไปแล้วให้ดำเนินการเพิกถอนเอกสารดังกล่าวเสียทั้งสิ้น

3. ผู้ที่เข้าไปทำกินในป่าสงวนแห่งชาติอยู่แล้วคงให้อยู่อาศัยทำกินต่อไปได้ และตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ห้ามมิให้ผู้ใดบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติเป็นอันขาด หากบุกรุกเข้าไปให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมดำเนินการตามกฎหมายทุกราย ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้ราษฎรทราบทั่วไป"

วันที่ 11 กรกฎาคม 2518 นายกรัฐมนตรีมีหนังสือที่ สร. 0704/2109 เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

ด่วนมาก

ที่ สร. 0704/2109 สำนักนายกรัฐมนตรี

11 กรกฎาคม 2518

เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในที่ป่าสงวนแห่งชาติ

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อ้างถึง หนังสือด่วนมาก สร. 0203/4381 ลงวันที่ 4 เมษายน 2518

ตามหนังสือที่อ้างถึงข้อ1 ได้อนุญาตให้ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนที่หมดสภาพเป็นป่าแล้วต่อไป ดังความละเอียดแจ้งแล้วนั้น บัดนี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รายงานว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นผู้ดำเนินการตามโครงการจัดพัฒนาที่ดินในท้องที่หมู่บ้านทุ่งลุยลาย อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ตามพระราช ประสงค์ โดยอพยพราษฎร 1,096 ครอบครัว ออกจากป่าสงวนแห่งชาติหมายเลข 10 ไปอยู่ที่จัดสรรให้ เพื่อปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลายไป งานนี้ได้สำเร็จไปแล้วบางส่วน บัดนี้ โครงการดังกล่าวต้องหยุดชะงักลง เพราะราษฎรยึดถือหนังสือที่อ้างถึง ไม่ยอมอพยพไปอยู่ยังที่ดินที่จัดสรรให้

เพื่อให้โครงการฯดำเนินต่อไปได้ จึงขอให้งดใช้มาตรการตามความในหนังสือที่อ้างถึง ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติหมายเลข 10 แต่ต้องให้ราษฎรได้เก็บเกี่ยวพืชผลฤดูนี้เสียก่อน

จึงเรียนมาเพื่อจะได้ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) คึกฤทธิ์ ปราโมช
(หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช)
นายกรัฐมนตรี

วันที่ 9 กันยายน 2518 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมประมาณ 10,000 ไร่ ที่ตำบลคอนหลวย อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จัดให้แก่ราษฎรประมาณ500 ครอบครัว

วันที่ 16 ตุลาคม 2518 มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม92 ตอนที่ 215

วันที่ 14 กันยายน 2519 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง ทบทวนมติ ครม. และคำสั่งเกี่ยวกับ การป่าไม้ ให้แก้ไขมติ ครม. ในเรื่องนี้เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2518 ข้อ 3 เสียใหม่เป็นดังนี้

"3. ผู้ที่เข้าไปทำกินในป่าสงวนแห่งชาติอยู่แล้วคงให้อยู่อาศัยทำกินต่อไปได้ เว้นแต่ป่าสงวนแห่งชาตินั้นเป็นป่าซึ่งได้รับอนุญาตจาก ครม. ให้ดำเนินการตามโครงการของรัฐบาล และตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ห้ามมิให้ผู้ใดบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติเป็นอันขาด หากบุกรุกเข้าไปให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมดำเนินการตามกฎหมายทุกราย ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้ราษฎรทราบทั่วกัน"

วันที่ 30 เมษายน 2519 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 37 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินซึ่งอยู่ในนโยบายเร่งด่วน ดังนี้

" จะเร่งทำการปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองในแต่ละปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จะจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองประมาณ 40,000 ถึง 50,000 ครอบครัว

จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการชลประทาน การปรับปรุงดิน การใช้พันธุ์พืช และการซื้อปุ๋ยในราคาต่ำ " (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 204)

2.5.4 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ได้มีนโยบายในด้านการปฏิรูปที่ดินเพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร โดยมุ่งปรับปรุงด้านกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิตตลอดจนการปรับปรุงภาวะการผลิตให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเน้นหนักในด้านการใช้ที่ดินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2519 หน้า 161-164)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 นี้ ได้มีลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

วันที่ 29 ตุลาคม 2519 นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของรัฐบาล คณะที่ 39 ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

“ รัฐบาลนี้จะยึดถือโครงการปฏิรูปที่ดินควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบสหกรณ์ทุกระดับเป็นนโยบายสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกร ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยใน 4 ปีนี้ จะทำการปฏิรูปที่ดินพระราชทาน ที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชน รวมเป็นเนื้อที่ประมาณ 8 ล้านไร่ ด้วยการปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร รวมทั้งการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อการเกษตร” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 218)

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2519 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2519 ในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ 93 ตอนที่ 144 โดยแก้ไขมาตรา 5 และ มาตรา 35 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ยังมีบทบัญญัติไม่รัดกุมและเหมาะสม ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการปฏิรูปที่ดินอยู่หลายประการ และมีบางประการได้แก่เรื่องการออกพันธบัตร การชำระราคาหรือค่าทดแทนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมเสียใหม่โดยรีบด่วนเพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายเกิดความคล่องตัวและสนองนโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

วันที่ 4 พฤษภาคม 2520 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในพื้นที่ 5,625 ไร่ ให้ราษฎร 300 ครอบครัว

วันที่ 18 พฤษภาคม 2520 นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งที่ 108/2520 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาในการบริหารงานจัดที่ดินโดยมี นายปัญญา พลเดช เป็นประธานคณะกรรมการ และนายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ เป็นเลขานุการ

วันที่ 27 กรกฎาคม 2520 คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการเรื่องจัดตั้งทบวงที่ดิน และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่างพระราชบัญญัติ เพื่อเสนอต่อสภาการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินต่อไป

วันที่ 10 สิงหาคม 2520 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการดำเนินการปฏิรูปที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมสภาพแล้ว ครม. ได้ลงมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ คือ

1. ให้กรมป่าไม้ดำเนินการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติ รวม 6 ป่า รวมเนื้อที่ประมาณ 740,000 ไร่

2. ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เข้าไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ป่าดังกล่าว โดยไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 481 (พ.ศ. 2515) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

วันที่ 10 สิงหาคม 2520 คณะรัฐมนตรี มีมติเรื่อง ทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รายงานว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่สามารถสกัดกั้นผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติได้เพราะตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2519 เป็นเสมือนเครื่องมือสนับสนุนให้ราษฎรบุกรุกทำลายป่า และเป็นเกราะป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายได้ จึงขอเสนอ ครม. พิจารณาทบทวนและในขณะเดียวกัน เลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเสนอความเห็นรวม 4 ประการ มาเพื่อประกอบการพิจารณา ครม. พิจารณาแล้วจึงให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับข้อเสนอของเลขาธิการนายกรัฐมนตรีไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

ข้อเสนอของเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

" 1. ควรให้พิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2519 แต่ก็ควรกำหนดเวลาให้มติมีผลย้อนหลังไปถึงช่วงเวลาที่มีการบุกรุกที่ดินป่าสงวนอย่างรุนแรงในช่วงหลังเพื่อมิให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่บุกรุกทำกินอยู่เดิมทั้งหมด

2. ควรเร่งรัดให้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนที่หมดสภาพและเร่งรัดโครงการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ที่ประกาศให้สามารถปฏิบัติได้รวดเร็ว ภายในระยะเวลาที่กำหนด กับควรจำแนกที่ดินไม่เหมาะสมออกเพื่อกันไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ทุกเขตที่มีการประกาศกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน (ไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่)

3. สนับสนุนให้มีโครงการถ่ายภาพทางอากาศ เพื่อถ่ายภาพพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศในมาตราส่วน 1 : 15,000 เพื่อใช้ตรวจสอบเขตป่าไม้ที่ถูกบุกรุกได้รวดเร็วขึ้น พร้อมทั้งให้กรมป่าไม้ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินตรวจสอบเขตป่าไม้และเขตที่ดินที่จำแนกแล้วให้ถูกต้องตรงกัน เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศที่ถูกสัดส่วนต่อไป

4. ควรให้มีการสนับสนุนมาตรการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามที่คณะกรรมการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ได้วางมาตรการไว้เพื่อให้ได้ผลอย่างจริงจัง"

วันที่ 19 ตุลาคม 2520 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่อง การจัดสรรที่ดิน เพื่ออพยพราษฎรออกจากเขตน้ำท่วม เนื่องจากการก่อสร้างโครงการชลประทาน โดยประเด็นหลักคือ อนุมัติให้กรมชลประทานมีอำนาจหน้าที่จัดสรรที่ดินให้ผู้ถูกผลกระทบด้วย

วันที่ 29 พฤศจิกายน 2520 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมนันท์ นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายในการประชุมผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย และผู้ว่าราชการจังหวัด ณ ทำเนียบรัฐบาลให้จังหวัดต่างๆ จัดที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนจังหวัดละ 1 หมู่บ้านๆ ละ 200 ครอบครัวๆละไม่เกิน 20 ไร่ ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือด่วนมาก ที่ มท 0608/ว.48 ลงวันที่ 21 มกราคม 2521 สั่งการจังหวัดต่างๆ ให้ดำเนินการ

วันที่ 1 ธันวาคม 2520 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ แถลงนโยบายรัฐบาลคณะที่ 40 ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และที่ดินในนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจดังนี้

" สนับสนุนเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานในอาชีพอื่นๆ ให้ได้รับประโยชน์อันชอบธรรมโดยช่วยเหลือให้มีที่ดินประกอบอาชีพตามความเหมาะสมอันได้แก่การปฏิรูปที่ดินกับการจัดสรรที่ดิน"

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 230)

วันที่ 12 สิงหาคม 2521 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2521) ว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 82 (ฉบับพิเศษ) โดยมีสาระสำคัญ คือ การยกเลิกข้อความในข้อ 12 ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน พ.ศ. 2498

วันที่ 11 ตุลาคม 2521 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่111 (ฉบับพิเศษ) โดยมีสาระสำคัญ คือ การยกเลิกข้อความในหมวด 4 ข้อ 5 ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน พ.ศ.2498

วันที่ 25 ตุลาคม 2521 มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ปากจั่น จระนอง ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่ม 95 ตอนที่ 118

วันที่ 22 ธันวาคม 2521 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 146 ในหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

“ มาตรา 33 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งธรรมชาติหรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นและต้องชดใช้ค่าทดแทนภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิ์ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุผล วัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนเพื่อการใด ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคสาม และโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคห้า และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไปให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ในหมวดที่ 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 และ 67 ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

“ มาตรา 65 รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม และพึงขจัดสิ่งเป็นพิษที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

มาตรา 67 รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น

รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการประกันราคาหรือพยุงราคาตลอดจนการจัดระบบและควบคุมการผลิตและการจำหน่ายให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด หรือโดยวิธีอื่น และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่นๆ”

วันที่ 9 มกราคม 2522 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ลดการทำไม้ลงร้อยละ 15 ทำให้มีการปิดป่า จำนวน 341 ป่า

วันที่ 23 มีนาคม 2522 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ.2522 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 40 (ฉบับพิเศษ) โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ***“ เนื่องจากประชากรของประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและสินค้าขาออกทั้งหมดประมาณร้อยละ 70 เป็นผลผลิตทางการเกษตร เศรษฐกิจของประเทศจึงขึ้นอยู่กับการเกษตรเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรในประเทศยังอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและทรัพยากรที่จะใช้ในการผลิตทางการเกษตรก็มีอยู่จำกัด จำเป็นจะต้องวางนโยบายและแผนการผลิตให้ถูกต้องไว้ล่วงหน้าเพื่อให้การผลิตเพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ และเหลือเป็นสินค้าส่งออกทำรายได้เข้าประเทศ ในการนี้สมควรให้มีส่วนราชการทำหน้าที่ในด้านการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์นโยบายแลแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ตลอดจนการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่นำแผนแม่บทไปดำเนินการ และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ให้ได้ผลตามแผนที่วางไว้หรือขจัดอุปสรรคในทางปฏิบัติเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น”***

วันที่ 24 มีนาคม 2522 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรม พ.ศ.2522 ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 96 ตอนที่ 41 (ฉบับพิเศษ) มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ดินดังนี้

มาตรา 6 ให้จัดตั้งการนิคมอุตสาหกรรมขึ้น เรียกว่า “การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย” เรียกโดยย่อว่า “กนอ.” และให้เป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) การจัดให้ได้มาซึ่งที่ดินที่เหมาะสมเพื่อจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรม หรือเพื่อดำเนินธุรกิจอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับ กนอ.

(2) การปรับปรุงที่ดินตาม (1) เพื่อให้บริการ ตลอดจนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของผู้ประกอบอุตสาหกรรม เช่น การจัดให้มีถนน ท่อระบายน้ำ โรงขจัดน้ำเสียไฟฟ้าและประปา เป็นต้น

มาตรา 38 เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรมให้ กนอ. มีอำนาจดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ในการนี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่คิดว่าจะเวนคืนไว้ก่อนก็ได้ และให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนตามวรรคหนึ่งให้ตกเป็นของ กนอ. และให้ กนอ. มีอำนาจดำเนินการโอนไปยังผู้ประกอบอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบกิจการที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรมได้

มาตรา 39 เขตพื้นที่ใดที่บุคคลใดได้จัดสรรที่ดินเพื่อให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมถ้าได้ดำเนินการถูกต้องตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตาม มาตรา 37 แล้ว คณะกรรมการด้วยความยินยอมของเจ้าของที่ดินอาจดำเนินการในพื้นที่นั้นเป็นนิคมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ได้

มาตรา 44 ผู้ประกอบอุตสาหกรรม อาจได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินในนิคมอุตสาหกรรม เพื่อประกอบกิจการได้ตามจำนวนเนื้อที่ที่คณะกรรมการเห็นสมควรแม้ว่าจะเกินกำหนดที่จะพึงมีได้ตามกฎหมายอื่น

ในกรณีที่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมซึ่งเป็นคนต่างด้าวเลิกกิจการ หรือโอนกิจการให้แก่ผู้อื่น ผู้ประกอบอุตสาหกรรมต้องจำหน่ายที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ให้แก่ กนอ. หรือผู้รับโอนกิจการแล้วแต่กรณีภายในเวลาสามปีนับแต่วันที่เลิกหรือโอนกิจการ มิฉะนั้นให้อธิบดีกรมที่ดินจำหน่ายที่ดินนั้นตามประมวลกฎหมายที่ดินให้แก่ กนอ.

วันที่ 28 เมษายน 2522 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 64

วันที่ 7 มิถุนายน 2522 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 41 ต่อรัฐสภา มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายทางเศรษฐกิจ ดังนี้

“ การปฏิรูปที่ดิน จะเร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงระบบการถือครองที่ดินเพื่อพัฒนาการเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ และแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อให้สามารถรักษาไว้ได้เป็นการถาวร และให้มีการนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 240)

วันที่ 28 สิงหาคม 2522 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการช่วยเหลือราษฎรที่บุกรุกอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติและป่าไม้ถาวรของชาติให้มีที่ทำกินเป็นหลักแหล่งซึ่งต่อมาได้มีการจัดทำโครงการออกหนังสืออนุญาตให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว(ส.ท.ก.)

วันที่ 16 มีนาคม 2523 ได้มีการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องนโยบายและแผนการใช้ที่ดินที่โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถาบันธุระ ในเอกสารประกอบการสัมมนา เล่มที่ 4 เรื่องการปฏิรูปที่ดินและการจัดที่ดิน ได้สรุปเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินและการจัดที่ดินไว้ดังนี้

“ การปฏิรูปและการจัดที่ดิน

(1) การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินในภาคต่างๆ ไม่ควรใช้มาตรการแบบเดียวกันกล่าวคือ ปัญหาที่ดินทำกินในแต่ละภาคมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับปัญหานั้นๆ ดังนี้

ภาคกลาง การปฏิรูปที่ดินไม่ใช่มาตรการที่มีอันดับสูงมากนักสำหรับภาคนี้เพราะมิได้ช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนเท่าใดนัก การปฏิรูปที่ดินอาจช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนในบางจุดเท่านั้น ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยการศึกษาสำรวจพื้นที่ต่างๆ โดยละเอียด เพื่อค้นหาความยากจนที่ซ่อนอยู่ตามจุดต่างๆ ของพื้นที่อย่างไรก็ตามภาคกลางมีความเป็นไปได้ในการปฏิรูปที่ดินในที่ของเอกชนสูงกว่าภาคอื่นๆ ทั้งนี้เพราะขนาดเนื้อที่ถือครองโดยเฉลี่ยของภาคกลางสูงสุด

การดำเนินงานของรัฐในภาคกลางควรเป็นไปในด้านการควบคุมภาวะการเช่ามากกว่าอย่างอื่น และโครงการของรัฐควรเป็นในลักษณะให้เกษตรกรพยายามเรียนรู้ และลงทุนแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยที่รัฐให้บริการต่างๆ ในด้านที่จำเป็นเท่านั้น ถ้าหากมีการปฏิรูปหรือจัดที่ดินในภาคนี้ควรที่จะให้อันดับความสำคัญแก่กลุ่มผู้ไร้ที่ดินทำกิน(รับจ้าง) ด้วย และอาจต้องให้บริการอื่น เช่น สินเชื่อประกอบด้วย

ภาคเหนือ การปฏิรูปที่ดินเป็นไปได้น้อยเพราะเนื้อที่ถือครองของเกษตรกรโดยเฉลี่ยมีขนาดเล็กมาก และมีการกระจายค่อนข้างทัดเทียมกัน มาตรการในภาคนี้ควรเป็นการพัฒนาที่ดินในรูปต่างๆ เพื่อเพิ่มผลิตภาพของดินและอนุรักษ์ดิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเป็นการพัฒนาในเขตเพาะปลูกที่อาศัยน้ำฝน (ที่ดอนและที่สูง) การจัดที่ดินควรให้อันดับความสำคัญสูงแก่เขตพื้นที่ป่าเพื่อรักษาต้นน้ำลำธารและที่ดินที่สูง รายละเอียดในการปฏิบัติอาจต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ ฉ.อ.ป. หรือ ส.ป.ก. หรือกรมป่าไม้เคยดำเนินการมาแล้ว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การปฏิรูปที่ดินไม่น่าเป็นมาตรการที่จำเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคนี้เป็นเจ้าของที่ดินเอง และยังถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยขนาดใหญ่พอสมควร มาตรการที่สำคัญสำหรับภาคนี้ ได้แก่ การวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมประกอบการศึกษาเทคนิคและพันธุ์พืชเหมาะสมกับลักษณะกายภาพของพื้นที่นั่นคือ เน้นหนักในการพัฒนาที่ดิน และการพัฒนาแหล่งน้ำ และเป็นพื้นที่ที่มีความยากจนหนาแน่นซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ในเขตที่มีการชลประทานอาจมีโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์จากน้ำให้เต็มที่นอกจากนี้จำเป็นจะต้องมีมาตรการในการช่วยไถ่ถอนหนี้สินให้แก่เกษตรกร ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากขึ้น

ภาคใต้ การปฏิรูปที่ดินมีความเป็นไปได้น้อยเนื่องจากเกษตรกรมีเนื้อที่ถือครองขนาดเล็ก การแก้ไขปัญหาควรเน้นกลุ่มผู้ปลูกข้าวซึ่งมีเนื้อที่ขนาดเล็กโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือนและวิจัยพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของภาค และมาตรการอีกอย่างคือ การช่วยเหลือชาวสวนยางขนาดเล็กโดยส่งเสริมให้ปลูกยางพันธุ์ใหม่ทดแทนพันธุ์พื้นเมือง และปลูกพืชอื่นแซมในสวนยางในระยะแรกสร้างงานนอกสาขาเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น

(2) ถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเกษตร และถูกราษฎรแผ้วถางทำลาย แล้วนำมาปฏิรูปและจัดสรรให้แก่ราษฎร พื้นที่เหล่านี้ควรแบ่งให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ส.ป.ก. กรมพัฒนาที่ดิน กรมประชาสงเคราะห์ กรมป่าไม้ อ.อ.ป. ฯลฯ นำไปดำเนินการ ไม่ควรให้หน่วยงานเดียวรับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะแต่ละหน่วยงานมีขีดความสามารถจำกัด" (สถาบันธุระ 2523 หน้า 11-12)

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2524 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายและมาตรการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2524 นายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ได้กล่าวปราศัยในพิธีเปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ ที่สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อความเกี่ยวกับการถือครองที่ดินดังนี้

“ สำหรับปัญหาการถือครองที่ดิน ซึ่งภาคเหนือมีเนื้อที่ถือครองต่อครอบครัวต่ำ จนมีแนวโน้มที่จะทำให้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพในอนาคตนั้น รัฐบาลเองได้ตระหนักในปัญหานี้มาโดยตลอด และไม่พึงปรารถนาที่จะให้มีการแก้ปัญหาเป็นไปในรูปปล่อยปละละเลยโดยให้ราษฎรเพิ่มที่ทำกิน โดยบุกรุกเข้าไปในป่าสงวนแม้ป่าบางแห่งจะหมดสภาพป่ากลายเป็นหมู่บ้าน หรือเป็นเมืองไปแล้วก็ตาม ตามกฎหมายแล้วที่ดินดังกล่าวก็เป็นเนื้อที่ป่าสงวนอยู่ดี ปัญหาอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้ทุกอย่างเรียบร้อยไปด้วยดี และโดยถูกต้องตามกฎหมาย ” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2524)

วันที่ 14 สิงหาคม 2524 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 133 (ฉบับพิเศษ)

วันที่ 29 กันยายน 2524 คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติมีคำสั่งที่ 1/2529 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่ดิน ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการเงินให้สอดคล้องกับแผนงานและโครงการ รวมถึงการวางแผนการจัดตั้งสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารที่ดิน
2. จัดทำแผนปฏิบัติการด้านโครงสร้างการบริหาร เพื่อให้เกิดการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ดิน
3. จัดทำแผนปฏิบัติการด้านกิจกรรมการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมหมู่บ้านป่าไม้ การปฏิรูปที่ดินและการจัดที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ
4. จัดทำแผนปฏิบัติการเพิ่มสมรรถภาพในการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติ ทั้งด้านคุณภาพของงาน กำลังคน และการจัดระบบงาน
5. จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจได้ตามความจำเป็น
6. ปฏิบัติงานตามที่ กชช. มอบหมาย
7. หน้าที่และอำนาจตาม กชช. เห็นสมควร

2.5.5 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในบทที่ 2 ส่วนที่ 3 การปรับโครงสร้างและการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจโดยกำหนดแนวนโยบายและมาตรการการพัฒนาไว้ในหน้า 60 - 62 ดังนี้

"4.1 แนวนโยบาย

(1) ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรจากการเพิ่มผลผลิต "แบบเดิมโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก" มาเป็น "แบบการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต" หรือเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น ทั้งนี้ โดยการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินทั้งในและนอกเขตชลประทาน แหล่งน้ำ และป่าไม้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดรวมถึงการอนุรักษ์เพื่อลดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวด้วย นอกจากนั้นจะส่งเสริมให้เลือกปลูกพืชที่สอดคล้องกับสมรรถนะของดินและให้มีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ดี และสินเชื่อเกษตรเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการใช้เทคนิคการผลิตที่เหมาะสมในขบวนการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่และใช้แรงงานด้านการเกษตรในชนบทมากขึ้น

(2) สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถขยายผลผลิตได้ ในระดับราคาที่เป็นธรรม โดยรัฐจะส่งเสริมการลงทุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางการตลาด เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองของเกษตรกร นอกจากนั้น รัฐจะลดหย่อนมาตรการแทรกแซงระบบตลาดในลักษณะที่เป็นภาระต่อเกษตรกรให้เหลือน้อยที่สุด ส่วนการช่วยเหลือโดยตรงของรัฐจะเน้นในเขตเกษตรล้าหลังที่ยากจน

(3) เร่งรัดการกระจายการถือครองที่ดิน การปฏิรูปที่ดินและการให้กรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินเพื่อการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสประกอบอาชีพการเกษตรได้มั่นคง และขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งจะเป็นผลดีต่อผลผลิตทางการเกษตรด้วย

(4) ดำเนินนโยบายการเงินที่จะสนับสนุนสถาบันการเงินของรัฐ และธนาคารพาณิชย์ให้ขยายสินเชื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรอย่างกว้างขวางและทั่วถึง รวมทั้งการปรับปรุงไม่ให้มีความเหลื่อมล้ำในด้านการรับบริการสินเชื่อของเกษตรกรจากสถาบันต่าง ๆ ด้วย

(5)ส่งเสริมการรวมกลุ่มของสถาบันในชนบท ซึ่งได้แก่สหกรณ์กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้อยู่ภายใต้สถาบันเดียว เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการผลิตการจำหน่าย การเพิ่มรายได้ การขยายความรู้ การฝึกอบรม การจัดการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแกนนำในการพัฒนาเกษตรในชนบทได้ดียิ่งขึ้น

4.2 มาตรการการพัฒนา

4.2.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ก. แหล่งน้ำเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยเฉพาะข้าว ดังนั้น ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จึงมีมาตรการพัฒนาแหล่งน้ำโดย

(1) เร่งปรับปรุงและขยายพื้นที่ในเขตชลประทานที่มีอยู่เดิม ประมาณ 16 ล้านไร่ ให้ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โดยเฉพาะการเพาะปลูกในฤดูแล้ง

(2) เร่งดำเนินการพัฒนาลุ่มน้ำ ซึ่งยังไม่มีการพัฒนามาก เพื่อนำน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ลุ่มน้ำวัง ลุ่มน้ำยม ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำสะแกกรัง ลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำระยองและลุ่มน้ำจันทบุรี

(3) เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ให้กระจายออกไปในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำเสริมที่จะช่วยลดภาวะความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

(4) ดำเนินการสำรวจเพื่อวางแผนผันน้ำจากแม่น้ำโขงเข้ามาเพิ่มเติม ได้แก่ ลุ่มน้ำเจ้าพระยาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับใช้ประโยชน์ด้านชลประทานในระยะยาว

(5) ดำเนินการเก็บเงินค่าน้ำจากพื้นที่ในเขตชลประทาน เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ ประการหนึ่ง และเพื่อให้สามารถเก็บเงินลงทุนคืนกลับมาใช้เร่งรัดการขยายพื้นที่ในเขตชลประทานต่อไป อีกประการหนึ่ง

(6) ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร และกลไกการบริหารงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้งในระดับนโยบายและระดับหน่วยงานปฏิบัติ เพื่อให้สามารถประสานงานการพัฒนาแหล่งน้ำของประเทศให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบในแต่ละลุ่มน้ำ ทั้งกระจายอำนาจออกไปสู่ระดับท้องถิ่น สำหรับโครงการขนาดเล็ก เพื่อให้จังหวัดสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานตามโครงการตั้งแต่การริเริ่มโครงการ การก่อสร้างและการบำรุงรักษา

ข. ที่ดินและป่าไม้ จำเป็นต้องกำหนดมาตรการพัฒนา ดังนี้

(1) เร่งรัดสำรวจการใช้ที่ดินเพื่อกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินมิให้เขตเมืองขยายตัวออกไปยังพื้นที่การเกษตรที่รัฐได้ลงทุนระบบชลประทานไว้แล้ว หรือพื้นที่ที่ดินมีคุณภาพดีซึ่งสามารถให้ผลผลิตได้สูง และส่งเสริมการใช้ที่ดินสำหรับการเพาะปลูกให้ถูกประเภท

(2) กำหนดสิทธิในที่ดินของเอกชนเพื่อการเกษตรให้มีได้ไม่เกิน 50 ไร่ ดำเนินการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อรับซื้อที่ดินส่วนที่เกินของเอกชน และจัดสรรหรือจำหน่ายให้แก่ผู้ที่ยังไม่มีที่ดินทำกินของตนเองต่อไป

(3)เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินโดยเน้นการแก้ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน และมุ่งดำเนินการในเขตพื้นที่ภาคกลาง และภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีปัญหาเกษตรกรไร้ที่ทำกินหรือต้องเช่าที่ทั้งหมดทำกิน

(4) สำรวจเพื่อแยกเขตพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เหมาะสมกับการเกษตร เพื่อจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรในรูปของหมู่บ้านป่าไม้ ส่วนป่าเสื่อมโทรมที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตรให้ทำการปลูกป่าต่อไป

(5) ปรับปรุงกฎหมายควบคุมการเช่านา และการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีจุดหมายที่จะให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า

(6) ทบทวนการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองมิให้มีการขยายการเปิดพื้นที่ใหม่ แต่ให้ดำเนินการปรับปรุงนิคมที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ตามแผน และมอบให้จังหวัดรับไปดูแลต่อไป

(7) ปรับปรุงที่ดินที่มีปัญหาในเรื่องคุณภาพและให้ผลผลิตต่ำ คือ ปัญหาดินเปรี้ยวในเขตภาคกลาง ปัญหาดินเค็มในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของดินในเขตภาคเหนือ และปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพดินบริเวณที่ใช้ทำเหมืองแร่แล้วในภาคใต้

(8) ปรับปรุงกฎหมายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้สามารถสงวนพื้นที่ทางการเกษตรที่สมบูรณ์หรือพื้นที่ที่รัฐได้ลงทุนไปเป็นจำนวนมากและให้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรต่อไป" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 หน้า 60 - 62)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้มีเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2524 ได้มีประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ 2524) ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินและออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2525 ได้มีการประกาศพระราชกำหนดเปลี่ยนแปลงราคาปานกลางของที่ดินที่กำหนดไว้สำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ ประจำปี พศ 2525 ถึง พ.ศ 2528 พ.ศ 2525 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 28 (ฉบับพิเศษ) โดยมีเหตุผลดังนี้

" เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ ตามที่ได้มีการกำหนดราคาปานกลางของที่ดินขึ้นใหม่เพื่อประโยชน์ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พศ 2525 ถึง พ.ศ 2528 นั้น ปรากฏว่าประชาชนจะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เพิ่มขึ้นจากจำนวนที่เคยเสียเดิมมาก อันเป็นผลจากวิธีการตีราคาปานกลางของที่ดินตามที่กฎหมายกำหนดไว้ยังไม่เหมาะสม และเป็นธรรมตามสภาพและทำเลของที่ดินในแต่ละแห่ง เมื่อได้คำนึงถึงภาระภาษีที่ประชาชนจะต้องได้รับเพิ่มขึ้นประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศโดยทั่วไปในปัจจุบันยังไม่คลี่คลาย จึงเห็นสมควรที่จะผ่อนคลายความเดือดร้อนที่

ประชาชนจะได้รับจากการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในช่วงระยะเวลานี้เป็นการชั่วคราว โดยกำหนดให้ใช้ราคาปานกลางของที่ดินตามที่คณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดินได้กำหนดไว้สำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ระหว่างปี พ.ศ 2521 ถึง พ.ศ 2524 เป็นเกณฑ์ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับภาษีปี พ.ศ 2525 และในปีต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่เกี่ยวกับวิธีการตีราคาปานกลางของที่ดินใหม่ให้เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งต้องใช้เวลาตระเตรียมการพอสมควร นอกจากนี้ โดยที่มีการเปลี่ยนแปลงการคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องขยายระยะเวลาสำหรับผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ 2508 สำหรับการเสียภาษีปี พ.ศ 2525 ซึ่งได้ผ่านพ้นไปแล้วด้วย และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอันเกี่ยวกับความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้"

พ.ร.ก นี้ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่1/2525 สมัยสามัญ(ดูประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการอนุมัติ พร.ก เปลี่ยนแปลงราคาปานกลางของที่ดินที่กำหนดไว้สำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ ประจำปี พศ 2525 ถึง พ.ศ 2528 พ.ศ 2525 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 76 ฉบับพิเศษ หน้า 3)

วันที่ 1 มิถุนายน 2525 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเรื่องขอปรับปรุงแนวทางปฏิบัติโครงการเร่งรัดพัฒนาดินเปรี้ยว ตามที่สำนักงบประมาณเสนอ 3 ประการ คือ

1. ให้มีการจ้างเหมาเอกชนผลิตปูนมาร์ลเพิ่มเติมจากที่กรมพัฒนาที่ดินสามารถผลิตได้
2. ควรมีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในการผลิตและจำหน่ายปูนมาร์ล
3. ให้สถาบันเงินทุน เช่น ธ.ก.ส เข้ามามีบทบาทโดยตรงในการจัดสรรสินเชื่อให้แก่เกษตรกรเพื่อจัดหาปูนมาร์ลลงที่นาของตน

เดิมนั้นกรมพัฒนาที่ดินได้ผลิตและแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรโดยไม่คิดเงิน เนื่องจากการใช้ปูนมาร์ลแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวมีผลตอบแทนคุ้มค่า สำนักงบประมาณจึงเสนอให้เกษตรกรจัดหาเอง

วันที่ 22 มิถุนายน 2525 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน (ซึ่งร่างโดยคณะอนุกรรมการที่ดิน และผ่านความเห็นชอบตามมติของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2525)

สาระสำคัญของนโยบายฉบับนี้สรุปได้ ดังนี้

ก. พื้นที่ป่าไม้ถาวร ที่ยังไม่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจ และจำแนกประเภทที่ดินอย่างละเอียดให้เสร็จภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่6 (พ.ศ. 2534) ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

(2) พื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตร แต่ยังมีสภาพเป็นป่าไม้อยู่ให้รักษาไว้เป็นป่าต่อไปไม่ควรจำแนกออกเป็นพื้นที่ทำกิน

(3) พื้นที่ที่จำแนกเป็นป่าไม้ ให้กรมป่าไม้ดำเนินการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติตามหลักเกณฑ์ที่กรมป่าไม้ปฏิบัติต่อไป

ข. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีราษฎรบุกรุกรวมแล้วประมาณ 30 ล้านไร่ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้จัดทำโครงการจำแนกประเภทที่ดิน(Land reclassification) ในพื้นที่ 30 ล้านไร่ ให้เสร็จสิ้นภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2534) โดยให้เป็นโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

(3) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การเกษตร ให้กรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครง-การหมู่บ้านป่าไม้ และดำเนินการปลูกป่าต่อไป

(4) พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรให้กรมป่าไม้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกิน โดยให้ดำเนินการสำรวจความเหมาะสมของดินเป็นหลักเกณฑ์ในการทำโครงการ

ค. พื้นที่ที่ราษฎรไม่ได้บุกรุกและยังมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ ให้กรมป่าไม้ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รักษาพื้นที่ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ง. ผลการจำแนกประเภทที่ดินตามข้อ ก. (1) และข้อ ข. (1) ให้เสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายต่อไป

จ. การดำเนินงานตามข้อ ข. (3) ให้ดำเนินการโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับโครงการ ส.ท.ก. และโครงการให้สิทธิ์ทำกิน

ฉ. การจัดที่ดิน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันตามข้อ (ง.) ให้ดำเนินการต่อไป แต่ไม่ใช่ขยายพื้นที่ดำเนินการ ยกเว้นกรณีการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการพัฒนาที่ดิน และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการในการจัดที่ดินที่เหลืออยู่ให้เสร็จสิ้นภายใน 5 ปี

ช. ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบจัดทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการตามข้อ ก. ถึงข้อ ฉ. โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประสานงานดูแลและเร่งรัด และคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ควบคุมและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

นโยบายฉบับนี้ ได้มีผลให้มีการดำเนินการโครงการจำแนกประเภทที่ดินโดยละเอียด เร่งรัดโครงการช่วยเหลือประชาชนให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว(ส.ท.ก.) และมีการบินถ่ายภาพทางอากาศในพื้นที่ป่าไม้ของประเทศในปี 2526 - 2528 พื้นที่ที่ผ่านการจำแนกประเภทที่ดินและจำแนกออกเป็นที่ดินทำกิน คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้มอบให้กับกรมที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไปจัดให้แก่ราษฎรในระยะต่อมา

วันที่ 27 กรกฎาคม 2525 คณะรัฐมนตรีมีมติให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ดำเนินการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีลักษณะของชั้นคุณภาพลุ่มน้ำดังนี้

ลักษณะของชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

พื้นที่ทั้งหมดของลุ่มน้ำจะถูกจำแนกออกเป็น 5 ระดับชั้นคุณภาพตามลำดับความสำคัญในการควบคุมระบบนิเวศน์ของลุ่มน้ำโดยใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งในแต่ละชั้นคุณภาพมีลักษณะดังต่อไปนี้

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่ควรจะต้องสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

(1) เป็นพื้นที่สูง หรือบริเวณที่อยู่ตอนบนของลุ่มน้ำที่จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้เป็นต้นน้ำลำธาร เนื่องจากมีลักษณะและคุณสมบัติที่อาจมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง

(2) ส่วนมากเป็นเทือกเขาที่เต็มไปด้วยหุบเหว หน้าผา ยอดเขาแหลม และ/หรือร่องน้ำจำนวนมาก ซึ่งปกคลุมหรือเคยปกคลุมด้วยป่าดงดิบ ป่าดิบเขา หรือป่าสนเขา และ/หรือ ป่าชนิดอื่น ๆ

(3) ส่วนใหญ่มีความลาดชันโดยเฉลี่ยของพื้นที่ตั้งแต่ 50 เปอร์เซนต์ขึ้นไป

(4) มีลักษณะทางธรณีวิทยาที่ประกอบด้วยหิน ซึ่งให้กำเนิดดินที่ง่ายมากต่อการพังทลาย

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธาร ในระดับรองลงมา และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ เช่น การทำไม้และเหมืองแร่ เป็นต้น ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

(1) เป็นพื้นที่ภูเขาบนที่สูงที่มีลักษณะสันเขามน และความกว้างไม่มากนัก หรือเป็นบริเวณลาดเขาที่มีแนวลาดเทยาวปานกลาง มีร่องน้ำค่อนข้างกว้าง มีป่าดงดิบที่ถูกแผ้วถางหรือเป็น ป่าเสื่อมสภาพปกคลุม แต่ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณและ/หรือป่าเต็งรัง

(2) มีความลาดชันของพื้นที่โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 35 - 50 เปอร์เซนต์

(3) มีลักษณะทางธรณีที่ประกอบด้วยหินซึ่งให้กำเนิดดินที่ง่ายต่อการถูกชะล้างพังทลาย

(4) มีดินตื้นถึงลึกปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง และมีสมรรถนะการพังทลายสูง

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจกรรมทำไม้ เหมืองแร่ และเพื่อปลูกพืชกสิกรรมประเภทไม้ยืนต้น โดยมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

(1) ส่วนมากมีลักษณะเป็นที่ดอนที่ประกอบด้วยที่ราบขั้นบันได มีเนินสลับหรือบริเวณที่ลาดตีนเขา หรือบริเวณของร่องน้ำที่ปรับสภาพแล้ว ป่าส่วนใหญ่ที่ขึ้นปกคลุมหรือเคยปกคลุมเป็นป่าเบญจพรรณ หรือป่าเต็งรัง หรือป่าดงดิบ

(2) ส่วนใหญ่มีความลาดชันของพื้นที่โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 25 - 35 เปอร์เซนต์

(3) มีลักษณะทางธรณีที่ประกอบด้วยหินหรือตะกอนที่ทับถมจากแรงโน้มถ่วงของโลก ซึ่งให้กำเนิดดินที่ค่อนข้างยากต่อการถูกชะล้างพังทลาย

(4) ดินมีความลึกปานกลางถึงลึก ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง แต่มีสมรรถนะการพังทลายปานกลาง

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่สภาพป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้ประโยชน์เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนมาก โดยทั่วไปมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

(1) เป็นเนินเขาหรือที่ราบขั้นบันไดหรือช่วงต่อระหว่างที่ราบลุ่มกับเชิงเขา หรือพื้นที่สองฝั่งลำน้ำที่ยังอยู่บนที่ดิน ซึ่งป่าที่ปกคลุมหรือที่เคยปกคลุมอยู่เป็นป่าผสมผลัดใบ ป่าเต็งรัง และหรือป่าละเมาะ

(2) มีความลาดชันของพื้นที่โดยเฉลี่ยระหว่าง 5 - 25 เปอร์เซนต์

(3) มีลักษณะทางธรณีที่ประกอบด้วยหินหรือตะกอน ซึ่งให้กำเนิดดินที่ยากต่อการถูกชะล้างพังทลาย

(4) ดินลึกถึงค่อนข้างลึก ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูงและมีสมรรถนะการพังทลายต่ำ

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งเป็นที่ราบ หรือลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา และกิจการอื่นโดยมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

(1) เป็นที่ราบที่ลุ่ม หรือเป็นเนินลาดเอียงเล็กน้อยสองฝั่งลำน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่กลายสภาพเป็นทุ่งนา แต่บางพื้นที่อาจยังเป็นป่าละเมาะ ป่าผสมผลัดใบ ป่าดงดิบ หรือป่าเต็งรัง

(2) ส่วนใหญ่ความลาดชันของพื้นที่โดยเฉลี่ยต่ำกว่า6 เปอร์เซนต์

(3) ลักษณะทางธรณีเป็นพวกดินตะกอน

(4) ดินลึกถึงลึกมาก ความอุดมสมบูรณ์สูง และมีความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลาย

วันที่ 21 กันยายน 2525 ได้มีการเปิดสถานีรับสัญญาณดาวเทียมภาคพื้นดินขึ้นในประเทศไทย

วันที่ 20 พฤษภาคม 2526 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แถลงนโยบายรัฐบาลคณะที่ 43 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีข้อความในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายเศรษฐกิจ ดังนี้

"จะส่งเสริมให้ชาวไร่ชาวนามีที่ทำกินของตนเอง โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการจัดสิทธิทำกินในป่าเสื่อมโทรม อีกทั้งจะช่วยเหลือเกษตรกรในท้องที่แห้งแล้ง โดยการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำในระดับไร่นาอย่างกว้างขวาง" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 283)

วันที่ 6 ตุลาคม 2526 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2526 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 160 (ฉบับพิเศษ)

วันที่ 10 ตุลาคม 2526 คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ มีมติกำหนดนโยบายและมาตรการการจัดที่ดิน การใช้ที่ดิน หรือการพัฒนาที่ดิน ได้มีนโยบายเฉพาะเรื่องการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ดังนี้

1. ดำเนินการจัดสรรที่ดินให้ราษฎรทำกินอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงสมรรถนะของที่ดินตามความจำเป็นในการครองชีพ

2.ให้นำพื้นที่ที่มีความลาดเทไม่เกินร้อยละ 35 และมีเนื้อดินหนาไม่น้อยกว่ช0 ซม. มาดำเนินการจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนเพื่ออยู่อาศัยและทำมาหาเลี้ยงชีพ

3. ทบทวนและกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการจัดที่ดิน เพื่อประชาชน ให้อยู่ภายใต้กรอบนโยบายเดียวกัน โดยไม่ขัดต่อกฎหมายที่มีอยู่

4. ที่ดินของรัฐซึ่งปัจจุบันมีจำนวนอันจำกัด หากจะนำมาจัดให้แก่ประชาชน จะให้เพียงสิทธิการทำประโยชน์ในที่ดิน และให้สิทธิตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรมเท่านั้น

5. ให้รัฐพยายามจัดหาที่ดินบางประเภทที่ไม่เหมาะสมที่จะสงวน หรือหวงห้ามให้แก่ประชาชนเพื่ออยู่อาศัยและทำมาหาเลี้ยงชีพ

6. ป้องกันมิให้ที่ดินที่รัฐจัดให้ประชาชนเพื่อประกอบเกษตรกรรม ตกไปยังผู้มิได้มีอาชีพเกษตรกรรม

ต่อมาคณะกรรมการจัดที่ดินได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้มีการทบทวนอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2527 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในเรื่องขอแก้ไขเพิ่มเติมหลักการในการจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่ถูกเขตชลประทานโดยประเด็นหลักคือ ให้จัดสรรที่ดินให้แก่ผู่ที่ครอบครองที่ดินทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วย กฎหมายที่มีบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเขตก่อสร้าง และเขตจัดสรร

วันที่ 3 เมษายน 2527 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในหลักการให้กรมที่ดินดำเนินการโครงการพัฒนากรมที่ดิน และเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศให้แล้วเสร็จภายใน 20 ปี (พ.ศ. 2528 - 2547) แบ่งเป็น 4 ระยะ ๆ ละ 5 ปี ดังนี้

ระยะแรก	พ.ศ. 2528 - 2532
ระยะที่สอง	พ.ศ. 2533 - 2537
ระยะที่สาม	พ.ศ. 2538 - 2542
ระยะที่สี่	พ.ศ. 2543 - 2547

โดยมีวัตถุประสงค์โครงการฯ ดังนี้

1. เพื่อเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศให้แล้วเสร็จภายในเวลา 20 ปี

2. เพื่อเร่งรัดจัดทำ และปรับปรุงระวางแผนที่ของกรมที่ดินให้เป็นระบบเดียวกับระบบแผนที่แห่งชาติ (ระบบ Universal Transverse Mercator - U.T.M)

3. เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานที่ดิน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

4. เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพสำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน ให้สามารถประเมินราคาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม

5. เพื่อพัฒนาและปรับปรุงองค์กรกรมที่ดิน ให้สามารถรับกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นและสำหรับการพัฒนาต่อไปในอนาคต

เป้าหมายโครงการในระยะเวลา 20 ปี มีดังนี้

1. เร่งรัดการออกโฉนดที่ดินของเอกชนทั่วประเทศประมาณ 15 ล้านแปลง เนื้อที่ 89 ล้านไร่ ให้แล้วเสร็จภายในเวลา20 ปี

2. จัดทำใหม่ และปรับปรุงระวางแผนที่ออกโฉนดที่ดินให้เป็นแบบ ยู ที เอ็ม

- ในเขตชนบทมาตราส่วน 1 : 4,000 ประมาณ 80,000 ระวางให้แล้วเสร็จภายในเวลา 20 ปี

- ในเขตชุมชนและกรุงเทพมหานคร มาตราส่วน 1 : 1,000 หรือใหญ่กว่าประมาณ 7,000 ระวางให้แล้วเสร็จภายในเวลา 10 ปี

3. กระจายอำนาจการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม จากระดับจังหวัดไปสู่ระดับอำเภอมากขึ้น โดยการเปิดสำนักงานที่ดินสาขาตามเกณฑ์ที่เหมาะสมประมาณ 190 แห่ง

4. พัฒนาสำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5. ปรับปรุงและพัฒนาองค์กรกรมที่ดิน

พื้นที่โครงการ ได้กำหนดไว้ดังนี้

โครงการ 5 ปี ระยะที่หนึ่ง (พ.ศ. 2528 - 2533) ดำเนินการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนบน5 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน และแม่ฮ่องสอน และเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร (เลื่อนกำหนดออกไปจากเดิม 1 ปี)

โครงการ 5 ปี ระยะที่สอง (พ.ศ. 2534 - 2537) จะดำเนินการใน

- จังหวัดที่ยังออกโฉนดไม่แล้วเสร็จเต็มทั้งจังหวัดตามโครงการระยะที่ 1 รวม 5 จังหวัด คือ พะเยา ลำพูน แม่ฮ่องสอน สุรินทร์ และศรีสะเกษ

- พื้นที่ใหม่อีก 30 จังหวัด คือ

- ภาคเหนือ 12 จังหวัด ได้แก่ ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ ตาก สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ

- ภาคกลาง 4 จังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี และชัยนาท

- พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) 6 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี

- เขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร

รวมจังหวัดในเขตโครงการระยะที่สองทั้งสิ้น 36 จังหวัด อย่างไรก็ดี การออกโฉนดที่ดินยังไม่สามารถดำเนินการในจังหวัดเหล่านี้ได้หมดแต่งานโครงการฯ บางส่วนจะเป็นการวางรากฐานโครงสร้างด้านระวางแผนที่ให้พร้อมสำหรับการออกโฉนดที่ดินในระยะต่อไป

โครงการ 5 ปีระยะที่สาม (พ.ศ. 2538 - 2542) จะดำเนินการในพื้นที่ที่เหลือในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

โครงการ 5 ปีระยะที่สี่ (พ.ศ. 2543 - 2547) จะดำเนินการในจังหวัดภาคใต้ทั้งหมด (กรมที่ดิน2537 หน้า 31-35)

วันที่ 12 มิถุนายน 2527 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. .... ตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้มีมติเห็นชอบในหลักการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 กลุ่ม ตามข้อเสนอของคณะกรรมการ และคณะทำงานฯ ส่วนการจะช่วยเหลือแต่ละกลุ่มอย่างไรนั้น ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณาตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยให้มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ผู้แทนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผู้แทนของกระทรวงมหาดไทย ร่วมเป็นกรรมการด้วย เพื่อพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่งภายใน 3 เดือน

ข้อเสนอการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน ตามหลักการดังนี้

" กลุ่มที่ 1 เป็นแหล่งชุมชนที่เกิดขึ้นก่อนกำหนดพื้นที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติหรือป่าไม้ถาวรของชาติ โดยอาศัยภาพถ่ายทางอากาศ โครงการ VAP 61 ร่วมกับแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร เป็นหลักฐานที่จะบ่งชี้ในการกันพื้นที่ออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ต่อไป

กลุ่มที่ 2 เป็นแหล่งชุมชนที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2510 ถึง พ.ศ. 2518 ภายหลังการกำหนดพื้นที่เป็นเขตป่าไม้ถาวรของชาติ หรือได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โดยอาศัยภาพถ่ายทางอากาศ โครงการ น.ส.3 ร่วมกับแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหารเป็นหลักฐาน ซึ่งชุมชนประเภทนี้ได้รับสิทธิให้อยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2518 ถ้าพื้นที่ถือครองไม่ใช่เขตต้นน้ำลำธาร ทางราชการจะออกหนังสือสิทธิทำกิน (สทก.) ในพื้นที่ถือครองผืนนั้น

กลุ่มที่ 3 เป็นแหล่งชุมชนที่เกิดขึ้นภายหลังปี พศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นชุมชนที่ไม่ปรากฏหลักฐานในภาพถ่ายทางอากาศโครงการ น.ส.3 และมิใช่ชุมชนในเขตต้นน้ำลำธารแล้วจะอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

กรณีนี้เป็นการดำเนินการเฉพาะที่เป็นแหล่งชุมชนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามโครงการ สทก. ที่กรมป่าไม้กำลังดำเนินการอยู่"

วันที่ 31 สิงหาคม 2527 สภาผู้แทนราษฎรมีการประชุมครั้งที่ 1/2527 (สมัยวิสามัญ) ได้เห็นชอบกับข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2528 ซึ่งมีข้อความที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินไว้ ดังนี้

"9 การเพิกถอนสภาพนิคมสร้างตนเองและสหกรณ์นิคม

ปรากฏว่าปีหนึ่งๆ รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อการบริหารงานของนิคมสร้างตนเองและสหกรณ์นิคม โดยไม่มีการกำหนดแผนล่วงหน้าว่าจะเพิกถอนสภาพนิคมสร้างตนเองให้อยู่ในความดูแลของจังหวัดใดในปีใด สำหรับสหกรณ์นิคมที่ควรกำหนดว่าจะให้เป็นสหกรณ์การเกษตรได้ในปีใด เพื่อให้นิคมต่าง ๆ เหล่านั้นช่วยตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งทางราชการอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รัฐบาลควรรีบดำเนินการในเรื่องดังกล่าว"

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2528 ประธานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการและระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้มีคำสั่งที่ 7/2528 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักเกณฑ์การช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชนเฉพาะในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ชุมชนที่เกิดก่อนปี 2510 ให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ชุมชนที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2510 - 2518 ให้สิทธิ์อยู่อาศัยในรูปสิทธิทำกิน ชุมชนที่เกิดในภายหลังปี2518 อนุญาตให้เข้าอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์เป็นการชั่วคราว ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

วันที่ 8 เมษายน 2528 กระทรวงมหาดไทยมีหนังสือที่ ม.ท. 0707/5795 เรื่อง การควบคุมการจัดที่ดิน ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี มีข้อความดังต่อไปนี้

" ด้วยคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐซึ่งรวมทั้งส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ได้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการนำที่ดินของรัฐมาจัดให้แก่ประชาชน ที่มาแห่งอำนาจในการดำเนินงาน หลักเกณฑ์ วิธีการ และวัตถุประสงค์ของการจัดที่ดินของแต่ละหน่วยงานต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน ซึ่งพอจะจำแนกส่วนที่สำคัญได้ ดังนี้

1. ที่มาแห่งอำนาจในการจัดที่ดิน

อำนาจที่หน่วยงานต่าง ๆ ทำการจัดที่ดินอยู่ในปัจจุบัน มีที่มา 2 ทาง

1.1) มีกฎหมายรองรับ

- กรมที่ดิน อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 กรมประชาสงเคราะห์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ อาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

1.2) อาศัยมติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งของผู้นำรัฐบาล ซึ่งได้แก่การจัดที่ดินของกรมชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กรมป่าไม้ เป็นต้น

2. การให้สิทธิในที่ดิน ที่ได้รับการจัดที่ดิน ได้เข้าทำประโยชน์และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขครบถ้วนแล้วบางหน่วยงานจะให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน เช่น การจัดที่ดินของกรมที่ดิน กรมประชาสงเคราะห์ แต่บางหน่วยงานจะไม่ให้กรรมสิทธิ์แต่จะให้เพียงสิทธิทำกิน เช่น การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

3. วัตถุประสงค์ในการจัดที่ดิน แต่ละหน่วยงานก็มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน เช่น เพื่อการปฏิรูปที่ดิน เพื่อสงเคราะห์บุคคลบางกลุ่ม เพื่ออพยพผู้ที่ถูกน้ำท่วมเนื่องจากการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ

การที่แต่ละหน่วยงานต่าง ๆ กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ วิธีการจัดที่ดินขึ้นนั้น อาจจะไม่สอดคล้องกับนโยบายจัดที่ดินโดยส่วนรวม บางหน่วยงานถ้าไม่ดำเนินการโดยให้มีกฎหมายรองรับแล้วอาจจะมีปัญหาในด้านการให้เอกสารสิทธิ์ในที่ดินแก่ผู้ที่ได้รับการจัด คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้พิจารณาเรื่องนี้คราวประชุม ครั้งที่ 8/2527 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2527 และครั้งที่ 1/2528 เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2528 แล้วเห็นว่า เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่จัดที่ดินดำเนินการไปในแนวทางเดียวกันกล่าวคือ หน่วยงานใดจะจัดที่ดินแห่งใด ควรให้เสนอโครงการและแผนผังรวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดิน และพื้นที่ที่จะจัดนั้นให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการจัดที่ดินตามกฎหมาย หรือตามมติคณะรัฐมนตรีหรือตามคำสั่งของผู้นำรัฐบาลก็ตาม เมื่อได้รับความเห็นชอบให้ดำเนินการและได้ดำเนินการไปอย่างไร ได้ผลประการใดแล้ว ก็ให้แจ้งคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติทราบตามระยะเวลาที่สมควรต่อไป ในที่สุดคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

มีมติให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ก็ขอให้มีมติให้ส่วนราชการที่มีการจัดที่ดินถือปฏิบัติตามนัยดังกล่าว

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว เห็นด้วยกับมติคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดังกล่าว เพราะถ้ามีองค์กรกลางคอยทำหน้าที่ควบคุมนโยบาย พิจารณาอนุมัติและติดตามผลโครงการ การจัดที่ดินของหน่วยราชการต่าง ๆ แล้ว จะทำให้การจัดที่ดินของทุกหน่วยงานสอดคล้องกัน อันจะเป็นผลดีทั้งต่อรัฐและประชาชน องค์กรกลางนี้คงได้แก่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นโดยประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 แต่มาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ได้กำหนดให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการจัดที่ดินตามประมวลกฎหมายนี้ และกฎหมายอื่นเท่านั้น หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการก็ควรมอบงานดังกล่าวให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดูแล ซึ่งอาจจะมอบหมายให้ตามมาตรา 20 (7) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กระทรวงมหาดไทย จึงเห็นควรเสนอคณะรัฐมนตรีมอบหมายให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบโครงการและควบคุมการจัดที่ดินของทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดที่ดินตามกฎหมาย หรือตามมติคณะรัฐมนตรี ”

วันที่ 28 พฤษภาคม 2528 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำปิงและวัง และมีมติให้ลุ่มน้ำชั้นที่1 A เป็นบริเวณที่ต้องอนุรักษ์ไว้ และห้ามมิให้มีการกระทำหรือดำเนินการใด ๆ และในชั้น1 B หากมีความจำเป็นต้องอนุญาตให้ประทานบัตรหรือต่ออายุประทานบัตรการทำเหมืองแร่ ให้กระทรวงอุตสาหกรรมนำเสนอคณะรัฐมนตรีเป็นราย ๆ ไป

วันที่ 11 กันยายน 2528 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 124

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินทำกิน ดังนี้

มาตรา 16 อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจอนุญาตให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ คราวละไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่เกินสามสิบปี ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ จะอนุญาตโดยให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่เห็นสมควรก็ได้

(2) การเข้าทำประโยชน์เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ คราวละไม่เกินสิบปีโดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตเก็บหาของป่า และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ของป่าตามพระราชบัญญัตินี้สำหรับแร่ ดินขาว หรือหิน แล้วแต่กรณี

การขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติรัฐมนตรี

มาตรา 16 ทวิ ในกรณีที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมดหรือบางส่วนมีสภาพเป็นป่าไร่ร้างเก่าหรือทุ่งหญ้า หรือเป็นป่าที่ไม่มีไม้มีค่าขึ้นอยู่เลย หรือมีไม้มีค่าที่มีลักษณะสมบูรณ์เหลืออยู่เป็นส่วนน้อย และป่านั้นยากที่จะกลับฟื้นคืนดีตามธรรมชาติ ทั้งนี้โดยมีสภาพตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ให้ถือว่าป่าสงวนแห่งชาติในบริเวณดังกล่าวเป็นป่าเสื่อมโทรม

ถ้าทางราชการมีความจำเป็นต้องปรับปรุงพื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดเขตป่าเสื่อมโทรมทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ

ในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ ถ้าบุคคลใดได้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตดังกล่าวอยู่แล้วจนถึงวันที่ประกาศกำหนดตามวรรคสอง

(1) เมื่อบุคคลดังกล่าวร้องขอ และอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเห็นว่าบุคคลนั้นยังมีความจำเป็นเพื่อการครองชีพ อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลดังกล่าวทำประโยชน์และอยู่อาศัยต่อไปในที่ที่ได้ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยอยู่แล้วนั้นได้ แต่ต้องไม่เกินยี่สิบไร่ต่อหนึ่งครอบครัว และมีกำหนดเวลาคราวละไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่เกินสามสิบปี ทั้งนี้โดยได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับ คราวแรกคราวต่อ ๆ ไปต้องเสียค่าธรรมเนียม

(2) บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตาม (1) อาจขออนุญาตปลูกป่า หรือไม้ยืนต้นที่ตนเคยทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติมจากที่ได้รับอนุญาตแล้ว โดยพิสูจน์ให้เห็นว่าตนมีความสามารถและมีเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่จะปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นตามที่ขอเพิ่มนั้นได้ อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้ปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นได้ แต่ต้องไม่เกินสามสิบปีและต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การได้รับอนุญาตตามวรรคสาม มิให้ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ให้บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคสาม (1) และ (2) ได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าสำหรับไม้ที่ได้ปลูกขึ้นภายในที่ดินที่ได้รับอนุญาต

บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตต้องใช้ประโยชน์ในที่ดิน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในระเบียบที่อธิบดีกำหนด และจะให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวมิได้

ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับอนุญาต ละทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือไม่อยู่อาศัยในที่ดินที่ได้รับอนุญาตติดต่อกันเกินระยะเวลาสองปี หรือยินยอมให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในระเบียบที่อธิบดีกำหนด ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตนั้น

มาตรา 16 ตรี ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตามมาตรา 16 ทวิ ถึงแก่ความตายให้บุคคลในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่กับผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิ์อยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในที่ดินต่อไปได้ แต่ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ผู้ได้รับอนุญาตถึงแก่ความตาย

ถ้าสามี ภรรยา บุตรคนหนึ่งคนใด หรือบุคคลในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่กับผู้ได้รับอนุญาตและผู้ได้รับอนุญาตได้ระบุไว้เป็นหนังสือตามแบบที่อธิบดีกำหนดให้เป็นผู้สืบสิทธิ์และหน้าที่ของตน ประสงค์จะอยู่อาศัย หรือทำประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปให้ยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ผู้ได้รับอนุญาตถึงแก่ความตาย

เมื่อได้ยื่นคำขออนุญาตตามวรรคสองแล้ว ให้บุคคลตามวรรคหนึ่งอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ต่อไปได้ตามที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายอนุญาต

มาตรา 20 ในกรณีป่าสงวนแห่งชาติแห่งใดมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมตามมาตรา 16 ทวิ ให้อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรี มีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรมได้ภายในระยะเวลาและตามเงื่อนไขที่กำหนดในหนังสืออนุญาต แต่ในกรณีที่จะอนุญาตให้เกิน 2,000 ไร่ ต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

รัฐมนตรีอาจกำหนดให้ผู้รับอนุญาตเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐบาลได้ตามจำนวนที่เห็นสมควรโดยประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ 3 ธันวาคม 2528 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเรื่องนโยบายป่าไม้แห่งชาติ โดยกำหนดให้มีป่าไม้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยให้พื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 นั้น เป็นป่าไม้เศรษฐกิจร้อยละ 25 และป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ 15

วันที่ 23 มกราคม 2529 ได้มีประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2529) ว่าด้วยการควบคุมการจัดที่ดินของทบวงการเมือง ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 11 (ฉบับพิเศษ)

วันที่ 11 มีนาคม 2529 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการควบคุมการจัดที่ดินให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติรับไปพิจารณากำหนดกรอบนโยบาย และหลักเกณฑ์การจัดที่ดินเพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ตามกฎหมายดำเนินการจัดที่ดินไปตามอำนาจหน้าที่ภายใต้กรอบนโยบายและหลักเกณฑ์ดังกล่าว และเมื่อหน่วยงานใดจะจัดที่ดินแห่งใด ก็ให้เสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติทราบพร้อมทั้งหลักเกณฑ์และรายละเอียด หากหน่วยงานใดมิได้ดำเนินการตามกรอบนโยบายและหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติกำหนด ให้กระทรวงมหาดไทยรายงานให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาด้วย

วันที่ 27 สิงหาคม 2529 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลชุดที่ 47 ต่อสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายทางเศรษฐกิจ ดังนี้:-

“ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกิน และการจัดรูปที่ดินเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิต

จะปรับปรุงการบริหาร และการจัดการทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และประมง ให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 302)

2.5.6 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นเป็นครั้งแรก มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ดินในแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉพาะด้านใน หน้า135 ดังนี้

" 4.1 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรที่ดิน

1) เนื่องจากในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้มีการกำหนดแนวทางและปูพื้นฐานการพัฒนาทรัพยากรที่ดินไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรที่ดินสามารถดำเนินการต่อไปได้ในทิศทางเดิมอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรที่ดินในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จะประกอบด้วย

1.1การเร่งรัดโครงการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ให้แล้วเสร็จในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6

1.2การเร่งรัดมาตรการเสริมเพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5

1.3 การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน ให้ประสานประโยชน์กับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

2) นโยบายและมาตรการสำหรับการพัฒนาทรัพยากรที่ดิน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีดังนี้คือ

2.1 สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสม โดยการจัดทำแผนการใช้ที่ดินและพัฒนาทรัพยากรที่ดิน และจัดทำระบบข้อมูลที่ดินให้สมบูรณ์ และแบ่งเขตการพัฒนาออกเป็นเขตชลประทานและเขตเกษตรน้ำฝน เพื่อชี้แนะทางเลือกแก่เกษตรกรในการปรับปรุงการใช้ที่ดินของตนและเพื่อเป็นแผนในการประสานงานระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

2.2 เร่งรัดกระจายกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและสนับสนุนทางด้านธนาคารที่ดินหรือกองทุนปฏิรูปที่ดิน

2.3 ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่ดินให้เหมาะสม โดยการปรับปรุงการประเมินราคาที่ดินให้ได้มาตรฐาน

2.4 เร่งรัดการจำแนกพื้นที่ที่เหมาะสมทางการเกษตรออกจากพื้นที่ป่าไม้

2.5 เร่งรัดการจัดที่ดิน และการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ราษฎรใช้ทำกินให้ถูกต้องตามกฎหมาย" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2529 หน้า 135)

วันที่ 21 ตุลาคม 2529 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำยม- น่าน

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2529 ได้มีประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 200 (ฉบับพิเศษ)

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2529 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2529) ว่าด้วยกรณีจำเป็นสำหรับการอนุญาตให้จดทะเบียบสิทธิและนิติกรรมเป็นการเฉพาะรายในท้องที่ที่กำหนดให้มีการออกโฉนดที่ดิน สำหรับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ โดยใช้ระวางรูปถ่ายทางอากาศตามมาตรา 58 ตรี ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 200 (ฉบับพิเศษ)

วันที่ 2 ธันวาคม 2529 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดราคาปานกลางของที่ดินสำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ พศ 2529 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 212 (แผนกราชกิจจา) โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

" เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ 2508 (ฉบับที่ 2) พ.ศ 2529 ได้กำหนดให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พศ 2521 ถึง พ.ศ 2524 มาใช้ไปพลางก่อน จนถึงสิ้นปี พ.ศ 2529 เพื่อมิให้ภาระในการเสียภาษีบำรุงท้องที่ของประชาชนต้องสูงขึ้นตามสภาพแห่งราคาที่ดินที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และโดยที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเพิ่มภาระทางด้านบำรุงท้องที่ให้สูงขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่เป็นอยู่ สมควรจะได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการประเมินราคาที่ดินและอัตราภาษีเสียใหม่ให้เหมาะสมและสมควรแก่การที่ประชาชนจะรับภาระได้ในระหว่างที่จะดำเนินการปรับปรุงดังกล่าว จึงสมควรใช้ราคาปานกลางของที่ดินที่ได้กำหนดไว้แล้วในระหว่างปี พ.ศ 2521 ถึง พ.ศ 2524 ไปพลางก่อน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

วันที่ 20 มกราคม 2530 คณะอนุกรรมการที่ดิน คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ เห็นชอบกับผลการศึกษาเรื่อง "นโยบายที่ดิน" ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

วันที่ 2 มิถุนายน 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดสภาพป่าเสื่อมโทรมตามความเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมป่าไม้ ได้เสนอขอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถือว่าเป็นป่าเสื่อมโทรม คือต้องมีสภาพตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) เป็นป่าที่มีไม้มีค่าที่มีลักษณะสมบูรณ์เหลืออยู่เป็นส่วนน้อย และป่านั้นยากที่จะกลับฟื้นคืนดีได้ตามธรรมชาติ โดยมีลูกไม้ขนาดความสูงเกิน 2 เมตรขึ้นไป ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ไม่เกินไร่ละ 20 ต้น หรือมีไม้ขนาดความโตวัดโดยรอบลำต้นตรงที่สูง 130 เซนติเมตร ตั้งแต่ 50-100 เซนติเมตร ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ไม่เกินไร่ละ 8 ต้น หรือมีไม้ขนาดความโตเกิน 100 เซนติเมตรขึ้นไป ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ไม่เกินไร่ละ 2 ต้น หรือพื้นที่ป่าที่มีไม้เข้าหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว เมื่อรวมกันแล้วต้องมีจำนวนไม่เกินไร่ละ 16 ต้น

(2) การสำรวจพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น ให้สำรวจโดยวิธีทำแปลงตัวอย่างแบบ Line Plot ให้กระจายทั่วพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของพื้นที่ ถ้าพื้นที่แปลงใดมีกลุ่มไม้มีค่าขึ้นอยู่หนาแน่นเกินเกณฑ์ที่กำหนดตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป ให้กันไว้เพื่อให้ไม้เหล่านั้นเจริญเติบโตได้ตามธรรมชาติ

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรีดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารตามหลักเกณฑ์ข้อ(5) ของมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 2 กันยายน 2529 ให้หมายความรวมถึงพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ชั้นที่ 1 บี และชั้นที่ 2

2. ในการกำหนดให้พื้นที่ใดเป็นป่าเสื่อมโทรม ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 นั้น ไม่มีผลผูกพันในการที่จะให้ราษฎรเข้าไปทำประโยชน์ตลอดไป สำหรับราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการอนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยภายในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ... ตามมาตรา 16 ทวิ และมาตรา 16 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฯ ดังกล่าว ก็สามารถเข้าทำประโยชน์ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสืออนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติท้ายระเบียบนี้

วันที่ 3 มิถุนายน 2530 คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ มีการประชุมครั้งที่ 1/2530 ได้มีการพิจารณาเรื่องนโยบายที่ดินจากการนำเสนอของคณะอนุกรรมการที่ดิน ที่ประชุมมีมติเห็นชอบประธานกรรมการ (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ได้สั่งการให้กระทรวงมหาดไทยนำไปพิจารณาใช้เป็นนโยบายที่ดินของชาติและให้พิจารณาถึงข้อสังเกตต่าง ๆ ด้วย (คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ 2530)

วันที่ 1 กันยายน 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่อง "นโยบายที่ดิน" ตามที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาตินำเสนอ นโยบายดังกล่าวกำหนดเป็น 4 ด้าน คือ นโยบายที่ดินเพื่อเศรษฐกิจ นโยบายที่ดินเพื่อสังคม นโยบายที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ และนโยบายที่ดินเพื่อความมั่นคง และนโยบายพิเศษที่เกี่ยวข้องกันทั้ง 4 ด้านดังกล่าวแล้ว คือ นโยบายชาวเขา รายละเอียดของนโยบายที่ดินมีดังนี้

"1. นโยบายที่ดินเพื่อเศรษฐกิจ

1.1 พื้นที่นอกเขตป่าไม้

ได้กำหนดให้พื้นที่นอกเขตป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่เอกชนถือครองอยู่ในปัจจุบัน ได้ใช้ประโยชน์เป็นที่ทำการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย การใช้ที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีส่วนที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอยู่ในปัจจุบัน ประเด็นที่สำคัญที่ต้องกำหนดเป็นนโยบายที่จะมีผลสูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ คือ

1.1.1 สิทธิในที่ดิน

ในที่ดินที่เอกชนถือครองจนถึงปัจจุบันนี้ กรมที่ดินได้มีการออกโฉนด23.7 ล้านไร่ น.ส.3 ก 48.4 ล้านไร่ น.ส. 3 22.5 ล้านไร่ ซึ่งจำเป็นจะต้องเร่งรัดการออกโฉนดให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ความเป็นไปได้ก็คือการสนับสนุนโครงการพัฒนากรมที่ดินซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ ในปัจจุบันการเร่งรัดให้ประชาชนได้มีสิทธิครอบครองที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นจะเป็นการกระตุ้นให้มีประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรสูงขึ้น และการลงทุนพัฒนาที่ดินเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องมาจากความมั่นใจในการครอบครองที่ดินตลอดไป อันจะมีผลต่อการจัดหาสินเชื่อจากแหล่งเงินทุนและสถาบันต่าง ๆ ได้มากขึ้น

1.1.2 การจัดเก็บภาษีที่ดิน

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมในการใช้ที่ดินซึ่งรัฐได้อำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิสาหกิจพื้นฐาน และเป็นการป้องกันมิให้มีการถือครองที่ดินเป็นจำนวนมาก และมิให้เจ้าของที่ดินละทิ้งที่ดินให้รกร้างว่างเปล่า มีความจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างระบบภาษีที่ดิน ดังนี้

(1) กำหนดแนวทางการประเมินราคาทรัพย์สินในเขตการใช้ที่ดินต่าง ๆ เสียใหม่ให้ตรงกับหลักวิชาการและข้อเท็จจริง

(2ให้กำหนดอัตราภาษีก้าวหน้าตามจำนวนเนื้อที่ที่ถือครอง ทั้งนี้โดยไม่ให้กระทบกระเทือนต่อเกษตรกรขนาดเล็ก

(3)ให้กำหนดอัตราภาษีในอัตราที่สูง เพื่อจัดเก็บต่อผู้ที่ครอบครองที่ดินโดยละทิ้งไว้มิได้ใช้ประโยชน์หรือมีไว้เพื่อประสงค์จะเก็งกำไรเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ เพื่อเป็นมาตรการเสริมในการแก้ปัญหาการถือครองที่ดินจำนวนมากและมิได้ใช้ทำประโยชน์ ป้องกันการซื้อเพื่อเก็งกำไร นอกจากนั้นรัฐจะมีรายได้เพิ่มขึ้นในการบำรุงรักษาวิสาหกิจพื้นฐานต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่การใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ๆ

11.3 การออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

รัฐควรดำเนินการออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเกษตรและรัฐได้ลงทุนในด้านวิสาหกิจพื้นฐานไปแล้วจำนวนมาก มิให้เปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อสงวนที่ทำการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งนับวันจะลดลง และเพื่อป้องกันมิให้การใช้ที่ดินบางประเภทไปสร้างมลภาวะต่อพื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียง และเพื่อได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการลงทุนในวิสาหกิจพื้นฐานในที่ดินนั้น

1.1.4 การพัฒนาการเกษตร

โครงการพัฒนาการเกษตรที่จะจัดทำขึ้นในอนาคต ควรจะแบ่งพื้นที่การเกษตรออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) พื้นที่การเกษตรในเขตชลประทานประมาณ 21 ล้านไร่ ให้มีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยลดการผลิตสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น ข้าว อ้อย หาพืชชนิดใหม่มาปลูกแทน ลดต้นทุนในการผลิต และสร้างกิจกรรมที่เพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรซึ่งจะเป็นระบบเกษตรครบวงจร ทั้งนี้ให้สนับสนุนภาคเอกชนเข้าร่วมในการพัฒนา

(2)พื้นที่การเกษตรน้ำฝนให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์มีปริมาณฝนสม่ำเสมอ ให้มีการกระจายการผลิตโดยการปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง เช่น ไม้ผลและไม้ยืนต้นชนิดต่าง ๆ แทนการปลูกพืชไร่ ให้มีการเร่งรัดการวิจัยในการเพิ่มผลผลิตของพืชให้สูงขึ้น

พื้นที่ส่วนที่ 2 นั้นเป็นที่ดินที่ไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร ปริมาณน้ำฝนไม่สม่ำเสมอ ให้เลิกปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนต่ำและหาพืชอื่นมาปลูกทดแทน ในพื้นที่ดังกล่าวนี้รัฐจะต้องเร่งรัดการวิจัยในด้านการหาระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมแต่ละท้องถิ่นตลอดจนพันธุ์พืชที่จะนำมาปลูกทดแทน

1.1.5 การปรับปรุงและแก้ไขดินที่มีปัญหาพิเศษ

พื้นที่ส่วนหนึ่งของประเทศ ดินมีปัญหาที่เกิดจากคุณสมบัติทางเคมี และทางกายภาพ เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินยืดหดตัวสูง ดินทรายจัด ดินตื้น มีเนื้อที่รวมถึง68 ล้านไร่ บางส่วนได้ใช้ทำการเกษตรอยู่ในปัจจุบัน บางส่วนยังทิ้งรกร้างว่างเปล่ารัฐจำเป็นจะต้องเร่งรัดการวิจัยเพื่อหาวิธีแก้ไขดินที่มีปัญหาเหล่านี้ แนวทางการวิจัยควรจะรวมถึง

(1) การวิจัยที่ดำเนินการเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(2) การวิจัยที่ดำเนินการเพื่อปรับปรุงดินที่มีปัญหาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เช่น ดินเปรี้ยว

(3) การวิจัยที่ดำเนินการเพื่อนำดินที่มีปัญหา และทิ้งรกร้างว่างเปล่าอยู่ในปัจจุบัน เช่น ดินตื้น ดินทรายจัด มาใช้ประโยชน์ในอนาคต ซึ่งจะแก้ปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกินในอนาคตได้ทางหนึ่ง

1.1.6 การอนุรักษ์ดินและน้ำ

ความเสื่อมโทรมของดินที่ได้ใช้ทำการเกษตรติดต่อกันเป็นเวลานานนั้นเกิดขึ้นหลายรูปแบบ ทั้งความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ลดลง ลักษณะทางกายภาพเปลี่ยนแปลงไป เกิดการชะล้างและพังทลายของดินบน ถึงแม้ว่ารัฐจะได้ดำเนินการด้านอนุรักษ์ดินและน้ำมาเป็นเวลาช้านานแล้วก็ตาม แต่มิได้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เป็นเพราะสาเหตุจากหน่วยราชการ จากเกษตรกร และจากลักษณะของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ค่อนข้างยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง ปัญหาความเสื่อมโทรมของดินจำเป็นจะต้องแก้ไขอย่างเร่งรีบ รัฐไม่สามารถจะดำเนินการครอบคลุมในพื้นที่ทำการเกษตรที่มีจำนวนมากถึง 152 ล้านไร่ได้ จึงจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการที่ใช้วิธีการที่ไม่ยุ่งยาก ลงทุนน้อยและสามารถถ่ายทอดให้เกษตรกรแต่ละรายสามารถนำไปปฏิบัติได้เอง โดยรัฐช่วยเหลือให้คำแนะนำทางด้านวิชาการในพื้นที่ส่วนใหญ่ ในพื้นที่ที่มีปัญหารุนแรงเกินขีดความสามารถของเกษตรกรเท่านั้นรัฐจะรับภาระดำเนินการ

1.1.7 การใช้ที่ดินในเขตเมือง

เพื่อให้มีการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและชุมชน เป็นไปตรงกับหลักการวางผังเมือง ให้เร่งรัดดำเนินการและประกาศใช้ผังเมืองรวมที่ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการให้แล้วเสร็จ

การพัฒนาภาคและเมืองหลักควรจะดำเนินการโดยรัฐมีส่วนร่วมในขอบเขตที่เหมาะสมและให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาด้วย

1.2 พื้นที่ในเขตป่าไม้

1.2.1 สืบเนื่องจากนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดให้มีป่าเพื่อเศรษฐกิจจำนวนร้อยละ 25 ของเนื้อที่ประเทศ หรือจำนวน 80 ล้านไร่นั้น นโยบายที่ดินในส่วนที่เป็นพื้นที่ป่าเศรษฐกิจให้เน้นหนักการนำภาคเอกชนเข้ามาร่วมในการพัฒนา ทั้งที่เป็นเอกชนรายใหญ่และรายย่อย โดยเฉพาะในการปลูกสร้างสวนป่า

1.2.2 การเพิกถอนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เป็นที่ตั้งชุมชนขนาดใหญ่

แหล่งชุมชนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าถาวรของชาติมาเป็นเวลานาน มีอาคารบ้านเรือนที่ปลูกสร้างอย่างถาวร บางพื้นที่เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการเห็นสมควรเพิกถอน และให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้ที่ครอบครองอยู่ในปัจจุบันตามขั้นตอนที่เหมาะสม และตามสภาพของพื้นที่

1.2.3 การพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลน

ป่าชายเลนซึ่งปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 1.67 ล้านไร่ให้แบ่งออกเป็น 3 เขต คือ เขตสงวน เขตอนุรักษ์และเขตพัฒนา ปัจจุบันความขัดแย้งในการใช้พื้นที่เกิดขึ้นเนื่องจากมิได้มีการแบ่งเขตที่ชัดเจน ให้เร่งรัดการกำหนดเขตดังกล่าวให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และดำเนินการพัฒนาตามที่ได้กำหนดไว้ พื้นที่ป่าชายเลนที่เป็นเขตพัฒนานั้น สามารถให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อประเทศได้ค่อนข้างสูงหากได้รับการสนับสนุนจากรัฐในแนวทางที่เหมาะสม

2. นโยบายที่ดินเพื่อสังคม

มีจำนวนประชากรไม่น้อยกว่า 2.5 ล้านครอบครัว หรือประมาณ 12 ล้านคน ที่มีปัญหาในเรื่องที่ดินทำกิน โดยสามารถจำแนกออกเป็นผู้ที่บุกรุกทำกินอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 1 ล้านครอบครัว และผู้ไม่มีที่ดินทำกิน 5 แสนครอบครัวประชากรเหล่านี้มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ควบคู่ไปกับสภาพความยากจน รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในเรื่องที่ดินทำกินให้สามารถเลี้ยงชีพได้ตามอัตภาพ โดยดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินที่เหมาะสม พื้นที่ที่จะดำเนินการตามนโยบายในแนวนี้ คือ ป่าไม้ของชาติที่ถูกบุกรุก ทั้งที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติและป่าแตรียมการสงวนหรือป่าไม้ถาวร รวมทั้งที่สาธารณะประโยชน์และที่รกร้างว่างเปล่าประเด็นที่สำคัญที่ต้องกำหนดเป็นนโยบายก็คือ

2.1 โครงการจัดที่ดินที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ได้มีพื้นที่ของรัฐส่วนหนึ่งประมาณ 30 ล้านไร่ ที่ได้มอบให้หน่วยงานของรัฐนำไปจัดสรรให้แก่ราษฎรเป็นที่ดินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2483 จนถึงปัจจุบันดำเนินการไปได้ประมาณ 17 ล้านไร่ จึงยังมีพื้นที่บางส่วนที่จะต้องดำเนินการต่อไป ถึงแม้ว่าวิธีการดำเนินการของหน่วยงานในปัจจุบันจะแตกต่างกันก็ตาม แต่วัตถุประสงค์ของทุกหน่วยงานจะมีส่วนคล้ายคลึงกัน คือ ให้เกษตรกรหรือสมาชิกนิคมมีที่ดินทำกิน การจัดที่ดินที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในพื้นที่เดิมที่ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลไปแล้วนั้นควรจะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.1.1 การจัดที่ดินของกรมประชาสงเคราะห์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ ยังคงมีพื้นที่ค้างดำเนินการอยู่รวม 1.8 ล้านไร่ (กรมประชาสงเคราะห์ 8 แสนไร่ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ 1 ล้านไร่) ให้ปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงาน แล้วเร่งรัดดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับการสำรวจรังวัด การบรรจุสมาชิกนิคม และการออกเอกสารสิทธิ์ให้แล้วเสร็จภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ส่วนการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานให้ดำเนินการเพียงพอให้เหมาะสมกับความจำเป็นในการดำรงชีวิตก่อน

2.1.2 การจัดที่ดินของ ส.ป.ก. ให้เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินในที่ดินเอกชนให้มากขึ้นทำการแก้ไข พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหรือการจัดซื้อเวนคืนที่ดินเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินของรัฐให้เร่งรัดการกระจายสิทธิ์การถือครองเป็นอันดับแรกก่อนการพัฒนา และให้มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานจัดที่ดินในที่ดินของรัฐที่ได้ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินไปแล้วให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี ในที่ดินของเอกชนภายใน 15 ปี นอกจากนี้โครงการปฏิรูปที่ดินในอนาคตอาจจะพิจารณาจัดทำได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตรและมีความคุ้มทุนในการลงทุนพัฒนา ให้จัดทำเป็นโครงการทางเศรษฐกิจโดยมีการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบ ประเภทที่ 2 เป็นโครงการทางสังคมให้ ส.ป.ก. ดำเนินการในด้านการกระจายสิทธิ์การถือครองและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน

2.1.3 โครงการ ส.ท.ก. ในขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินทำกิน ยังมีภาระตกค้างอยู่เกือบทุกหน่วยงาน การจัดที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้นจำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบ ส.ท.ก. ต่อไป แต่ให้ชะลอการแจกเอกสาร ส.ท.ก. ในระยะเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 โดยให้เตรียมการด้านอื่น ๆ ไปก่อน สำหรับพื้นที่ที่ยังเหลือของโครงการในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้ใช้ผลการจำแนกประเภทที่ดินเป็นหลัก ให้ปรับปรุงระบบแผนที่ให้เป็นระบบเดียวกับกรมที่ดิน เมื่อได้รับผลการปรับปรุงการจำแนกประเภทที่ดินแล้ว ให้เร่งรัดดำเนินการในพื้นที่ที่เหลือให้แล้วเสร็จภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6

2.1.4 ให้มีการแก้ไขความแตกต่างและปัญหาที่มีอยู่ในโครงการจัดที่ดินในปัจจุบัน คือ

(1) สิทธิในดิน ในปัจจุบันมีการออกหนังสือสำคัญแก่เกษตรกร หรือสมาชิกนิคมในลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

หน่วยงาน	*หนังสือสำคัญที่ออกให้*
กรมที่ดิน	*น.ส.3/โฉนด*
กรมประชาสงเคราะห์	*น.ค./น.ส.3/โฉนด*
กรมส่งเสริมสหกรณ์	*กสน./น.ส.3/โฉนด*
ส.ป.ก.	*ส.ป.ก. 4-01*
กรมป่าไม้	*ส.ท.ก.1*

(2) ความแตกต่างในด้านการพัฒนาของรัฐ

(3) ขนาดที่ดินที่แบ่งให้กับสมาชิกหรือเกษตรกรในท้องที่เดียวกันแตกต่างกัน

การแก้ไขความแตกต่างนี้ จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขทั้งกฎหมาย ระเบียบมติต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงองค์กรในการบริหารให้แล้วเสร็จภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่6

2.2 โครงการจัดที่ดินในอนาคต

เนื่องจากการจัดที่ดินเป็นโครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องเป็นระยะยาวไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงหรือยุบเลิกโครงการจัดที่ดินในทันทีทันใดได้ จึงได้กำหนดให้มีระยะเวลา 5 ปี ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถปรับแผนและองค์กรตลอดจนการเปลี่ยนแปลงกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ ในระยะเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 โครงการจัดที่ดินจึงควรดำเนินการดังนี้

2.2.1 นำพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกที่เหลือจากการกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจแล้ว ตลอดจนที่สาธารณะประโยชน์และที่รกร้างว่างเปล่าที่ประชาชนเข้าบุกรุกเข้าทำกินมาจัดให้แก่ราษฎร โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของดินเป็นหลัก

2.2.2 ในพื้นที่ที่กรมป่าไม้ดำเนินการโครงการ ส.ท.ก.1 ไว้แล้วและอยู่นอกเขตที่กำหนดให้เป็นป่าไม้ตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ให้ดำเนินการจัดโครงการที่ดินทำกินต่อไป โดยทำการปรับปรุงระบบแผนที่ในส่วนที่ดำเนินการไปแล้วในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ให้เป็นระบบเดียวกับกรมที่ดิน ทำการโยกย้ายเกษตรกรที่อยู่อาศัยทำกินอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร หรือเขตสงวนหวงห้ามไปอยู่ในที่ที่เหมาะสม พื้นที่ส่วนนี้ ควรยึดหลักให้สิทธิการทำประโยชน์ประมาณ 5-10 ปี เพื่อให้การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานโดยรัฐเสร็จสิ้น จึงจะให้กรรมสิทธิ์เช่นเดียวกับพื้นที่ที่จะดำเนินการจัดที่ดินส่วนอื่นๆ โดยหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งได้เสนอให้มีการจัดตั้งขึ้นในอนาคตเป็นผู้ดำเนินการในพื้นที่ส่วนนี้ต่อเนื่องจากกรมป่าไม้

2.2.3 ให้มีการพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับการจัดที่ดิน

2.2.4 รัฐไม่ควรให้กรรมสิทธิ์ที่ดินในระยะแรก ควรให้สิทธิการทำประโยชน์ประมาณ 5-10 ปี จึงจะให้กรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์

2.2.5 เนื่องจากการจัดที่ดินมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องซึ่งต้องใช้เวลา การที่จะมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบ คงไม่สามารถจะดำเนินการให้ทันต่อความต้องการของประชาชนได้ จำเป็นต้องให้หน่วยงานหลักๆ ที่เกี่ยวกับการจัดที่ดินในปัจจุบัน ได้แก่ ส.ป.ก. กรมที่ดิน กรมประชาสงเคราะห์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งมีความชำนาญ และประสบการณ์มาแล้วร่วมกันดำเนินการแต่ควรจะปรับวิธีการดำเนินงานโดยเฉพาะในเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจจะมีข้อแตกต่างกันบ้างในวิธีปฏิบัติ ขนาดของที่ดินที่จัดให้ ระดับการพัฒนาขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละ

ท้องที่ รายละเอียดการแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบ วิธีปฏิบัติควรกระทำในระยะที่ใกล้จะสิ้นสุดแผนพัฒนฯ ฉบับที่ 6 เมื่อมีผลการปรับปรุงการจำแนกประเภทที่ดิน และกรมป่าไม้ได้กำหนดพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 128 ล้านไร่ เสร็จเรียบร้อยแล้วโดยให้จัดทำเป้าหมายและแผนงานรวมการจัดที่ดินของประเทศ แล้วแบ่งให้แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบตามความเหมาะสม

2.2.6 เนื่องจากการจัดที่ดินมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ที่แล้วมามีการเรียกเก็บเงินค่า พัฒนาไม่เกินไร่ละ 200 บาท (มาตรา 10 พ.ร.บ. จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511) ควรจะได้มีการปรับให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมที่ได้นำภาษีอากรจากส่วนอื่นๆ มาเป็นค่าใช้จ่ายประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งจะก่อให้เกิดภาระผูกพันของเกษตรกรหรือสมาชิกนิคมต่อที่ดินนั้นๆ มากกว่าที่จะได้รับโดยมิได้ลงทุนแต่อย่างใดและประการสุดท้าย เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งได้จัดซื้อที่ดินมาแล้วให้เกษตรกรเช่าซื้อ

3. นโยบายที่ดินเพื่อการอนุรักษ์

เพื่อให้สามารถรักษาสภาพแวดล้อมของประเทศไทยไว้มิให้มีผลกระทบจนเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม ได้กำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ไว้จำนวนร้อยละ 15 ของ เนื้อที่ทั้งประเทศ หรือประมาณ 48 ล้านไร่ ซึ่งจะรวมถึงเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตต้นน้ำลำธาร ฯลฯ มีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบายดังนี้

3.1 เขตต้นน้ำลำธาร

เพื่อให้สามารถอำนวยน้ำได้สม่ำเสมอและพอเพียงต่อการใช้สอยของประเทศ ให้กำหนดพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นต้นน้ำลำธารที่จะต้องรักษามิให้มีการบุกรุกทำลายและใช้เพื่อกิจกรรมอื่นใด ในเขตต้นลำธารที่ถูกบุกรุกทำลายไปแล้ว จะต้องเร่งรัดการปลูกป่าทดแทน รวมทั้งการวิจัยเพื่อหาวิธีการฟื้นฟูเขตต้นน้ำลำธาร นอกเหนือจากการปลูกป่าทดแทนขึ้นโดยเร็ว

3.2 เขตอุทยานแห่งชาติ

ในเขตอุทยานแห่งชาติที่ได้ประกาศเขตไปแล้วรวม 16 ล้านไร่ นั้น ให้จัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาโดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้พื้นที่ส่วนนี้มีการใช้ที่ดิน 2 ประเภทในขณะเดียวกัน คือ เป็นทั้งอุทยานแห่งชาติและสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ

ควรพิจารณารวมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเข้ากับเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่ประกาศใช้ให้ประสานสอดคล้องกัน

4. นโยบายที่ดินเพื่อความมั่นคง

ให้กำหนดการใช้ที่ดินส่วนหนึ่งใช้เพื่อกิจกรรมที่สนับสนุนความมั่นคงของชาติ นอกเหนือจากที่ดินที่ใช้ในราชการทหารอยู่ในปัจจุบันนี้แล้ว เพื่อจัดตั้งเป็นนิคมชายแดน หรือโครงการเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การกำหนดการใช้ที่ดินตามแนวนโยบายที่กล่าวมาแล้วนั้นมิได้หมายความว่าผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจะมีต่อนโยบายด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะมีส่วนตอบสนองต่อแนวนโยบายด้านอื่น ๆ ด้วย การกำหนดนโยบายที่ดินแต่ละด้านนั้น ได้มีการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้สามารถมองภาพการพัฒนาและการบริหารในแต่ละส่วนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นการแก้ปัญหาบางประการอาจจำเป็นต้องจัดทำเป็นเฉพาะซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การอนุรักษ์ และความมั่นคง เช่น นโยบายชาวเขา

นโยบายชาวเขา

ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การอนุรักษ์ และความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง จำเป็นจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้มีผลกระทบและเสียหายต่อส่วนรวมรุนแรงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นโยบายที่ดินที่เกี่ยวข้องกับชาวเขานั้นจำเป็นจะต้องพิจารณาจากวัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขาร่วมกับข้อเท็จจริงด้านอื่น ๆ จึงได้กำหนดนโยบายการใช้ที่ดิน ดังนี้

ให้แบ่งชาวเขาออกเป็น 2 พวก ตามวัฒนธรรมและประเพณี พวกที่หนึ่งได้แก่ชาวเขาเผ่าที่สามารถกำหนดให้อยู่เป็นหลักแหล่งได้พวกที่สองได้แก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ชอบอพยพเคลื่อนย้ายเพื่อทำไร่เลื่อนลอยกำหนดให้อยู่เป็นหลักแหล่งได้ยาก"

วันที่ 9 ตุลาคม 2530 คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมีคำสั่งที่ 1/2530 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อตรวจสอบผลการจัดที่ดินในนิคมสร้างตนเองและนิคมสหกรณ์ โดยให้คณะอนุกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งมีหน้าที่ตรวจสอบการจัดที่ดินในนิคมสร้างตนเองและนิคมสหกรณ์แต่ละนิคมว่า ได้ปฏิบัติงานบรรลุตามความมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 แล้วหรือไม่ เพียงใดรวมทั้งหาสาเหตุที่ทำให้การจัดที่ดินในนิคมล่าช้า พร้อมเสนอแนะแนวทางแก้ไข

วันที่ 28 ตุลาคม 2530 คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 2/2530 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับนโยบายที่ดินขึ้น (นโยบายที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 กันยายน 2530) และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในคณะอนุกรรมการดังกล่าวตามคำสั่งที่ 1/2531 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 คณะอนุกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาจำแนกนโยบายที่ดินที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบว่าส่วนใดที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการไปแล้ว และส่วนใดที่ยังไม่ดำเนินการ

2. นำข้อสังเกตของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ เกี่ยวกับเรื่องนี้มาพิจารณา และเสนอเพื่อกำหนดเป็นนโยบายเพิ่มเติม นอกจากนี้หากเห็นว่ายังมีเรื่องใดที่เกี่ยวข้องและควรบรรจุเข้าไว้ในนโยบายที่ดินอีก ก็ให้พิจารณาเสนอด้วย

3. พิจารณาเสนอแนวทางและมาตรการเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายที่ดิน

4. ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาดำเนินการของคณะอนุกรรมการ ให้ประธานอนุกรรมการมีหนังสือขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเอกสารข้อมูลและหรือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่มาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะอนุกรรมการไปตามที่เห็นควร

5. ปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมอบหมาย จากผลการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับนโยบายที่ดิน เมื่อสิ้นเดือน มีนาคม2531 มีดังนี้

1) การกำหนดแนวทางการประสานงานนโยบายที่ดิน

คณะอนุกรรมการได้กำหนดแนวทาง ดังนี้

ข้อ 1. ให้เลขาธิการคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ แจ้งนโยบายที่ดิน แผนงาน และแนวทางปฏิบัติไปให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้ทราบและถือปฏิบัติ กับประสานงานไปให้กระทรวงต่าง ๆ ได้ทราบด้วย

ข้อ 2. ให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการตามนโยบายที่ดิน แบ่งงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) โครงการใหม่ ซึ่งจะต้องเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามลำดับ

(2) - งานที่มีลักษณะเป็นงานประจำ
- โครงการต่อเนื่อง
- โครงการปรับปรุงหรือขยายงานเดิม

ข้อ 3. ให้ส่วนราชการส่งโครงการตามข้อ 2 (1) ไปให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาเฉพาะในส่วนที่เป็นสาระสำคัญว่าสอดคล้องกับนโยบายที่ดินหรือไม่ ในการส่งโครงการดังกล่าวให้ส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในคราวเดียวกันด้วย

สำหรับส่วนราชการใดที่มีคณะกรรมการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะอยู่แล้วก็ให้คณะกรรมการนั้น ๆ พิจารณาสาระสำคัญด้านความสอดคล้องกับนโยบายที่ดิน แล้วแจ้งผลไปให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติทราบ

งานหรือโครงการตามข้อ2(2) ก็ให้ดำเนินการไปได้ตามปกติไม่ต้องส่งให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาแต่อย่างใด

ข้อ 4. ในกรณีที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า โครงการใดตามข้อ 3 มีสาระสำคัญที่ยังไม่สอดคล้องกับนโยบายที่ดิน คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจะได้แจ้งไปยังส่วนราชการนั้นให้ทราบ เพื่อพิจารณาแก้ไขให้เป็นไปตามนโยบายที่ดิน ขณะเดียวกันคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ จะได้แจ้งผลการพิจารณาไปยังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ได้ทราบด้วย

ข้อ 5. หากส่วนราชการใดมีปัญหา หรืออุปสรรคที่ไม่สามารถจะดำเนินโครงการให้เป็นไปตามนโยบายที่ดินได้ และประสงค์จะขอให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติสนับสนุนโครงการดังกล่าว ก็สามารถแจ้งขอความสนับสนุนไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความสนับสนุนตามควรแก่กรณีได้

2) พิจารณาถึงนโยบายที่ดินว่าส่วนใดยังไม่มีการดำเนินงานนั้น คณะอนุกรรมการได้สรุปว่านโยบายที่ดินส่วนที่จะต้องดำเนินการต่อไป คือ

2.1 การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

2.2 ภาษีที่ดิน

2.3 แผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในเรื่องชาวเขา

วันที่ 11 ธันวาคม 2530 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2530) ว่าด้วยการควบคุมการจัดที่ดินของทบวงการเมือง ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 258

วันที่15 ธันวาคม 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องขอแก้ไขหลักการในการจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่ถูกเขตชลประทาน โดยประเด็นหลักคือให้จัดสรรให้แก่ผู้ที่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงเพิ่มเติมด้วย

วันที่ 15 ธันวาคม 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน โดยกำหนดออกเป็น 3 เขต คือ เขตสงวน เขตอนุรักษ์ และเขตพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“ ข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน

1. มาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตอนุรักษ์

ในพื้นที่ป่าชายเลนที่กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์นี้ให้มีมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินดังต่อไปนี้

1.1 ห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ป่าชายเลนไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ให้เป็นไปตามธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์

1.2 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บำรุงรักษาป่าธรรมชาติที่มีอยู่ และระงับการอนุญาตขอเข้าทำประโยชน์ทุกชนิดโดยเด็ดขาด

ในกรณีที่มีการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่นั้นอยู่ก่อนที่ประกาศกำหนดเขตนี้มีผลใช้บังคับกำหนดให้ใช้มาตรการ ดังนี้

1.3 บริเวณพื้นที่ใดที่ได้กำหนดเป็นเขตหวงห้าม/อนุรักษ์ไว้แล้ว หากภายหลังสำรวจพบว่ามีสภาพป่าเสื่อมโทรมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปลูกป่าทดแทนต่อไป

1.4 บริเวณพื้นที่ใดที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่น สันดอน เลนงอก ให้ถือเป็นพื้นที่ป่าไม้ของรัฐ และให้มีการปลูกสร้างสวนป่าไม้ชายเลนขึ้นบริเวณนั้น ยกเว้นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือการนำพื้นที่ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายที่ว่าด้วยการนั้น

1.5 บริเวณใดที่มีราษฎรอาศัยอยู่ดั้งเดิมเป็นการถาวรแล้ว ก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุมมิให้มีการขยายเพิ่มเติมขึ้นมาอีก

1.6 บริเวณใดที่มีราษฎรเข้าทำประโยชน์อยู่แล้ว เช่น การทำนากุ้ง เหมืองแร่ หรือกิจการอื่น ๆ เมื่อหมดอายุสัมปทานแล้ว ก็ให้ระงับการต่อใบอนุญาตใหม่ ส่วนที่มีการเข้าทำประโยชน์ไปโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพิกถอนออกจากพื้นที่ในทันที

1.7 ในกรณีที่ส่วนราชการมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในโครงการที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ก็ให้ดำเนินการตามมติ ครม. และกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนำเสนอ ครม.พิจารณาเป็นราย ๆ ไป

2. มาตรการการใช้ที่ดินในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ก.

ในพื้นที่เขตนี้ เห็นสมควรให้มีมาตรการใช้ที่ดิน ดังนี้

2.1 พื้นที่ใดที่มีการเปลี่ยนสภาพ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่า เพื่อประโยชน์ในกิจการป่าไม้ให้ได้ผลผลิตที่สม่ำเสมอตามหลักวิชาการป่าไม้ต่อไป

2.2 พื้นที่ใดที่มีการพัฒนาจนมีสภาพเปลี่ยนไป โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพิกถอนออกจากพื้นที่ และดำเนินการปลูกป่าทดแทนทันที

2.3 เร่งรัดและส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม โดยการปลูกป่า ตลอดจนปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้ทันสมัยและอำนวยผลให้มีการปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

2.4 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุมการทำไม้ และการปลูกบำรุงป่าของผู้รับสัมปทานตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัมปทานโดยเคร่งครัด โดยมีการตรวจสอบควบคุมแนะนำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.5 ในกรณีที่จะมีการอนุญาตให้มีการทำเหมืองแร่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาถึงความเหมาะสม และให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.6 ในกรณีที่มีส่วนราชการใด มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ให้ดำเนินการตามมติ ครม. และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. มาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ น

ในพื้นที่เขตนี้ เห็นสมควรให้มีมาตรการการใช้ที่ดิน ดังต่อไปนี้

3.1 การใช้พื้นที่ทำกิจการด้านประมง เหมืองแร่ กสิกรรมหรือกิจการอื่น ๆ ต้องมีการควบคุมวิธีการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เพื่อให้เป็นไปตามหลักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3.2 ในการอนุญาตใช้พื้นที่ จะต้องคำนึงถึงผลดีผลเสียทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

3.3 การขอใช้พื้นที่เพื่อกิจการต่าง ๆ ให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง"

วันที่ 8 มีนาคม 2531 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้กำชับกระทรวงมหาดไทยให้ชี้แจงต่อราษฎรที่ได้รับสิทธิทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติว่า *" ทางราชการไม่อนุญาตให้ราษฎรขายหรือจำนองที่ดินแปลงที่ได้รับสิทธิทำกินและไม่อนุญาตให้โอนสิทธิ์แก่ผู้อื่นยกเว้นการตกทอดแก่ทายาท นอกจากนั้นได้กำชับให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้มงวดในการออกหนังสืออนุญาต และคอยดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ด้วย"*

วันที่ 29 มีนาคม 2531 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้แก้ไขมาตรการการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 A ของลุ่มน้ำยม-น่าน ให้เหมือนกับลุ่มน้ำปิง-วัง

วันที่ 12 เมษายน 2531 คณะรัฐมนตรีมีมติ เรื่องการขีดแนวเขตป่าไม้ลงในระวางรูปถ่ายทางอากาศ โดยให้ดำเนินการดังนี้

" ***1. การขีดแนวเขตป่าไม้ถาวรให้กรมที่ดินเป็นผู้ดำเนินการ กรมพัฒนาที่ดินตรวจสอบแล้วลงนามรับรอง แล้วให้กรมที่ดินส่งให้กรมป่าไม้ทราบและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยให้กรมป่าไม้รับรองในส่วนของแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ หรือแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่สงวนหวงห้ามไว้ใหญ่กว่าแนวเขตป่าไม้ถาวรของชาติ ภายใน 1 เดือน ถ้าไม่ทันก็ให้แจ้งกรมที่ดินทราบว่าจะแล้วเสร็จเมื่อใด "***

วันที่ 7 มิถุนายน 2531 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเรื่องแผนการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินดังนี้

" 1. อนุมัติแผนการใช้ที่ดินจังหวัดเลย กาฬสินธุ์ อุดรธานี ตราด นครสวรรค์ และอุตรดิตถ์ ตามมติของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอและให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานในส่วนที่รับผิดชอบต่อไป

2. ให้กระทรวงมหาดไทยรับไปตรวจสอบแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับ นโยบายที่ดินซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติว่าสอดคล้องกับแผนกาใช้ที่ดิน ตามข้อ 1 หรือไม่ "

วันที่ 12 กรกฎาคม 2531 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำมูล-ชี และให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานกลางรับผิดชอบในการดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำปิง-วัง ยม-น่าน และมูล-ชี

วันที่ 25 สิงหาคม 2531 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 45 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายเศรษฐกิจ ดังนี้

"4.3 ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกิน โดยวิธีการปฏิรูปที่ดิน และการออกเอกสารสิทธิ์ทำกิน

นอกจากนี้ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1 ปรับปรุงระบบการบริหาร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อันประกอบด้วยที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ประมง แร่ธาตุ และพลังงานในท้องถิ่นทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

5.2 สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

5.3 เร่งรัดการผลิตบุคลากร และการวิจัยในด้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 319-320)

ปี 2531 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 โดยสภาผู้แทนราษฎรรับหลักการ และได้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน 2531

ระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ได้มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความสนใจและแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก เช่น แก้วสรร อติโพธิ์ เรื่อง การปฏิรูปที่ดินภาระกิจถูกบิดเบือน ในมติชนรายวัน วันที่ 7 กันยายน 2531 โสภิณ ทองปาน เรื่องแก้ พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินแต่ไม่แก้ปัญหาการไร้ที่ทำกิน ในมติชนรายวัน วันที่ 19 ธันวาคม 2531

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2531 ได้เกิดอุทกภัยและแผ่นดินถล่มที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชในท้องที่กะทูน คลองดินแดง นาสาร และคลองอู่ตะเภา มีผู้สูญเสียชีวิตทั้งสิ้น 374 คน ทรัพย์สินสูญหายเป็นมูลค่า 7,540 ล้านบาท (ประเสริฐ มิลินทางกูร 2533 หน้า 27) การเกิดอุทกภัยครั้งนี้ได้มีผลกระทบต่อนโยบายป่าไม้ โดยได้มีการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ในปี 2532

วันที่ 13 ธันวาคม 2531 นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ 1/2531 เรื่องกำหนดมาตรการเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย เนื่องจากมีอุทกภัยร้ายแรงเกิดขึ้นในบริเวณภาคใต้เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 เป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรเป็นอันมาก สาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย

" รัฐมนตรีจึงมีคำสั่งให้ผู้รับสัมปทานทำไม้ ที่ได้รับสัมปทานทำไม้หวงห้ามทุกชนิด (เว้นสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ในท้องที่เขตจังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล หยุดการทำไม้ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป"

วันที่ 12 มกราคม 2532 ได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 โดยมีสาระสำคัญ คือ การให้สัมปทานป่าไม้สิ้นสุดลง เว้นสัมปทานป่าไม้ป่าชายเลน เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันสภาพป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายจนทำให้สภาพแวดล้อมธรรมชาติขาดความสมดุล อันจะยังผลให้ภัยพิบัติสาธารณะดังเช่นที่เกิดขึ้นในจังหวัดภาคใต้เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 อาจเกิดขึ้นอีกได้ จึงจำเป็นต้องระงับยับยั้งมิให้มีการทำไม้ออกจากป่าและเร่งรัดฟื้นฟูสภาพป่าขึ้นโดยเร็ว แต่โดยที่พระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 มิได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะยับยั้งการทำไม้ออกจากป่าที่ได้เปิดการทำไม้โดยให้สัมปทานไปแล้วได้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งกำหนดให้สัมปทานที่มีพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งนี้โดยให้ผู้รับสัมปทาน ที่สัมปทานต้องสิ้นสุดลงด้วยเหตุดังกล่าว มีสิทธิ์ได้รับเงินชดเชยความเสียหาย ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทั้งแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและประโยชน์ของเอกชน และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความปลอดภัยสาธารณสุขและเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

ต่อมาวันที่ 17 มกราคม 2532 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 32/2532 เรื่องการให้สัมปทานสิ้นสุดลง โดยมีข้อความในคำสั่ง ดังนี้

“เนื่องจากปัจจุบันนี้พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงจนเป็นเหตุให้เกิดสภาวะการขาดความสมดุลของสภาพแวดล้อม กรณีเป็นการจำเป็นต้องใช้พื้นที่ป่าไม้ในเขตสัมปทาน เพื่อรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา68 ทวิ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งให้สัมปทานทำไม้หวงห้ามทุกชนิด (เว้นสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ทุกสัมปทานสิ้นสุดทั้งแปลง ทั้งนี้ ไม่รวมถึงพื้นที่สัมปทานที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ซึ่งสิทธิการทำกิจการที่ได้รับสัมปทานได้สิ้นสุดลงแล้วตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 ”

วันที่ 14 มีนาคม 2532 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการโครงการพัฒนากรมที่ดินระยะที่ 2 ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ แต่ให้ขยายระยะเวลาโครงการระยะที่ 1 ออกไปอีก 1 ปี เป็น 6 ปี จากเดิม พ.ศ. 2525 - 2532 เป็น พ.ศ. 2528 - 2533 และให้ลดระยะเวลาโครงการฯ ระยะที่ 2 เหลือ 4 ปี จาก

เดิม พ.ศ. 2533 - 2537 เป็น พ.ศ. 2534 - 2537 ส่วนโครงการฯ ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ระยะละ 5 ปี คงเดิม

วันที่ 28 มีนาคม 2532 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเรื่องการดำเนินงานตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นพื้นที่ตั้งชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527 ว่า ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับข้อสังเกตไปพิจารณา โดยเห็นควรให้เพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชนเฉพาะเขตที่เป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น ส่วนเขตที่เป็นที่ดินทำกินนั้นให้ดำเนินการตามแนวทางตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน

วันที่ 13 มิถุนายน 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยผิดกฎหมาย โดยแก้ไขข้อเสนอบางประการของคณะกรรมการกำหนดมาตรการการช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่าสงวนแห่งชาติโดยผิดกฎหมายซึ่งมี นายมีชัย ฤชุพันธ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นประธาน และนายอภิลาศ โอสถานนท์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นเลขานุการ มติคณะรัฐมนตรีหลังจากปรับปรุงและแก้ไขแล้วมีดังนี้

1. สภาพป่าที่จะอนุญาตให้ราษฎรเข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว

1.1 เป็นป่าเสื่อมโทรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2532 กำหนดไว้ และ

1.2 ราษฎรได้เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่านั้นอยู่ก่อนปี พ.ศ. 2524 และ

1.3 เป็นป่าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเพื่อให้ราษฎรเข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวได้

1.4 เนื้อที่ที่จะอนุญาตให้ราษฎรเข้าไปทำกิน หรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว ครอบครัวละไม่เกิน 250 ไร่

2. บุคคลที่มีสิทธิ์ที่จะได้รับการช่วยเหลือ

2.1 เป็นผู้ที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่าดังกล่าวอยู่ก่อนปี พ.ศ. 2524 และ

2.2 ไม่มีที่ดินทำกินในที่แหล่งอื่นๆ เป็นของตนเอง หรือมีแต่ไม่เพียงพอ

3.ค่าธรรมเนียม

เพื่อให้ประชาชนทราบสถานภาพของตนในการถือครองที่ดิน จึงสมควรให้กำหนดค่าธรรมเนียมในการใช้ที่ดิน ดังต่อไปนี้

3.1 เนื้อที่ไม่เกิน 25 ไร่ คิดไร่ละ 10 บาทต่อปี

3.2 เนื้อที่เกิน 25 ไร่ แต่ไม่เกิน 50 ไร่ ส่วนที่เกิน 25 ไร่ คิดไร่ละ 20 บาท ต่อปี

3.3 เนื้อที่เกิน 50 ไร่ขึ้นไป ส่วนที่เกินคิดไร่ละ 100 บาทต่อปี

3.4 ถ้าใช้ทำประโยชน์อย่างอื่นที่มิได้การเกษตรกรรม หรือการปลูกป่า ให้คิดเป็น 2 เท่าของอัตราข้างต้น

ทั้งนี้ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณาดำเนินการออกระเบียบ รายละเอียดตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นต่อไป"

วันที่ 11 กรกฎาคม 2532 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการเรื่องการจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดิน ค่ารื้อย้ายบ้านเรือนสิ่งปลูกสร้าง ค่าทดแทนต้นไม้ยืนต้น พืชล้มลุก ให้แก่ราษฎรผู้ถือครองที่ดินซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์และการจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดินในเขตนิคมฯที่ถูกเขตการก่อสร้างโครงการชลประทานโดยประเด็นหลักคือ อนุมัติให้จ่ายค่าทดแทนที่ดิน ฯลฯ ให้แก่ผู้ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเองที่ถูกกระทบจากเขตก่อสร้างชลประทาน

วันที่ 8 กันยายน 2532 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 106 ตอนที่ 149 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 26 ให้มีข้อความดังต่อไปนี้

" มาตรา 26 เมื่อได้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว

(1) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแต่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันก็ดี หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเมื่อได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน โดยคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ดีให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้น มีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินและให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(2) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการเมื่อกระทรวงการคลังได้ให้ความยินยอมแล้ว ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(3) ถ้าในปฏิรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว้างเปล่า หรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมาย

ที่ดิน และที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(4) ถ้าเป็นที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเขตป่าสงวนแห่งชาติส่วนใดแล้วเมื่อ ส.ป.ก. จะนำที่ดินแปลงใดในส่วนนั้นไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินมีผลเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติในที่ดินแปลงนั้นและให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้โดยไม่ต้องดำเนินการเพิกถอนตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตาม (4) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และมีอำนาจในการให้เช่าที่ดินอันเป็นป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวได้ และให้ค่าเช่าที่ได้มาตกเป็นของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม”

วันที่ 12 ตุลาคม 2532 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2532) ว่าด้วยเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 106 ตอนที่ 174 โดยมีรายละเอียดดังนี้

หมวด 1 การอนุมัติให้ออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามมาตรา 58 ทวิ วรรคสี่ และมาตรา 59 ทวิ วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตามมาตรา 59 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

หมวด 2 การออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามมาตรา59 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำภาคใต้ และข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำ

วันที่ 12 ธันวาคม 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติผ่อนผันใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ในการก่อสร้างทางเพื่อความมั่นคง โดยให้กระทรวงคมนาคม (กรมทางหลวง) ใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ก่อสร้างทางเพื่อความมั่นคงในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3 จำนวน 3 เส้นทาง ตามความเห็นของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่21 ตุลาคม 2529 เป็นการพิเศษเฉพาะราย และต่อไปจะไม่อนุมัติให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น1A ไม่ว่ากรณีใด

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องโครงการสำรวจสถานที่ราชการ บ้านเรือนราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร จากการเสนอของกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1) อนุมัติในหลักการตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยให้คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ มีอำนาจหน้าที่สำรวจที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ รวมทั้งที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดให้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงร่วมกันเพิ่มขึ้นด้วย และให้ดำเนินการต่อไปได้

2) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) จัดส่งระเบียบการ หลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติในเรื่องนี้ให้คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ตามข้อ1 ทราบด้วย

3) ให้สำนักงบประมาณจัดสรรเงินงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายตามความจำเป็น

คณะกรรมการเฉพาะกิจสำรวจสถานที่ราชการฯ มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายเสนาะ เทียนทอง) เป็นประธาน และผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน เป็นเลขานุการ

วันที่ 4 เมษายน 2533 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการเรื่องการจ่ายเงินค่าขนย้ายบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ค่าทดแทนต้นไม้ยืนต้น พืชล้มลุก ให้แก่ราษฎรผู้ถือครองที่ดินที่ถูกเขตพื้นที่จัดสรรอพยพราษฎรโครงการชลประทานโดยประเด็นหลักคืออนุมัติค่าทดแทนแก่ผู้ที่อยู่อาศัยในเขตจัดสรรที่ดินมาก่อนเพิ่มเติมจากที่เคยปฏิบัติ

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 14 เรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยมีเหตุผลว่า

“ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ.2530 ได้บัญญัติให้การกำหนดราคาเบื้องต้นสำหรับที่ดินโดยถือตามราคาของอสังหาริมทรัพย์ที่มีการตีราคาไว้เพื่อประโยชน์แก่การเสียภาษีบำรุงท้องที่หรือราคาประเมินทุนทรัพย์เพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม แล้วแต่ราคาใดจะสูงกว่าเป็นเกณฑ์ สมควรให้นำหลักเกณฑ์อื่นมาประกอบการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนปรากฏเนืองๆ ว่าราคาที่ดินได้เพิ่มสูงขึ้นจนทำให้ผู้ถูกเวนคืนเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังนั้นเพื่อให้การกำหนดค่าทดแทนเป็นธรรมแก่ผู้ถูกเวนคืนและสังคม สมควรให้มีการแก้ไขราคาของอสังหาริมทรัพย์และจำนวนเงินค่าทดแทนที่ได้กำหนดไว้ได้”

วันที่ 4 เมษายน 2534 นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 47 ต่อสภานิติบัญญัติมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ดินในนโยบายเศรษฐกิจข้อ3.3 ดังนี้

“ นโยบายเศรษฐกิจ

3.3 เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินให้มีประสิทธิภาพ เพื่อกระจายการถือครองและจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่เกษตรกร”

ส่วนในนโยบายทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อมได้แถลงไว้ ดังนี้

“ เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม อนุรักษ์และพัฒนาการใช้พลังงานและป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงกำหนดนโยบาย ดังนี้

1. อนุรักษ์และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในด้านป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่น ๆ โดยเสริมสร้างขีดความสามารถของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทโดยตรงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 352, 357)

วันที่ 25 กรกฎาคม 2534 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติเกี่ยวกับการจ้างเอกชนทำการสำรวจและทำแผนที่ พศ. 2534 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 130

วันที่ 13 สิงหาคม 2534 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่องแผนพัฒนาการเกษตรและการปฏิรูปที่ดินในส่วนของแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน 5 ประการ และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำแผนปฏิบัติการเป็นเวลา 5 ปี โดยมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนทางการเงินแก่การปฏิรูปที่ดินตามแผนนี้ในรูปของ ***“กองทุนที่ดิน”*** และในปี 2535 ได้จัดสรรเงินงบประมาณจากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร จำนวน 1,000 ล้านบาท เพื่อให้ ธ.ก.ส. ใช้เงินจำนวนนี้ตลอดจนดอกผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดินในรูปของกองทุนที่ดินเพื่อเป็นรากฐานรองรับการจัดตั้ง ***“ธนาคารที่ดิน”*** ขึ้นเป็นสถาบันการเงินภายในเวลา 5 ปี

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. ในปี 2535 ในมาตรา 34 ทวิ ให้มีกองทุนขึ้นในธนาคาร เรียกว่า ***“ กองทุนที่ดิน”*** เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านการให้เงินกู้แก่เกษตรกรเพื่อนำไปจัดหาที่ดินทำกิน พัฒนาที่ดิน และประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตนตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

วันที่ 21 สิงหาคม 2534 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 156 ลงวันที่ 4 กันยายน 2534 โดยมีเหตุผลดังนี้

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่เป็นการจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ให้ชัดเจนเพื่อมิให้มีการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกันระหว่างราชการต่างๆ และเพื่อให้การบริหารงานในระดับกระทรวงมีเอกภาพสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายที่

รัฐมนตรีกำหนดได้ และสมควรเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนให้ครบถ้วนชัดเจนเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติราชการ และกำหนดอำนาจและหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดในการควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของข้าราชการซึ่งปฏิบัติราชการในเขตจังหวัดให้เหมาะสมขึ้น ประกอบกับประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการบริหารราชการแผ่นดินได้ประกาศใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรแก้ไขปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติเสียในคราวเดียวกันจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

ต่อมาเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2534 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2534 ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 108 ตอนที่ 156 วันที่ 4 กันยายน 2534

บทบัญญัติมาตรา 4 ให้กระทรวง ทบวง และส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวงดังต่อไปนี้

(1) สำนักนายกรัฐมนตรี

(2) กระทรวงกลาโหม

(3) กระทรวงการคลัง

(4) กระทรวงการต่างประเทศ

(5) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(6) กระทรวงคมนาคม

(7) กระทรวงพาณิชย์

(8) กระทรวงมหาดไทย

(9) กระทรวงยุติธรรม

(10) กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

(11) กระทรวงศึกษาธิการ

(12) กระทรวงสาธารณสุข

(13) กระทรวงอุตสาหกรรม

(14) ทบวงมหาวิทยาลัย

2.5.7 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) นี้ ได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่ดินเป็นอย่างยิ่ง โดยบรรจุไว้ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

บทที่ 2 (ส่วนที่ 2) เรื่องการพัฒนาการเกษตร หน้า 42

บทที่ 3 (ส่วนที่ 5) เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของคนยากจนในชนบทหน้า 171

บทที่ 4 เรื่องการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หน้า 230 - 235

ในบทที่ 2 (ส่วนที่ 2) เรื่องการพัฒนาการเกษตรได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ***“ ที่ดิน”*** ดังนี้

“ 3. แนวทางการพัฒนาการเกษตร

การพัฒนาการเกษตรเพื่อสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จะเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ดังนี้

3.1 ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ ให้เป็นฐานการผลิตทางการเกษตรและรักษาทรัพยากรไว้สำหรับอนาคต โดยจะเน้น

3.1.1 การคุ้มครองเขตเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษ โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรที่รัฐบาลได้ลงทุนระบบชลประทาน และบริการขั้นพื้นฐานไปแล้วเป็นจำนวนมากให้สามารถทำการเกษตรต่อไปตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อป้องกันการรุกล้ำและการเก็งกำไร นำที่ดินไปใช้ในกิจการอื่นๆ โดยมีมาตรการ ดังนี้

1) พิจารณาเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า กับผู้ที่ถือครองที่ดินในเขตการเกษตรไว้โดยมิได้ใช้ประโยชน์หรือนำไปใช้เพื่อกิจกรรมอื่น ตลอดจนพิจารณานำระบบการเก็บภาษีจากผู้ที่ได้ประโยชน์จากราคาทรัพย์สินที่สูงขึ้น เนื่องจากอยู่ใกล้โครงสร้างพื้นฐานการเกษตรที่รัฐพัฒนาขึ้นเพื่อกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้เท่าเทียมกัน

2) ศึกษาความเป็นไปได้ ในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้มีผลในการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน เพื่อสงวนพื้นที่ดังกล่าวมิให้เปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่น

3.1.2สนับสนุนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการเกษตรด้วยกันและผู้ประกอบอาชีพอื่นเช่น ชาวนากับผู้เลี้ยงกุ้ง และชาวนากับผู้ทำนาเกลือเป็นต้น โดยใช้มาตราการจูงใจต่างๆ เช่น การใช้สินเชื่อเป็นเงื่อนไขผ่อนปรน

3.1.3วางแผนการใช้ที่ดิน เพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินนั้นอย่างชัดเจนโดยสนับสนุนให้มีกฎหมายรับรอง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดิน "

ในบทที่ 5 (ส่วนที่ 3) เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนยากจนในชนบท มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ "ที่ดิน" ดังนี้

" 3.4 พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นฐานรองรับการพัฒนาชนบทในระยะยาว

3.4.1 เพิ่มบทบาทของประชาชน และองค์กรประชาชน ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการป้องกันภัยจากธรรมชาติ โดย

(1) ส่งเสริมให้เกษตรกร ดำเนินการแก้ปัญหาที่ดินที่มีสภาพไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งป้องกันการชะล้างพังทลายของดินอย่างถูกวิธีและลงทุนน้อย โดยหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนด้านการศึกษาวิจัย และการถ่ายทอดวิธีการไปสู่เกษตรกรให้สามารถปฏิบัติได้"

ในบทที่ 4 (ส่วนที่ 4) เรื่องการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินโดยกำหนดเป้าหมายไว้ ดังนี้

" 2.1 ทรัพยากรที่ดิน

2.1.1 เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่30 ล้านไร่ ให้แล้วเสร็จภายใน 7 ปี

2.1.2 เร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินปีละ 810,000 แปลง หรือคิดเป็นพื้นที่ปีละ 4 ล้านไร่

2.1.3 จัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรที่ดินให้เป็นระบบเดียวกัน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ในด้านแนวทางการพัฒนาและมาตรการบริหารได้กำหนดไว้ ดังนี้

3.2 แนวทางและมาตรการเฉพาะด้าน

3.1.1 ทรัพยากรที่ดิน

1) เร่งรัดแก้ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน โดย

1.1 ปรับปรุงระบบการบริหาร และการจัดการในด้านการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้การดำเนินงานที่มีความคล่องตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับกองทุนการซื้อและการเวนคืนที่ดิน

1.2 สร้างระบบการประสานด้านการจัดซื้อที่ดินระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

1.3 ลดการซื้อขายที่ดินเพื่อการเก็งกำไร โดยใช้มาตราการทางกฎหมายและภาษี และให้จัดตั้งสำนักงานกลางประเมินราคาที่ดินให้เป็นหน่วยงานอิสระ ตลอดจนปรับภาษีเกี่ยวกับที่ดิน โดยเฉพาะที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์และมีการถือครองในระยะสั้นๆ

2) ป้องกันแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดิน โดย

2.1 กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน และศักยภาพของพื้นที่ โดยเน้นการใช้มาตราการจูงใจเป็นหลัก

2.2 ขยายการให้บริการและการอุดหนุนของรัฐในการปรับปรุง และแก้ไขคุณภาพที่มีปัญหา เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินทรายจัด เป็นต้น

2.3 เร่งรัดการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้วิธีการที่ไม่ยุ่งยากและลงทุนน้อย สามารถถ่ายทอดให้นำไปปฏิบัติได้ โดยรัฐจะเป็นผู้ให้บริการทางด้านวิชาการสำหรับพื้นที่ที่มีปัญหารุนแรงมาก

2.4 จัดหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำหรือหมู่บ้านพัฒนาที่ดินให้ครบทุกอำเภอทั่วประเทศเพื่อเป็นแกนกลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร

2.5 ควบคุมการแพร่กระจายดินเค็ม เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดินที่จะกลายเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาดินเค็มอันเนื่องมาจากการใช้ที่ดินไม่ถูกวิธี โดยเน้นวิธีทางธรรมชาติให้มากขึ้น

2.6 เร่งรัดให้มีการกำหนดเขตพื้นที่ และวิธีการผลิตเกลือสินเธาว์ที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.7 ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม และนิเวศน์วิทยาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพดินมาใช้ในทางปฏิบัติ

2.8 จัดหาและถ่ายทอดความรู้ด้านทรัพยากรที่ดินที่ถูกต้อง และเหมาะสมแก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ที่ดินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และการพัฒนา

3) แก้ไขปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดย

3.1 จัดระบบองค์กร เพื่อกำหนดนโยบายควบคุม ติดตามการดำเนินงานต่างๆ เกี่ยวกับทรัพยากรที่ดินให้มีแนวทางการดำเนินงานเดียวกัน ตลอดจนพิจารณาทบทวนและปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่ดินให้สอดคล้องกับนโยบายที่ได้กำหนดไว้

3.2 สนับสนุนการจัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรที่ดินของแต่ละหน่วยงาน ให้เป็นระบบเดียวกันทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินสามารถทำได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินงาน พร้อมทั้งฝึกอบรมบุคลากรให้มีการใช้คอมพิวเตอร์และพัฒนาในลักษณะโครงข่ายที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้

3.3 ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลโดยเร่งจัดทำแผนที่ขอบเขตประเภทการใช้ที่ดินในระดับจังหวัดทั่วประเทศ

3.4 เร่งรัดการปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินและให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศโดยกำหนดมาตรการที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

3.5 เร่งรัดการศึกษาและวางแผนการใช้ การอนุรักษ์ และการพัฒนาพื้นที่สูง 96 ล้านไร่ ทั่วประเทศ" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2534 หน้า 42, 171, 230 - 235)

สืบเนื่องจากที่ดินได้มีราคาสูงขึ้นมากในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เมื่อมาถึงช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ที่ดินได้กลายเป็นข้อจำกัดที่จะมีผลต่อการพัฒนาในอนาคต โดยระบุได้ในหัวข้อ 3.2.2 หน้า 9 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ดังนี้

" ที่ดินเพื่อการผลิตลดลงและมีราคาสูงขึ้น การบุกรุกทำลายป่า การขยายตัวของการผลิตด้านอุตสาหกรรมและบริการ ตลอดจนการขยายตัวของเมืองและการเก็งกำไรที่ดิน ทำให้ราคาที่ดิน เพิ่มสูงมากตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมานั้น จะทำให้เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาต่อไปในอนาคตทั้งในแง่การขาดแคลนที่ดินและที่ดินราคาแพง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถของการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศ"

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) ได้มีลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

ตุลาคม 2534 European Space Agency ได้ส่งดาวเทียม ERS-1 หรือ The First European Remote-Sensing Sattellite ขึ้นสู่วงโคจร (Aschbacher 1993 หน้า 25)

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2534 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำภาคตะวันออก และให้ยกเว้นพื้นที่ที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกประกาศกำหนดพื้นที่เพื่อการพัฒนาเหมืองแร่ ทองคำ เป็นโครงการใหญ่ จำนวน 5 พื้นที่ เว้นแต่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำชั้น 1A ซึ่งกำหนดไม่ให้มีการใช้ในทุกกรณี และให้เพิ่มมาตรการการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A อีกข้อหนึ่งว่า ***"ให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่นั้น"***

วันที่ 4 ธันวาคม 2534 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

มาตรา 20 ทวิ ของพระราชบัญญัตินี้ให้มีการจัดตั้ง *"**กองทุนจัดรูปที่ดิน**"* ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ 9 ธันวาคม 2534 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 216 ฉบับพิเศษมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในมาตราต่าง ๆดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

" มาตรา 36 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะประโยชน์อย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคหนึ่งและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวด 5 แนวนโยบายของรัฐ

“ มาตรา 74 รัฐพึงบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งทดแทน และพึงป้องกันและขจัดมลพิษ และวางแผนการใช้ที่ดินและน้ำให้เหมาะสม

มาตรา 76 รัฐพึงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึงเพื่อเกษตรกรรม โดยการปฏิรูปที่ดิน จัดรูปที่ดิน หรือวิธีอื่น

รัฐพึงจัดหาและดูแลการใช้น้ำของเกษตรกรให้มีเพียงพอและเหมาะสมแก่เกษตรกรรม รัฐพึงส่งเสริมคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตการเก็บรักษาและการจำหน่ายผลผลิตเพื่อให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ดังกล่าวโดยจัดตั้งเป็นสหกรณ์ หรือวิธีอื่นๆ”

วันที่ 30 ธันวาคม 2534 คณะรัฐมนตรีมีมติให้รื้อสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมทั้งสนามกอล์ฟ เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าและสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2535 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการเรื่องการจ่ายเงินชดเชยค่าที่ดินให้แก่ราษฎรผู้ซึ่งทางราชการไม่สามารถจัดหาที่ดินแปลงใหม่ให้เข้าอยู่อาศัยและทำกินได้ เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยชะโนดโดยประเด็นหลักคือ จ่ายค่าชดเชยที่ดินให้แก่ผู้ที่รัฐไม่สามารถจัดที่ดินทำกินให้ได้(โครงการห้วยชะโนด)

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2535 ประเทศญี่ปุ่นก็ได้ส่งดาวเทียม JERS-1 ขึ้นสู่วงโคจร (Oguma 1993 หน้า 21)

วันที่ 5 มีนาคม 2535 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ 2535 ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 109 ตอนที่ 17

วันที่ 10 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 19 จังหวัด คือ ลำปาง ตาก สุโขทัย เพชรบุรี อุดรธานี นครพนม สกลนคร มุกดาหาร เลย นครราชสีมา สระบุรี ลพบุรี ชลบุรี ระยอง ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และตรัง โดยจำแนกเขตการใช้ประโยชน์เป็น 3 เขต คือ ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (C) ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (E) และพื้นที่ป่าเหมาะสมต่อการเกษตร (A)

วันที่ 13 มีนาคม 2535 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 20 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ ดังนี้

“ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและของเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้มิได้มีบทบัญญัติรองรับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่า สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยสวนป่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าดังกล่าว อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ทำไม้ให้มีปริมาณมากขึ้น เช่น การได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงและการไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎเกณฑ์บางประการ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ”

วันที่ 17 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติม ในพื้นที่ 44 จังหวัด คือ พะเยา ลำพูน แม่ฮ่องสอน พิษณุโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร ชัยนาท จันทบุรี ตราด สมุทรสาคร ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยโสธร ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ หนองคาย ภูเก็ต กระบี่ สงขลา ยะลา เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ น่าน ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี ชัยภูมิ อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช พังงา พัทลุง สตูล ปัตตานี และนราธิวาส โดยจำแนกออกเป็น 3 เขต เช่นเดียวกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2535

วันที่ 17 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องโครงการสำรวจสถานที่ราชการ บ้านเรือน ที่ดินทำกินของราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรและเขตที่สาธารณะประโยชน์ ดังนี้

“โดยที่มาตรการในการแก้ไขปัญหาการถือครองในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรและที่สาธารณะประโยชน์ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 เรื่องการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน ซึ่งแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 กลุ่ม และจะมีผลกระทบต่อการรักษาพื้นที่ป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติมากจึงไม่อนุมัติให้ดำเนินการตามมาตรการฯที่กระทรวงมหาดไทยเสนอและให้คงถือปฏิบัติตามหลักคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 โดยให้กระทรวงมหาดไทยประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป”

กระทรวงมหาดไทย เสนอคณะรัฐมนตรีให้เพิกถอนสถานที่ราชการ ชุมชนถาวร ศาสน-สถาน สาธารณูปโภค ออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ

วันที่ 4 เมษายน 2535 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37 ลงวันที่ 4 เมษายน 2535 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ ดังนี้

" เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่มีมาตรการควบคุมและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างพอเพียงสมควรปรับปรุงใหม่ โดย

1) ส่งเสริมประชาชน และองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2) จัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3) กำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นให้เกิดการประสานงานและมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกำหนดแนวทางปฏิบัติในส่วนที่ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง

4) กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษ ด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสีย และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ

5)กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปโดยชัดเจน

6) กำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมด้านกองทุนและความช่วยเหลือด้านต่างๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการยอมรับที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ "

ในหมวด 3 การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมส่วนที่ 3 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการกำหนดเขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในมาตรา43, 44 และ 45 ดังนี้

" มาตรา 43 ในกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ได้โดยง่ายหรือเป็นสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 44 ในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 43 ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้ไว้ในกฎกระทรวงด้วย

(1) กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ หรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(2) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมต่างๆ ที่อาจเป็นอันตราย หรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติหรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(3) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้าง หรือดำเนินการในพื้นที่นั้นให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(4) กำหนดวิธีจัดการโดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้นรวมทั้งการกำหนดขอบเขต หน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ หรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น

(5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร และเหมาะสมแก่สภาพของพื้นที่นั้น

มาตรา 45 ในพื้นที่ใดที่ได้มีการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นหรือเขตควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว แต่ปรากฏว่ามีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤต ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขโดยทันที และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตามกฎหมายหรือไม่สามารถที่จะทำการแก้ไขปัญหาได้ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรีขออนุมัติเข้าดำเนินการเพื่อใช้มาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายอย่างตามมาตรา 44 ตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นได้"

วันที่ 8 เมษายน 2535 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 42 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ ดังนี้

เนื่องจากปัจจุบันพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 กำหนดความหมายของคำว่า เกษตรกร และวัตถุประสงค์ของธนาคารไว้ค่อนข้างจะจำกัด โดยเกษตรกรนั้นหมายความเฉพาะผู้ประกอบอาชีพการเกษตรโดยตรง และให้เกษตรกรกู้เงินได้เฉพาะการประกอบอาชีพการเกษตรเท่านั้น อีกทั้งเงินทุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตามที่กำหนดไว้นั้นในขณะนี้มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของเกษตรกรอยู่ในวงจำกัด สมควรที่จะขยายความหมายของคำว่า เกษตรกรให้รวมถึงเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และขยายวัตถุประสงค์ของธนาคารตามพระราชบัญญัตินี้ให้กว้างขึ้น ให้เกษตรกรสามารถกู้เงินไปเพื่อการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวเนื่องในการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้กับครอบครัวได้ด้วย และแก้ไขในเรื่องการเพิ่มทุนเรือนหุ้นของธนาคาร เพื่อให้ธนาคารสามารถให้ความ

ช่วยเหลือในด้านการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรได้มากขึ้น นอกจากนี้เพื่อให้การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการ ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น สมควรให้มีกองทุนที่ดินขึ้นในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยให้ผู้จัดการธนาคารเป็นผู้บริหารกองทุนที่ดินตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติที่คณะกรรมการกองทุนที่ดินกำหนด และแยกการดำเนินงานออกต่างหากจากการดำเนินงานตามปกติของธนาคาร จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

อนึ่ง ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 34 ทวิ ให้มีการจัดตั้ง ***"กองทุนที่ดิน"*** ขึ้นในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีข้อความดังนี้

" มาตรา 34 ให้มีกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในธนาคาร เรียกว่า " กองทุนที่ดิน " เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านการให้เงินกู้แก่เกษตรกร เพื่อนำไปจัดหาที่ดินทำกิน พัฒนาที่ดิน และประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตนตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กองทุนที่ดินประกอบด้วยเงินที่ได้รับจากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำมาฝากไว้กับธนาคาร รายได้จากการดำเนินการและเงินจากแหล่งอื่น ๆ

เงินจากกองทุนที่ดินให้ใช้จ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ตามวรรคหนึ่ง และเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน กองทุนที่ดิน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับหรือมติที่คณะกรรมการกองทุนที่ดิน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ"

วันที่ 6 พฤษภาคม 2535 พลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 48 ต่อสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับที่ดินในนโยบายการกระจายการพัฒนาและสร้าง ความเป็นธรรมในสังคม ดังนี้

" 3.1.9. จัดที่ทำกินให้แก่เกษตรกรซึ่งไร้ที่ทำกิน โดยการใช้การปฏิรูปที่ดิน หรือวิธีการอื่น และเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิในที่ดินแต่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์

3.1.10 ปรับปรุงมาตรการ และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินทำกินให้ราษฎรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และมิให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยเฉพาะราษฎรที่เข้าไปอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ดังกล่าวอยู่แล้ว" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 364)

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงที่ดินในนโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

" 4.1 การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.1 อนุรักษ์ คุ้มครอง และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ดิน ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยจะใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 365)

วันที่ 20 สิงหาคม 2535 ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเป็นเกษตรกรโดยกำหนดคุณสมบัติไว้ในมาตรา 3 ดังนี้

" มาตรา 3 บุคคลซึ่งอยู่ในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นเกษตรกร

(1) ผู้ยากจน ซึ่งหมายถึง ผู้มีรายได้ไม่สูงกว่าอัตรารายได้ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนดรายได้ตาม (1) ให้หมายความรวมถึงสิทธิ หรือประโยชน์อื่นที่สามารถคำนวณเป็น ตัวเงินได้ด้วย

(2) ผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรม ซึ่งหมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือเทียบเท่าในประเภทวิชาเกษตรกรรม

(3) บุตรของเกษตรกร ซึ่งหมายถึง บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก "

ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวต้องไม่มีอาชีพอันมีรายได้ประจำเพียงพอแก่การยังชีพอยู่แล้ว ไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง และประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532 ได้ให้นิยามคำว่า *"**เกษตรกร**"* หมายความว่า *"**ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และให้หมายความรวมถึงบุคคลผู้ยากจน หรือผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรมหรือผู้เป็นบุตรของเกษตรกร บรรดาซึ่งไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง และประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรดังกล่าว**"* เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพิจารณาผู้ที่จะเป็น *"**เกษตรกร**"* เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

วันที่ 8 กันยายน 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ปรับโครงสร้างกรมป่าไม้ และกำหนดภารกิจให้เน้นการป้องกันและดูแลป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่เพียง 85 ล้านไร่ ไม่ให้เกิดความสูญเสียเพิ่มขึ้น และรณรงค์ให้ประชาชน และองค์การพัฒนาเอกชนเข้ามาเป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศน์

วันที่ 21 ตุลาคม 2535 นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 50 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายการเกษตร ดังนี้

"4.2.4 เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินและการออกเอกสารสิทธิ์ เพื่อกระจายสิทธิการถือครองที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้ และเกษตรกรที่ครอบครองทำกินอยู่ในที่ดินของรัฐประเภทต่าง ๆ โดยจะปรับปรุงกลไกการบริหารและการจัดการของรัฐ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้โดยเฉลี่ยปีละประมาณ 4 ล้านไร่" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 394)

นอกจากนี้ในนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

"4.8.1 กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงสมรรถนะของดินและศักยภาพของพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์"
(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 400)

วันที่ 4 พฤษภาคม 2536 คณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการเรื่องให้จ่ายเงินชดเชยค่าที่ดินเป็นกรณีพิเศษแก่ผู้ที่มีสิทธิ แต่ทางราชการไม่สามารถจัดหาที่ดินแห่งใหม่ให้ เช่าอยู่อาศัย และทำกินได้ เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างโครงการมูลบน โดยประเด็นหลักคือจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้แก่ผู้ที่รัฐไม่สามารถจัดที่ดินทำกินให้ได้(โครงการมูลบน)

วันที่ 4 พฤษภาคม 2536 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเรื่องการพิจารณาแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ดินในเขตป่าไม้ โดยมีสาระสำคัญในวิธีการ ดังนี้

1. ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเขตป่าไม้ถาวร (ยกเว้นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายหรือตามมติคณะรัฐมนตรี) ที่กรมป่าไม้มอบให้ ส.ป.ก. ให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินโดยออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเท่านั้น

2. เมื่อราษฎรได้รับเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ตามวิธีการปฏิรูปที่ดินแล้วเห็นว่าตนเองมีสิทธิครอบครองมาก่อนกำหนดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตป่าไม้ถาวรมีสิทธิ์ยื่นคำร้องขอพิสูจน์สิทธิ์ของตนต่อคณะกรรมการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะแต่งตั้งขึ้น

3. คณะกรรมการที่รัฐมนตรีจะแต่งตั้งขึ้นประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด ป่าไม้จังหวัด นายอำเภอประจำท้องที่ และกรรมการอื่นที่รัฐมนตรีเห็นสมควรไม่เกิน 3 นาย โดยมีปฏิรูปที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

4. การพิจารณาหลักฐานของราษฎรในการพิสูจน์สิทธิ์ ให้พิจารณาจากหลักฐานที่เป็นเอกสารของทางราชการ หากหลักฐานไม่ชัดเจนให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศโครงการ VAP-21 เป็นหลักฐานในการพิสูจน์สิทธิ์

5. ในกรณีที่คณะกรรมการ มีมติว่าราษฎรผู้ครอบครองที่ดินมาก่อนการกำหนดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตป่าไม้ถาวร ให้ ส.ป.ก. ส่งบัญชีรายชื่อพร้อมทั้งเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินให้แก่ผู้ร้องต่อไป การส่งเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้ดำเนินการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

6. ที่ดินเขตชุมชนที่เป็นหมู่บ้านถาวร ชุมชนพาณิชยกรรม สถานที่ราชการ ศาสนสถานสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้ ส.ป.ก. ออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้ และส่งเอกสารนั้นให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ภายใน 30 วัน นับจากคณะรัฐมนตรีมีมติ ส่วนเขตเทศบาล และสุขาภิบาลถือว่ายกเว้นจากเขตปฏิรูปที่ดิน

7. กรมป่าไม้ กรมที่ดิน และ ส.ป.ก. อาจจะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการให้ราษฎรปลูกป่า หรือไม้ยืนต้นตามความเหมาะสมในที่ดินที่ สป.ก. ออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ก่อนส่งเอกสารดังกล่าว ให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

8. ให้มีคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีนี้ ซึ่งนายกรัฐมนตรีจะแต่งตั้งประกอบด้วย ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีประจำเขตท้องที่ ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทยประจำเขตท้องที่ และผู้ตรวจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประจำเขตท้องที่

ทั้งนี้ ได้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี รวม 6 ฉบับ คือ

" 1. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 เรื่องโครงการสำรวจสถานที่ราชการ บ้านเรือนราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร

2. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 เรื่องโครงการสำรวจสถานที่ราชการ บ้านเรือน ที่ดินทำกินของราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร และเขตที่สาธารณประโยชน์

3. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527 เรื่องร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ...) พ.ศ...

4. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 เรื่องการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน

5. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2532 เรื่องการดำเนินงานตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527

6. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2532 เรื่องการช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่าสงวนแห่งชาติโดยผิดกฎหมาย"

เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2536 ได้มีประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่องแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 110 ตอนที่ 136 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นโยบาย	2. ข้อเท็จจริง	3. มาตรการ
1.1 กำหนดเขต การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสมรรถนะของดิน และศักยภาพของพื้นที่ เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 1.2 กำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเขตในพื้นที่วิกฤต	2.1 ทรัพยากรดิน มีสภาพเสื่อมโทรม ทำให้ต้องมีการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่มากขึ้น เพื่อรักษาระดับผลผลิตให้คงเดิม 2.2 การพังทะลาย และสูญเสียหน้าดินรุนแรงขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ดินเสื่อมโทรมแล้ว ยังก่อให้เกิดตะกอนดิน และการตื้นเขินในแหล่งน้ำต่าง ๆ 2.3 การใช้ที่ดินผิดประเภท และไม่สอดคล้องกับสมรรถนะเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้ผลผลิตที่ได้ตกต่ำ และทำให้ดินเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว 2.4 การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์คุณภาพดิน อาทิเช่น การผลิตเกลือสินเธาว์ ซึ่งมีผลทำ	3.1 กำหนดเขต การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน และศักยภาพของพื้นที่ เพื่อลดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดิน เพื่อกิจการต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดมาตรการสนับสนุน เพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งติดตามผลการใช้ที่ดินระดับจังหวัด 3.2 นำข้อมูลสมรรถนะที่ดินมาประกอบการวางแผน และนโยบายการพัฒนา ทั้งในระดับส่วนรวมและระดับพื้นที่ ควบคุมมลพิษตลอดจนเพื่อคัดเลือกการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 3.3 ปรับปรุงระบบการวิจัย และพัฒนาทางสาขาการเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุง

1. นโยบาย	2. ข้อเท็จจริง	3. มาตรการ
	ให้มีการแพร่ขยายของดินเค็ม และการขุดตักหน้าดิน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น 2.5 ที่ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางเกษตร เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินทราย มีประมาณ 182 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 56.8 ของพื้นที่ทั้งประเทศ จะมีศักยภาพในการให้ผลผลิตต่ำ ถ้าไม่มีการปรับปรุงแก้ไขที่เหมาะสม 2.6 เป้าหมายแผน 7 - จัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรที่ดินให้เป็นระบบเดียวกัน และเชื่อมโยงกัน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	คุณภาพของดินและระบบนิเวศน์เป็นส่วนรวม ตลอดจนศึกษาและพัฒนาระบบการเพาะปลูก และเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เอื้ออำนวยต่อการรักษาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งนำผลการศึกษาวิจัยมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติด้วย 3.4 ป้องกัน และปรับปรุงความเสื่อมโทรมของดิน และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงดินที่มีปัญหาและเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่สูง 3.5 เร่งรัดดำเนินการป้องกันการชะล้างพังทะลาย โดยใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยเฉพาะการเกษตรบนที่สูง 3.6 สนับสนุนการจัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรที่ดิน เพื่อให้เชื่อมโยงได้ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และระดับจังหวัด

วันที่ 21 กันยายน 2536 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พศ 2536 และได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 110 ตอนที่ 152 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2536

วันที่ 2 พฤศจิกายน 2536 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงการคลังรายงานว่าปัญหาหนี้สินนอกระบบของเกษตรกร จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ตามลักษณะความจำเป็นและเงื่อนไขแห่งหนี้ คือ

1.หนี้สินนอกระบบที่ดำรงอยู่ตามความจำเป็นของภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่น เนื่องจากสถาบันการเงินไม่สามารถให้บริการอย่างทั่วถึง หนี้สินดังกล่าวมีลักษณะเกื้อกูลการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นตามสมควร

2. หนี้สินนอกระบบที่เกิดจากภาวะจำยอมของผู้กู้ อันเป็นผลมาจากความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของครัวเรือน เช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายที่เร่งด่วนอื่น ๆ หนี้สินประเภทนี้มีลักษณะเป็นการเอารัดเอาเปรียบอย่างมาก เช่น ดอกเบี้ยสูง ระยะเวลาชำระหนี้สินสั้น จึงไม่เป็นการยุติธรรมต่อผู้กู้ และเป็นปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องแก้ไข

จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำสำมะโนการเกษตรปี 2536 ทราบว่ามีเกษตรกรในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 5,604,864 ครัวเรือน ในจำนวนนี้มีหนี้สิน 2,424,665 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.26 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด เกษตรกรดังกล่าวมีหนี้สินทั้งสิ้น 88,267 ล้านบาท **โดยจำแนกเป็นหนี้นอกระบบ 13,648 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 15.8 ของหนี้สินทั้งหมด ในจำนวนหนี้สินนอกระบบ คาดว่าจะมีที่ดินเป็นหลักประกันอยู่ประมาณ1 ใน 3 ของหนี้สินนอกระบบทั้งหมด หรือประมาณ 4,580 ล้านบาท**

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบของเกษตรกรตามที่กระทรวงการคลังเสนอ ดังนี้

1.ให้ความเห็นชอบเป้าหมาย และการดำเนินงานช่วยเหลือเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ ที่เกษตรกรใช้เอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็นหลักประกันไว้กับเจ้าหนี้ในปีงบประมาณ พศ.2537 โดยให้ ธ.ก.ส. ปล่อยสินเชื่อตามข้อบังคับฉบับที่16 ในวงเงิน 200 ล้านบาท

2.ให้กระทรวงการคลัง จัดหาแหล่งเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อใช้ดำเนินการตามข้อ 1 และโดยที่การให้ยืมต่อตามโครงการดังกล่าวมีความเสี่ยงมากกว่ากิจการปกติของ ธ.ก.ส. และเป็นการปฏิบัติงานตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลจึงอนุมัติในหลักการให้รัฐบาลจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายหากมีให้แก่ ธ.ก.ส. ในอนาคต ตามสูตรการคำนวณความเสียหายที่กระทรวงการคลังกำหนด

3.ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ถือว่าการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบเป็นนโยบายที่สำคัญเร่งด่วน ซึ่งจะต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเต็มความสามารถ

นอกจากนี้ ภายใต้การดำเนินงานตามระเบียบของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) เพื่อปลดเปลื้องหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน พ.ศ. 2533 ว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนฯได้รับอนุมัติงบประมาณแล้ว จำนวน 290 ล้านบาท

สำหรับหลักการในการให้กู้ยืมเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ มีดังนี้

1. ไม่จำเป็นต้องเป็นที่ดินที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2. คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9.5 ต่อปี

3.ในการจำนองหลักประกัน การให้กู้ยืมนั้นคิดอัตราร้อยละ 70 ของอัตราราคาหลักประกันที่ได้ประเมินแล้ว

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2536 คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักการร่างประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ..... และให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตรวจพิจารณาและเพิ่มเติมแก้ไขข้อกำหนด และความเห็นของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้เนื่องจากขณะนี้แผนการใช้ที่ดินและการพัฒนาบริเวณบางกะเจ้า ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ขณะที่บริเวณรอบนอกทั้งทางด้านอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นย่านอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่น มีการขยายตัวและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงมีแนวโน้มว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวจะเสื่อมโทรมและจะเป็นตัวแปรที่จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติของบริเวณบางกะเจ้าเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง

คณะอนุกรรมการโครงการส่วนกลางมหานคร ได้พิจารณาเห็นว่าการจัดสรรที่ดินบริเวณอำเภอบางกะเจ้า จะทำให้ไม่สามารถอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวได้ เนื่องจากยังไม่มีการบังคับใช้ผังเมืองรวมสมุทรปราการประกอบกับสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณบางกะเจ้ามีความเสื่อมโทรม และหากไม่มีการควบคุมหรือจัดการที่เหมาะสมจะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมของ พื้นที่สีเขียวบางกะเจ้าอย่างรุนแรงเข้าขั้นวิกฤต ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพอุดมสมบูรณ์ที่มีมาในอดีต

เพื่อมิให้การพัฒนาพื้นที่บริเวณบางกะเจ้าไปในแนวทางที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการรักษาพื้นที่สีเขียว ซึ่งปัจจุบันภาคเอกชนได้พยายามที่จะดำเนินการจัดสรรที่ดินเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้เกิดความแออัด มีการใช้ที่ดินที่ไม่ถูกต้อง ตามหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวและมีการเปลี่ยนสภาพสิ่งแวดล้อมให้เสื่อมโทรมลง ซึ่งมาตรการควบคุมต่างๆของหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานโครงการให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในพื้นที่ดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงเห็นชอบให้ประกาศเขตพื้นที่ และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมบริเวณอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

อนึ่ง ประกาศฉบับดังกล่าวนี้จะใช้บังคับจนถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2540

วันที่ 7 มิถุนายน 2537 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการพัฒนากรมที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่สาม พ.ศ. 2538 - 2542 ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยมีสาระสำคัญ คือ

"1. วัตถุประสงค์ เพื่อเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ให้แล้วเสร็จภายในปี พศ. 2542 โดยเฉพาะที่ดินที่ประชาชนครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ยึดถือไว้ จัดทำแผนที่ในเขตชุมชนเมือง การจดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ปรับปรุงด้านการทำแผนที่ทั่วประเทศให้เป็นระบบเดียวกับระบบแผนที่แห่งชาติ (Universal Transverse Mercator : U.T.M.) และปรับปรุงพัฒนาสำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน

2. พื้นที่ดำเนินการตามโครงการฯ รวม 19 จังหวัด เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจาก โครงการฯ ระยะที่สอง เป็นพื้นที่สำรวจการออกโฉนดที่ดินและเปลี่ยน น.ส.3 ก. ประมาณ 176,086.66 ตร.กม. ภาคเหนือ 8 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ10 จังหวัด และภาคกลาง 1 จังหวัด คือ สุพรรณบุรี

3. เป้าหมายผลิตบุคลากรวิศวกรสำรวจ และนักประเมินราคาที่ดินรวมปีละ 50 คน และบุคลากรด้านประเมินราคาทรัพย์สิน 120 คน บินถ่ายภาพทางอากาศ 94,679 ตารางกิโลเมตร ผลิตระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ 30,187 ระวาง เดินสำรวจออกโฉนดที่ดินประมาณ 2.44 ล้านแปลง เนื้อที่ 10.98 ล้านไร่ เปลี่ยน น.ส.3 ก. เป็นโฉนดที่ดินประมาณ 0.96 ล้านแปลง เนื้อที่ 4.32 ล้านไร่ ปรับปรุงระวางแผนที่ในเขตเมือง ย้ายรูปแปลงที่ดินลงในระวางใหม่ประมาณ 1,671,584 แปลง และปรับปรุงหรือก่อสร้างอาคารสำนักงานที่ดิน และจัดตั้งสำนักงานที่ดินจังหวัด สาขา63 แห่ง

4. ค่าใช้จ่ายโครงการรวมทั้งสิ้น 5,275.63 ล้านบาท (เงินกู้ 3,012.11 ล้านบาท เงินสมทบ 2,102.01 ล้านบาท และเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลออสเตรเลีย 161.51 ล้านบาท)"

วันที่ 25 มิถุนายน 2537 สมาคมการค้าส่งเสริมอาชีพรับจ้างเหมาจัดสัมมนาเรื่อง *"กระทรวงที่ดิน มิติใหม่แห่งการพัฒนาชาติ"* ณ โรงแรมเอเชีย กทม. เพื่อระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติ ข้อเสนอจากการสัมมนา คือ ให้มีการจัดตั้งกระทรวงที่ดินและที่อยู่อาศัย

ต่อมาวันที่ 11 สิงหาคม 2537 คณะกรรมาธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษย์ชน สภาผู้แทนราษฎร ได้จัดสัมมนาเรื่อง *"การจัดตั้งกระทรวงที่ดินและที่อยู่อาศัย"* ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล ได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติการจัดตั้งกระทรวงที่ดินและที่อยู่อาศัยแต่ยังไม่มีข้อยุติ

วันที่ 13 กันยายน 2537 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการเกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ติดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ในกรณีที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การของรัฐ อาทิเช่น การก่อสร้างทาง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ สถานที่ราชการ ฯลฯ มีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อดำเนินการตามโครงการที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติอย่างเลี่ยงไม่ได้ หรือเป็นการดำเนินการตามโครงการพระราชดำริและพื้นที่นั้นไม่ขัดกับหลักเกณฑ์ตามระเบียบ กฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีอื่นใดที่เกี่ยวข้องที่ได้กำหนดทางปฏิบัติไว้แล้ว ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่จะพิจารณาอนุมัติได้ โดยไม่ต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นราย ๆ ไป และมิให้นำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2535 และวันที่ 17 มีนาคม 2535 เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ มาใช้บังคับแก่การขอใช้พื้นที่ในกรณีดังกล่าวข้างต้น สำหรับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการตามประเภทต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และแนวทางปฏิบัติที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด เพื่อประกอบการพิจารณาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนที่จะอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์เพิ่มเติม

ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้น้อยลง โดยการกระจายอำนาจในการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ และเพื่อปรับปรุงแนวทางการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่จะต้องพิจารณาอนุมัติให้ใช้พื้นที่โดยรวดเร็ว และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม

วันที่ 23 กันยายน 2537 ได้มีการสัมมนาเรื่อง *"**ปัญหาที่ดินของราษฎร**"* จัดโดยคณะกรรมาธิการการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งคณะกรรมาธิการได้สรุปสาเหตุสำคัญของปัญหา ที่ดินทำกินไว้ 4 ประการ คือ

1. แนวนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาไม่ต่อเนื่องชัดเจน
2. ขาดการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ
3. ราษฎรบุกรุกเข้าทำกินในที่สาธารณะ
4. กฎหมายมีหลายฉบับไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ในส่วนของรัฐบาลนั้น นายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวว่ารัฐบาลมีข้อคำนึงในการแก้ปัญหา 4 ประการ คือ

1. ให้ประชาชนเป็นเจ้าของที่ดินโดยถูกต้องตามกฎหมาย
2. เคารพในสิทธิของประชาชน
3. ดูแลเกษตรกรที่ยากจนซึ่งไม่ได้บุกรุกที่ดินเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้เป็นเจ้าของที่ดิน
4. การแก้ไขปัญหาจะต้องไม่ทำให้ปัญหาเพิ่ม โดยเฉพาะปัญหาป่าไม้

วันที่ 11 ตุลาคม 2537 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเรื่องแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐตามมติคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยเห็นชอบหลักการในกรณีมีการกระทำผิดเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐ ดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดด้วย นอกเหนือจากการฟ้องคดีอาญาและให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2537 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำตัวอย่าง (ลุ่มน้ำแม่แตง เชิญ และคลองยัน) ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอดังนี้

1. เห็นชอบในหลักการของแผนปฏิบัติการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำตัวอย่าง (ลุ่มน้ำแม่แตง เชิญและคลองยัน) และวงเงินงบประมาณที่จะดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมภายใต้แผนปฏิบัติการฯ ช่วงปี พ.ศ. 2537 - 2541 เป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 728.97 ล้านบาท รวมกับงบประมาณที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

2. สำหรับงบประมาณเพื่อดำเนินการดังกล่าว ให้ประสานกับสำนักงบประมาณเพื่อตั้งงบประมาณตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำตัวอย่างทั้ง 3 ลุ่มน้ำ ทำให้มาตรการและแนวทางการใช้ที่ดินที่กำหนดไว้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และเกิดผลเป็นรูปธรรมที่สำคัญในเรื่องแก้ไขที่ดินทำกินของราษฎร ลดปัญหาข้อขัดแย้งหรือปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ และการใช้ทรัพยากรและงบประมาณของรัฐที่มีอยู่จำกัดเพื่อการจัดการและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ตามขอบเขตลุ่มน้ำ

นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคมหรือรัฐสามารถ ลดการใช้จ่ายงบประมาณในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม เป็นต้น และยังเป็นประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม คือ เป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำให้มีคุณภาพและปริมาณตลอดจนระยะเวลาที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างพอเพียงและยาวนานขึ้น

ประโยชน์อีกประการหนึ่งก็คือ จะได้นำข้อมูลและรูปแบบตามแผนปฏิบัติการดังกล่าวที่เป็นตัวแทนของลุ่มน้ำภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกันไปขยายผลเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับลุ่มน้ำย่อยอื่น ๆ ที่อยู่ในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อไป

วันที่ 3 มิถุนายน 2538 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยประเด็นหลักคือจ่ายค่าชดเชยที่ดินแทนการจัดสรรที่ดินทำกินโครงการป่าสักฯ

วันที่ 26 กรกฎาคม 2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 51 ต่อรัฐสภามีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

นโยบายด้านเกษตรกรรม

“ 4.2.10 เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนและไม่มีที่ดินทำกินเพียงพอตามเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

4.2.11 เร่งรัดแก้ไขปัญหาการครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ถูกต้อง ให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมและสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น”

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 425)

นโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

"7.2 ปรับปรุงหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

7.3 ลดความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยกำหนดการใช้ที่ดิน" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 437)

วันที่ 7 ธันวาคม 2538 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ 2538

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2539 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการ เรื่อง หลักการให้จ่ายเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับที่ดินแก่ราษฎรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่มีหนังสือสำคัญหรือเอกสารสิทธิ์ ในเขตดำเนินการตามโครงการขยายเหมืองแม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ เพื่อขอยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2513 เรื่อง การแก้ไขความเดือดร้อนของเจ้าของที่ดินที่ถูกนำที่ดินไปใช้ในราชการ โดยให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจ่ายเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับที่ดินแก่ราษฎรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินซึ่งเป็นป่าเศรษฐกิจที่ไม่มีหนังสือสำคัญหรือเอกสารสิทธิ์ทั้งที่อยู่ในเขตหรือนอกเขตหวงห้ามของทางราชการ แต่อยู่ในเขตที่จะต้องดำเนินการตามโครงการขยายเหมืองแม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยให้ถือปฏิบัติตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการขยายเหมืองแม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง กำหนดเป็นกรณีพิเศษ สำหรับราษฎรซึ่งทำประโยชน์ในเขตป่าอนุรักษ์ให้จ่ายเงินช่วยเหลือได้เมื่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอนุญาตให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยใช้พื้นที่ในป่าอนุรักษ์นั้นได้

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2539 คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เรื่อง จังหวัดนครราชสีมาขอใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ให้จังหวัดนครราชสีมาดำเนินโครงการชลประทานขนาดเล็ก 2 โครงการ คือ โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านดอนทะยูง เนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน และอ่างเก็บน้ำห้วยบง เนื้อที่ 312 ไร่ ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ตามแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (กชช.) ประจำปี 2537 ซึ่งกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการด้วยแล้ว ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือราษฎรบ้านดอนทะยูง จำนวน 45 ครัวเรือน จำนวนประชากร 200 คน และราษฎรบ้านซับก้านเหลือง หมู่ที่ 4 ตำบลครบุรี

ใต้ จำนวน 4 หมู่บ้าน 329 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 1,443 คน ให้ได้รับประโยชน์เพื่อการอุปโภค-บริโภค และการเกษตร และคณะรัฐมนตรีให้จังหวัดนครราชสีมารับข้อสังเกตของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการปฏิบัติและดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มแม่น้ำมูลและชี และข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำอย่างเคร่งครัด

7 พฤษภาคม 2539 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยมีประเด็นหลักคือ จ่ายเงินค่าชดเชยที่ดินแทนการจัดสรรที่ดินทำกิน

2.5.8 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในส่วนที่ 6 บทที่ 2 หน้า 139 การฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

" 1. จัดการฟื้นฟูทรัพยากรดินที่ผ่านการใช้ประโยชน์และขาดการดูแลรักษาเพื่อเพิ่มผลผลิตในกิจกรรมการเกษตรอย่างต่อเนื่องและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว พื้นที่นากุ้งทิ้งร้าง รวมทั้งพื้นที่ที่มีปัญหาต่อการเกษตรและดินที่ถูกใช้โดยไม่เหมาะสม เช่น พื้นที่ดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินชายทะเล โดย

1.1 ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งการปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการธรรมชาติ วิธีการที่เกษตรกรยอมรับและสามารถถ่ายทอดนำไปปฏิบัติได้ เช่น ส่งเสริมการปลูกพืชแบบผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี และปลูกพืชตามแนวระดับในพื้นที่ลาดชัน เป็นต้น

1.2 ส่งเสริมการนำระบบเกษตรทางเลือกในรูปแบบต่างๆ มาใช้ในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่นากุ้งทิ้งร้าง และพื้นที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว โดยการให้ความรู้ ฝึกอบรม และสนับสนุนด้านเงินทุน ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เพียงพอกับการยังชีพอย่างต่อเนื่อง เป็นการลดปัญหาการละทิ้งที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์นอกภาคเกษตรกรรม ตลอดจนเพื่อฟื้นฟูสภาพพื้นที่ดินเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ "

ในส่วนที่ 6 บทที่ 4 การบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน้า 145 มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

" 2 ให้มีการประสานนโยบายและจัดการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อคนและชุมชนอย่างแท้จริง โดย

2.1 จัดทำและกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาตินอกเขตป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพทรัพยากรดิน เขตการใช้ประโยชน์ที่ดินชายฝั่งทะเลให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชายฝั่ง รักษาพื้นที่ชลประทานไว้เพื่อการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งพิจารณาด้านกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการจูงใจ เพื่อให้การกำหนดเขตบรรลุผลในทางปฏิบัติ

2.2 กำหนดและวางแนวเขตนิเวศน์ท้องถิ่น โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่หลากหลายของชุมชนเพื่อให้การดำเนินวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนมีส่วนสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2.3 ปรับระบบการจัดการด้านการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้สามารถแก้ไขปัญหาเกษตรกรไร้ที่ทำกินทั้งในเรื่องออกเอกสารสิทธิ์ รวมทั้งการจัดระบบการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินในเขตปฏิรูปเกษตรกรรมอย่างจริงจัง " (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ 2539 หน้า 139-145)

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2539 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่อง การช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิรินธรตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รายงานผลการดำเนินการช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิรินธร สรุปได้ดังนี้

1.การขุดคูคลองระบายน้ำควรจะเป็นโครงการประเภทสูบน้ำและส่งน้ำด้วยระบบท่อส่งน้ำให้ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรของนิคมสร้างตนเองลำโดมน้อย โดยถือว่าเป็นโครงการใหม่ไม่เกี่ยวกับโครงการชลประทาน คาดว่าจะก่อสร้างได้ในปีงบประมาณ 2541 และในส่วนของโครงการชลประทานขนาดเล็กที่อยู่ในบริเวณพื้นที่นิคมฯ จำนวน 4 โครงการ นั้น จะชะลอการก่อสร้างไว้ก่อน แต่จะดำเนินการเตรียมความพร้อมในเรื่องการสำรวจและออกแบบรายละเอียดซึ่งจะพิจารณาเป็นองค์ประกอบของระบบส่งน้ำโดยท่อในลักษณะของที่พักน้ำ

2. ในเรื่องการจัดรูปที่ดินมีความเหมาะสมกับโครงการของเขื่อนสิรินธรเนื่องจากเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการกระจายน้ำชลประทาน ถนนลำเลียงผลผลิตและปัจจัยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมต่อเนื่องในด้านการดูแลรักษาและการพัฒนาเกษตรครบวงจร ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 เลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดรูปที่ดินเป็นแปลงตัวอย่างประมาณ 1,000 ไร่ เรียบร้อยแล้ว

2.2 ในปีงบประมาณ 2540 - 2541 จะดำเนินการจัดประชุมแกนนำเกษตรกร โดยพาไปดูงานจัดรูปที่ดินที่ดำเนินการไปแล้ว และประชุมเกษตรกรบริเวณแปลงตัวอย่างพร้อมกับการบันทึกยินยอม/ไม่ยินยอม ในการจัดรูปที่ดิน การขออนุมัติวางโครงการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดิน พ.ศ. 2517 ต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

2.3 แผนงานจัดรูปที่ดินในปีงบประมาณ 2542 - 2544 แบ่งได้ดังนี้

1) ปี 2542 จำนวน 5,000 ไร่

2) ปี 2543 จำนวน 10,000 ไร่

3) ปี 2544 จำนวน 10,000 ไร่

3. ได้เข้าไปดำเนินการสำรวจดินและมีข้อมูลดิน ปรากฏว่าสภาพโดยทั่วไปพื้นที่ดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายมีการชะล้างพังทลายและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งต้องดำเนินการอนุรักษ์และปรับปรุงบำรุงดินเพื่อให้พื้นที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก และได้มอบให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด เพื่อร่วมปรึกษาหารือในการจัดทำแผนงานดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2539 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการจ่ายเงินค่าชดเชยให้แก่ราษฎรผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำวังตาลาดสมบูรณ์ (วังบายศรี) จังหวัดชัยภูมิ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ แล้วมีมติเห็นชอบตามมติคณะกรรมการตรวจสอบผลการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรจังหวัดชัยภูมิ ที่เสนอให้จ่ายเงินชดเชยให้แก่ราษฎรที่ร้องเรียน จำนวน 11 ราย เนื้อที่ 168 ไร่ ในอัตราไร่ละ 20,000 บาท รวมเป็นเงิน 3,360,000 บาท

ทั้งนี้ สืบเนื่องจากโครงการอ่างเก็บน้ำวังตาลาดสมบูรณ์ (วังบายศรี) ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ เป็นโครงการประเภทงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ดำเนินการโดยการขอของสภาตำบล เริ่มก่อสร้างในปี 2538 ซึ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ระบุว่า เป็นโครงการประเภทที่ใช้เวลาในการดำเนินการก่อสร้างไม่เกิน 1 ปี และไม่มีการจ่ายค่าชดเชยสำหรับที่ดิน ปัจจุบันได้ก่อสร้างเสร็จแล้ว ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบได้เข้าร่วมกับกลุ่มสมัชชาคนจนร้องเรียนต่อรัฐบาล ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2539 ให้ดำเนินการอย่างเร่งด่วนในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาพื้นที่รองรับได้ ให้กรมชลประทานพิจารณากำหนดแนวทางในการช่วยเหลือจ่ายค่าชดเชยตามหลักการแนวทางที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป ในการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว จังหวัดชัยภูมิไม่สามารถจัดหาที่ดินรองรับได้ คณะกรรมการตรวจสอบผลการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรจังหวัดชัยภูมิได้มีมติเห็นชอบให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาจ่ายเงินทดแทน โดยให้ใช้ราคาประเมินปานกลางที่ดินปีปัจจุบัน และให้กรมชลประทานนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เรื่อง การยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลน ตามนัยมาตรา 68 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่ง

แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 เพื่อให้มีการยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลนทั้งหมดต่อไป ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางปฏิบัติเพื่อฟื้นฟูป่าชายเลน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนงานและโครงการรองรับมาตรการดังกล่าว ดังนี้

1. จัดทำมาตรการเร่งด่วนเพื่อป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมป่าชายเลน

1.1 <u>การป้องกันพื้นที่ป่าชายเลน</u>

1) ปรับปรุงและจัดทำเขตป่าชายเลนให้ชัดเจน สังเกตง่าย เป็นการถาวร สามารถตรวจสอบได้โดยสะดวก รวดเร็ว

2) จัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าชายเลนและจุดสกัด เพื่อเสริมกำลังและการปฏิบัติงานหน่วยจัดการป่าชายเลน พร้อมทั้งจัดจุดลาดตระเวนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและแนวร่วมในการป้องกันรักษาป่าชายเลน

1.2 <u>การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและสภาพแวดล้อม</u>

1) สำรวจพื้นที่ป่าชายเลนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีคุณค่าควรแก่การสงวนรักษาไว้เพื่อจัดตั้งเป็นป่าอนุรักษ์

2) พิจารณาจัดตั้งศูนย์/สถานีวิจัยและพัฒนาป่าชายเลน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาวิจัยร่วมกันในลักษณะเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ

1.3 <u>การส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน</u>

1) ปลูกและบำรุงป่าชายเลน โดยความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น

2) ส่งเสริมให้มีป่าชายเลนชุมชน โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม มีองค์กรประชาชน กำกับดูแลและการบริการป่าชุมชน เพื่อเป็นแหล่งผลิตไม้สำหรับใช้สอย

3) จัดทำแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ป่าไม้ชายเลน ทั้งแหล่งผลิตในป่าธรรมชาติและสวนผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้

1.4 <u>การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการติดตามประเมินผล</u>

1) ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ การปลูกป่า และการใช้ทรัพยากรป่าไม้ชายเลนอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

2. เพื่อให้มีการถ่ายทอดมาตรการไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และเป็นรูปธรรม สมควรมีโครงการรองรับมาตรการคือ โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน โดยแยกออกเป็น 4 แผนงาน ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี คือ แผนงานป้องกันพื้นที่ป่าชายเลน แผนงานอนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมป่าชายเลน แผนงานส่งเสริมและฟื้นฟูป่าชายเลน และแผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการติดตามประเมินผล

อนึ่งสำหรับงบประมาณในการดำเนินงาน ให้ทำความตกลงกับสำนักงบประมาณต่อไป

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสหกรณ์ ในท้องที่อำเภอเมืองสระแก้ว อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และอำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. ... ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้

ทั้งนี้ เนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการจัดตั้งนิคมสหกรณ์วังน้ำเย็น จังหวัดปราจีนบุรี ขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสหกรณ์ ในท้องที่อำเภอเมืองสระแก้ว อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และกิ่งอำเภอคลองหาด อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2529 มีพื้นที่โครงการทั้งสิ้นประมาณ 105,000 ไร่ ต่อมากรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ดำเนินการสำรวจการถือครองตามมติคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ โดยพิจารณากันเขตพื้นที่ออกจากเขตจัดนิคมสหกรณ์ จำนวน 4 จุด เนื้อที่ประมาณ 3,613 - 2 - 94 ไร่ จึงเหลือพื้นที่นิคมสหกรณ์ที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ต่อไป เนื้อที่ประมาณ 103,707 ไร่ และเนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2536 ให้แยกอำเภอสระแก้ว อำเภอคลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และอำเภออรัญประเทศ ออกจากการปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี รวมตั้งขึ้นเป็นจังหวัดสระแก้ว พื้นที่นิคมสหกรณ์ดังกล่าว จึงเปลี่ยนจากจังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดสระแก้ว ร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจึงเป็นการยกเลิกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสหกรณ์เดิม และตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสหกรณ์ฉบับใหม่ โดยกันแนวเขตที่อยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิคมสหกรณ์ออก เพื่อให้แนวเขตถูกต้องและเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง

วันที่ 22 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติในจังหวัดนครราชสีมา ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอ โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ ดังนี้

1) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) เร่งรัดจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานตามที่ได้ดำเนินการกันพื้นที่ไว้แล้ว ในเขตอำเภอวังน้ำ

เขียว รวม 8 จุด เนื้อที่ประมาณ 21,135 ไร่ ในเขตอำเภอเสิงสาง รวม 4 จุด เนื้อที่ประมาณ 14,850 ไร่ และในเขตอำเภอครบุรี จำนวน 1 จุด เนื้อที่ประมาณ 622 ไร่ โดยให้นำร่างพระราชกฤษฎีกา ฯ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในเรื่องนี้

2) ให้กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ให้ ส.ป.ก. นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน มีผลใช้บังคับ และให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการปฏิรูปที่ดินและออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวตามขั้นตอนปฏิบัติภายใน 9 เดือน นับแต่วันที่กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ โดยให้กันพื้นที่ที่เป็นสุขาภิบาลและชุมชนออกจากเขตปฏิรูปที่ดิน

3) เห็นควรมอบให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ร่วมกันตรวจสอบพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) ในส่วนที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์และไม่เหมาะกับการเกษตรกรรม และส่งมอบพื้นที่คืนให้กรมป่าไม้ดูแลรักษาต่อไป

4) ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้ของทุกฝ่าย

วันที่ 22 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีรับทราบ สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอตามมติที่ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2540 ดังมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. <u>สภาพปัญหาโดยรวม</u> สถานการณ์การบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การบุกรุกพื้นที่บริเวณรอบ ๆ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ และการบุกรุกพื้นที่บริเวณใจกลางอุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีปัญหาการบุกรุกและราษฎรร้องเรียน รวม 11 แห่ง ดังนี้

1.1 กรณีการแก้ไขปัญหาตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 จำนวน 5 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว และอุทยานแห่งชาติภูพาน

1.2 กรณีการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ จำนวน 6 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติห้วยหวด อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ อุทยานแห่งชาติตาดโตน อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร และอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

2. <u>ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา</u>

2.1 <u>อุทยานแห่งชาติผาแต้ม</u> จังหวัดอุบลราชธานีเห็นชอบให้กันแนวเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จากแนวปัจจุบันให้เป็นไปตามแนวเขตที่เคยตกลงกันระหว่างกรมป่าไม้ กับทางอำเภอโขงเจียม สภาตำบลนาโพธิ์กลางและชาวบ้าน เมื่อปี 2531

2.2 อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ จังหวัดอุบลราชธานีได้ตรวจสอบแล้ว มีความเห็นให้ถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติ และกันที่ทำกินของราษฎรออกจากเขตอุทยานแห่งชาติบริเวณบ้านหนองชาด ในอำเภอสิรินธร และให้กันที่ทำกินของราษฎรออกจากเขตอุทยานแห่งชาติบริเวณอำเภอโขงเจียม

2.3 อุทยานแห่งชาติทับลาน กรณีอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติ

2.4 อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว จังหวัดอำนาจเจริญและกรมป่าไม้อยู่ระหว่างพิจารณาทบทวนการสำรวจรังวัด ซึ่งการสำรวจครั้งแรกมีปัญหาได้รับการทักท้วงจากตัวแทนสมัชชาคนจน และมีการสำรวจเอาพื้นที่ป่าเข้าไปด้วย

2.5 อุทยานแห่งชาติภูพาน เนื่องจากทางราชการไม่สามารถจัดหาที่ดินหรือจ่ายเงินชดเชยได้ จังหวัดสกลนคร จึงรอผลการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มผู้เรียกร้อง

2.6 อุทยานแห่งชาติห้วยหวด จังหวัดสกลนครพิจารณาแล้วเห็นควรกันพื้นที่ให้แก่ราษฎร 2,635 ไร่ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของกรมป่าไม้

2.7 อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ เป็นข้อเรียกร้องใหม่ที่กลุ่มสมัชชาคนจนนำเสนอต่อรัฐบาล ยังไม่มีข้อมูลการดำเนินการ

2.8 อุทยานแห่งชาติตาดโตน จังหวัดชัยภูมิอยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงการทำประโยชน์ในที่ดิน

2.9 อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิอยู่ระหว่างดำเนินการสำรวจเพื่อกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ

2.10 อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร กรมป่าไม้อยู่ระหว่างการพิจารณาปรับปรุงแผนที่แนวเขตอุทยาน เนื่องจากรูปร่างแผนที่ของส่วนวิศวกรรมป่าไม้กับอุทยานแห่งชาติมุกดาหารไม่ตรงกัน

2.11 อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่นได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำขอบเขตที่ทำกินของราษฎร จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านตาดฟ้า และบ้านดงสะคร่าน อำเภอภูผาม่าน และบ้านซำผักหนาม อำเภอชุมแพ ส่วนกรณีร้องเรียนของราษฎรจังหวัดเลย จังหวัดเลยได้แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบพื้นที่และข้อเท็จจริงแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการสำรวจพื้นที่ทำกิน

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติ ดังนี้

1. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) รับไปเร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานในส่วนที่ตกลงกันได้

2. กรณีอุทยานแห่งชาติภูพาน เนื่องจากยังไม่สามารถจัดหาที่ดินหรือจ่ายเงินชดเชยได้ และกรณีอุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ ให้ประธานคณะกรรมการศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหา

เกษตรกรภาคอีสาน (รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายชิงชัย มงคลธรรม) รับไปเร่งรัดเจรจากับกลุ่มผู้เรียกร้องโดยด่วนต่อไป

3. กรณีอุทยานแห่งชาติไทรทอง ให้กระทรวงมหาดไทย (จังหวัดชัยภูมิ) เร่งรัดดำเนินการสำรวจเพื่อกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติไทรทองโดยด่วน

วันที่ 22 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในภาพรวมทั้งประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นชอบมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจำแนกเป็น 5 ประเภท ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป ดังนี้

1. <u>ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี</u>

เมื่อราษฎรเสนอปัญหาเรียกร้องให้เพิกถอนเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ให้คณะอนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัดแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบพื้นที่ เมื่อคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาผลการตรวจสอบคณะทำงานฯ แล้วให้นำเสนอคณะกรรมการพัฒนาที่ดินพิจารณาเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีกำหนดเขตป่าไม้ถาวรเสียใหม่ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยจำแนกเป็นพื้นที่ทำกินหรือพื้นที่ใช้ประโยชน์อย่างอื่น ๆ แล้วมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป เช่น ส.ป.ก. และกรมที่ดิน เป็นต้น

2. <u>ป่าสงวนแห่งชาติ</u>

เนื่องจากราษฎรได้เรียกร้องให้กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้ ส.ป.ก. และให้ ส.ป.ก. เร่งรัดการออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 และจากข้อเท็จจริงปรากฏว่า กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินแล้ว ประมาณ 44 ล้านไร่ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 แต่เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนของแผนที่ มีการมอบพื้นที่ที่ไม่สมควรจะนำไปปฏิรูปที่ดินให้ ส.ป.ก. จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2538 ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว กรมป่าไม้และ ส.ป.ก. ได้ทำบันทึกข้อตกลงในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ โดยจะกันพื้นที่ดังนี้ออก คือ พื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่า พื้นที่ที่มีสภาพหรือศักยภาพทำการเกษตรไม่คุ้มค่า พื้นที่ที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศน์ และพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน พื้นที่ภูเขาสูงชันหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 35 ขึ้นไป และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร พื้นที่ที่กรมป่าไม้มีภาระผูกพันตามกฎหมาย พื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ยังไม่มีราษฎรถือครองทำกิน ดังนั้น จึงให้

1) กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลง โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว

2) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินโดยเร็ว

3) เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร ป่าใดที่ผ่านการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงแล้ว และยังไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ ส.ป.ก. ออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-98 ให้ราษฎรก่อน เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว ให้ ส.ป.ก. เร่งรัดออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้กับราษฎรโดยเร็ว

4) พื้นที่ที่ไม่สมควรจะนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้พิจารณากำหนดเป็นป่าสงวน หรือสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ประเภทต่างๆ หรือให้ดำเนินการตามกิจกรรมของกรมป่าไม้ตามหน้าที่และความรับผิดชอบ

3. <u>ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี</u>

เนื่องจากราษฎรเรียกร้องให้ปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ซึ่งทับกับที่ทำกินของราษฎร ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 10 และวันที่ 17 มีนาคม 2535 จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ของประเทศเป็น 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) พื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) การจำแนกอาจมีการคลาดเคลื่อนจากสภาพข้อเท็จจริงในบางพื้นที่ ราษฎรจึงเรียกร้องให้มีการปรับแนวทางเขตให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการปฏิรูปที่ดินสำหรับเขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) ที่เสื่อมสภาพหรือมีราษฎรอยู่อาศัยทำกินแล้ว แต่สำหรับป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้นได้กำหนดให้มีการปรับปรุงแนวเขตได้ โดยให้มีคณะทำงาน 5 ฝ่าย คือ ผู้แทนฝ่ายปกครองระดับพื้นที่ (นายอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอ) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ผู้แทนสำนักงานป่าไม้เขต ผู้แทนราษฎรในพื้นที่เป็นคณะทำงาน และผู้แทนสำนักงานป่าไม้จังหวัด เป็นคณะทำงานและเลขานุการ ดังนั้น เมื่อราษฎรเรียกร้องเสนอปัญหาให้ปรับปรุงแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะทำงาน 5 ฝ่าย ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น เมื่อคณะทำงาน 5 ฝ่าย สำรวจพื้นที่เสร็จแล้วให้เสนอคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดพิจารณา และส่งให้สำนักงานป่าไม้เขตดำเนินการรังวัด ปักเขต ปรับปรุงแผนที่ แล้วส่งให้กรมป่าไม้ดำเนินการนำเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และคณะรัฐมนตรีต่อไป และเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของราษฎรเป็นไปด้วยความรวดเร็วจึงให้

3.1 เร่งรัดดำเนินการปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ที่มีปัญหาราษฎรเรียกร้องให้แล้วเสร็จโดยเร็วก่อนเป็นอันดับแรก แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบมอบบริเวณพื้นที่ที่ปรับออก ให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน

3.2ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีอื่นๆ ที่ไม่มีปัญหาราษฎรเรียกร้อง ให้เร่งรัดดำเนินการปรับแนวเขตให้ถูกต้อง สอดคล้องตามภูมิประเทศไปพร้อมกัน

3.3 พื้นที่ที่ผ่านการปรับแนวเขต และมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยไม่มีปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

4. <u>ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ชั้น 2</u>

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่า หายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนั้น

4.1 ให้ถือปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐจะไม่ออกเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมายที่ดินให้แก่ผู้บุกรุกหรือครอบครองที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อไป

4.2 ให้กรมป่าไม้สำรวจจำนวนราษฎรและพื้นที่ที่ครอบครองให้ชัดเจน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.3 ให้กรมป่าไม้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะให้ราษฎรอยู่อาศัย และหรือทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมในการดำรงชีพและให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ให้ทำขอบเขตให้ชัดเจนเป็นที่ทราบทั่วกัน และห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด

4.4 ให้กรมป่าไม้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนราษฎรในพื้นที่กำหนดมาตรการเพื่อการอยู่อาศัยการทำประโยชน์อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที โดยรัฐจะสนับสนุนด้านการสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม ในกรณีที่รัฐจัดที่ทำกินให้ โดยให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมแผนงานรองรับ

4.5 ให้ตั้งกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายราชการ และราษฎรที่มีปัญหาเกี่ยวข้องโดยตรงฝ่ายละเท่าๆ กัน เพื่อทำการตรวจสอบ พิสูจน์ เพื่อดำเนินการรับรองสิทธิการอยู่อาศัยทำกิน

4.6 การรับรองสิทธิอยู่อาศัยและหรือทำกินให้แก่ราษฎร ให้ดำเนินการตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ หากพื้นที่ใดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมาย ให้สำรวจขอบเขตให้ชัดเจนแน่นอน แล้วดำเนินการเพิกถอนตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้กลับมาเป็นป่าสงวนตามกฎหมาย หากเป็นป่าอนุรักษ์ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ชั้น 2 ให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ หรือเสนอขอผ่อนผันการใช้ประโยชน์ต่อไป และในการให้เอกสารรับรองสิทธิ สทก. พิเศษให้กำหนดเงื่อนไขห้ามจำหน่าย จ่ายโอนแต่ให้ตกทอดทางมรดกได้ และกำหนดเงื่อนไขในการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด สำหรับขนาดของพื้นที่ให้คำนึงถึงจำนวนพื้นที่ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ประกอบกับจำนวนผู้ได้รับสิทธิ์เป็นสำคัญ

5. <u>พื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่สวนป่า</u>

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการ โดยตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองการทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

วันที่ 29 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เสนอผลการประชุมเจรจาแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ระหว่างตัวแทนสมัชชาคนจนและฝ่ายรัฐบาล เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2540 กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนต่าง ๆ ได้แก่ กรณีเขื่อนราษีไศล กรณีเขื่อนสิริธร และกรณีเขื่อนปากมูล

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มติเห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการดำเนินงานโครงการเขื่อนต่าง ๆ ตามที่สมัชชาคนจนเรียกร้อง โดยมีองค์ประกอบของตัวแทนสมัชชาคนจน และตัวแทนจากส่วนราชการในสัดส่วนที่เท่ากัน โดยยึดหลักที่ว่า การก่อสร้างเขื่อนใด ๆ จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่ายแล้ว

สำหรับกรณีการจ่ายเงินค่าชดเชยที่ดินของราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการเขื่อนดังกล่าวข้างต้น คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. **<u>กรณีเขื่อนราษีไศล</u>** ซึ่งครอบคลุมราษฎร จำนวน 1,156 ครอบครัว พื้นที่ 11,485 ไร่ 3 งาน กำหนดราคาประเมินที่ดินไร่ละ 32,000 บาท โดยเบิกจ่ายเงินจากงบประมาณส่วนกลางให้แก่ราษฎร และให้ดำเนินการจ่ายภายในระยะเวลาประมาณ 1 เดือน นับจากที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ สำหรับข้อเรียกร้องค่าชดเชยอื่น ๆ ให้ถือเป็นอันยุติไม่เรียกร้อง และจะดำเนินการในส่วนผู้เรียกร้องที่เหลืออยู่อีก 1,525 รายต่อไป

2. <u>กรณีเขื่อนสิรินธร</u> ซึ่งครอบคลุมราษฎร จำนวน 2,526 ครอบครัว และจำเป็นต้องจัดสรรพื้นที่ให้แก่ราษฎรทั้งหมด 37,890 ไร่ โดยพิจารณาให้ราษฎรจัดซื้อที่ดินด้วยตนเอง ครอบครัวละ 15 ไร่ ในอัตราไร่ละ 32,000 บาท คิดเป็นครอบครัวละ 480,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,212,480,000 บาท

3. <u>กรณีเขื่อนปากมูล</u> ซึ่งครอบคลุมราษฎร จำนวน 3,084 ครอบครัว แต่จากการตรวจสอบพื้นที่ ยังไม่สามารถจัดหาที่ดินทดแทนให้แก่ราษฎรในพื้นที่ดังกล่าวได้ จึงเห็นควรให้จ่ายค่าชดเชยให้แก่ราษฎรนำไปจัดซื้อที่ดินด้วยตนเอง ครอบครัวละ 15 ไร่ ในอัตราไร่ละ 35,000 บาท คิดเป็นครอบครัวละ 525,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,619,100,000 บาท

อนึ่ง สำหรับกรณีเขื่อนสิรินธรและเขื่อนปากมูลนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติให้มีการพิจารณาจัดตั้งกองทุน เพื่อจ่ายเงินค่าชดเชยให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนดังกล่าว โดยมอบหมายให้กระทรวงการคลังรับไปดำเนินการต่อไป

วันที่ 21 พฤษภาคม 2540 คณะรัฐมนตรีพิจารณาผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหากรณีป่าดงหัวกองและป่าดงบังอี่ จังหวัดอำนาจเจริญตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ แล้วมีมติดังนี้

1.ให้ความเห็นชอบผลการดำเนินงานสำรวจแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงหัวกองและป่าดงบังอี่ จังหวัดอำนาจเจริญ ในส่วนเฉพาะการกันพื้นที่ทำกินบริเวณหมู่บ้านหนองคล้า (หมู่ที่ 9) บ้านหนองทับม้า (หมู่ที่ 1, 3,12) บ้านบก (หมู่ที่ 2, 14) และบ้านนาสะอาด (หมู่ที่ 7) ตำบลเสนางคนิคม บ้านโป่งหิน (หมู่ที่ 5) บ้านโพนทอง (หมู่ที่ 1, 3, 8,9) และบ้านสว่าง (หมู่ที่ 2) ตำบลโพนทอง บ้านโนนสวาท (หมู่ที่ 2) บ้านหนองไฮ (หมู่ที่ 1, 6, 8, 9) และบ้านนาอุดม (หมู่ที่ 3) ตำบลหนองไฮ และบ้านป่าก่อ (หมู่ที่ 1, 4) ตำบลป่าก่อ อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ รวมทั้งหมด 21 หมู่บ้านออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ

2.ให้กรมป่าไม้รายงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งมอบพื้นที่บริเวณที่กันออกตามขอบเขตที่ผ่านการตรวจสอบแล้วให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน ตามระเบียบหลักเกณฑ์เจตนารมย์ของกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

3. ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณหมู่บ้านข้างต้น 21 หมู่บ้าน ในพื้นที่ภูมิประเทศให้ชัดเจน

4.ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตพื้นที่ในส่วนที่ยังคงสภาพป่าทั้งแปลงใหญ่และแปลงเล็กเพื่อรักษาไว้เป็นป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน โดยให้มีการปลูกต้นไม้เป็นเขตกันชน

5. การปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎรในพื้นที่ตามข้อ 2 ให้ ส.ป.ก. กำหนดเงื่อนไขให้ชัดเจนว่า ราษฎรที่ได้รับการจัดที่ดินซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ป่าจะต้องลงนามรับรองในบันทึกว่าจะรับผิดชอบหากมีผู้บุกรุกป่าที่อยู่ติดที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้ หากไม่รับผิดชอบจะได้รับการลงโทษตามมาตรการที่ ส.ป.ก. กำหนด

6.ให้นำเรื่องนี้เข้าสู่ระบบการดำเนินงานตามปกติในการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงหัวกองและป่าดงบังอี่ จังหวัดอำนาจเจริญ ในภูมิประเทศซึ่งจะต้องดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดให้แล้วเสร็จทั้งป่า

7.ให้ราษฎรในพื้นที่ช่วยกันดูแลรักษาป่า หากมีการบุกรุกเพิ่มเติม หรือลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ให้ทางราชการดำเนินคดีตามกฎหมายโดยเฉียบขาด

ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดอำนาจเจริญได้แต่งตั้งคณะทำงาน 5 ฝ่าย เดินสำรวจรังวัดและตรวจสอบข้อเท็จจริงการครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินป่าสงวนแห่งชาติป่าดงหัวกองและป่าดงบังอี่ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 29 สิงหาคม 2539 สรุปผลการปฏิบัติงานตรวจสอบแปลงที่ดินทำกินของราษฎรได้ จำนวน 21 หมู่บ้าน 506 ราย 545 แปลง เนื้อที่ 13,083-1-100 ไร่ และเนื่องจากหมู่บ้านดังกล่าวรวมทั้งหมด 21 หมู่บ้าน อยู่ในเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ของป่าสงวนแห่งชาติป่าดงหัวกองและป่าดงบังอี่ จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมป่าไม้ดำเนินการปรับแนวเขตการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ตามสภาพข้อเท็จจริงและตามความเหมาะสมในภูมิประเทศ ดังนั้น การปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ทั้ง 21 หมู่บ้านดังกล่าว เป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจเป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี การมอบพื้นที่บริเวณที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจให้ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน ควรได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีพิจารณาผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา กรณีป่าดงขุมคำ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ แล้วมีมติดังนี้

1. รับทราบผลการดำเนินงานสำรวจรังวัดปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงขุมคำ อำเภอตระการพืชผล อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ

2. ให้ความเห็นชอบมอบบริเวณที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ เนื้อที่ประมาณ 60,541.5 ไร่ ให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดินตามขั้นตอนที่กำหนด

3. ให้กรมป่าไม้รายงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งมอบพื้นที่บริเวณที่กันออกตามขอบเขตที่ผ่านการสำรวจรังวัดแล้ว ให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน ตามระเบียบหลักเกณฑ์ และเจตนารมย์ของกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ขั้นตอนการดำเนินงานให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ร่วมกันดำเนินการตามบันทึกข้อตกลง ลงวันที่ 14 กันยายน 2538 เพื่อกันพื้นที่ที่ไม่สมควรจะนำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินออก หลังจากนั้นให้ ส.ป.ก. เร่งรัดออก ส.ป.ก. 4-01 ให้กับราษฎร ในระหว่างดำเนินงานให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตพื้นที่ในส่วนที่ยังคงสภาพป่าทั้งแปลงใหญ่และแปลงเล็ก เพื่อรักษาไว้เป็นป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน โดยให้มีการปลูกต้นไม้เป็นแนวกันชน

4. การปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎรในพื้นที่ ตามข้อ 2 ให้ ส.ป.ก. กำหนดเงื่อนไขให้ชัดเจนว่า ราษฎรที่ได้รับการจัดที่ดินซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ป่า จะต้องลงนามรับรองในบันทึกว่าจะรับผิดชอบหากมีผู้บุกรุกป่าที่อยู่ติดที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้ หากไม่รับผิดชอบจะได้รับการลงโทษตามมาตราการที่ ส.ป.ก. กำหนด

5. ให้ราษฎรในพื้นที่ช่วยกันดูแลรักษาป่า หากมีการบุกรุกเพิ่มเติมหรือลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ให้ทางราชการดำเนินคดีตามกฎหมายโดยเฉียบขาด

ทั้งนี้ เนื่องจากกรมป่าไม้ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี 2540 ให้สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานีดำเนินการตรวจสอบและรังวัดแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ จังหวัดอุบลราชธานี ให้แล้วเสร็จทั้งป่า โดยให้เจ้าหน้าที่ออกไปปฏิบัติงานรังวัดปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ ป่าดงขุมคำ จังหวัดอุบลราชธานี ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ได้ประชุมชี้แจง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรในพื้นที่ได้ทราบและนำตรวจสอบพื้นที่ เมื่อคณะทำงานในระดับพื้นที่ดำเนินการเสร็จแล้วได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามผลการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี โดยให้สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานีออกไปรังวัด สรุปผลการปฏิบัติงาน ได้รังวัดกันพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ในท้องที่ตำบลโนนกุง ตำบลท่าหลวง อำเภอตระการพืชผล และตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น ออกจากที่ทำกินของราษฎรประมาณ 60,541.5 ไร่ และเห็นควรกำหนดเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป รวม 4 แปลง เนื้อที่ประมาณ 7,821.68 ไร่ ต่อมาคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีมติให้ความเห็นชอบการปรับแนวเขต และการรังวัดดังกล่าว

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.. ตามที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายโภคิน พลกุล) เสนอตาม ที่ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่น (กนภ.) และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ร่วมกันพิจารณาแล้ว และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเพื่อความรอบคอบ แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติ เพิ่มขึ้นจากร่างเดิมที่กำหนดให้มีเพียงคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัด โดยให้คณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติมีหน้าที่ในการวางนโยบาย และควบคุมดูแลทั่วไปเกี่ยวกับป่าชุมชน รวมทั้งพิจารณาอุทธรณ์เรื่องต่าง ๆ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน และกรรมการโดยตำแหน่งกับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการสรรหาจัดทำไว้

2. กำหนดให้ผู้ที่จะขออนุญาตจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์จะต้องอยู่และดูแลรักษาป่าที่ขอกำหนดเป็นป่าชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และต้องมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมแห่งการอยู่อาศัยที่เกื้อกูลต่อการดูแลรักษาป่า และคำขอจัดตั้งต้องประกอบด้วยบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป

3. กำหนดให้การควบคุมดูแลป่าชุมชน ดำเนินการโดยองค์กร 4 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการจัดการป่าชุมชน คณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัด อธิบดีกรมป่าไม้ และคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติ

4. กำหนดให้การตรวจสอบสภาพป่าชุมชนดำเนินการได้โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ป่าชุมชน รวมทั้งตัวแทนองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัดอีกด้วย

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เรื่อง การประชุมคณะรัฐมนตรีในส่วนภูมิภาคภาคเหนือ (แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ และโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544))

1. <u>แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่</u>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) ได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 โดยได้ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดเตรียมแผนการปฏิบัติการป้องกันป่าทุกประเภท แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ และแผนปฏิบัติ

การฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำเสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรีส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 2 ในพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

1) ให้กรมป่าไม้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนฯ ในภาพกว้างของประเทศเพื่อเสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรีส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 2

2) การจัดทำแผนฯ ให้นำเสนอแผนเดียวคือ แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ แล้วกำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันป่าทุกประเภท แผนปฏิบัติการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการอื่น ๆ ไว้ในแผนจัดการฯ ดังกล่าว ส่วนการขอเงินงบประมาณดำเนินการให้ขอในภาพรวมครอบคลุมทุกหน่วยงาน

3) ให้กรมป่าไม้เร่งรัดดำเนินการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของทุกหน่วยงานเป็นคณะกรรมการฯ เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. <u>โครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544)</u>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) ได้เสนอโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544) เป็นโครงการนำร่อง เพื่อรองรับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 และมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2540 โดยมีการดำเนินกิจการเฉพาะพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เร่งด่วน จำนวน 9 แห่ง (อุทยานแห่งชาติ5 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง ในปีงบประมาณ 2541)

สำหรับงบประมาณสำหรับโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544) จำนวนทั้งสิ้น 1,496,425,080 บาท โดยขอใช้งบประมาณประจำปี 2541 จำนวน 371,509,300 บาท เพื่อดำเนินการเป็นโครงการนำร่องในพื้นที่เร่งด่วน จำนวน 9 แห่ง (อุทยานแห่งชาติ 5 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง) เนื้อที่ประมาณ 3,792,593 ไร่ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ 5 แห่ง คือ แจ้ซ้อน ดอยหลวง ผาแต้ม ภูสระภูดอกบัว ทะเลบัน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง คือลุ่มน้ำปาย ดอยผาช้าง เขาบรรทัด และห้วยทับทัน - ห้วยสำราญ นั้น คณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมป่าไม้ปรับปรุงรายละเอียดของโครงการให้มีความชัดเจน และให้ทำความตกลงในเรื่องงบประมาณการดำเนินงานตามโครงการกับสำนักงบประมาณต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ให้กรมป่าไม้เร่งรัดจัดทำการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ โดยให้มีแผนงานและโครงการรองรับ รวมทั้งในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการที่บรรจุในแผนการจัดการฯ ให้มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเรื่องการขอเข้าทำประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และ 1 บี เพื่อก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ

ขนาดเล็กน้ำสานและน้ำหมัน จังหวัดเลย คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคดำเนินการก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำสานและน้ำหมัน จังหวัดเลย ในเขตพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และ 1 บี โดยมอบหมายให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจัดทำแผนการจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของโครงการ และพื้นที่ป่าเหนือแนวอุโมงค์ส่งน้ำให้มีสภาพสมบูรณ์ และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการควบคู่ไปกับการก่อสร้างอุโมงค์ตามโครงการโรงไฟฟ้าขนาดเล็กด้วย

ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า จากการสำรวจเพื่อดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำสาน อำเภอด่านซ้าย และโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำหมัน อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย พบว่าสามารถปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินการจากเดิม ซึ่งเป็นการก่อสร้างท่อส่งน้ำแบบหล่ออยู่กับที่ เป็นการก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำแทน เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและป้องกันแก้ไขผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม เพราะจะเปิดหน้าดินเฉพาะบริเวณปากอุโมงค์และท้ายอุโมงค์ส่งน้ำเท่านั้น ทำให้ลดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ถูกทำลายน้อยกว่า และโครงการดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการขยายบริการไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในชนบท ซึ่งจะช่วยยกคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

วันที่ 7 ตุลาคม 2540 คณะรัฐมนตรีรับทราบมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง สถานภาพปัจจุบันของป่าชายเลน และแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. <u>สถานการณ์ทั่วไป</u>

จากการสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยในปี 2504 พบว่ามีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 2,299,375 ไร่ หรือร้อยละ 0.72 ของพื้นที่ประเทศ กระจายอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ครอบคลุม 22 จังหวัดชายฝั่งทะเลของประเทศ ซึ่งในระยะเวลาต่อมาพื้นที่ป่าชายเลนกลับลดลงอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มอัตราการบุกรุกเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยในปี 2536 พื้นที่ป่าชายเลนคงเหลือเพียง 1,054,266 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ถูกทำลาย 1,245,109 ไร่ หรือร้อยละ 54.15 เมื่อเทียบกับปี 2504

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลรายภาคในช่วงปี 2518 - 2536 พบว่าภาคใต้มีการบุกรุกทำลายมากที่สุดถึง 26,711 ไร่ต่อปี รองลงมาคือ ภาคตะวันออก และภาคกลาง ซึ่งมีพื้นที่ถูกทำลายเฉลี่ยปีละ 12,483 และ 10,811 ไร่ ตามลำดับ

2. <u>การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน</u>

พื้นที่ป่าชายเลนที่ลดจำนวนลงมีสาเหตุจากการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ทั้งโดยการบุกรุกและลักลอบตัดไม้รวมทั้งการเข้าทำประโยชน์โดยได้รับอนุญาตเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ

1) การทำเหมืองแร่

2) การสร้างท่าเทียบเรือ

3) การสร้างแหล่งชุมชน และก่อสร้างสาธารณูปโภค

4) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

5) การจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวชายทะเล

หากเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนรายจังหวัดในช่วงปี 2518 - 2536 พบว่าจังหวัดชลบุรีมีอัตราลดลงเฉลี่ยต่อปีมากที่สุดถึงร้อยละ 5.42 เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่วนจังหวัดกระบี่มีอัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปีน้อยที่สุด จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนด้วยภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2536 พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่เพียง 1,054,266 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนในเขตที่มีการจำแนก ได้แก่ นากุ้ง 406,198.50 ไร่ แหล่งชุมชน 31,007.00 ไร่ และพื้นที่ที่ใช้ทำประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่สามารถจำแนกได้โดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียมอีกจำนวน 836,328.50 ไร่

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศในส่วนที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2542 - 2546) วงเงินงบประมาณ 342,258,540 บาท โดยให้จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และให้จัดตั้งงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยได้จัดกลุ่มเป็นรายภาค ดังนี้

1. แผนการจัดการป่าชายเลนของภาคกลาง ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

2. แผนการจัดการป่าชายเลนของภาคตะวันออก ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ ตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา

3. แผนการจัดการป่าชายเลนของภาคใต้ ประกอบด้วย 12 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ระยอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล

วันที่ 11 ตุลาคม 2540 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2540 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

" มาตรา 48 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 49 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติการกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 84 รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง และรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร"

วันที่ 2 มิถุนายน 2541 คณะรัฐมนตรีรับทราบผลการดำเนินงานคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและผู้แทนสมัชชาเกษตรกรภาคอีสานตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และเห็นชอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงกลาโหม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เร่งดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยด่วนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาเกษตรกรภาคอีสานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีเอกภาพ ซึ่งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและผู้แทนสมัชชาเกษตรกรภาคอีสานได้จัดการประชุมคณะกรรมการฯ มาแล้วรวม 3 ครั้ง และได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการส่วนกลาง 5 คณะ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาหนี้สิน คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดิน คณะอนุกรรมการพัฒนาสหกรณ์และวิถีชีวิตเกษตรกร คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรกรภาคอีสาน นอกจากนี้ ได้แต่งตั้ง

คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด เพื่อเร่งรัดติดตามและประสานงานในการแก้ไขปัญหาข้อเรียกร้องของสมัชชาเกษตากรภาคอีสาน และแต่งตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและปัญหา ได้พิจารณาปัญหาตามข้อเรียกร้องของสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน (สกอ.) และหลักการในการดำเนินการแก้ไข

ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องของสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน (สกอ.) ได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ปัญหา คือ 1) กลุ่มปัญหาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม 2) กลุ่มปัญหาหนี้สินเกษตรกร 3) กลุ่มปัญหาพัฒนาสหกรณ์และวิถีชีวิตเกษตรกร 4) กลุ่มปัญหาที่ดิน ซึ่งคณะกรรมการร่วม ฯ ได้มีมติดังนี้

1. การพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดิน ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) เห็นชอบหลักการในการแก้ไขปัญหาตามที่สรุปมานี้

2) หลักการในการพิจารณาในการแก้ไขปัญหาที่ต้องการรายละเอียดให้นำไปพิจารณาในคณะอนุกรรมการป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดิน และคณะอนุกรรมการศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรกรภาคอีสาน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในแต่ละปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) ปัญหาใดที่ใกล้เสร็จในระดับจังหวัดให้คณะอนุกรรมการในระดับจังหวัดเร่งรัดดำเนินการเสนอศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรกรภาคอีสาน เพื่อประมวลข้อมูลเสนอคณะกรรมการร่วมต่อไป

4) ปัญหาใดที่เป็นปัญหาใหม่ จะได้เร่งรัดแต่งตั้งคณะทำงานในพื้นที่เพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละปัญหาต่อไป

5) ให้คณะอนุกรรมการฯ คณะทำงานฯ ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัดตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดดำเนินการข้อ 2 – 4

2. การดำเนินการแก้ไขปัญหา กลุ่มปัญหาที่ดิน คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดินซึ่งมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายวัฒนา อัศวเหม) เป็นประธาน ได้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1) จำนวนปัญหาที่ดินตามข้อเรียกร้องของ สกอ. มี 17 ปัญหา โดยแยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ จังหวัดศรีสะเกษ 10 ปัญหา จังหวัดยโสธร 1 ปัญหา จังหวัดเลย 2 ปัญหา จังหวัดสุรินทร์ 1 ปัญหา จังหวัดอุบลราชธานี 1 ปัญหา จังหวัดมหาสารคาม 2 ปัญหา

วันที่ 30 มิถุนายน 2541 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ดังนี้

1. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แล้ว มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักร่วมกับหลักฐานอื่น และการกำหนดมาตรการการอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม มติคณะกรรมการฯ โดยสรุป ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) พิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 เมษายน 2540 วันที่ 22 เมษายน 2540 และวันที่ 29 เมษายน 2540 โดยให้ใช้แนวทางมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมทั้งประเทศเป็นฐานในการปรับปรุงและนำความเห็นของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติไปประกอบการพิจารณาด้วย

2. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ประชุมเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541 เกี่ยวกับเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลืออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้ เป็น 2 ด้าน คือ

1. <u>ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้</u>

1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ

1) <u>พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ</u> กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาลเมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้ว ดังนั้น เพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผล จึงให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็ก แปลงน้อยในพื้นที่ราบและมิใช่เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่ และ ส.ป.ก. กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นที่ดินที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย

2) <u>พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม</u> ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

1.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่า หายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนี้

1) ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2) ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก

และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้น ๆ ด้วย

4) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกมาจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

5) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

6) การดำเนินการตาม 4) และ 5) จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

7) ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

1.3 พื้นที่อื่น ๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่า ๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาให้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

2 <u>ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ</u>

2.1 ถ้ามีการกระทำการใด ๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติกำกับดูแลให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการปฏิบัติกันอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

2.3 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต. หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้มิให้มีการบุกรุกทำลาย หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม

2.4 ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกันพื้นที่ 2) ด้านการควบคุมพื้นที่ 3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการติดตาม ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.5 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

2.6 ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปี ๆ ไป

วันที่ 1 กันยายน 2541 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การขอผ่อนผันการดำเนินการตามข้อสังเกตตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ กรณีการตั้งชุมชน สถานที่ราชการ และการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ ดังนี้

1. ให้ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำและข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ที่กำหนดไว้ว่า ***“ไม่ให้มีการใช้พื้นที่ในทุกกรณี ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารอย่างแท้จริง”*** ยกเว้น กรณีที่สามารถพิสูจน์โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศในแต่ละช่วงเวลาของแต่ละพื้นที่ และเอกสารหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ ประกอบได้ว่า ชุมชนหรือราษฎรได้ครอบครองพื้นที่ดังกล่าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเห็นชอบกับหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และมาตรการการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ที่ได้รับการผ่อนผันให้ชุมชนหรือราษฎรอยู่อาศัยและ / หรือใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ภายหลังการพิสูจน์สิทธิการครอบครองพื้นที่ดังกล่าวแล้ว

2. ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักเพื่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดพื้นที่ที่ควรได้รับการผ่อนผัน โดยให้นำหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และมาตรการตามข้อ 1 ไปประกอบการพิจารณาในการดำเนินงาน

3. ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ นำผลการดำเนินงานกำหนดพื้นที่ที่ควรได้รับการผ่อนผันตามข้อ 2 เสนอคณะอนุกรรมการกำหนดเขตที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนบนพื้นที่สูง และคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง (นอส.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ พิจารณาต่อไป

วันที่ 8 กันยายน 2541 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในหลักการร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. .... ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดินพ.ศ. 2475 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติกำหนดราคาปานกลางของที่ดินสำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2529

2. ร่างพระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา 8

3. ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจจัดเก็บภาษีจากที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตและให้ถือเป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

4.ให้กำหนดฐานภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ดังนี้

4.1 ที่ดินที่ไม่มีสิ่งปลูกสร้าง ให้ใช้ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินเป็นฐานภาษี

4.2 ที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้าง ให้ใช้ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินรวมกับราคาประเมินทุนทรัพย์โรงเรือนสิ่งปลูกสร้างโดยไม่มีการหักค่าเสื่อมราคาเป็นฐานภาษี

5. ให้มีโครงสร้างภาษีรวม 5 โครงสร้าง ในแต่ละโครงสร้างมีอัตราภาษีสามอัตรา โดยแบ่งออกเป็นเขตที่เจริญมาก เขตที่เจริญปานกลาง และเขตที่เจริญน้อย

6. ในเขตกรุงเทพมหานครให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกข้อบัญญัติกำหนดพื้นที่เป็นเขตเจริญมาก เขตเจริญปานกลาง และเขตเจริญน้อย แต่ในเขตจังหวัดอื่นร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ชัดเจนกล่าวคือ ให้เทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเมืองพัทยาเป็นเขตที่เจริญมาก เทศบาลตำบลเป็นเขตที่เจริญปานกลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเขตที่เจริญน้อย

7. ในแต่ละจังหวัดยกเว้นกรุงเทพมหานครให้มีคณะกรรมการกำหนดอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างประจำจังหวัดเลือกโครงสร้างอัตราภาษีเพื่อใช้สำหรับจัดเก็บภาษีภายในเขตราชการส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งที่อยู่ในจังหวัดนั้น

8. ถ้าที่ดินที่ต้องเสียภาษีเป็นที่ดินที่ทิ้งไว้ว่างเปล่าให้จัดเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า กล่าวคือ ถ้าเป็นที่อยู่อาศัยในทุกสามปีให้เสียภาษีเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่า แต่ถ้าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร ให้จัดเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้าเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่าทุกปี

9.ให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจประกาศลดหรือยกเว้นภาษีที่จะเรียกเก็บจากที่ดิน ในกรณีที่การประกอบเกษตรกรรมได้รับความเสียหายมากผิดปกติหรือทำการเกษตรไม่ได้ด้วยเหตุอันพ้นวิสัย หรือสิ่งปลูกสร้างถูกรื้อถอนหรือทำลายหรือชำรุดจนเป็นเหตุให้ต้องทำการซ่อมแซมในส่วนสำคัญ

10.ให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือยึด อายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระภาษี

11. ผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้มีอัตราโทษจำคุกและปรับ

ทั้งนี้ ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณารายละเอียดก่อนนำกลับให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 15 ธันวาคม 2541 คณะรัฐมนตรีรับทราบผลความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบสิทธิ์ของราษฎรผู้ร้องเรียนจากผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศลตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนและกรอบแนวทางในการดำเนินการตรวจสอบสิทธิ์ของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศล มีดังนี้

1.1 ในการดำเนินการตรวจสอบสิทธิ์ของผู้ร้องเรียนจะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

1.2 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลาง หรือคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและตัวแทนราษฎร เพื่อแก้ไขปัญหาของผู้ร้องเรียนทุกกลุ่ม ซึ่งจะมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงฯ ที่รัฐบาลมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาเป็นประธาน และจะมีตัวแทนราษฎรผู้ร้องเรียนร่วมเป็นกรรมการด้วยกึ่งหนึ่ง

1.3 ใช้หลักเกณฑ์ในการตรวจสอบสิทธิ์ 5 ขั้นตอน เช่นเดียวกับที่ได้เคยดำเนินการมาแล้ว

1.4 จัดทำแผนผังแสดงตำแหน่งที่ดินของราษฎรผู้ร้องเรียนทุก ๆ กลุ่มที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน (ระวางแผ่นเดียวกัน) รวมทั้งกลุ่มที่ได้รับเงินค่าชดเชยไปแล้วเพื่อตรวจสอบการทับซ้อน ซึ่งดำเนินการโดยกรมที่ดิน

1.5 ตั้งคณะทำงานอ่านและแปลภาพถ่ายทางอากาศ (ประกอบด้วย กรมแผนที่ทหาร กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมธนารักษ์ กรมที่ดิน และกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน) เพื่อตรวจสอบการครอบครองและการทำประโยชน์ก่อนก่อสร้างโครงการ เนื่องจากพื้นที่ถูกน้ำท่วมไปแล้ว เป็นแนวทางเบื้องต้นให้คณะกรรมการระดับจังหวัดใช้ประกอบการพิจารณาสอบสวนสิทธิ์ต่อไป

1.6 คณะกรรมการระดับจังหวัดดำเนินการสอบสวนสิทธิ์และประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์ เพื่อให้มีการคัดค้านภายใน 30 วัน และสรุปเสนอคณะกรรมการกลาง หรือคณะกรรมการร่วมฯ ตามข้อ 1.2 พิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติจ่ายเงินค่าชดเชยต่อไป

2. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ร่วมกับจังหวัดที่เกี่ยวข้องทำแผนผังแปลงที่ดินราษฎร ทั้งที่ราษฎรชี้ตำแหน่งเอง และสำรวจรังวัดแปลงที่ดินของราษฎรตามที่ราษฎรนำชี้รังวัด และพร้อมกับคำนวณเนื้อที่แต่ละราย โดยเริ่มตั้งแต่มกราคม 2541 - กันยายน 2541 คำร้องรวมกันทุกกลุ่ม จำนวน 15,392 ราย

2.2 จัดส่งแผนผังของแต่ละระวางที่แสดงตำแหน่งรูปแปลงที่ดินของราษฎรที่ร้องเรียนของทุกกลุ่ม รวม 229 แผ่น ให้แก่กรมที่ดิน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 6 สิงหาคม 2541 จนครบถ้วนในวันที่ 10 กันยายน 2541 เพื่อนำไปจัดแผนผังรวม จำนวน 115 ระวาง เพื่อจะนำมาตรวจสอบการทับซ้อน

และกรมที่ดินได้ดำเนินการเสร็จแล้วบางส่วน และส่งให้กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานแล้ว 42 ระวาง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541

2.3 ตรวจสอบการครอบครองและทำประโยชน์ตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้จากการตรวจสอบจริงในสนาม เนื่องจากได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลจากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศมาประกอบ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (นายพรเทพ เตชะไพบูลย์) ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่ออ่านและแปลภาพถ่ายทางอากาศดำเนินการ ซึ่งคณะทำงานดังกล่าวจะประกอบไปด้วยหลายหน่วยงานคือ กรมที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กรมแผนที่ทหาร กรมป่าไม้ กรมธนารักษ์ และกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน โดยการอ่านและแปลภาพถ่ายจะดำเนินการเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในอ่างเก็บน้ำ (ระดับ 119 ม.รทก.) แต่เนื่องจากบริเวณพื้นที่ที่ราษฎรยื่นคำร้องขอรับค่าชดเชยครอบคลุมพื้นที่ถึง 115 ระวาง หรือ 460 ตารางกิโลเมตร มีการแจ้งการครอบครองในพื้นที่เดียวกันเป็นจำนวนมาก คณะทำงานเพื่ออ่านและแปลภาพถ่ายฯ ได้กำหนดแผนการปฏิบัติงานร่วมกันที่ชัดเจนและมีกำหนดแล้วเสร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดทำแผนผังการทับซ้อนก็ดี การอ่านและแปลภาพถ่ายเพื่อตรวจสอบการครอบครองการทำประโยชน์ก็ดี จะต้องใช้เวลาในการดำเนินการซึ่งจากการพิจารณาร่วมกันปรากฏว่าจะใช้เวลาทั้งสิ้นจนจบกรรมวิธีในการตรวจสอบ 5 ขั้นตอน และสรุปนำเสนอคณะกรรมการฯ หรือคณะกรรมการร่วมฯ ได้ภายใน 26 สัปดาห์ นับตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2541 เป็นต้นไป ซึ่งจะครบกำหนดประมาณปลายเดือนมีนาคม 2542

2.4 จัดส่งระวางแผนผังแปลงที่ดินรวมของราษฎรที่ผ่านการอ่านของคณะทำงานฯ พร้อมรายละเอียดบัญชีรายชื่อราษฎรให้แก่คณะกรรมการระดับจังหวัดไปดำเนินการตรวจสอบสิทธิ์และรับรองสิทธิ์ ตลอดจนประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์ฯ ความข้อตกลง 5 ขั้นตอน โดยได้จัดส่งให้แล้วจำนวน 18 ระวาง (10 พฤศจิกายน 2541) เป็นจำนวนผู้ร้องเรียนรวมทุกกลุ่ม 3,414 แปลง

2.5 ประธานคณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาเรื่องเขื่อน (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม นายพรเทพ เตชะไพบูลย์) ได้ประชุมกับแกนนำและราษฎรผู้ร้องเรียนกลุ่มต่างๆ ทุกกลุ่ม และได้ชี้แจงตลอดจนกำหนกรอบระยะเวลาของการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนมีผลในทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1) ปิดรับคำร้องครั้งสุดท้ายเมื่อ 24 กรกฎาคม 2541

2) กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จะใช้เวลา 45 วัน ในการสำรวจรังวัด ขึ้นรูปแปลงที่ดินของราษฎรแต่ละกลุ่ม ทุกกลุ่มบนระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศของกรมที่ดิน มาตราส่วน 1 : 4,000 ให้แล้วเสร็จทั้งหมด และนำส่ง

กรมที่ดินภายในวันที่ 10 กันยายน 2541 เพื่อจัดทำแผนผังแสดงการทับซ้อนของแปลงที่ดินที่ร้องเรียนร่วมกับแผนผังของกลุ่มที่ 1 (เท่าที่ได้ดำเนินการไป) ซึ่งได้รับเงินค่าชดเชยไปแล้ว

3) กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จะจัดส่งระวางแผนผังที่ผ่านการอ่าน และแปลภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อใช้ประกอบการตรวจสอบสิทธิ์ ของการทำประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรีให้แก่คณะกรรมการระดับจังหวัดไปดำเนินการต่อไป โดยเริ่มต้นทยอยส่ง ตั้งแต่วันที่ 12 ตุลาคม 2541

4) คณะกรรมการระดับจังหวัดจะประกาศผู้มีสิทธิ์ได้รับค่าชดเชยเพื่อให้มีการคัดค้านภายใน 30 วัน โดยจะเริ่มทยอยประกาศตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2541

5) คณะกรรมการระดับจังหวัดจะสรุปรายชื่อผู้มีสิทธิ์ชุดแรกเสนอคณะกรรมการกลางฯ หรือคณะกรรมการร่วมฯ ได้ประมาณกลางเดือนมกราคม 2542 เพื่อพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือ

2.6 เนื่องจากการเรียกร้องของราษฎรกรณีฝายราษีไศลเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป และมีการเสนอข่าวไปในทางที่ไม่เป็นผลดีต่อการแก้ไขปัญหา ในการนี้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (นายพรเทพ เตชะไพบูลย์) ในฐานะประธานคณะอนุกรรมการ กลุ่มปัญหาเรื่องเขื่อน และกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้พยายามชี้แจงให้แก่สื่อมวลชน แกนนำและกลุ่มผู้ชุมนุมให้เข้าใจขั้นตอนของการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถตรวจสอบสิทธิ์ของผู้ร้องเรียนได้ชัดเจนถูกต้อง และเป็นธรรม ตลอดจนปัญหาความยุ่งยากในการดำเนินการ ดังนี้คือ

1) จัดแถลงข่าวชี้แจงการดำเนินงานของการตรวจสอบสิทธิ์ของผู้ร้องเรียนเป็นจำนวนหลายครั้ง ทั้งที่เป็นการจัดแถลงข่าวโดยตรงและแถลงข่าวภายหลังการประชุมเจรจา

2) ออกแถลงการณ์ชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการ

3) ชี้แจงข้อเท็จจริงทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2541 ในรายการกรองสถานการณ์ โดยนำแผนผังระวางที่ดินที่แสดงตำแหน่งแปลงที่ดินของราษฎรผู้ร้องเรียนทุกๆ กลุ่ม ประกอบในการชี้แจงเพื่อให้เกิดความชัดเจนด้วย

4) สำหรับกรณีที่มีการประชุมเจรจาระหว่างรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (นายพรเทพ เตชะไพบูลย์) กับแกนนำของสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (1) เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2541 ที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีราษฎรมาร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมากและได้เกิดเหตุการณ์ที่เผชิญหน้ากันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มารักษาการกับกลุ่มผู้ชุมนุม จนมีผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย โดยมีผู้ชุมนุมหญิงคนหนึ่งอ้างว่าได้รับบาดเจ็บจนแท้งบุตรนั้น จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงกับแพทย์ผู้ตรวจอาการแล้วปรากฏว่าไม่

มีการตั้งครรภ์หรือมีอาการแท้งบุตร ตกเลือด ตลอดจนไม่ปรากฏร่องรอยบาดเจ็บฟกช้ำภายนอกแต่อย่างใด ทั้งนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไปแล้วเมื่อวันที่22 กันยายน 2541

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 21 เมษายน 2541 มีดังนี้

3.1 การพิสูจน์สิทธิ์การครอบครองที่ดิน ซึ่งมีตำแหน่งที่ดินทับซ้อนกันระหว่างราษฎรที่รับเงินค่าชดเชยไปแล้ว (กลุ่มที่ 1 ยื่นผ่านสมัชชาคนจน) กับราษฎรที่ร้องเรียนในครั้งนี้ ไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ เนื่องจาก

1) ราษฎรที่ได้รับเงินไปแล้วและมีแปลงทับซ้อนแต่ไม่มาให้ข้อมูลแก่ทางราชการ

2) ราษฎรที่ได้รับเงินไปแล้วบางราย แจ้งพื้นที่ครอบครองมากเกินความจริงกว่าที่ตนเองครอบครองอยู่ โดยแจ้งล้ำเข้าไปในพื้นที่ของราษฎรกลุ่มที่ 2 เป็นจำนวนหลายรายในแปลงที่ดินเดียวกัน และทุกรายเป็นผู้ครอบครองที่ดินในบริเวณดังกล่าวบางส่วนจริงและได้รับผลกระทบจากการกักเก็บน้ำที่ระดับ 119 ม.รทก. ซึ่งจะต้องให้ราษฎรกลุ่มที่ 1 ลดพื้นที่ลงและส่งเงินค่าชดเชยที่ได้รับไปแล้วบางส่วนคืน

3.2 เนื่องจากราษฎรที่ร้องเรียนในเขตรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ในกลุ่มที่ 1 จำนวน 415 ราย และได้รับเงินค่าชดเชยรวม 180,720,000 บาท ไปเรียบร้อยแล้ว โดยที่ยังมิได้แสดงตำแหน่งที่ดินที่ตนเองครอบครอง ซึ่งจังหวัดสุรินทร์ โดยอำเภอรัตนบุรีแจ้งให้ราษฎรกลุ่มที่ 1 เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดนัดหมายวันที่จะลงตำแหน่งแปลงที่ดินที่ตนเองครอบครอง แต่ไม่มีผู้ใดมาแจ้ง อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาอุปสรรคดังกล่าวอยู่ในระหว่างพิจารณาหาแนวทางแก้ไข โดยหารือกับสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตรวจสอบสิทธิ์ต่อไป

วันที่ 26 มกราคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการ เรื่องร่างพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ(ฉบับที่..)พ.ศ.. ตามที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปพิจารณาด้วย แล้วให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

สำหรับสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯ มีดังนี้

1. แก้ไขบทนิยามคำว่า *“อธิบดี”* ให้หมายความว่า อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ หรืออธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ แล้วแต่กรณี

2. กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของตน

3. กำหนดให้สมาชิกนิคมจะต้องใช้ที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์เฉพาะ เพื่อทำการเกษตรหรือเพื่อการพาณิชยกรรมตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี ถ้าจะทำการอย่างอื่นด้วยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

4. เพิ่มเติมให้ผู้ทำประโยชน์ในที่ดินมาก่อนวันที่ได้รับการคัดเลือก เมื่อได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกนิคม ให้นับอายุการเป็นสมาชิกนิคมเริ่มตั้งแต่วันที่เข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้น และเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การพิสูจน์วันเข้าครอบครองทำประโยชน์

5. ให้ผู้ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินเนื่องจากการจัดที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ สามารถโอนที่ดินให้แก่ทบวงการเมือง องค์การของรัฐบาล หรือรัฐวิสาหกิจได้

6. เพิ่มอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมการพาณิชยกรรมและกิจกรรมอื่นได้ รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

7. ตัดข้อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกนิคมที่ต้องช่วยเหลือร่วมแรงทำการบำรุงที่ดินหรือปฏิบัติการงานอื่นๆ อันจำเป็นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของนิคมสร้างตนเองออก เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 51 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

8. แก้ไขชื่อตำแหน่งอธิบดีกรมสหกรณ์ที่ดินเป็นอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อให้ตรงกับชื่อตำแหน่งในปัจจุบัน

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการพิจารณาช่วยเหลือราษฎร กรณีราษฎรอำเภอเขื่องในเรียกร้องชดเชยความเสียหายโครงการฝายธาตุน้อย ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยจ่ายเงินช่วยเหลือราษฎร ซึ่งทรัพย์สินเสียหายเนื่องจากถูกกระแสน้ำพัดพา บริเวณอำเภอเขื่องใน ตำบลท่าไห ตำบลชีทวน และตำบลแดงหม้อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 705 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,360,880 บาท

อนึ่ง กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานได้ดำเนินการก่อสร้าง โครงการฝายธาตุน้อย กั้นลำน้ำชีที่บริเวณอำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นโครงการองค์ประกอบของโครงการ โขง-ชี-มูล ซึ่งประกอบด้วยการก่อสร้างฝายประตูเหล็ก สถานีสูบน้ำและคลองส่งน้ำฯ ซึ่งปัจจุบันได้ก่อสร้างฝายประตูเหล็กแล้วเสร็จ อยู่ในระหว่างการก่อสร้างสถานีสูบน้ำและคลองส่งน้ำของโครงการฯ ต่อมาเมื่อเดือนตุลาคม 2541 ได้เกิดฝนตกหนักติดต่อกันบริเวณต้นน้ำ ด้านเหนือของตัวฝาย ทำให้มีน้ำหลากในลำน้ำชี เป็นเหตุให้น้ำที่ระบายจากตัวฝาย พัดพาทรัพย์สินของราษฎรที่อยู่ทางด้านท้ายน้ำของตัวฝายเสียหาย ราษฎรเจ้าของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายได้รวมตัวกันร้องเรียนให้ทางราชการช่วยเหลือและชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากถูกกระแสน้ำพัดพาดังกล่าว โดยได้ร้องเรียนผ่านจังหวัดอุบลราชธานี

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินกา แก้ไขปัญหาผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศลเพิ่มเติม ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เสนอ ดังนี้

1. ผลการปฏิบัติงานของคณะทำงานตามคำสั่ง กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ที่ 80/2541 ลงวันที่ 14 กันยายน 2541 ดังนี้

1.1 กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานได้ส่งระวางทั้งหมด 115 ระวาง ให้กรมที่ดินดำเนินการทำทับซ้อน เมื่อ 15 กันยายน 2541 ปัจจุบันได้ดำเนินการแล้วเสร็จส่งคืนให้กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน จำนวน 105 ระวาง

1.2 กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ซึ่งกรมที่ดินดำเนินการทำการทับซ้อนแล้วเสร็จ ส่งให้กรมป่าไม้และกรมพัฒนาที่ดิน อ่านแปลตีความภาพถ่ายทางอากาศ จำนวน 105 ระวาง ดำเนินการแล้วเสร็จส่งคืนให้กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานแล้ว จำนวน 78 ระวาง

1.3 กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานได้จัดส่งระวางที่ดำเนินการแล้วเสร็จให้จังหวัดเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป จำนวน 49 ระวาง

2. ผลของการดำเนินการของคณะกรรมการระดับจังหวัด

2.1 จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ตรวจสอบและรับรองการครอบครองและทำประโยชน์ พร้อมติดประกาศคัดค้าน 30 วัน แล้วจำนวน 1 ระวาง รวม 4 ราย 5 แปลง โดยได้ประกาศให้คัดค้านเมื่อวันที่ 23 และ 30 พฤศจิกายน 2541 ขณะนี้ได้พ้นกำหนดคัดค้านแล้ว แต่ไม่มีผู้ใดคัดค้านและรอให้จังหวัดร้อยเอ็ดส่งเรื่องดังกล่าวมาให้กระทรวง

2.2 จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระหว่างดำเนินการให้กับราษฎรในขั้นตอนที่ 2 และที่ 3

2.3 จังหวัดศรีสะเกษ เพิ่งได้รับระวางมาจำนวน 6 ระวาง และได้ส่งให้อำเภอมาดำเนินการต่อไปแล้ว ยังไม่ทราบปัญหา

3. เนื่องจากราษฎรแจ้งว่าการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการในระดับอำเภอปฏิบัติแตกต่างกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทางเดียวกัน ดังนั้น เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2542 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้มีการจัดประชุมสัมมนา แนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศล ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ โดยมีนายพรเทพ เตชะไพบูลย์ เป็นประธาน ซึ่งที่ประชุมมีมติดังนี้

(1) การอ่านแปลระวางภาพถ่ายทางอากาศที่กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานจัดส่งให้ราษฎรตรวจสอบ แปล ประธานได้ชี้แจงให้ราษฎรให้ความร่วมมือในการตรวจสอบผลการอ่านแปลภาพถ่ายทางอากาศและระวางที่ได้ส่งให้คณะอนุกรรมการฯ ซึ่งในขั้นตอนนี้ฝ่ายราษฎรสามารถตรวจสอบและทักท้วงได้ และหากมีการคัดค้านก็ให้ศาลเป็นผู้พิจารณาต่อไป

(2) ปัญหาการดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่เป็นเอกภาพ มีคณะกรรมการหลายคณะ และหลายกลุ่ม แนวทางปฏิบัติของแต่ละกลุ่มก็แตกต่างกัน ประเด็นนี้ที่ประชุมได้มีความเห็นร่วมกันให้แต่ละกลุ่มเสนอรายชื่อตัวแทนกลุ่ม ๆ ละ 2 คน เพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการชุดเดียว มีแนวทางการแก้ไขปัญหาในทางเดียวกัน ตัวแทนราษฎรเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นกลุ่มสมัชชาลุ่มน้ำมูล ยังคงยืนยันแนวทางเดิมและไม่ขอเสนอรายชื่อตัวแทนกลุ่ม ดังนั้น คณะกรรมการฯ ตามมติที่ประชุมในวันนี้จึงประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (1) กลุ่มสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน และกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยมอบให้นายศักดา กาญจนเสน เป็นผู้รวบรวมรายชื่อตัวแทนฝ่ายราษฎร ให้ฝ่ายเลขานุการ (ผอ.สำนักปฏิบัติการและบำรุงรักษา) เพื่อดำเนินการตามมติที่ประชุมต่อไป

(3) กรณีการดำเนินการของกลุ่มสมัชชาลุ่มน้ำมูล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้สั่งการให้จังหวัดศรีสะเกษ รับคำร้องของราษฎรที่สังกัดกลุ่มสมัชชาลุ่มน้ำมูล เพื่อดำเนินการต่อไป

4. ผลการประชุมสัมมนาปรากฏว่าราษฎรไม่พอใจ ได้รวมตัวกันมาชุมนุม ณ โครงการฝายราษีไศล เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2542 โดยได้ยื่นข้อเรียกร้อง ดังนี้

1) ต้องการให้มีการตั้งกรรมการร่วมระหว่างฝ่ายราชการและราษฎรในการกำหนดขอบเขตของเขื่อนให้ชัดเจนเฉพาะเขตจังหวัดสุรินทร์

2) ต้องการให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้กับคณะอนุกรรมการระดับอำเภอในการสำรวจ ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ของราษฎรที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ โดยให้ถือว่าการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการระดับอำเภอถือว่าเป็นข้อยุติ ซึ่งจะตรงตามเจตนารมณ์ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่นำเสนอแนวทางการอนุโลมจ่ายค่าชดเชยให้กับราษฎรผู้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่นำเสนอคณะรัฐมนตรีจนมีมติคณะรัฐมนตรี 11 กรกฎาคม 2532

3) ต้องการให้มีการกำหนดอัตราสัดส่วนในคณะกรรมการศูนย์แก้ไขปัญหาทับซ้อนใหม่ โดยให้มีตัวแทนของราษฎรในแต่ละกลุ่มให้มากกว่าเดิม และให้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศูนย์แก้ไขปัญหาการทับซ้อนให้ชัดเจน โดยอำนาจหน้าที่จะต้องไม่ไปซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจังหวัดหรือคณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่มีอยู่แต่เดิม

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ในฐานะประธานแก้ไขปัญหา ได้มีบันทึกลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2542 ชี้แจงราษฎรสรุปได้ว่าข้อเรียกร้องของราษฎรทั้ง 3 ข้อ เป็นแนวทางที่ได้ประชุมปรึกษาหารือกันเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2542 และยินดีที่จะไปพบราษฎรเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ชุมนุม แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการประชุมเจรจา ตามวิธีการที่เคยปฏิบัติมา ซึ่งมีคณะกรรมการทุกฝ่ายร่วมเจรจาด้วย หากราษฎรตกลงยอมรับข้อเสนอ

วันที่ 30 มีนาคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ขยายระยะเวลาดำเนินการโครงการพัฒนากรมที่ดิน และเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2538 - 2542) ออกไปอีก 2 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - 2544) ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ สำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้เป็นไปตามความเห็นของสำนักงบประมาณ โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานรวมทั้งสิ้นภายในวงเงิน 1,960.3 ล้านบาท แยกเป็นเงินกู้ธนาคารโลก 1,506.8 ล้านบาท เงินบาทสมทบ 400.6 ล้านบาท และเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลออสเตรเลีย 52.9 ล้านบาท โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 ให้ดำเนินการได้ภายในวงเงินทั้งสิ้น 1,008.6 ล้านบาท แยกเป็นเงินกู้ธนาคารโลก 767.4 ล้านบาท เงินบาทสมทบ 210.8 ล้านบาท และเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลออสเตรเลีย 30.4 ล้านบาท ส่วนที่เหลือจะได้พิจารณาจัดสรรให้ในปีต่อไป ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยรายงานว่า

1. กรมที่ดินได้ดำเนินการตามโครงการพัฒนากรมที่ดินฯ ระยะที่ 3 ถึงสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของระยะที่ 3 แล้ว จะมีเงินกู้ที่ยังไม่ได้เบิกจ่ายเหลืออยู่ประมาณ 39.4 ล้านเหรียญสหรัฐฯ จากจำนวนทั้งสิ้น 118.1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เนื่องจากกรมที่ดินสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการบินถ่ายภาพทางอากาศ การเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินและการเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นระบบลอยตัว ซึ่งคณะเจ้าหน้าที่จากองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติและธนาคารโลก (FAO/CP) ด้วยความร่วมมือกับธนาคารโลกได้พิจารณาให้กรมที่ดินขอขยายการดำเนินการโครงการฯ ระยะที่ 3 ไปจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2544 โดยใช้เงินกู้ที่เหลืออยู่ดังกล่าวได้

2. คณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่ 3 เห็นชอบให้กรมที่ดินขยายระยะเวลาดำเนินการโครงการพัฒนากรมที่ดิน และเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่ 3 ออกไปอีก 2 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - 2544) โดยใช้เงินกู้ที่เหลืออยู่จำนวน 39.4 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (ประมาณ 1,506.8 ล้านบาท) และเงินบาทสมทบ 400.6 ล้านบาท และเงินช่วยเหลือทางวิชาการ 52.9 ล้านบาท โดยมีวัตถุประสงค์หลักเช่นเดียวกับระยะที่ 3 คือ

1) การเร่งรัดการออกโฉนดที่ดิน ซึ่งจะต้องดำเนินการสำรวจออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดที่กำหนดไว้ว่าจะดำเนินการในโครงการฯ ระยะที่ 4 รวม 22 จังหวัด ประกอบด้วย ภาคกลาง

9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี ลพบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สิงห์บุรี นครนายก ราชบุรี และพระนครศรีอยุธยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา และมุกดาหาร และภาคใต้ 11 จังหวัด ได้แก่ ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี พังงา พัทลุง นราธิวาส สุราษฎร์ธานี ตรัง สตูล และจังหวัดภูเก็ต

2) ปรับปรุงการบริหารงานที่ดิน

3)พัฒนาการประเมินราคาทรัพย์สิน

วันที่ 30 มีนาคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการมูลบน จังหวัดนครราชสีมา เป็นการเฉพาะรายกรณี ตามความเห็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับงบประมาณเพื่อการนี้ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาเจียดจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2542 ของกรมชลประทาน โดยทำความตกลงในรายละเอียดกับสำนักงบประมาณต่อไป ทั้งนี้ ให้รับความเห็นของกระทรวงการคลังและกระทรวงมหาดไทยไปดำเนินการด้วย

วันที่ 11 พฤษภาคม 2542 คณะรัฐมนตรีรับทราบและเห็นชอบผลการเจรจาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ ตามที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนเสนอ ซึ่งได้มีการประชุมเจรจาร่วมกัน ระหว่างวันที่ 2-9 พฤษภาคม 2542 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ โดยแยกเป็นกลุ่มปัญหาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. <u>กลุ่มปัญหาที่ดิน</u> โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายวัฒนา อัศวเหม) เป็นประธานการเจรจา ผลการเจรจาได้ข้อยุติกรณีปัญหาที่ดินในภาคเหนือ รวม 7 ปัญหา ดังนี้

1.1 ปัญหาการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่บ้านศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

1.2 ปัญหาการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่บ้านห้วยน้ำเย็น ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

1.3 ปัญหาการออกโฉนดที่ดินให้บริษัทอินทนนท์การเกษตร จำกัด ในท้องที่บ้านแพะใต้ - ต้นผึ้ง ตำบลหนองล่อง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยมิชอบ

1.4 ปัญหาการออกโฉนดที่ดินให้บริษัทอินทนนท์การเกษตร จำกัด ในท้องที่บ้านท่าหลุก ตำบลหนองล่อง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยมิชอบ

1.5 ปัญหาตำรวจตระเวณชายแดนนำรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ทับที่ทำกินของราษฎรบ้านแม่ขะจาน ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.6 ปัญหาการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ทับที่ทำกินของราษฎรบ้านสันป่ายาง หมู่ที่ 2 ตำบลป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.7 ปัญหาการออกโฉนดที่ดินทับที่สาธารณะประโยชน์บ้านนา-บ้านไร่ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

2. <u>กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับสัญชาติและความเป็นพลเมืองของชาวไทยภูเขา</u> ได้ข้อสรุปดังนี้

2.1 กรณีปัญหาทางด้านกฎหมาย ระเบียบ ให้รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์) แต่งตั้งคณะกรรมการ 1 ชุด โดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) แก้ไขปัญหาการลงรายการสัญชาติไทย และการให้สัญชาติไทย

2) ศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการลงรายการสัญชาติไทยและการให้สัญชาติไทย โดยให้ตั้งคณะทำงานศึกษาได้

3) ให้เสนอผลการศึกษาต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อแปลงผลการศึกษาไปสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรม

4) การศึกษาดังกล่าวให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 45 วัน

2.2 กรณีปัญหาทางด้านการปฏิบัติ ให้กระทรวงมหาดไทยและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาโดยเร่งด่วนต่อไป

3. <u>กลุ่มปัญหาป่าไม้</u> โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเนวิน ชิดชอบ) เป็นประธานการเจรจาเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2542 ผลการเจรจาได้ข้อสรุปดังนี้

3.1 กรณีการปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมที่ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายราชการ นักวิชาการ และตัวแทนกลุ่มชาวบ้านผู้เรียกร้อง เพื่อดำเนินการศึกษาหาแนวทาง และพิจารณาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายป่าไม้ 4 ฉบับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการภายใน 7 วัน และให้คณะกรรมการดังกล่าวดำเนินการพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย และทำการประชาพิจารณ์ หลังจากนั้น ให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

3.2 การคุ้มครองสิทธิชั่วคราว (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย) ก่อนการพิสูจน์จะได้ข้อยุติ หลังจากนำผลการเจรจาเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและมีมติแล้ว จะมีการประกาศให้ราษฎรที่อยู่ในชุมชนในพื้นที่ป่ามาขึ้นทะเบียน รายชื่อภายใน 7 วัน เพื่อดำเนินการดังนี้

ก. การขึ้นทะเบียน จะเปิดให้ราษฎรมาขึ้นทะเบียนรายชื่อขอบเขตพื้นที่ทำกินเดิมและพื้นที่ส่วนรวมของชุมชนภายใน 30 วัน

ข. การชี้เขตและปักหมุดที่ทำกินและพื้นที่ส่วนรวมของชุมชน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการสำรวจรายแปลงและปักหมุดในพื้นที่ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เพื่อคุ้มครองบุคคลในการทำกินชั่วคราว

ค. การพิสูจน์สิทธิ์ให้ดำเนินการภายใต้หลักการพิสูจน์ว่าตนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่าหรือไม่ หากเป็นกรณีคนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่า ให้ดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีประกาศเขตป่าก่อนให้ดำเนินการตามกฎหมายและให้อาศัยหลักการแก้ปัญหาเป็นรายกรณีตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิ์ให้ใช้หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และปรับปรุงตามผลการศึกษาตามข้อตกลงที่ 1 (ข้อ 3.1)

ง. การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเพื่อติดตามการดำเนินการตามข้อตกลงทั้งหมด

3.3 พระราชบัญญัติป่าชุมชน มอบหมายให้คณะกรรมการตามข้อตกลงที่ 1 (ข้อ3.1)รับไปพิจารณาแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเปิดประชาพิจารณ์ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน ทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบันในทุกภาคของประเทศโดยเร็วก่อนนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นลำดับต่อไป

4. <u>กลุ่มปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้า</u> ได้ข้อสรุปดังนี้

4.1 กรณีปัญหาที่ดินทำกินของชาวบ้าน 47 ราย ของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มอบหมายให้ป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่ รับไปดำเนินการแก้ไขปัญหาในการจัดหาที่ดินทำกินแก่ราษฎรต่อไป

4.2 กรณีปัญหาป่าไม้อีก 3 กรณี ได้แก่ กรณีโครงการอพยพคนออกจากป่าบ้านห้วยแห้งและบ้านนาเลา ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ กรณีชาวบ้านทุ่งป่าคา ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และกรณีอำเภอประกาศให้ชาวบ้านอพยพ (บ้านป่ากลาง ตำบลป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน และบ้านเลาวู ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่) ให้นำกระบวนการคุ้มครองสิทธิ์ตัวบุคคลชั่วคราวตามข้อ 3.2 มาใช้เป็นหลักในการแก้ไขปัญหา

<u>หมายเหตุ</u> - การคุ้มครองสิทธิ์ชั่วคราว หมายถึง เรื่องการดำเนินการตามกฎหมาย (คือ การจับกุมเท่านั้น) ไม่ใช่การรับรองสิทธิที่ทำกิน

วันที่ 18 พฤษภาคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 2 (2540 - 2544) ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้รับข้อสังเกตของกระทรวงการคลัง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไปดำเนินการด้วยดังนี้

1. อนุมัติให้ดำเนินงานตามแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 2 (2540 - 2544) ในรูปกองทุนที่ดินต่อไป โดยใช้แนวทางการดำเนินงานเป็นการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ซึ่งหากสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ จะส่งผลถึงการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยรวมให้ดีขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) ดำเนินการในรูปของกองทุนที่ดินต่อไปโดย ส.ป.ก. และ ธ.ก.ส. ร่วมกันรับผิดชอบ

2) ระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี โดยให้มีการประเมินผลเมื่อครบระยะเวลา 5 ปี หากพิจารณาว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปตามเป้าหมายจึงจะมีการพิจารณาดำเนินการต่อไป หากผลการประเมินระบุว่าไม่มีความเหมาะสม อาจจะต้องยุติโครงการ โดยคณะกรรมการกองทุนที่ดินจะพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินและหนี้สินของกองทุนที่ดินต่อไป

3) การดำเนินงานจะยึดหลักการไม่ของบประมาณ แต่ใช้เงินคงเหลือจำนวน 712.94 ล้านบาท ให้พอเพียง โดยจะไม่จัดซื้อที่ดินใหม่ เว้นแต่มีความจำเป็นและเหมาะสม และจะพัฒนาที่ดินคงเหลือจำนวน 7,158 ไร่ แล้วจัดให้แก่เกษตรกร รวมทั้งให้สินเชื่อแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเดิมเพื่อลงทุนทำการเกษตรต่อไป

4) เป้าหมาย ในระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี 2540 - 2544 จะจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร จำนวน 715 ราย ในที่ดินคงเหลือเนื้อที่ 7,158 ไร่ และที่ดินที่ซื้อตามความจำเป็นในปี 2540 และ 2541 อีก 636 ไร่ รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงโครงการเดิมที่จ่ายเงินกู้ให้แก่เกษตรกรไปแล้ว 2,624 ราย ในที่ดินเนื้อที่ 29,274 ไร่

5) แหล่งเงินทุน ในระยะ 5 ปี ตั้งแต่ปี 2540 - 2544 ให้ใช้เงินกองทุนที่ดินที่มีเหลืออยู่ 712.94 ล้านบาท เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการ คาดว่าจะมีเงินคงเหลือประมาณ 127.29 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการยุติโครงการ หรือเตรียมดำเนินโครงการต่อไป

6) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แรงงานรับจ้างทางการเกษตร

2. เห็นชอบการจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้ว และค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นภายหน้าจนกว่าคณะรัฐมนตรีจะอนุมัติแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 2 (2540 - 2544)

สำหรับแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 2 (2540 - 2544) เป็นการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี(13 สิงหาคม 2534)เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกินให้แก่แรงงานรับจ้างทางการเกษตร โดยได้รับอนุมัติเงินจากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร (จนถึงปัจจุบัน1,900 ล้านบาท) และดอกผลไปใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดินในรูปของ *"กองทุนที่ดิน"* เพื่อเป็นฐานรองรับการจัดตั้งธนาคารที่ดินขึ้นเป็นสถาบันการเงินภายใน 5 ปี โดยมอบหมายให้ธนาคารเพื่อ

การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนทางการเงินตามแผนนี้ และให้แยกบัญชีและการดำเนินงานออกจากการดำเนินงานตามปกติของ ธ.ก.ส. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือในด้านการให้กู้เงินแก่แรงงานรับจ้างทางการเกษตรเพื่อนำไปจัดหาที่ดินพัฒนาที่ดินและประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตน ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

วันที่ 18 พฤษภาคม 2542 คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานผลการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและผู้แทนสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน ครั้งที่ 2/2542 เกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่า รวม 2 กรณี ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ดังนี้

1. กรณีการดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่าสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 ให้ความเห็นชอบผลการพิจารณาของคณะทำงานหาแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินสวนป่าสมเด็จ ที่มีมติให้พิจารณาพื้นที่สวนป่าสมเด็จ บริเวณแปลงปลูกปี 2526 จำนวน 1,042 ไร่ โดยมอบหมายให้กรมป่าไม้ทำการกันพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อมอบให้กรมที่ดินดำเนินการ

1.2 ให้ความเห็นชอบให้กรมพัฒนาที่ดินเข้าทำการสำรวจความเหมาะสมแก่การทำการเกษตรในแปลงที่ดินดังกล่าว

1.3 ในส่วนของราษฎรที่อ้างว่า เข้าครอบครองหลังประกาศเป็นที่ของรัฐ แต่ก่อนที่การเข้าปลูกป่า ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการตรวจสอบและพิจารณาการช่วยเหลือตามขั้นตอนต่อไป

2. กรณีการดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่าตำบลเดิด จังหวัดยโสธร

2.1 เห็นชอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการชดเชยที่ดินตามจำนวนพื้นที่และราคาที่คณะทำงานฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบและวิธีการปฏิบัติของทางราชการที่กำหนดไว้ โดยให้กรมป่าไม้มีการจ่ายค่าชดเชยโดยเร็ว

2.2 ในส่วนของราษฎรผู้เรียกร้องที่เหลืออยู่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปเร่งรัดดำเนินการต่อไป

วันที่ 5 ตุลาคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ..... ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป ซึ่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของคณะรัฐมนตรีด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้และปลูกสร้างป่าชุมชน

ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้น ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ผ่านการประชาพิจารณ์ ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการประสานงานการติดตามการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน รวมทั้งได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขโดยกรมป่าไม้เพื่อให้เป็นไปตามผลการประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายแล้ว

ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. <u>พื้นที่ที่สามารถจัดตั้งป่าชุมชนได้</u> โดยหลักการทั่วไปสามารถขอจัดตั้งป่าชุมชนได้ในพื้นที่ป่าทั่วไป เขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือที่ดินที่ยังไม่ได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมาย แต่ในกรณีที่จะขอจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จะทำได้ต่อเมื่อกลุ่มผู้ขอจัดตั้งป่าชุมชนเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม และได้ดูแลรักษาพื้นที่ป่านั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และแสดงให้เห็นได้ว่าการอยู่อาศัยนั้นได้เกื้อกูลต่อการดูแลรักษาสภาพป่า พื้นที่ที่จัดตั้งป่าชุมชนแล้วยังคงอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับเกี่ยวกับพื้นที่นั้นต่อไป เว้นแต่พระราชบัญญัติป่าชุมชนฯ จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

2. <u>หลักเกณฑ์การขอจัดตั้งป่าชุมชน</u> ผู้ขอจัดตั้งป่าชุมชนจะต้องเป็นชุมชนในท้องที่ใดที่มีพื้นที่ป่าอยู่ใกล้และอยู่ในสภาพที่จะดูแลรักษาป่าได้ หากประสงค์จะจัดตั้งป่าชุมชนในท้องที่นั้นให้ผู้แทนชุมชนยื่นคำขอต่อคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัดเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนซึ่งได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัดจะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และรายละเอียดเกี่ยวกับคำขอ หลังจากนั้นจะมีการประกาศคำขอจัดตั้งป่าชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องคัดค้านหรือแสดงความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติของอธิบดี

3. <u>การจัดการป่าชุมชน</u> กลุ่มผู้ขอจัดตั้งป่าชุมชนจะมีฐานะเป็นสมาชิกป่าชุมชน และร่วมกันเลือกตั้งคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน โดยการจัดการต้องเป็นไปตามแผนจัดการป่าชุมชนที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด ในแผนจัดการป่าชุมชนจะแบ่งพื้นที่ป่าชุมชนออกเป็นบริเวณอนุรักษ์และบริเวณการใช้ประโยชน์ กำหนดวิธีการในการพัฒนาสภาพป่าและรักษา ตลอดจนการใช้ประโยชน์สภาพธรรมชาติของป่าชุมชน ป่าชุมชนแต่ละแห่งอาจมีทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชนที่ให้สมาชิกใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนเป็นผู้ทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชน ในกรณีที่มีผู้ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชน คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนหรืออธิบดีกรมป่าไม้สามารถฟ้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดได้

4. <u>การควบคุมดูแลป่าชุมชน</u> แบ่งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการจัดการป่าชุมชนของสมาชิกและคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนออกเป็นสองระดับ คือ คณะกรรมการนโยบายป่าชุมชน มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน และคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชน

ประจำจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธาน นอกจากนั้นยังมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลโดยทั่วไป รวมทั้งองค์กรเอกชนสามารถขออนุญาตเข้าไปตรวจสอบสภาพป่าชุมชนได้

5. <u>การเพิกถอนป่าชุมชน</u> อธิบดีมีอำนาจสั่งเพิกถอนป่าชุมชนทั้งแปลงหรือบางส่วน ทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชนที่ถูกเพิกถอนที่เป็นสังหาริมทรัพย์ให้ตกเป็นทรัพย์สินของป่าชุมชนแห่งอื่นตามที่คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดกำหนด ส่วนที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

6. <u>บทกำหนดโทษ</u> กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายเฉพาะอื่น เป็นความผิดตามกฎหมายนี้ นอกจากนั้นเป็นบทกำหนดโทษทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองสภาพธรรมชาติในป่า

วันที่ 5 ตุลาคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติจ่ายเงินค่าชดเชยโครงการฝายราษีไศล ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ ดังนี้

1. ค่าชดเชยในรูปค่าขนย้ายให้แก่ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ตามที่คณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือราษฎรได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เสนอในอัตราไร่ละ 32,000 บาท

2. จ่ายค่าขนย้ายให้แก่ราษฎรที่ผ่านการตรวจสอบสิทธิการครอบครองและทำประโยชน์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการที่ได้ผ่านการตรวจสอบถูกต้องแล้ว ในเขตอำเภอราษีไศลและกิ่งอำเภอศิลาลาด จังหวัดศรีสะเกษ บางส่วน จำนวน 690 ราย 887 แปลง เนื้อที่ 1,519-3-59.6 ไร่ คิดเป็นเงิน 48,636,768 บาท

3. จ่ายค่าขนย้ายให้แก่ราษฎรที่ผ่านการตรวจสอบสิทธิการครอบครองและประโยชน์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการที่ได้ผ่านการตรวจสอบถูกต้องแล้ว ในเขตอำเภอโพนทราย และกิ่งอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด บางส่วน จำนวน 85 ราย 102 แปลง เนื้อที่ 275-0-57.2 ไร่ คิดเป็นเงิน 8,804,576 บาท ทั้งนี้ การขออนุมัติจ่ายเงินค่าชดเชยโครงการฝายราษีไศล เป็นการแก้ไขปัญหาการเรียกร้องของราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการฯ ซึ่งกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงบประมาณ ได้พิจารณาเห็นชอบแล้วสำหรับงบประมาณการดำเนินงานในวงเงิน 57,441,344 บาท สำนักงบประมาณเห็นควรให้กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานเจียดจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 จากรายการที่สามารถประหยัดหรือชะลอการจ่ายเงินได้ก่อน หากไม่เพียงพอก็เห็นสมควรให้เบิกจ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2543 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นสมทบเพิ่มเติม โดยทำความตกลงกับสำนักงบประมาณต่อไป

โดยบัญชีรายชื่อราษฎรกลุ่มใหม่ที่จะได้รับเงินค่าชดเชยครั้งนี้ ต้องไม่ซ้ำซ้อนกับบัญชีรายชื่อราษฎรที่ได้รับเงินค่าชดเชยไปแล้ว ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ วันที่ 1 กรกฎาคม 2540

วันที่ 18 มกราคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชกฤษฎีกาที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ แล้วมีมติดังนี้

1. เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง พ.ศ. .... และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง โดยให้แก้ไขความในมาตรา 11 เกี่ยวกับการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองให้เป็นไปตามความเห็นของสำนักงาน ก.พ. แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป ซึ่งร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง พ.ศ. .... เป็นการส่งเสริมให้มีการจัดรูปที่ดินในเมืองที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัย แหล่งธุรกิจ และแหล่งสันทนาการ ตลอดจนปรับปรุงระบบการคมนาคมขนส่ง รวมถึงการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของเมืองที่มีสภาพเสื่อมโทรม อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 บทนิยาม

1.2 องค์ประกอบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง และอำนาจหน้าที่

1.3 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง

1.4 องค์ประกอบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองส่วนจังหวัดและอำนาจหน้าที่

1.5 สมาคมจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง

1.6 บททั่วไปในการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง

1.7 การเสนอโครงการเพื่อจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง

1.8 การดำเนินการโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง

1.9 กองทุนจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง

1.10 บทกำหนดโทษ

1.11 บทเฉพาะกาล

2. เห็นชอบร่างพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (ยกเว้นภาษีฯ โครงการจัดรูปที่ดิน) และให้ดำเนินการต่อไปได้ เมื่อร่างพระราชบัญญัติตามข้อ 1 ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว โดยร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว มีสาระสำคัญคือ ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ให้แก่เจ้าของที่ดินหรือ

อสังหาริมทรัพย์สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับหรือรายรับจากการโอนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ ตามโครงการจัดรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองในบางกรณี

3. ให้กระทรวงมหาดไทย (กรมการผังเมือง) รับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 1) เกี่ยวกับการยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากรในกรณีเลิกสมาคม ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป เมื่อร่างพระราชบัญญัติในข้อ 1 ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว

วันที่ 18 มกราคม 2543 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่อง การให้จ่ายเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับที่ดินแก่ราษฎรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่มีหนังสือสำคัญหรือเอกสารสิทธิ์ในเขตดำเนินการ ตามโครงการขยายเหมืองแม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง คณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการตามที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสาวิตต์ โพธิวิหค) เสนอ ในการให้ยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2513 เรื่อง การแก้ไขความเดือดร้อนของเจ้าของที่ดินที่ถูกนำที่ดินไปใช้ในราชการ โดยให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจ่ายเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับที่ดินให้แก่ราษฎรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่มีหนังสือสำคัญหรือเอกสารสิทธิ์ ทั้งที่อยู่ในเขตหรือนอกเขตสงวนหวงห้ามของทางราชการ แต่อยู่ในเขตที่ต้องดำเนินงานตามโครงการขยายเหมืองแม่เมาะสำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จำนวน 47 ราย จำนวน 55 แปลง เนื้อที่ 137 ไร่ 17 ตารางวา รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 2,155,282.50 บาท โดยให้ถือปฏิบัติตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการขยายเหมืองแม่เมาะฯ กำหนดเป็นกรณีพิเศษ

วันที่ 7 มีนาคม 2543 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติขุดและถมดิน พ.ศ 2543 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 16 ก

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันมีการขุดดินเพื่อนำดินไปถมพื้นที่ที่ทำการก่อสร้างที่อยู่อาศัยหรือเพื่อกิจการอื่นอย่างกว้างขวาง แต่การขุดดินหรือถมดินดังกล่าวยังไม่เป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการจึงก่อให้เกิดอันตรายแก่ทรัพย์สินและความปลอดภัยของประชาชนได้ สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดินเพื่อให้การขุดดินหรือถมดินในเขตเทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายโดยเฉพาะจัดตั้งขึ้น ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา และบริเวณที่มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร เขตผังเมืองรวมตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองและในท้องถิ่นอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด เป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

วันที่ 14 มีนาคม 2543 คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบรายงานการพิจารณาศึกษาญัตติให้มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอ และมอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมรับไปพิจารณาดำเนินการ

วันที่ 13 มิถุนายน 2543 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์) เสนอ รายงานสรุปการทำประชาพิจารณ์ประจำปี 2542 ของส่วนราชการต่าง ๆ พร้อมข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ และเห็นชอบให้ส่วนราชการต่าง ๆ ถือปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. <u>ข้อสังเกต</u>

1.1 การจัดทำประชาพิจารณ์ตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์ได้รับรายงานจากส่วนราชการต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมิได้ดำเนินการตามกระบวนการและหลักเกณฑ์ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำประชาพิจารณ์จึงยังไม่สอดคล้องและเป็นไปตามความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน

1.2 บทนิยามคำว่า “โครงการของรัฐ” ตามระเบียบฯ มีความหมายครอบคลุมถึงร่างพระราชบัญญัติหรือร่างกฎกระทรวงที่มีการจัดทำประชาพิจารณ์หรือไม่เพียงใด จึงควรกำหนดขอบเขตโครงการของรัฐให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.3 การตัดสินใจสั่งให้ประชาพิจารณ์ตามระเบียบฯ ข้อ 7 ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากให้อำนาจพิจารณากับรัฐมนตรี สำหรับราชการส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำหรับราชการของกรุงเทพมหานครแต่กำหนดให้เฉพาะรัฐมนตรีสั่งให้ประชาพิจารณ์ตามระเบียบฯ เท่านั้น

1.4 การแต่งตั้งกรรมการประชาพิจารณ์ตามที่ระเบียบฯ กำหนดว่า ต้องไม่มีส่วนได้เสียกับโครงการของรัฐในเรื่องนั้น รวมทั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ ให้แต่งตั้งกรรมการประชาพิจารณ์จากผู้ที่มีความเป็นกลางและเหมาะสมในปัญหาที่จะประชาพิจารณ์ และมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในทางปฏิบัติเมื่อมีการแต่งตั้งกรรมการประชาพิจารณ์ จะมีการคัดค้านกรรมการประชาพิจารณ์ในเรื่องมีส่วนได้เสียและไม่เป็นที่ยอมรับ จึงควรมีแนวทางสำหรับพิจารณาแต่งตั้งกรรมการประชาพิจารณ์ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

1.5 ความมุ่งหมายของการประชาพิจารณ์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสรับทราบข้อเท็จจริง ซักถามเหตุผลและร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องแสดงตัวเป็นผู้ที่สนับสนุนหรือคัดค้าน การจัดทำประชาพิจารณ์โดยกำหนดประเด็นให้ประชาชนลงทะเบียนในประเด็นสนับสนุนหรือคัดค้าน จึงเป็นการสร้างความขัดแย้งในบรรดาผู้มีส่วนได้เสียที่เข้าร่วมประชาพิจารณ์ตั้งแต่เริ่มต้น

1.6 การเตรียมข้อมูลเบื้องต้นของโครงการที่จัดทำประชาพิจารณ์ เป็นสาระสำคัญที่จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียที่ลงทะเบียนประชาพิจารณ์ได้รับทราบข้อมูล หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการประชาพิจารณ์ จึงต้องให้ความสำคัญและดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์

1.7 การดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ มีขั้นตอนและระยะเวลากำหนดไว้เป็นการทั่วไป ทำให้การจัดทำประชาพิจารณ์โครงการที่แตกต่างกันไม่มีความคล่องตัว

1.8 การส่งรายงานของคณะกรรมการประชาพิจารณ์ให้รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่สั่งให้มีการประชาพิจารณ์แล้วแต่กรณี และให้ส่งรายงานให้คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์ด้วย ตามระเบียบฯ ข้อ 16 เพื่อให้คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์จัดทำรายงานประจำปีเสนอคณะรัฐมนตรีปีละครั้ง ในทางปฏิบัติคณะกรรมการประชาพิจารณ์ไม่ส่งรายงานการประชาพิจารณ์ให้คณะที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์จึงต้องแจ้งให้ส่วนราชการต่าง ๆ แจ้งผลการประชาพิจารณ์ให้คณะที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์ทราบ

1.9 ค่าใช้จ่ายในการจัดทำประชาพิจารณ์กำหนดให้เบิกจ่ายจากหน่วยงานของรัฐที่จัดทำประชาพิจารณ์เป็นปัญหาในกรณีจัดทำประชาพิจารณ์ในขอบเขตที่กว้างขวาง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบฯ กำหนด โดยเฉพาะส่วนราชการต่าง ๆ มิได้จัดตั้งงบประมาณสำหรับจัดทำประชาพิจารณ์ไว้ล่วงหน้า จึงควรจัดสรรงบประมาณไว้จำนวนหนึ่งเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่จำเป็นต้องจัดทำประชาพิจารณ์สามารถดำเนินการได้

2. <u>ข้อเสนอแนะ</u>

2.1 การทำประชาพิจารณ์ตามระเบียบฯ มีหลักเกณฑ์และวิธีการแตกต่างไปจากการประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม และมิใช่การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของรัฐที่ได้ตัดสินใจดำเนินการไปแล้ว ทั้งนี้ การทำประชาพิจารณ์ต้องดำเนินก่อนตัดสินใจทำโครงการหรือก่อนอนุญาตให้ดำเนินโครงการ

2.2 การทำประชาพิจารณ์มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ได้รับทราบข้อเท็จจริง เหตุผลในการจัดทำโครงการและสอบถามรายละเอียดของโครงการ โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการนั้น เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเพิ่มขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 59 ในระหว่างที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติตราขึ้นใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรานี้ การประชาพิจารณ์ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีมีหลักเกณฑ์และกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ใช้เป็นหลักปฏิบัติในการทำประชาพิจารณ์ของส่วนราชการต่าง ๆ

2.3 การแต่งตั้งคณะกรรมการประชาพิจารณ์โครงการของรัฐ ให้หน่วยงานของรัฐและผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณาถึงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบฯ และประกาศของคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์เพื่อให้การประชาพิจารณ์เป็นที่ยอมรับและประชาชนเข้าร่วมประชาพิจารณ์แทนการประท้วงและคัดค้านการประชาพิจารณ์ตั้งแต่เริ่มต้น

2.4 การปฏิบัติงานของคณะกรรมการประชาพิจารณ์ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการประชาพิจารณ์ตามประกาศของคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์ โดยเฉพาะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์แสดงความคิดเห็นและสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการของรัฐ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาและตัดสินใจของคณะกรรมการประชาพิจารณ์ ทั้งนี้ คณะกรรมการประชาพิจารณ์ควรซักถามหน่วยงานของรัฐที่แถลงข้อเท็จจริงเฉพาะในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนเท่านั้น

2.5 หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการทำประชาพิจารณ์ต้องสนับสนุนการประชาพิจารณ์ ในเรื่องข้อมูลเบื้องต้นของโครงการและค่าใช้จ่ายการทำประชาพิจารณ์ตามความจำเป็น เพื่อให้กระบวนการประชาพิจารณ์มีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

2.6 การทำประชาพิจารณ์มีความมุ่งหมายให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมประชาพิจารณ์เพื่อสร้างความเข้าใจมิใช่การสร้างความขัดแย้งในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะการแบ่งประชาชนที่เข้าร่วมประชาพิจารณ์ออกเป็นกลุ่มที่คัดค้าน และกลุ่มที่สนับสนุนไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการประชาพิจารณ์ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ

2.7 การรายงานผลการประชาพิจารณ์ คณะกรรมการประชาพิจารณ์โครงการของรัฐต้องส่งรายงานให้คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อ 16 ทุกราย

2.8 ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นเห็นควรซักซ้อมความเข้าใจกับส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้การทำประชาพิจารณ์เป็นไปตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 59 นโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันที่ได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎร

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีความโปร่งใส สนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชน

วันที่ 20 มิถุนายน 2543 คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอให้กรมบัญชีกลางปิดบัญชีเงินกองทุนจัดหาที่ดิน เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน เนื่องจากเงินต้นจำนวนดังกล่าวกรมบัญชีกลางได้จ่ายให้กระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย ตามมติคณะรัฐมนตรี (22 กุมภาพันธ์ 2543) แล้ว และให้นำเงินคงเหลือ จำนวน 96,196,791.30 บาท ที่เป็นดอกผลจากเงินต้น จำนวน 1,200 ล้านบาท เข้ากองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ทั้งนี้ ตามนัยมติคณะกรรมการสงเคราะห์เกษตรกรในการประชุม ครั้งที่ 3/2543 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2543

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รายงานว่า

1. กรมบัญชีกลางได้เบิกจ่ายเงิน จำนวน 1,200 ล้านบาท ให้กับกระทรวงอุตสาหกรรมแล้ว ณ วันที่ 7 เมษายน 2543 บัญชีงบเงินกองทุนจัดหาที่ดินเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน มีเงินคงเหลือจำนวน 96,196,791.30 บาท ซึ่งเป็นดอกผลที่เกิดจากเงินจำนวน 1,200 ล้านบาท ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 2 กันยายน 2540

2. คณะกรรมการสงเคราะห์เกษตรกรในการประชุมครั้งที่ 3/2543 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2543 เห็นว่าตามที่ได้จ่ายเงินจำนวน 1,200 ล้านบาท ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 2 กันยายน 2540 ไปแล้ว แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงดอกผลที่เกิดจากเงินจำนวน 1,200 ล้านบาท ดังกล่าว จึงได้มีมติให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติให้กรมบัญชีกลางปิดบัญชีเงินกองทุนจัดหาที่ดินเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน และนำดอกผลจำนวน 96,196,791.30 บาท ที่เกิดจากเงินจำนวน 1,200 ล้านบาท เข้ากองทุนสงเคราะห์เกษตรกร

วันที่ 25 กรกฎาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ตามที่ นายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะประธานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน (คชช.) เสนอตามข้อเสนอของคณะกรรมการกลาง รวม 16 กรณีปัญหา ซึ่งเกี่ยวพันกับเขื่อน ป่าสงวนและที่ดินสาธารณประโยชน์ 16 แห่ง แต่ละข้อประกอบด้วยประเด็นย่อยรวมทั้งสิ้น 45 ประเด็น แล้วมีมติดังนี้

ลำดับ	กรณีปัญหา	ประเด็นตามความเห็นของคณะกรรมการกลาง	มติคณะรัฐมนตรี
	<u>กลุ่มปัญหาเขื่อน</u> (8 โครงการ)		
1	เขื่อนปากมูล จ. อุบลราชธานี	1. ให้ทดลองเปิดประตูระบายน้ำทั้ง 8 บาน เป็นเวลา 4 เดือน ในช่วงฤดูฝน (ประมาณเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม) เพื่อ ให้ปลาวางไข่ 2. จัดตั้งคณะกรรมการทดลองเปิดประตูระบายน้ำ โดยมีองค์ประกอบที่เป็นพหุภาคี 3. กำหนดขอบเขตการทำงานของคณะกรรมการทดลองเปิดประตูระบายน้ำ	<u>เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u> ตามข้อ 2 และข้อ3 โดยให้แต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่กำกับการดำเนินโครงการการศึกษาวิจัยตามที่ กฟผ.เสนอ
2	เขื่อนสิรินธร จ. อุบลราชธานี	1. ให้จ่ายเงินค่าชดเชยให้แก่ชาวบ้านเป็นการเฉพาะกรณี 2. กรณีบ้านโนนจันทร์เก่า ควรดำเนินการตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ หากไม่ได้ใช้ประโยชน์ในกิจการของกฟผ. ก็ควรพิจารณาคืนแก่ชาวบ้าน	<u>ไม่เห็นชอบ</u> เนื่องจากมีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิรินธรครบถ้วนแล้วประกอบกับคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2541 ไม่ให้จ่ายค่าทดแทนหรือค่าชดเชยซ้ำซ้อนย้อนหลังสำหรับเขื่อนที่สร้างเสร็จแล้ว <u>เห็นชอบ</u> โดยให้จังหวัดประสานกับกฟผ. ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว หากเห็นว่าไม่ได้ใช้ประโยชน์จริง ก็ให้ กฟผ. ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวคืนแก่เจ้าของที่ดินเดิมตามกฎหมายต่อไป

3	ฝายราษีไศล จ. ศรีสะเกษ	1. เปิดประตูระบายน้ำทั้ง 7 บาน เพื่อบรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2. การตัดสินใจดำเนินการใดๆ ในอนาคต ให้รอผลการศึกษาโดยสถาบันการศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่	<u>เห็นชอบ</u> ให้เปิดประตูระบายน้ำทั้ง 7 บาน เพื่อบรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระยะเฉพาะหน้า และให้พิสูจน์สิทธิการครอบครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วย <u>เห็นชอบ</u> ให้รอผลการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการของสถาบันวิจัยทางสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และขอนแก่น
4	ฝายหัวนา	1. ควรระงับโครงการทั้งหมด เพื่อศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม 2. ให้เปิดเผยข้อมูลรายละเอียดโครงการตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 3. ตรวจสอบทรัพย์สินของราษฎรที่คาดว่าจะเสียหายจากฝายดังกล่าวร่วมกับราษฎร	<u>เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u>
5	โครงการลำคันฉู จ. ชัยภูมิ	1. ควรตั้งกรรมการกลางที่ทุกฝ่ายยอมรับเพื่อพิสูจน์เรื่องกรณีเขื่อนร้าวอีกครั้ง	<u>เห็นชอบ</u> หากราษฎรมีความประสงค์ให้มีการดำเนินการตรวจสอบปัญหาการสร้างของเขื่อนอีกครั้งหนึ่ง แต่เรื่องนี้เคยมีการตรวจสอบโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิมาแล้วถึงสองครั้ง ซึ่งปรากฏว่าเขื่อนดังกล่าวมีความปลอดภัยและมั่นคงแข็งแรง ส่วนรอยร้าวบริเวณผิวที่พบเห็นนั้นเกิดจากการหดตัวของวัสดุส่วนบนของสันเขื่อน ซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อตัวเขื่อนแต่อย่างใด

		2. กรณีค่าชดเชยของราษฎร 2 ราย คือ นายสมชัย สวัสดี และนายเชย จิตต์จำนงค์ ควรมีการจ่ายค่าชดเชย พร้อมดอกเบี้ยและควรมีการพิสูจน์สิทธิการครอบครองและทำประโยชน์	<u>เห็นชอบ</u> ให้จ่ายค่าชดเชยแก่รายนายสมชัย สวัสดี ในส่วนของพื้นที่ที่ยังขาดอยู่อีก 10 ไร่ สำหรับรายของนายเชย จิตต์จำนงค์ นั้น เนื่องจากว่ามีการจ่ายค่าชดเชยให้ครบถ้วนแล้ว จึงไม่อาจจ่ายค่าชดเชยใดๆ ให้อีก
		3. กรณีคลองส่งน้ำ ให้เร่งรัดการจัดทำแผนของกรมชลประทานโดยให้ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วม และรัฐบาลจัดหางบประมาณสนับสนุน	<u>เห็นชอบ</u> และคาดว่าจะสามารถดำเนินการได้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2544
		4. ให้มีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมย้อนหลัง	<u>ไม่เห็นชอบ</u> เนื่องจากได้ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนลำคันฉูจนเกือบแล้วเสร็จไปก่อนแล้ว จึงไม่อาจศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมย้อนหลังได้
7	โครงการโปร่งขุนเพชร จ.ชัยภูมิ	1. ให้ระงับการดำเนินโครงการ	<u>เห็นชอบ</u>
		2. ให้คณะกรรมการติดตามการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2540 กรณีเขื่อนที่ยังไม่ได้สร้าง 4 เขื่อน	<u>เห็นชอบ</u>
		3. ให้รัฐบาลสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการโดยเร่งจัดหางบประมาณและวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน	<u>เห็นชอบ</u>
		4. ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและเปิดเผยข้อมูลตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540	<u>เห็นชอบ</u>
8	โครงการห้วยระห้า จ. อุบลราชธานี	1. ดำเนินการพิสูจน์สิทธิและความเสียหายโดยคณะกรรมการระดับจังหวัด โดยให้มีตัวแทนสมัชชาคนจนร่วมกระบวนการ	<u>ไม่เห็นชอบ</u> เพราะโครงการชนิดนี้เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็กซึ่งมีลักษณะเป็นฝาย (ไม่ใช่เขื่อน) และมีอยู่นับหมื่นแห่งทั่วประเทศและจัดสร้างขึ้นตามคำ

		2.หากมีพื้นที่เสียหายก็ดำเนินการจ่ายค่าชดเชยตามสภาพที่เป็นจริง	เรียกร้องของราษฎรในพื้นที่โดยทางราชการไม่เคยต้องมีการชดเชยการดำเนินการโครงการเหล่านี้จะเป็นภาระด้านงบประมาณอย่างยิ่ง ไม่เห็นชอบ
	ปัญหาป่าไม้		
9	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม จ. อุบลราชธานี	1. ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. แก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วม	ไม่เห็นชอบ เห็นชอบ
10	ป่าสงวนแห่งชาติดงหินกองและอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ	1. ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. ตั้งคณะกรรมการร่วมในการรังวัดปักแนวเขตเพื่อกันพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎรออกจากพื้นที่ตามกฎหมายป่าไม้ 3. ระหว่างการแก้ไขปัญหา ห้ามไม่ให้มีการข่มขู่ คุกคาม จับกุมคุมขังราษฎร	ไม่เห็นชอบ เห็นชอบ เห็นชอบ ในการห้ามข่มขู่คุกคามราษฎร แต่การจับกุมราษฎรนั้นจะระงับการดำเนินการแก่ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เดิมไว้ก่อนจนกว่าจะพิสูจน์สิทธิเรียบร้อยแล้ว แต่ในระหว่างนี้ต้องไม่บุกรุกหักร้างถางพงเพิ่มเติมหรือดำเนินการใดที่กระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
11	ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูโหล่น จ. อุบลราชธานี	1. ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. ปรับลดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติตามสภาพที่เป็นจริง	ไม่เห็นชอบ เห็นชอบ

		3. ระหว่างดำเนินการ ห้ามไม่ให้มีการจับกุม อพยพ หรือขับไล่ชาวบ้านโดยเด็ดขาด	เห็นชอบ ไม่ให้มีการจับกุม ดังกล่าวเว้นแต่กรณีราษฎรรายใหม่บุกรุกเข้าไปอยู่ใหม่ หรือราษฎรรายเดิมที่บุกรุกเพิ่มเติม หรือกระทำการใดอันมีผลกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม
		4. ห้ามไม่ให้ชาวบ้านบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ใหม่	เห็นชอบ
12	ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าหลังภู จ.อุบลราชธานี	1. ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541	ไม่เห็นชอบ
		2. กรณีที่มีการสำรวจรังวัดที่ดินให้ดำเนินการต่อเนื่องจากเดิมตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 เมษายน 2540	ไม่เห็นชอบ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติแล้วว่ากรณีเช่นนี้ให้ดำเนินการตามมติวันที่ 30 มิถุนายน 2541
13	ป่ากุดชมภูและโครงการ ส.ป.ก. ทับที่ดินทำกิน จ. อุบลราชธานี	1. กันแนวเขตป่าชุมชนออกจากที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวบ้าน	เห็นชอบ
		2. หากที่ดินทำกินของชาวบ้านแปลงใดที่มีเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้คงสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้คงสิทธินั้นไว้ตามกฎหมาย	ไม่เห็นชอบ แต่ให้ใช้วิธีพิสูจน์สิทธิตามกฎหมาย
		3. หากที่ดินแปลงใดมีการครอบครองทำประโยชน์และไม่มีเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่อยู่ในเกณฑ์ที่จะออก ส.ป.ก. 4-01 ได้ ให้เร่งรัดดำเนินการออก ส.ป.ก. 4-01	เห็นชอบ
	ปัญหาที่ดิน		
14	ที่ดินสาธารณประโยชน์ บ้านวังใหม่ จ.อุบลราชธานี	- ให้สั่งการจังหวัด ประสานงานกับองค์กรบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ และตัวแทนชาวบ้าน ให้มีการพิจารณาสภาพการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์อีกครั้ง	เห็นชอบ

15	ที่ดินสาธารณประโยชน์ บ้านตุงลุง จ.อุบลราชธานี	1. ให้ยุติการดำเนินคดีกับชาวบ้านทั้งหมด 2. ให้ชาวบ้านอาศัยในบริเวณเดิม ห้ามการบุกรุกเพิ่มเติม 3. อนุมัติให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามกฎหมาย และจัดหาสาธารณูปโภคตามสภาพหมู่บ้านทั่วไป	ไม่เห็นชอบ เห็นชอบ เห็นชอบ
16	โครงการพัฒนาด่านช่องเม็ก จ.อุบลราชธานี	กรณีช่องเม็ก 1. ในระหว่างสอบสวนสิทธิครอบครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินควรให้ชาวบ้านอาศัยอยู่ในที่ดินเดิมไปก่อน 2. ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณาโครงการดังกล่าว โดยให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการวางแผนโครงการพัฒนาด่านช่องเม็ก ***กรณีบ้านเหล่าอินทร์แปลง*** 1. ให้ดำเนินการต่อจากเดิมที่ได้มีกระบวนการระหว่างตัวแทนชาวบ้านกับทางราชการ 2. ในเรื่องกันพื้นที่ออกจากโครงการให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบเร่งรัดในการปฏิบัติโดยใช้หลักให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วม	 เห็นชอบ เห็นชอบ เห็นชอบ เห็นชอบ

วันที่ 8 สิงหาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรการระยะยาวในการแก้ไขปัญหากลุ่มเขื่อน และกลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน ของคณะกรรมการกลางเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ตามที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนเสนอ ตามความเห็นของที่ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กรมชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี กรมที่ดิน และกรมป่าไม้ ดังนี้

ข้อเสนอมาตรการระยะยาวกลุ่มปัญหาเขื่อน ของคณะกรรมการกลางเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

ข้อเสนอมาตรการระยะยาวของคณะกรรมการกลางฯ (6 เรื่อง)	ความเห็นของหน่วยงาน
1. การศึกษาผลกระทบต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบด้านสังคมมากกว่าเดิม และการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต้องทำควบคู่ไปกับการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ โดยให้มีหน่วยงานกลางเป็นผู้ว่าจ้างและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเพียงพอ หน่วยงานกลางทำหน้าที่กำกับการศึกษา โดยมีตัวแทนชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน เข้าร่วมเป็นกรรมการ	เห็นด้วยในการศึกษาผลกระทบ ต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบด้านสังคมมากกว่าเดิม โดยให้หน่วยงานเจ้าของโครงการเป็นผู้ว่าจ้าง และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ในการศึกษาให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนตามวิธีการและกระบวนการเรื่องประเด็นการศึกษาผลกระทบกรณีเขื่อนที่ยังไม่ได้ก่อสร้าง ตามที่คณะกรรมการกลางฯ เสนอ
2. การประเมินและชดเชยผลกระทบต้องครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จริงเป็นสำคัญ ทั้งความสูญเสียทางเศรษฐกิจ รายได้และทรัพยากรที่เป็นฐานชีวิตของชุมชนที่เกิดขึ้นในขณะนั้นและในอนาคต	1) เห็นด้วยให้การประเมินและชดเชยผลกระทบต้องครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง 2) สำหรับการชดเชยผลกระทบความสูญเสียทางเศรษฐกิจ รายได้ และทรัพยากรที่เป็นฐานชีวิตของชุมชนที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้น และในอนาคตให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 อย่างไรก็ตามหากราษฎรไม่เห็นด้วยกับการจ่ายค่าชดเชยดังกล่าว ก็สามารถดำเนินการร้องเรียนได้โดยใช้กระบวนการของศาลปกครอง
3. ปรับปรุงคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยให้ตัวแทนฝ่ายต่างๆ ของสังคมทำหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติรายงานการประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ และทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการชดเชยผลกระทบ	1) ในการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 กำหนดให้มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 คน และในจำนวนนี้มีผู้แทนภาคเอกชนร่วมอยู่ด้วย จำนวน 4 คน ซึ่งตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯได้เอื้ออำนวยให้เอกชนร่วมอยู่ในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอยู่แล้ว และคณะกรรมการฯ จะครบวาระในปี 2544 ก็สามารถทบทวนและแต่งตั้งใหม่ได้ 2) ส่วนการขอให้ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ให้เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการชดเชย เนื่องจากได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการในเรื่องดังกล่าวแล้วจึงไม่จำเป็นต้องให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ

4. แก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและครอบคลุมปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น รวมถึงการปฏิรูปกฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการชดเชยผลกระทบ	เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอ ขณะนี้กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้เริ่มดำเนินการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ดังกล่าวแล้ว
5. จัดตั้งและพัฒนาองค์กรบริหารและจัดการลุ่มน้ำ (คณะกรรมการลุ่มน้ำ) ในลักษณะพหุภาคีที่มีตัวแทนส่วนราชการองค์กรชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในระดับลุ่มน้ำขนาดใหญ่จนถึงลุ่มน้ำขนาดเล็ก โดยเริ่มในลุ่มน้ำที่มีปัญหาก่อน	เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอ และขณะนี้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้เริ่มดำเนินการในลุ่มน้ำที่มีปัญหาแล้ว เช่น ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำมูลตอนบน และลุ่มน้ำป่าสัก
6. มีการวางแผนการจัดการลุ่มน้ำทั้งในลุ่มน้ำขนาดเล็ก กลาง ใหญ่โดยมีคณะกรรมการแบบพหุภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการให้แล้วเสร็จทั่วประเทศ	เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอ ซึ่งขณะนี้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้กำหนดเป็นแผนงานให้มีการจัดทำแผนแม่บทหลังจากที่ได้จัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำแล้ว

ข้อเสนอมาตรการระยะยาวกลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน ของคณะกรรมการกลางเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

ข้อเสนอมาตรการระยะยาวของคณะกรรมการกลางฯ	ความเห็นของหน่วยงาน
1.ให้รัฐบาลทบทวนมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และใช้แนวทางที่ยอมรับให้คนอยู่กับป่า กันแนวเขตที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้านออกจากเขตป่าฯ โดยดำเนินการตามมติ ครม.เดิมที่เคยใช้ในการแก้ไขปัญหาทั้ง 4 กรณี ซึ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา	1. ไม่เห็นชอบต่อการขอทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และข้อเสนออื่น ๆ เพราะการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 จะอำนวยประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาป่าไม้และปัญหาที่ดินทั้งในส่วนของประเทศชาติและราษฎรได้อย่างกว้างขวางเท่าเทียมกันทั่วประเทศ และถูกต้องเหมาะสมตามหลักการจัดการป่าไม้และที่ดินในเชิงอนุรักษ์ โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าเป็นการตอบสนองเฉพาะกลุ่มผู้เรียกร้องหรือราษฎรอื่นใด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าไปสำรวจโดยตรง และให้ราษฎรผู้เข้าครอบครองที่ดินมีส่วนร่วมในการพิสูจน์สิทธิของตน โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ กรณีราษฎรอยู่มาก่อนประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ ทางราชการก็จะให้ความช่วยเหลือให้อยู่ต่อไป หรือแม้ว่าอยู่ภายหลังการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ก็จะมีการจัดการอย่างเหมาะสม โดยราษฎรผู้นั้นจะยังคงได้รับการพิจารณาช่วยเหลือจากทางราชการเช่นกัน
2.ให้รัฐบาลทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยว กับป่าไม้ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องการรับรองถึงสิทธิชุมชนการให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา การใช้ประโยชน์	2.เห็นชอบเนื่องจากเป็นเรื่องที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมป่าไม้ได้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว

วันที่ 22 สิงหาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ แล้วมีมติ ดังนี้

1. เห็นชอบกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ

2. มติคณะรัฐมนตรีใดขัดหรือแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้แทน และในการออกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับป่าชายเลนฉบับใหม่ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นหลัก

3. เห็นชอบตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 6/2543 เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2543 เรื่อง เงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมในการบังคับและจัดการป่าชายเลน

สาระสำคัญของกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน มีดังนี้

ประธานคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ (พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์) ได้เชิญประธานคณะอนุกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ศาสตราจารย์อดุล วิเชียรเจริญ) และอธิบดีกรมป่าไม้ (นายปลอดประสพ สุรัสวดี) เข้าหารือ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2543 เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในรายละเอียดของเงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ไปปฏิบัติให้บังเกิดผล จำนวน 12 ข้อ โดยในการประชุมหารือมีความเห็นร่วมกันให้ปรับปรุงเงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 จำนวน 12 ข้อไปปฏิบัติให้บังเกิดผลให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ควรให้คงไว้ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 เรื่อง รายงานการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของป่าไม้ชายเลนและปะการังของประเทศ

2. เพื่อสนองนโยบายการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งของราษฎรที่ได้เข้าครอบครองอาศัยพื้นที่ทำกินในเขตป่าชายเลนและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในกรณีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงเห็นควรให้เพิ่มเติมเงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีตามข้อ 1. ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมในการใช้บังคับและการจัดการป่าชายเลนในเบื้องต้น จำนวน 7 ข้อ ดังนี้

2.1 ให้ผู้ได้รับสัมปทานทำไม้ป่าชายเลนและประสงค์จะดำเนินการต่อ คงมีสิทธิ์ทำไม้ต่อไปจนสิ้นอายุสัมปทาน โดยให้กรมป่าไม้กวดขันดูแลมิให้มีการกระทำผิดเงื่อนไขสัมปทานที่กำหนดโดยเคร่งครัด และหากพบว่ามีการกระทำผิดเงื่อนไขใดๆให้เพิกถอนทันที ให้ผู้ได้รับประทานบัตรเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าชายเลนดำเนินการต่อไปจนสิ้นอายุประทานบัตรโดยให้กรมทรัพยากรธรณีกวดขันดูแลมิให้มีการกระทำผิดเงื่อนไขประทานบัตร และเจตนารมณ์ของกฎหมาย หากพบว่ามีการกระทำผิดให้เพิกถอนประทานบัตรทันที

2.3 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการกำหนดอัตราและเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตป่าชายเลนในกรณีต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการใช้พื้นที่และขนาดของพื้นที่ที่ใช้ รวมทั้งผลกระทบ และความสูญเสียสภาพความสมบูรณ์ของป่าชายเลนและสภาพแวดล้อมประกอบด้วย โดยให้นำรายได้จากการเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวสมทบสนับสนุนการปลูก ฟื้นฟู และการอนุรักษ์ป่าชายเลนของกรมป่าไม้

2.4 ในพื้นที่ที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลังแนวเขตป่าชายเลนที่ราษฎรบุกรุกพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชน ให้กรมประมง กรมป่าไม้ และกรมควบคุมมลพิษ ร่วมกันดูแล และจัดให้มีระบบน้ำ ระบบบำบัด และระบบกำจัดของเสีย เพื่อรักษาสภาพป่าชายเลน และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.5 ให้นำพื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกออกเป็นเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนตามนัยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2530 พื้นที่งอกชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้นใหม่ให้กรมป่าไม้กันไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์และฟื้นฟู มารวมเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ทั้งหมด เว้นแต่บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ในกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแผนที่แสดงแนวเขตอนุรักษ์ให้แจ้งชัด รวมทั้งแสดงแนวเขตพื้นที่ที่อนุญาตให้ราษฎรเข้าอาศัยทำกินเพื่อจัดเป็นเขตกันชน ให้กรมป่าไม้เร่งรัดจัดทำแผนที่แสดงแนวเขตดังกล่าวให้เสร็จโดยเร็วที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องไม่ช้ากว่า 1 ปี นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ และให้จัดส่งแผนที่ที่ทำเสร็จแล้วให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีโดยเคร่งครัด และให้สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณประจำปีให้กรมป่าไม้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

2.6 ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ตามข้อ 2.5 ห้ามมิให้อนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนในทุกกรณีทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้ป่าชายเลนได้ฟื้นตัวกลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์อันจะเป็นการเกื้อกูลการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.7 ความข้อใดในมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 เรื่องรายงานการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของป่าไม้ชายเลนและปะการังของประเทศ รวมทั้งมติอื่นใดที่ขัดหรือแย้งกับเงื่อนไขเพิ่มเติมข้างต้นซึ่งถ้าคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบให้ถือตามเงื่อนไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น

สำหรับมาตรการอื่น และวิธีดำเนินการ มอบให้คณะกรรมการป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย ร่วมกันพิจารณาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 17 ตุลาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ แล้วมีมติเห็นชอบ ดังนี้

1. เห็นชอบผลการพิจารณาทบทวนกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ 3/2543 ซึ่งมีความต่อเนื่องกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2543

2. กรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรีใดขัดหรือแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้แทนและในการออกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับป่าชายเลนฉบับใหม่ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นหลัก

ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รายงานว่า ในการประชุมคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ 3/2543 เมื่อวันศุกร์ที่ 1 กันยายน 2543 ได้มีการพิจารณาสืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2543 เรื่องการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน โดยได้มีมติร่วมกันระหว่างคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. อนุญาตให้ราษฎรที่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในเขตป่าชายเลนโดยมิได้มีเอกสารสิทธิ์ก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ยังคงอยู่อาศัยต่อไปได้ แต่ไม่อนุญาตให้ทำกิน ทั้งนี้ต้องขออนุญาตจากกรมป่าไม้ทุกปี และห้ามมิให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ใดๆ ทั้งสิ้น

2. กรมป่าไม้จัดการดูแลรักษาในลักษณะเป็นเขตกันชน (Buffer Zone) เพื่ออนุรักษ์ป่าชายเลนตลอดแนวฝั่งทะเลกว้างไม่น้อยกว่า 100 เมตร ตลอดแนวชายฝั่งทะเล เพื่อฟื้นฟูให้เป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ เว้นแต่บริเวณชายฝั่งทะเลตอนใดมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวยให้กันแนวเขตเป็นชายเลนจรดฝั่งทะเลได้ถึง 100 เมตร หากปรากฏว่าในท้องที่ใดเป็นที่อยู่อาศัยของราษฎร ให้นำข้อเสนอที่ได้ทบทวนแล้วในข้อ 1 มาใช้โดยอนุโลม

3. ท่าเทียบเรือประมง ที่ดำเนินการมาก่อนวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ให้กรมป่าไม้พิจารณาอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในเขตป่าชายเลนคราวละไม่เกิน 2 ปี แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วต้องไม่เกินระยะเวลา 15 ปี นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ โดยห้ามมิให้ขยายพื้นที่ทำการ พร้อมทั้งให้กำหนดมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันผลกระทบสภาพป่าและสิ่งแวดล้อมและภายหลังจาก 15 ปีแล้ว ให้รัฐเป็นผู้เข้าไปดำเนินการต่อไป

4. สถานที่ราชการในหมู่บ้านในเขตป่าชายเลนที่มีอยู่ก่อนวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ให้พิจารณาเพิกถอนสภาพป่าชายเลน

วันที่ 31 ตุลาคม 2543 คณะรัฐมนตรีมีมติ เรื่อง โครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดังนี้

1. เห็นชอบในหลักการโครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในวงเงิน 1,465.45 ล้านบาท และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไปได้ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้รับความเห็นของกระทรวงกลาโหมไปดำเนินการด้วย สำหรับการดำเนินการในช่วงระยะเวลาที่ 1 (ปีงบประมาณ 2544 – 2548) ในวงเงิน 1,315.45 ล้านบาท ให้ใช้ทางเลือกที่ 3 โดยใช้เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี ในวงเงิน 1,315.45 ล้านบาท และให้สำนักงบประมาณรับไปพิจารณาในรายละเอียด หากไม่สามารถใช้งบประมาณดำเนินการได้ ให้สำนักงบประมาณเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาโดยด่วน

2. อนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการประสานการผลิตและการใช้ภาพถ่ายทางอากาศและแผนที่ ส่วนองค์กรที่จะรองรับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ตลอดจนการยกเว้นกฎระเบียบบางประการให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่จะจัดตั้งขึ้นนี้เป็นผู้มีอำนาจพิจารณา

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2543 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง โครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าเนื่องจากงบประมาณของรัฐมีจำกัด ไม่สามารถนำมาสนับสนุนโครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงระยะเวลาที่ 1 (ปีงบประมาณ 2544 – 2548) ในวงเงิน 1,315.45 ล้านบาท ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2543 ได้ จึงให้ใช้แหล่งเงินจากโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างภาคเกษตรในวงเงิน 700 ล้านบาท ส่วนจำนวนเงินที่ขาดให้พิจารณาใช้จ่ายเงินที่เหลือจากโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างภาคเกษตรซึ่งมีระยะเวลาดำเนินงานสิ้นสุดก่อนโครงการนี้ และหากไม่เพียงพอให้ใช้เงินงบประมาณสมทบตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อไป

วันที่ 12 ธันวาคม 2543 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการให้ภาคยานุวัติสารในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือการแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ

อนุสัญญาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย และการแก้ไขผลกระทบของภัยแล้งในประเทศที่ประสบภัยแล้ง และ/หรือการแปรสภาพเป็นทะเลทรายอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา ด้วยการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในทุกระดับที่สนับสนุน โดยการจัดทำในรูปของความร่วมมือระหว่างประเทศและการมีส่วนร่วม ภายใต้กรอบของแนวทางการบูรณาการที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21)

ทั้งนี้ ประเด็นข้อกฎหมายและบทบัญญัติในอนุสัญญาได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแล้ว ประกอบกับกระทรวงการต่างประเทศและสำนักงบประมาณก็พิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว

อนึ่ง สำหรับค่าใช้จ่ายในการเข้าเป็นสมาชิกในอนุสัญญาดังกล่าวปีละ 8,000 เหรียญสหรัฐฯ หรือประมาณ 336,000 บาท สำนักงบประมาณจะพิจารณาให้ตามความจำเป็นต่อไป

ต่อมาได้มีการมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานผู้ประสานงาน (Focal Point)

วันที่ 19 ธันวาคม 2543 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) ได้รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2543 ของคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและผู้ยากจน ทั้ง 3 กองทุนฯ ดังกล่าว ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ผลการดำเนินงาน

1.1 เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528

- ในปีงบประมาณ 2543 ไม่ได้อนุมัติให้กู้ยืมเงินทุนฯ ขณะนี้มีลูกหนี้ได้ชำระหนี้กลับคืนกองทุนมาบางส่วน (จำนวน 4,938,447.97 บาท) และในปีงบประมาณ 2544 ได้รับงบประมาณเพิ่มเติม จำนวน 65 ล้านบาท คิดเป็นเงินทุนหมุนเวียนฯ ที่มีอยู่ ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 จำนวน 69,938,447.97 บาท จึงได้แจ้งเกษตรกรผู้รอขอความช่วยเหลือ จำนวน 1,663 ราย ให้ยืนยันคำขอรับความช่วยเหลือเพื่อดำเนินการต่อไป

- ตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2539 - 30 กันยายน 2543 ได้มีการอนุมัติให้เกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมทั้งสิ้นจำนวน 842 ราย จำนวนเงินที่อนุมัติ 28,415,500 บาท

- การรับชำระคืนหนี้เงินกู้ ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 เงินทุนฯ มียอดหนี้เงินกู้ถึงกำหนดชำระคืนจำนวน 3,405,000 บาท ได้รับชำระหนี้คืน จำนวน 642,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.85 และมียอดหนี้เงินกู้สะสมคงเหลือจำนวน 20,628,000 บาท

1.2 กองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดเปลื้องหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน พ.ศ. 2533

- ปีงบประมาณ 2543 อนุมัติเงินกองทุนหมุนเวียนฯ จำนวน 2 ราย จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ 408,000 บาท จำนวนที่ดินที่ช่วยไถ่ถอนและซื้อคืนเนื้อที่ 33-2-48 7/10 ไร่

- ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2533 - 30 กันยายน 2543 ได้อนุมัติให้เกษตรกรที่ยากจนกู้ยืมจำนวน 706 ราย จำนวนเงิน 85,205,885 บาท จำนวนที่ดินที่ช่วยไถ่ถอนและซื้อคืนเนื้อที่ 12,978-0-77 1/10 ไร่

- การรับชำระคืนหนี้เงินกู้ ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 กองทุนฯ มียอดหนี้เงินกู้ถึงกำหนดชำระคืน จำนวน 22,278,000 บาท ได้รับชำระหนี้คืน จำนวน 1,777,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.98 และมียอดหนี้เงินกู้สะสมคงเหลือ จำนวน 46,785,000 บาท

- ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 มียอดเงินกองทุนฯ คงเหลือ จำนวน 49,532,554.31 บาท

- การที่กองทุนมียอดการอนุมัติให้ความช่วยเหลือน้อยและไม่มีคำขอกู้จากเกษตรกรที่รอความช่วยเหลือ เนื่องจากกองทุนฯ มีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือ โดยจะช่วยเหลือเฉพาะกรณีเป็นหนี้ที่เกิดจากการจำนองและขายฝากที่ดินไว้กับเจ้าหนี้เอกชนเท่านั้น และวงเงินที่จะให้ความช่วยเหลือไม่เกินรายละ 300,000 บาท

1.3 กองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. 2536 ณ วันที่ 30 กันยายน 2543

- ปีงบประมาณ 2543 อนุมัติเงินกองทุนหมุนเวียนฯ ให้ความช่วยเหลือจำนวน 3,786 ราย จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ 414,540,157 บาท จำนวนที่ดินที่ช่วยเหลือเนื้อที่ 34,818-2-42 2/10 ไร่

- ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2536 - 30 กันยายน 2543 อนุมัติให้เกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมจำนวน 12,879 ราย จำนวนเงิน 1,681,200,550.22 บาท จำนวนที่ดินที่ช่วยไถ่ถอนและซื้อคืนเนื้อที่ 139,709-3-30 ไร่

- การรับชำระคืนหนี้เงินกู้ ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 กองทุนฯ มียอดหนี้เงินกู้ถึงกำหนดชำระคืน จำนวน 202,392,000 บาท ได้รับชำระหนี้คืน จำนวน 28,760,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.21 และมียอดหนี้เงินกู้สะสมคงเหลือ จำนวน 1,241,648,000 บาท

- ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 มียอดเงินกองทุนฯ คงเหลือ จำนวน 159,665,238.40 บาท และในปีงบประมาณ 2544 ได้รับงบประมาณเพิ่มเติม จำนวน 135,000,000 บาท รวมเป็นเงินคงเหลือทั้งสิ้น จำนวน 294,665,238.40 บาท

- มีเกษตรกรและผู้ยากจนยื่นเรื่องขอรับความช่วยเหลือจำนวน 657 ราย เป็นเงินจำนวน 275,651,822.88 บาท อยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

2. ปัญหาอุปสรรค

เกษตรกรและผู้ยากจนที่กู้ยืมเงินจากกองทุนหมุนเวียนฯ ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้ค่อนข้างต่ำและไม่แน่นอน และเกษตรกรนอกจากเป็นหนี้อยู่กับกองทุนหมุนเวียนฯ และยังมีหนี้อยู่กับบุคคลภายนอกด้วย ทำให้ต้องชำระหนี้หลายทาง และนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนที่ผ่านมา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการสงวนที่ดินไว้ให้เกษตรกรและผู้ยากจนได้อาศัยทำกิน และไม่ให้ที่ดินหลุดไปเป็นสิทธิของนายทุนในเรื่องความสามารถในการชำระหนี้คืนกองทุน

แนวทางในการพิจารณาอนุมัติให้ยืมเงินกองทุนฯ จึงไม่เข้มงวด เป็นเหตุให้เมื่อเกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมเงินจากกองทุนหมุนเวียนฯ ไปแล้ว จึงมีอัตราการชำระหนี้คืนกลับเข้ากองทุนค่อนข้างต่ำ ทำให้เงินกองทุนหมุนเวียนฯ ลดน้อยลงตามลำดับ และไม่เพียงพอที่จะให้เกษตรกรและผู้ยากจนรายอื่นกู้ยืมต่อไป ต้องเสนอของบประมาณเพิ่มเติมทุกปี

ขณะนี้เงินทุนหมุนเวียนทั้ง 3 กองทุนของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีงบประมาณคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 จำนวนรวม 14,136,240.68 บาท และได้รับงบประมาณเพิ่มเติมในปี 2544 อีกจำนวน 200,000,000 บาท มีเกษตรกรและผู้ยากจนที่ได้ยื่นคำขอกู้ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาช่วยเหลือรวมจำนวน 2,320 ราย จำนวนเงินที่ขอกู้ประมาณ 357,361,748.88 บาท ซึ่งจำนวนเงินกองทุนที่เหลือดังกล่าวคาดว่าไม่เพียงพอที่จะให้การช่วยเหลือแก่เกษตรกรและผู้ยากจนที่รอขอความช่วยเหลือเพิ่มเติม

3. แนวทางแก้ไข

3.1 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้เสนอให้มีการพิจารณารวมเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528 กองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดเปลื้องหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน พ.ศ. 2533 และกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. 2536 เข้าเป็นกองทุนเดียวกัน เพื่อจะได้สามารถใช้เงินจากกองทุนอื่นที่เหลืออยู่ได้ และเพื่อความสะดวกในการบริหารกองทุนและการเสนอของบประมาณ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากต้องรอพระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังในการรวมหรือยุบกองทุนหรือเงินทุนหมุนเวียนฯ ประกาศใช้ก่อน

3.2 จากผลการชำระหนี้คืนกองทุนในแต่ละกองทุนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2543 ให้เกษตรกรและผู้ยากจนที่ยื่นคำขอกู้เงินจากกองทุนหมุนเวียนฯ ต้องจัดทำแผนการผลิต การใช้ประโยชน์ในที่ดินและการชำระหนี้คืนกองทุนหมุนเวียนฯ ตามแบบฟอร์มที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนดประกอบการขอกู้เงินด้วย เพื่อคณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน(อชก.) ส่วนต่าง ๆ ใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติกู้เงิน ในเรื่องความสามารถในการชำระหนี้คืนกองทุน หากมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้คืนกองทุนได้ภายในระยะเวลาที่กองทุนกำหนด(12 ปี) ก็จะไม่พิจารณาอนุมัติให้กู้

วันที่ 16 มกราคม 2544 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงรวม 2 ฉบับ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้วดำเนินการต่อไปได้ ดังนี้

1. ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. .... (กำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน และการโอนใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน) มีสาระสำคัญคือ กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม

1.1 ใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน

(ก) จัดสรรที่ดินเป็นที่ประกอบเกษตรกรรม ไร่ละ 100 บาท

(ข) เศษของไร่คิดเป็นหนึ่งไร่ จัดสรรที่ดินประเภทอื่นนอกจาก (ก) ไร่ละ 250 บาท

1.2 การโอนใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน รายละ 3,000 บาท

2. ร่างกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. .... (กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน) มีสาระสำคัญคือ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน

วันที่ 16 มกราคม 2544 คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานความคืบหน้าการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ สรุปได้ดังนี้

1. กรณีป่าสงวนแห่งชาติป่าหลังภู อำเภอโขงเจียม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)ได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปเตรียมการสำรวจรังวัดจัดที่ดินให้แก่ราษฎรแล้ว(เริ่มดำเนินการสำรวจรังวัดในปีงบประมาณ 2544)ซึ่งชี้แจงประชาสัมพันธ์แก่ราษฎรให้เป็นที่เข้าใจแล้ว

2. โครงการป่ากุดชมภูและป่าชุมชนทับที่ดินทำกินของราษฎร อำเภอสิรินธร ส.ป.ก. ได้ทำการสำรวจรังวัดและสอบสวนสิทธิที่ดินโครงการนี้ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 แต่ยังไม่ได้จัดที่ดินให้แก่ราษฎร เนื่องจากราษฎรจำนวนมากมีเอกสารสิทธิ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน (นส.3) แต่ไม่เต็มแปลง ซึ่งได้ชี้แจงให้ราษฎรทราบว่าจะดำเนินการออก ส.ป.ก.4-01 ให้เฉพาะที่ดินมือเปล่า ส่วนที่มี นส.3 จะดำเนินการกันออก แต่ราษฎรส่วนใหญ่ไม่ประสงค์จะรับ ส.ป.ก. 4-01และ ส.ป.ก. อุบลราชธานีกำหนดแผนจัดที่ดินให้กับราษฎรที่ประสงค์จะรับ ส.ป.ก. 4-01 ในปีงบประมาณ 2544

3. กลุ่มปัญหาป่าไม้ ที่ดิน ไม่มีการดำเนินการ เนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีไม่เห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน แต่อย่างไรก็ตามกรมป่าไม้อยู่ระหว่างดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ซึ่งคาดว่าจะแก้ไขปัญหาราษฎรได้ประมาณ 47,000 ราย 56 พื้นที่ และได้กำหนดแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คือ รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นโดยการจัดการสัมมนา และสำรวจความคิดเห็นจัดทำร่าง

พระราชบัญญัติโดยใช้ฐานข้อมูลที่รวบรวมได้ จัดทำประชาพิจารณ์ และปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติกับนำเสนอร่างพระราชบัญญัติ

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการเรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ

1. มาตรการหลัก มี 3 ข้อ คือ

1.1 การที่มติคณะรัฐมนตรีออกมาใช้บังคับในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน ทำให้มีความคาบเกี่ยว หรือไม่สอดคล้องกันในทางปฏิบัติ เช่น มติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำและมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการขออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ ดังนั้นควรจะมีการพิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวในภาพรวม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกันในแนวทางปฏิบัติ

1.2 กรณีพื้นที่บริเวณที่ขออนุญาตเป็นเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ที่จำเป็นต้องสงวนรักษาไว้เพื่อมิให้ป่าต้นน้ำลำธารถูกทำลาย อันเป็นการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณประโยชน์ของรัฐ อธิบดีกรมป่าไม้อาจเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา9 ตรี แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมกันเขตพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ออกจากเขตประทานบัตรได้ ทั้งนี้โดยเจ้าของประทานบัตรไม่มีสิทธิ์เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ จากรัฐ

1.3ให้มีการประเมินคุณค่าของพื้นที่ป่าไม้ในทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์

2. มาตรการรองมี 2 ข้อ คือ

2.1 หลักเกณฑ์และมาตรการผ่อนผัน หรือยกเว้นการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ) เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงหรือเศรษฐกิจ ตามข้อสังเกตของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 แบ่งออกเป็น 4 กรณี คือ

กรณีที่ 1 พื้นที่ที่ทางการได้ใช้ประโยชน์แล้ว

กรณีที่ 2 พื้นที่ที่รัฐได้อนุญาตให้ประชาชนหรือเอกชนเข้าใช้ประโยชน์ในกิจการเพื่อการสำรวจแร่หรือการทำเหมืองแร่

กรณีที่ 3 พื้นที่ที่รัฐมีข้อผูกพันกับประชาชนหรือเอกชนไว้แล้ว ในกิจการเพื่อการสำรวจแร่ หรือการทำเหมืองแร่

กรณีที่ 4 พื้นที่ที่ผู้ขออนุญาตรายใหม่ขอเข้าทำประโยชน์ในกิจการเพื่อการสำรวจแร่ หรือการทำเหมืองแร่

2.2 มาตรการเงื่อนไขพิเศษเพิ่มเติม มี 3 ข้อ คือ

1) ให้ผู้ขออนุญาตจัดทำแผนการดำเนินงานของโครงการที่ชัดเจนและแม่นยำเสนอกรมป่าไม้พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้น้อยที่สุด

2) ให้ผู้รับอนุญาตเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่จากการประกอบกิจการอย่างต่อเนื่อง และผู้รับอนุญาตจะต้องทำรายงานผลการดำเนินงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานโครงการต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และหากการติดตามตรวจสอบพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตพบว่า ผู้รับอนุญาตละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเพิกถอนอาชญาบัตร ประทานบัตร หรือหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้วแต่กรณีได้ โดยผู้ถูกเพิกถอนไม่มีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น

3) ให้ผู้รับอนุญาตจัดให้มีแผนบรรเทาผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย และต้องวางมัดจำหรือทำสัญญาค้ำประกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากผู้รับอนุญาตไม่ดำเนินการตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสั่งการให้หน่วยงานดังกล่าวนำเงินมัดจำหรือเงินค้ำประกันไปเป็นค่าใช้จ่ายในการบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ในกรณีที่เงินมัดจำหรือเงินค้ำประกันไม่เพียงพอให้ผู้รับอนุญาตรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนที่ยังขาดอยู่ด้วย

อนึ่ง การกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของคณะทำงาน ซึ่งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติแต่งตั้ง นั้น มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับคณะอนุกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ดังนี้

1. ขณะนี้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยคณะอนุกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการรวบรวมแบบสอบถามที่ขอทราบความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ และมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวต่อไป

2. คณะอนุกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำได้เห็นชอบในหลักการของร่างหลักเกณฑ์และมาตรการผ่อนผันตามมาตรการรอง ข้อ 2.1 ของคณะทำงานฯ ภายใต้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติแล้ว

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2544 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยในการจ้างเอกชนทำการสำรวจและทำแผนที่ พ.ศ 2544 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนพิเศษ 10ง

วันที่ 5 มิถุนายน 2544 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน ตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เสนอ ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้แจ้งให้ทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นที่ไม่เห็นชอบด้วยกับการประเมินค่ารายปีและภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพัง (อบต. เขาพัง) ที่ได้ประเมินทรัพย์สินบริเวณเขื่อนรัชชประภาของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 53 หมู่ 3 ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเงิน 229,187,750.25 บาท เพื่อใช้คำนวณค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน ประจำปี พ.ศ. 2544 และได้แจ้งผลการคำนวณเพื่อเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน เป็นเงิน 28,646,569 บาท ซึ่งการประเมินค่าภาษี ประจำปี พ.ศ. 2544 ของ อบต. เขาพัง เพิ่มขึ้นสูงกว่าค่าภาษีของปี พ.ศ. 2543 มาก โดยคิดเป็นร้อยละที่เพิ่มจากปี พ.ศ. 2543 ถึงร้อยละ 4,407.87 (ค่าภาษีของปี พ.ศ. 2543 เป็นเงินทั้งสิ้น 650,338.32 บาท จึงได้ยื่นคำร้องขอให้ อบต. เขาพัง พิจารณาการประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินใหม่ รวม 2 รายการ คือ รายการลำดับที่ 25 ซึ่งเป็นตึก 7 ชั้น และเครื่องจักรผลิตพลังงานไฟฟ้า จำนวน 3 เครื่อง โดยขอให้ประเมินค่ารายปีสำหรับเครื่องจักรใหม่ ซึ่ง กฟผ. เห็นว่าภาษีโรงเรือนและที่ดินที่ อบต.เขาพังเรียกเก็บสูงเกินสมควร และหลักเกณฑ์การคิดค่ารายปีไม่น่าจะถูกต้องตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยได้วางแนวทางไว้ ประกอบกับในการประเมินค่ารายปีและค่าภาษีสำหรับท้องที่ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ ซึ่งไม่มีมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่ารายปีและภาษีที่ชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งประเทศ และโดยที่มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 ดังกล่าวข้างต้นกำหนดว่า มติคณะรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วมีมติรวม 3 ประการ ดังนี้

1. อนุมัติให้ลดหย่อนค่ารายปี และค่าภาษีของเครื่องจักรผลิตพลังงานไฟฟ้าจำนวน 3 เครื่อง ให้แก่ กฟผ. ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2534

2. เนื่องจาก อบต. เขาพังประเมินค่าภาษีเขื่อนรัชชประภาเป็นจำนวนเงินที่สูงขึ้นจากภาษีของปีที่ผ่านมามาก และวิธีการคำนวณหาค่ารายปีและค่าภาษียังไม่เป็นที่ยุติ อีกทั้งการคำนวณค่ารายปีตามแบบของ อบต. เขาพัง สูงกว่าที่กฟผ. คำนวณ กฟผ. จึงไม่สามารถที่จะยอมรับและชำระค่าภาษีดังกล่าวตามคำชี้ขาดของ อบต. เขาพัง ก่อนการอุทธรณ์ต่อคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจึงอนุมัติให้ กฟผ. ได้รับยกเว้น

ไม่ต้องเสียเงินเพิ่ม ดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกเหนือจากค่ารายปีและค่าภาษีที่จะได้รับการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรี

3. กฟผ. เป็นรัฐวิสาหกิจซึ่งมีภารกิจหลักในการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าโดยไม่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร และตามลักษณะการประกอบกิจการของ กฟผ. มีทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายจะต้องเสียภาษีในท้องที่ดังกล่าว ได้แก่หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินของหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะยึดถือปฏิบัติได้ การประเมินค่ารายปีและค่าภาษีจึงแตกต่างกันไปตามแต่ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในแต่ละแห่ง ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการอุทธรณ์ค่ารายปีต่อคณะรัฐมนตรี ในหลาย ๆ กรณี คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่ารายปีและค่าภาษีที่ชัดเจนแน่นอนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งประเทศ โดยยึดถือหลักความเป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดภาระภาษีแก่ผู้เสียภาษีจนเกินสมควร โดยควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์อัตราขั้นสูงของค่ารายปีที่จะเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาไว้ด้วย

วันที่ 19 มิถุนายน 2544 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้นำร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ...) พ.ศ... ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ ส่งคืนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรตามข้อบังคับในวันที่ 23 มิถุนายน 2544 และแจ้งความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรทราบต่อไป

ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่) พ.ศ.... ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็น ดังนี้

1. ตามร่างมาตรา 3 (เพิ่มเติมวรรคสองของมาตรา 17) เป็นหลักการที่ซ้ำซ้อนกับมาตรา 13 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กล่าวคือ กำหนดให้อธิบดีอาจอนุญาตให้ส่วนราชการและองค์การของรัฐเข้าใช้พื้นที่ในป่าสงวนแห่งชาติเพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติงานหรือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่นโดยการอนุมัติของรัฐมนตรี และวรรคสามของมาตรา 13 ทวิ ได้กำหนดให้การเข้าใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของส่วนราชการและองค์การของรัฐดังกล่าวต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรีด้วย

2. นอกจากนี้ตามร่างมาตรา 3 ดังกล่าวได้กำหนดข้อจำกัดให้อนุญาตได้เฉพาะเขตป่าเสื่อมโทรมตามมาตรา 16 ทวิ นั้น จะเป็นอุปสรรคต่อการที่ส่วนราชการและองค์การของรัฐจะเข้าใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติบริเวณที่ไม่เป็นป่าเสื่อมโทรมในกรณีจำเป็นเพื่อปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น การปักเสาไฟฟ้า หรือการวางท่อก๊าซเป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลให้การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการหรือองค์การของรัฐไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้มาตรา 13 ทวิ แห่ง

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจึงไม่ได้กำหนดข้อจำกัดไว้ว่าจะอนุญาตให้เข้าใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้เฉพาะในเขตป่าเสื่อมโทรมเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่รัฐบาลเห็นสมควรกำหนดมาตรการที่รัดกุมขึ้นเพื่ออนุรักษ์สภาพความสมบูรณ์ของป่าไม้ ก็อาจมีมติคณะรัฐมนตรีให้การอนุญาตให้ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมาตรา 13 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กระทำได้เฉพาะในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเท่านั้น

วันที่ 26 มิถุนายน 2544 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและผู้ยากจน งวดแรก (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2543-มีนาคม 2544) ปีงบประมาณ 2544 ซึ่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ประธานกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนเห็นชอบแล้ว สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การอนุมัติเงินกู้

1.1 อนุมัติเงินให้เกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมเฉพาะจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. 2536 จำนวน 545 ราย จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ 68,840,158 บาท จำนวนที่ดินที่ช่วยเหลือเนื้อที่ 5,509-3-69.6 ไร่ สำหรับเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528 ยังไม่มีการอนุมัติให้กู้ยืมเงินทุนฯ เนื่องจากในปีงบประมาณ 2543 เงินทุนหมุนเวียนฯ หมด และมีเกษตรกรที่รอขอความช่วยเหลือ จำนวน 1,663 ราย ซึ่งในปีงบประมาณ 2544 ได้รับงบประมาณเพิ่มเติมจำนวน 65 ล้านบาท จึงได้แจ้งเกษตรกรผู้รอขอความช่วยเหลือทุกรายยืนยันการขอรับความช่วยเหลือ ขณะนี้เรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการอนุมัติ

1.2 ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน (31 มีนาคม 2543) ได้มีการอนุมัติให้เกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมทั้ง 3 กองทุน รวมทั้งสิ้นจำนวน 14,971 ราย จำนวนเงินที่อนุมัติ 1,863,060,993.22 บาท จำนวนที่ดินที่ช่วยเหลือเนื้อที่ 158,158-2-91.6 ไร่

2. การรับชำระคืนเงินกู้

ณ เดือนมีนาคม 2544 ทั้ง 3 กองทุน มียอดหนี้คงค้างและถึงกำหนดชำระจำนวน 327,161,000 บาท ได้รับชำระหนี้คืนจำนวน 64,305,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.65 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ และมียอดหนี้เงินกู้สะสมคงเหลือจำนวน 1,337,169,000 บาท หากเปรียบเทียบผลการรับชำระคืนเงินกู้ของปีบัญชี 2542 และปีบัญชี 2543 ปรากฏว่า ในปีบัญชี 2543 มีอัตราการรับชำระหนี้ลดลงจากปีบัญชี 2542 คิดเป็นร้อยละ 3.24 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ

3. แนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค

3.1 เมื่อเกษตรกรและผู้ยากจนได้รับอนุมัติให้กู้ยืมเงินกองทุนเพื่อไถ่ถอนที่ดินคืนแล้ว รัฐบาลควรจะพิจารณาและฟื้นฟูเกษตรกรในการประกอบอาชีพด้วย เพื่อจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถชำระหนี้คืนกองทุนหมุนเวียนฯ ได้

3.2 จากผลการชำระหนี้คืนกองทุนในแต่ละกองทุนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากแนวทางในการพิจารณาอนุมัติให้เกษตรกรและผู้ยากจนกู้เงินที่ผ่านมาไม่เข้มงวด โดยเฉพาะเรื่องความสามารถในการชำระหนี้ ดังนั้นคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) ในคราวประชุมครั้งที่ 1/2543 เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2543 ได้มีมติให้เกษตรกรและผู้ยากจนที่ยื่นคำขอกู้เงินจากกองทุนหมุนเวียนฯ ต้องจัดทำแผนการผลิตการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการชำระหนี้คืนกองทุนหมุนเวียนฯ ตามแบบฟอร์มที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนดประกอบการขอกู้เงินด้วย เพื่อคณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (อชก.) ส่วนต่างๆ ใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติกู้เงินในเรื่องความสามารถในการชำระหนี้คืนกองทุน หากมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้คืนกองทุนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบฯ คือ 12 ปี ก็จะไม่พิจารณาอนุมัติให้กู้

3.3 เนื่องจากขณะนี้รัฐบาลได้ดำเนินการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายของรัฐบาลผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรเสนอให้ กชก. พิจารณาลดภาระหนี้ให้แก่ลูกหนี้กองทุนและเงินทุนหมุนเวียนฯ ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากร้อยละ 8 เหลือร้อยละ 5 ต่อปี ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 เป็นต้นไป เนื่องจากเกษตรกรลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนฯ ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีส่วนมากมีฐานะค่อนข้างยากจน และสมควรให้ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพโดยให้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วย เพื่อเกษตรกรจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถชำระหนี้คืนกองทุนและเงินทุนหมุนเวียนฯ ได้ต่อไป ตามนโยบายของรัฐบาล

วันที่ 26 มิถุนายน 2544 คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เรื่อง แนวทางปฏิบัติกรณีทางราชการขอให้ราษฎรอุทิศที่ดินให้ หรือกรณีเข้าไปดำเนินการในที่ดินของเอกชน เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยให้ส่วนราชการทุกหน่วยถือปฏิบัติว่า ในการรับมอบที่ดินซึ่งมีผู้อุทิศให้นั้น ให้ดำเนินการจัดทำเอกสารรับมอบที่ดินที่ได้รับมอบเพื่อใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงเมื่อมีข้อพิจารณาโต้แย้งเกิดขึ้น โดยให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ได้ถือปฏิบัติเป็นแนวปฏิบัติเพื่อรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องคือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความเห็นชอบด้วยแล้ว

ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยรายงานว่า ได้มอบหมายให้กรมที่ดินดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ โดยได้จัดทำแนวทางปฏิบัติในการรับมอบที่ดินกรณีที่ราษฎรอุทิศที่ดินให้ทางราชการหรือกรณีเข้าไปดำเนินการในที่ดินของเอกชน เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีแนวปฏิบัติว่า ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ซึ่งได้รับอุทิศที่ดินจากราษฎรหรือเข้าไปดำเนินการในที่ดินเอกชน จัดทำหนังสือแสดงความประสงค์เกี่ยวกับการอุทิศที่ดินให้กับทางราชการหรือยินยอมให้ทางราชการเข้าไปดำเนินการ โดยให้มีรายละเอียดประกอบด้วย ดังนี้

1. ที่ดินที่จะอุทิศให้กับทางราชการ หรือจะให้ทางราชการเข้าไปดำเนินการต้องเป็นที่ดินที่เจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครองในที่ดินนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย หากที่ดินนั้นมีภาระผูกพัน ให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบก่อน

2. ให้เจ้าหน้าที่จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการอุทิศที่ดิน พร้อมแผนที่แสดงขอบเขตและเนื้อที่ของที่ดินที่จะอุทิศ หรือยินยอมจะให้ทางราชการเข้าไปดำเนินการ แล้วให้เจ้าของที่ดินและผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ลงชื่อรับรองไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยานในกรณีมีเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินให้สำเนาประกอบเรื่องไว้ด้วย

วันที่ 17 กรกฎาคม 2544 คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 (คกก. 5) เสนอ เรื่อง ขออนุมัติจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดิน (ค่าขนย้าย) โครงการฝายเชียงดาว ของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยเห็นชอบในการจ่ายค่าขนย้ายให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 ราย เนื้อที่ 23 - 2 - 84.45 ไร่ โดยมอบให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมไปประสานกับคณะกรรมการพิจารณาและกำหนดราคาค่าชดเชยที่ดิน (ค่าขนย้าย) ในระดับจังหวัดในการดำเนินการเจรจาลดค่าขนย้ายให้ต่ำกว่าราคาไร่ละ 105,000 บาท โดยมีหลักเกณฑ์ว่าการจ่ายค่าขนย้ายสำหรับที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ไม่ควรใช้ราคาประเมินที่ดินของกรมที่ดินในการพิจารณา แต่ให้พิจารณาจ่ายค่าชดเชยเพื่อทดแทนสิ่งปลูกสร้างและต้นไม้ และเมื่อได้ข้อยุติราคาค่าขนย้ายแล้วให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมรายงานผลให้คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 ทราบก่อนดำเนินการต่อไปด้วย

ทั้งนี้ คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 มีความเห็นและข้อสังเกต ดังนี้

1. การจ่ายค่าขนย้ายให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการต่าง ๆ ของรัฐในกรณีเป็นผู้ครอบครองหรือเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติหรือบุกรุกที่ดินของรัฐควรจะต้องมีจำนวนต่ำกว่าการจ่ายค่าชดเชยในกรณีที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่ใช่ที่สงวน

หวงห้าม และไม่ใช่ที่สาธารณประโยชน์ เพื่อไม่เป็นการสนับสนุนให้ราษฎรบุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติหรือที่ดินของรัฐมากขึ้น

2. หลักเกณฑ์การจ่ายค่าขนย้ายไม่ควรใช้ราคาประเมินของกรมที่ดินในการพิจารณาจ่ายค่าขนย้ายให้แก่ราษฎรสำหรับที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์(ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) เพราะมิใช่เป็นการจ่ายค่าที่ดิน แต่เป็นการจ่ายค่าชดเชย(ค่าขนย้าย) เพื่อเป็นค่าทดแทนสิ่งปลูกสร้างและต้นไม้

3. ภายหลังจากการโยกย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการแล้ว ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือราษฎรในการตั้งถิ่นฐานใหม่ รวมทั้งการประกอบอาชีพต่อไปด้วย

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมรายงานว่า ในปี พ.ศ. 2543 กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ได้รับงบประมาณให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการฝายเชียงดาว ในวงเงินค่าก่อสร้าง 178 ล้านบาทเศษ เพื่อยกระดับน้ำในแม่น้ำปิง ลักษณะโครงการฯ เป็นฝายยางชนิดน้ำ ประกอบด้วยการก่อสร้างฐานคอนกรีตเสริมเหล็กหนา ประมาณ 2 เมตร พร้อมติดตั้งตัวฝายยาง ซึ่งมีความยาวของสันฝาย 72 เมตร สูงจากฐานคอนกรีต 3 เมตร สามารถพองตัวฝายขึ้นเพื่อยกระดับน้ำและยุบยางลงเมื่อไม่ต้องการเก็บกักน้ำ และเนื่องจากโครงการฝายเชียงดาวไม่มีอ่างเก็บน้ำ แต่ใช้ลำน้ำเดิมเป็นตัวเก็บกักน้ำ จึงต้องมีการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำล้นตลิ่งทางด้านเหนือฝายทั้งสองฝั่งของแม่น้ำปิง โดยเป็นคันดินกว้าง 4 เมตร สูงระหว่าง 0 - 3 เมตร ขนานไปตามลำน้ำปิง โดยคันดินฝั่งขวาของลำน้ำยาว 260 เมตร และฝั่งซ้ายยาว 958 เมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าเชียงดาว” จากการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินพบว่า ที่ดินฝั่งซ้ายมีราษฎรเข้ามาทำประโยชน์ จำนวน 9 ราย ซึ่งโครงการฯ จะต้องจ่ายเป็นค่าขนย้ายเป็นพื้นที่ 23 - 2 - 84.45 ไร่ และราษฎรทั้ง 9 ราย ได้เรียกร้องขอค่าชดเชยในราคาไร่ละ 105,000 บาทต่อไร่ ซึ่งคิดเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 2,489,668.13 บาท ส่วนทางด้านฝั่งขวาของลำน้ำเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเชียงดาวเช่นกัน แต่อยู่ในความดูแลของศูนย์ฝึกอบรมและส่งเสริมการเกษตร หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 ซึ่งโครงการฯ ได้ทำหนังสือขอความยินยอมให้ใช้พื้นที่ดังกล่าวไปแล้ว ประกอบกับได้เคยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2539 ให้นำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2532 มาบังคับใช้กับโครงการของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานโดยอนุโลม และสามารถจ่ายค่าชดเชยให้ราษฎรที่ครอบครองและทำประโยชน์มาก่อนการก่อสร้างในที่ดินทุกประเภทรวมทั้งป่าสงวนแห่งชาติด้วย

วันที่ 31 กรกฎาคม 2544 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ... และร่างกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.... ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ร่างกฎกระทรวงที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว รวม 2 ฉบับ แล้วให้ดำเนินการต่อไปได้ ดังนี้

1. ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. …. (กำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน และการโอนใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม

1.1 ใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน

(ก) จัดสรรที่ดินเป็นที่ประกอบเกษตรกรรม ไร่ละ 100 บาท

(ข) จัดสรรที่ดินประเภทอื่นนอกจาก (ก) ไร่ละ 250 บาท

เศษของไร่คิดเป็นหนึ่งไร่

1.2 การโอนใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน รายละ 3,000 บาท

2. ร่างกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ..(กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน) ซึ่งมีสาระสำคัญคือกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้ทำการจัดสรรที่ดิน

2.5.9 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545–2548)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ดิน ในข้อ 2.2 หน้า 63 ดังนี้

" 2.2 อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการใช้ประโยชน์ โดยให้มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1.25 ล้านไร่ ตลอดจนลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินไม่น้อยกว่า 5 ล้านไร่ และฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินที่มีปัญหาทั้งที่เป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม และดินขาดอินทรีย์วัตถุไม่น้อยกว่า10 ล้านไร่ ในปี 2549 "

โดยมีแนวทางพิจารณาในข้อ (1.4) และข้อ (5) หน้า 67 และ 68 ดังนี้

" (1.4) กำหนดเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่สมควรอนุรักษ์เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจผ่านมาตรการด้านสินเชื่อ ภาษี และระบบตลาด เพื่อกระจายสิทธิการถือครองที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเกษตรแต่มิได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร พร้อมทั้งให้มีกลไกสนับสนุนด้านการเงิน เพื่อรับซื้อที่ดินซึ่งเจ้าของประสงค์จะจำหน่ายจ่ายโอนและนำมาให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือทำการเกษตร

(5) ฟื้นฟูทรัพยากรดินที่มีปัญหาและเสื่อมโทรม ให้มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะกับการใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยสนับสนุนกิจกรรมการเกษตรแบบยั่งยืนหรือเกษตรเชิงอนุรักษ์ เพื่อเพิ่มผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลดการตกค้างของสารเคมีในดินและน้ำ โดยให้ชุมชนมีบทบาทหลักและภาครัฐสนับสนุนด้านวิชาการ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2545 หน้า 63,67-68)

วันที่ 9 ตุลาคม 2544 คณะรัฐมนตรีพิจารณา เรื่องทบทวนการขอใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี จังหวัดภูเก็ต ตามที่กระทรวงกลาโหมเสนอ ขอผ่อนผันให้กองทัพเรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต เพื่อใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารบ้านพักของข้าราชการกองเรือภาคที่ 3 กองเรือยุทธการ เนื้อที่ประมาณ 24 ไร่ 5 ตารางวา เป็นกรณีพิเศษ แล้วมีมติอนุมัติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายเดช บุญหลง) เป็นประธานกรรมการฯ ดังนี้

1. อนุมัติให้ผ่อนผันให้กองทัพเรือใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต เพื่อใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารบ้านพักของข้าราชการกองเรือภาคที่ 3 กองเรือยุทธการ เนื้อที่ประมาณ 24 ไร่ 5 ตารางวา โดยให้ยกเว้นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม

2527 วันที่ 15 ธันวาคม 2530 วันที่ 23 กรกฎาคม 2534 วันที่ 22 สิงหาคม 2543 และวันที่ 17 ตุลาคม 2543 เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย ทั้งนี้ ให้กระทรวงกลาโหมรับความเห็นกระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งให้ความเห็นชอบในหลักการ ไปพิจารณาดำเนินการด้วย

2. เมื่อกระทรวงกลาโหมได้จัดทำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าเลนคลองเกาะผี จังหวัดภูเก็ต ที่อยู่โดยรอบให้คงมีสภาพป่าชายเลนที่สมบูรณ์ขึ้นต่อไปแล้ว ให้แจ้งกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และนำเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ทราบต่อไปด้วย

วันที่ 22 ตุลาคม 2544 คณะรัฐมนตรีพิจารณาโครงการพัฒนากรมที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่ 4 พ.ศ. 2545 - 2547 ของกระทรวงมหาดไทย แล้วมีมติอนุมัติในหลักการตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร) เป็นประธานกรรมการฯ สำหรับค่าใช้จ่ายของโครงการฯ ให้ใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งจำนวน ในวงเงิน 1,330,727,500 บาท โดยให้ขอตั้งงบประมาณให้สอดคล้องกับภารกิจในแต่ละปี และให้กรมที่ดินพิจารณาทบทวนแผนงานตามโครงการฯ ให้สอดคล้องกับวงเงินงบประมาณ โดยทำความตกลงในรายละเอียดกับสำนักงบประมาณต่อไป

แผนการดำเนินงานโครงการดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. แผนงานบินถ่ายภาพและสร้างระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ โดยกำหนดแผนการบินถ่ายรูปทางอากาศในจังหวัดที่เหลืออีก 59 จังหวัด พื้นที่ 92,487 ตารางกิโลเมตร

2. แผนงานออกโฉนดที่ดิน โดยจะออกโฉนดที่ดินประมาณ 0.63 ล้านแปลง เนื้อที่ 2.88 ล้านไร่ รวม40 จังหวัด

3. แผนงานปรับปรุงการให้บริการด้านการบริหารงานที่ดินโดยการขยายการบริหารในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินจากระดับจังหวัดไปสู่ระดับอำเภอ โดยจะจัดตั้งสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขาขึ้นใหม่ และการจัดตั้งศูนย์จัดเก็บเอกสารแบบรูปภาพ (Document Imagine System) ในเขตภูมิภาค รวม 12 แห่ง

4. แผนงานพัฒนาองค์กร

4.1 ตั้งศูนย์สารสนเทศที่ดิน (Land Information Center) ณ จังหวัดนนทบุรี

4.2 พัฒนาระบบสารสนเทศที่ดิน เพื่อจัดเก็บข้อมูลทางด้านแผนที่ โดยการจัดตั้งศูนย์จัดเก็บข้อมูลแผนที่ไว้ที่กรมที่ดิน และติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ลูกข่ายไว้ ณ สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขาต่าง ๆ รวม 11 แห่ง

5. แผนงานพัฒนาสำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน (สปท.) โดยพัฒนา สปท. ให้เป็นหน่วยงานอิสระหรือเป็นองค์การมหาชน พร้อมกับออกพระราชบัญญัติประเมินมูลค่าทรัพย์สิน พัฒนาบุคลากร และพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อให้บริการต่อภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนเพิ่มบทบาท สปท. ในการประเมินราคาเพื่อการเวนคืนให้กับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ

6. แผนงานจัดการและพัฒนาบุคลากร โดยกำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรมข้าราชการบรรจุใหม่และข้าราชการเดิม ตลอดจนใช้บุคลากรทั้งที่มีอยู่เดิมและบรรจุใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล รวมทั้งการทบทวนกำหนดภารกิจ และปรับขอบเขตความรับผิดชอบตามคำแนะนำของสำนักงาน ก.พ. ปรับปรุงศูนย์ฝึกอบรมให้สามารถรองรับภารกิจการฝึกอบรมข้าราชการได้อย่างเหมาะสม

7. แผนงานด้านความช่วยเหลือทางวิชาการ กรมที่ดินต้องการผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเหลือด้านสารสนเทศรวมทั้งสิ้น 15 คน/เดือน ผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการด้านการประเมินราคาเพื่อมาช่วยสำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ด้านการประเมินราคา รวมทั้งสิ้น 12 คน/เดือน

วันที่ 29 มกราคม 2545 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้

ร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีสาระสำคัญในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ควบคุมงาน ตามพระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้การขุดดินที่มีความลึกจากระดับพื้นดินเกินสามเมตร หรือมีพื้นที่ปากบ่อดินติดต่อกันเป็นผืนเดียวเกินหนึ่งหมื่นตารางเมตร หรือมีความลึกหรือพื้นที่ตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนด และการถมดินที่มีความสูงเกินสองเมตร และมีพื้นที่ของเนินดินเกินสองพันตารางเมตรติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน หรือมีพื้นที่เนินดินตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนด จะต้องมีผู้ควบคุมงานเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา ตามกฎหมายว่าด้วยวิศวกร

วันที่ 5 มีนาคม 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาเรื่องที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ แล้วมีมติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 (ฝ่ายเศรษฐกิจ) ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เป็นประธานกรรมการฯ ดังนี้

1. เห็นชอบให้มีการทบทวนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการอีกครั้งหนึ่ง โดยที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกาทั้งนี้ให้กรมธนารักษ์สรุปรายละเอียดข้อเท็จจริงและประเด็นปัญหาให้ชัดเจน และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. ในระหว่างที่การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกายังไม่ได้ข้อยุติ ให้กรมธนารักษ์ดำเนินการในที่ดินประเภทนี้ตามแนวทางปฏิบัติเดิมตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุไปก่อนเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ ซึ่งคณะกรรมการกลั่นกรองฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับสถานะของที่ดินสงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการยังมีปัญหาความขัดแย้งหลายประเด็น และส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ จึงควรให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาทบทวนคำวินิจฉัยเกี่ยวกับที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อยุติและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน อันจะช่วยลดปัญหาความสับสนในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับที่ดินประเภทนี้ได้ ทั้งนี้ กระทรวงการคลังเสนอว่า

1. ได้รับรายงานจากกรมธนารักษ์ในฐานะส่วนราชการผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุตามกฎหมายที่ราชพัสดุว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบในการบริหารจัดการที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการ เนื่องจากมีที่ดินของรัฐประเภทนี้เป็นจำนวนมาก และกรมธนารักษ์ได้เข้าปกครองดูแลรักษาและดำเนินการจัดหาประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวโดยถือว่าเป็นที่ราชพัสดุตลอดมา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 จากการตรวจสอบที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการดังกล่าว พบว่ามีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในที่ดินแปลงใหญ่ที่มีเนื้อที่จำนวนมากจะมีการใช้ประโยชน์ตามวัตถุ ประสงค์ของการหวงห้ามไม่เต็มพื้นที่ แต่จะใช้ประโยชน์ในราชการอื่น ๆ หรือจัดให้เช่าด้วย และมีปัญหาราษฎรบุกรุก โต้แย้งกรรมสิทธิ์ และมีการดำเนินคดีกับราษฎรดังกล่าว

1.2 กรมธนารักษ์ได้นำที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการขึ้นทะเบียน ที่ราชพัสดุและดำเนินการต่าง ๆ ในที่ดินเพื่อประโยชน์ในการปกครองดูแลบำรุงรักษาตามกฎหมายที่ราชพัสดุ

2. กระทรวงการคลังเห็นพ้องด้วยกับกรมธนารักษ์ว่า คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา ยังไม่สอดคล้อง กับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ราชพัสดุ คำพิพากษาของศาลฎีกา กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ความเห็นของกรมที่ดิน ซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่รับผิดชอบดูแลที่ดิน ของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน และนโยบายหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยว่าที่ดินที่จะเป็นที่ราชพัสดุหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่า

ส่วนราชการได้เข้าใช้ประโยชน์แล้ว หรือไม่ ถ้าเข้าใช้ประโยชน์แล้วที่ดินดังกล่าวก็เป็นที่ราชพัสดุ แต่ถ้ายังไม่ได้เข้าใช้ประโยชน์หรือ ใช้ประโยชน์บางส่วน ส่วนที่ยังไม่ได้ใช้ก็ไม่เป็นที่ราชพัสดุ แต่ยังคงมีสภาพเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่มีการสงวนหรือหวงห้ามต่อไป

วันที่ 5 มีนาคม 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณามีมติเห็นชอบ เรื่องขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน (โรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ของการ ประปานครหลวง) ของกระทรวงมหาดไทย แล้วมีมติเห็นชอบตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 (ฝ่ายเศรษฐกิจ) ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เป็นประธานกรรมการฯ ที่เห็นชอบบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อยุติความขัดแย้งระหว่างการประปานครหลวง กับเทศบาลตำบลปลายบาง และการคืนเงินค่าภาษีโรงเรือนและที่ดินของโรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ในส่วนที่ชำระเกินให้กับการ ประปานครหลวง ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ สรุปได้ดังนี้

1. กรณีโรงเรือนประเภทต่าง ๆ กรมการปกครองพิจารณากรณีนี้แล้วเห็นว่าการคิดค่าภาษีรายการโรงเรือนต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลปลายบางถูกต้องแล้ว เนื่องจากเทศบาลได้คำนวณตามราคาค่าเช่ามาตรฐานกลางที่คณะกรรมการพิจารณาการประเมินค่ารายปีได้กำหนดไว้

2. กรณีที่ดินต่อเนื่องโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งได้ใช้ประโยชน์ไปด้วยกัน กับโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างนั้น กรมการปกครองได้ตรวจสอบสภาพพื้นที่ พบว่าปัจจุบันพื้นที่ดิน ต่อเนื่องบางส่วนการ ประปานครหลวงได้ใช้ประโยชน์เป็นอ่างเก็บน้ำ สนามหญ้า ลานคอนกรีต และถนนลาดยาง มีจำนวนพื้นที่ ประมาณสามแสนกว่าตารางเมตร ส่วนพื้นที่ที่เหลืออีกประมาณสี่แสนกว่าตารางเมตรนั้น พบว่าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ มีสภาพเป็นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมขัง มีพืชน้ำขึ้นเต็มเป็นส่วนใหญ่ และไม่มีสภาพเป็นที่ดินที่ได้ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องไปกับโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ตามมาตรา 6วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 จึงเห็นว่าประเด็นข้อโต้แย้งของการประปานครหลวงนั้น ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยเหตุผลแล้ว

3. กรณีโรงเรือนที่ติดตั้งเครื่องจักรอันเป็นส่วนควบของโรงเรือน ปรากฏข้อเท็จจริงว่าโรงเรือนต่าง ๆ มีการติดตั้งเครื่องจักรกลอันเป็นส่วนควบที่สำคัญสำหรับการผลิตน้ำประปาแล้ว แต่เทศบาลตำบลปลายบางไม่ทราบเนื่องจากไม่ได้รับแจ้งจากการประปานครหลวง จึงไม่ได้ลดค่ารายปีให้ตามมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 ดังนั้น ในการประเมินค่ารายปีและการคำนวณค่าภาษีโรงเรือนและเครื่องจักรกลอันเป็นส่วนควบจะต้องดำเนินการตามข้อเท็จจริงข้างต้น

4. เมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริงแล้วภาษีโรงเรือนและที่ดินของโรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ที่สมควรจะต้องชำระให้กับเทศบาลตำบลปลายบาง จึงเป็นจำนวนเงิน 3,347,811.35 บาท ซึ่งแตกต่างจากค่าภาษีในปี 2544 ที่เทศบาลตำบลปลายบางได้ประมาณไว้เป็นจำนวนเงิน 5,621,904.46 บาท ทั้งสองฝ่ายจึง

ได้มีบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อยุติความขัดแย้งโดยให้เทศบาลตำบลปลายบางจะต้องคืนเงินค่าภาษีส่วนที่ได้ชำระเกินไปให้กับการประปานครหลวง แต่เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อฐานะการคลังของเทศบาลตำบลปลายบาง จึงได้ตกลงร่วมกันยินยอมให้เทศบาลตำบลปลายบางผ่อนชำระคืนเงินภาษีส่วนที่เกินให้กับการประปานครหลวง 3 งวด ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติคณะรัฐมนตรีทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยเสนอว่า

1. ได้รับรายงานจากการประปานครหลวง (กปน.) ว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ได้แจ้งการประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินประจำปี พ.ศ. 2544 บริเวณโรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ของการประปานครหลวง ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 169 หมู่ 2 ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เนื้อที่ดินทั้งหมด 523 ไร่ เป็นจำนวนค่าภาษี 5,621,904 บาท เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าภาษีของปี พ.ศ. 2543 มาก คิดเป็นร้อยละ 124.88 (ค่าภาษีปี 2543 เป็นเงินรวม 2,500,000 บาท)

2. การประปานครหลวงเห็นว่าค่ารายปีและค่าภาษีปี พ.ศ. 2544 สูงกว่าปี พ.ศ. 2543 มากเกินสมควรเมื่อเทียบกับค่าภาษีปี พ.ศ. 2544 ของโรงกรองน้ำบางเขน ซึ่งมีเนื้อที่ดินมากกว่าคือ 683 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และใช้ประโยชน์เต็มพื้นที่ คงเสียค่าภาษีเพียง 4,311,318.75 บาท จึงได้ยื่นคำร้องขอให้เทศบาลตำบลปลายบางพิจารณาการประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินใหม่ ต่อมาเทศบาลตำบลปลายบางได้มีหนังสือแจ้งคำชี้ขาดว่าราคาที่ประเมินนั้นเป็นการเก็บขั้นต่ำสุดแล้ว ซึ่งการประปานครหลวงเห็นว่าการประเมินค่ารายปีและค่าภาษีปี พ.ศ. 2544ของเทศบาลตำบลปลายบาง นั้น น่าจะไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า หากการประปานครหลวงจะต้องรับภาระภาษีที่สูงมากจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตน้ำประปา และจะมีผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้น้ำประปาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในที่สุด จึงขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณายกเว้นและลดหย่อนค่ารายปี และภาษีโรงเรือนและที่ดินประจำปี 2544 ของโรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์

วันที่ 12 มีนาคม 2545 คณะรัฐมนตรีรับทราบการจัดทำความตกลงเรื่องการซื้อขายที่ดิน อาคาร และห้องชุด เพื่อใช้เป็นที่ทำการและที่พักของสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุล ตามที่กระทรวงการต่างประเทศเสนอ

กระทรวงการต่างประเทศรายงานว่า ได้เจรจาจัดทำความตกลงในรูปของหนังสือแลกเปลี่ยนเรื่อง การซื้อขายที่ดิน อาคาร และห้องชุด เพื่อใช้เป็นที่ทำการและที่พักของสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลของต่างประเทศ โดยยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมการโอนบนพื้นฐานของหลักถ้อย ทีถ้อยปฏิบัติกับประเทศต่าง ๆ ตามนัยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2540 ดังต่อไปนี้

1. หนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งรัฐอิสราเอลเกี่ยวกับการซื้อที่ดิน และอาคาร เพื่อใช้เป็นที่ทำการและที่พักของสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลแต่ละฝ่าย ลงวันที่ 24 มีนาคม 2541 และ7 เมษายน 2541

2. หนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเกี่ยวกับการซื้อขายห้องชุดเพื่อใช้เป็นที่ทำการและที่พักของสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลของแต่ละฝ่าย ลงวันที่ 1 มีนาคม 2542

3. หนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเกี่ยวกับการซื้อขายที่ดินและอาคารเพื่อใช้เป็นที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีน ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2543 และ 10 กรกฎาคม 2543

4. หนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรภูฏานเกี่ยวกับการซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในเมืองหลวงของแต่ละฝ่ายเพื่อใช้เป็นที่ทำการของสถานเอกอัครราชทูตฯ และที่พักอาศัยของบุคคลในคณะทูต ลงวันที่ 25 กันยายน 2543 และ 30 พฤศจิกายน 2543

5. หนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรสเปนเกี่ยวกับการซื้อขายที่ดิน อาคารหรือห้องชุดเพื่อใช้เป็นที่ทำการและที่พักของสถานเอกอัครราชทูตแต่ละฝ่ายในดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 และวันที่ 28 ธันวาคม 2543 สำหรับกรณีของสาธารณรัฐประชาชนจีนตามข้อ 2 นั้น โดยที่รัฐบาลจีนไม่อนุญาตให้ต่างชาติถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในจีน รัฐบาลไทยจึงได้อนุญาตให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนซื้อที่ดินและอาคารเพื่อใช้เป็นที่พักของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร โดยฝ่ายไทยเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และรัฐบาลจีนเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว และฝ่ายไทยให้ฝ่ายจีนเช่าโดยไม่มีกำหนดเวลาและเก็บค่าเช่าพอเป็นพิธี ซึ่งเป็นไปตามความตกลงในเรื่องดังกล่าวที่ผ่านมาระหว่างรัฐบาลทั้ง 2 ประเทศ

วันที่ 26 มีนาคม 2545 คณะรัฐมนตรีอนุมัติจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดิน (ค่าขนย้าย) โครงการฝายเชียงดาว ของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 (ฝ่ายเศรษฐกิจ) ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี(นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)เป็นประธานกรรมการฯ

ทั้งนี้ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2544 อนุมัติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรอง เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 (คกก. 5 เดิม) เห็นชอบในการจ่ายค่าขนย้ายให้แก่ผู้รับผลกระทบจากโครงการฝายเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 ราย เนื้อที่ 23 – 5 – 84.45 ไร่

โดยมอบให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมไปประสาน กับคณะกรรมการพิจารณาและกำหนดราคาค่าชดเชยที่ดิน (ค่าขนย้าย) ในระดับจังหวัดในการดำเนินการเจรจาลดค่าขนย้ายให้ต่ำกว่าราคาไร่ละ 105,000 บาท โดยมีหลักเกณฑ์ว่าการจ่ายค่าขนย้ายสำหรับที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ไม่ควรใช้ราคาประเมินที่ดินของกรมที่ดินในการพิจารณา แต่ให้พิจารณาจ่ายค่าชดเชยเพื่อทดแทนสิ่งปลูกสร้างและต้นไม้ และเมื่อได้ข้อยุติราคาค่าขนย้ายแล้วให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมรายงานผลให้คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 (คกก. 4 เดิม) ทราบก่อนดำเนินการต่อไปด้วย

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้รายงานว่า

1. คณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและคณะอนุกรรมการจ่ายค่าทดแทนทรัพย์สินโครงการฝายเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประชุมเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2544 และได้เจรจาต่อรองกับราษฎรเจ้าของที่ดินทั้ง 9 รายซึ่งราษฎรทั้ง 9 ราย ยินยอมที่จะลดราคาที่ดินลงไร่ละ 2,000 บาท เหลือราคาไร่ละ 103,000 บาท โดยราษฎรทั้ง 9 รายได้ลงชื่อเป็นหลักฐานต่อคณะอนุกรรมการฯ และคณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบและให้นำเสนอคณะกรรมการพิจารณากำหนดราคาและจ่ายค่าทดแทนที่ดินทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้าง โครงการฝายเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในระดับจังหวัดพิจารณา โดยคณะอนุกรรมการฯ มีเหตุผลดังต่อไปนี้

1.1 คณะอนุกรรมการฯ ได้ชี้แจงเหตุผลในการเจรจากับราษฎรจึงยินยอมลดราคา

1.2 การจ่ายค่าทดแทนให้ราษฎรที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่ไม่ใช่ที่ดินของรัฐในปี 2539 ราคาประเมิน ในขณะนั้นไร่ละ 150,000 บาท แต่จ่ายค่าทดแทนในราคาไร่ละ 105,000 บาท ปัจจุบันราคาประเมินที่ดินในบริเวณใกล้เคียงกันราคา 200,000 บาท ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันประมาณ 4 ปี ดังนั้นการจ่ายค่าชดเชย (ค่าขนย้าย) ในปัจจุบันราคา 103,000 บาท คณะอนุกรรมการฯ มีความเห็นว่าเหมาะสม

1.3 ราษฎรที่ครอบครองที่ป่าสงวนแห่งชาติในบริเวณสถานที่ก่อสร้างดังกล่าวได้ทำประโยชน์มาก่อนการก่อสร้างเป็นเวลา 30 ปีเศษแล้ว ดังนั้นการที่จะให้ราษฎรขนย้ายออกจากที่ดินบริเวณดังกล่าวที่ราษฎรเคยอยู่มานานเป็นค่าชดเชย (ค่าขนย้าย) ไร่ละ 103,000 บาท จึงเป็นราคาที่เหมาะสม

2. คณะกรรมการพิจารณากำหนดราคาและจ่ายค่าทดแทนที่ดินทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้างโครงการฝายเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประชุมเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2544 มีมติเห็นชอบตามที่คณะอนุกรรมการฯ เสนอ

วันที่ 30 เมษายน 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาเรื่อง ขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีแล้วมีมติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 (ฝ่ายเศรษฐกิจ) ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เป็นประธานกรรมการฯ ดังนี้

1. รับทราบบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างกรมการปกครอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพัง กรณีการขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน สำหรับทรัพย์สินบริเวณเขื่อนรัชชประภา อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. มอบให้ กระทรวงมหาดไทยดำเนินการตามความเห็นและข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 ดังนี้

2.1 เร่งรัดให้กระทรวงมหาดไทยฝึกอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องระบบวิธีการประเมินและการคำนวณการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีท้องถิ่นอื่น ๆ โดยเร็ว

2.2 ให้กระทรวงมหาดไทยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่ารายปีและค่าภาษีโรงเรือนและที่ดินที่ชัดเจนแน่นอน และเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งประเทศ โดยยึดถือหลักความเป็นธรรม และไม่ก่อให้เกิดภาระภาษีแก่ผู้เสียภาษีจนเกินสมควร ทั้งนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์อัตราขั้นสูงของค่ารายปีที่จะเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ควรพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณีไป

ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยรายงานว่า กรมการปกครองได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลและสภาพพื้นที่ข้อเท็จจริงประกอบคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในประเด็นทรัพย์สินของเขื่อนรัชชประภา รายการที่ 25 คือ โรงเรือนตึก 7 ชั้น และเครื่องจักรผลิตพลังงานไฟฟ้า จำนวน 3 เครื่อง อันเป็นส่วนควบสำคัญของโรงเรือน ร่วมกับ กฟผ. อบต.เขาพัง และจังหวัดสุราษฎร์ธานีแล้ว และได้มีบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อยุติความขัดแย้ง กรณีการขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน สำหรับทรัพย์สินบริเวณเขื่อนรัชชประภา อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. กรมการปกครองได้พิจารณาการประเมินค่ารายปีโรงเรือนและที่ดินตามมาตรา 8 และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินค่ารายปีของทรัพย์สิน และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0307/ว 2393 ลงวันที่ 10 กันยายน 2536 มีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติคือ

1.1 ให้ถือค่ารายปีของปีที่ล่วงมาแล้ว เป็นหลักสำหรับการคำนวณภาษี

1.2 ค่ารายปี คือ จำนวนเงินซึ่งทรัพย์สินนั้นสมควรให้เช่าได้ในปีหนึ่ง ๆ

1.3 กรณีทรัพย์สินนั้นให้เช่า ให้ถือค่าเช่านั้นคือค่ารายปี

1.4 กรณีค่าเช่านั้นมิใช่จำนวนเงินอันสมควรที่จะให้เช่าได้ หรือกรณีหาค่าเช่าไม่ได้ ให้ประเมินค่ารายปีโดยคำนึงถึงลักษณะของทรัพย์สิน ขนาด พื้นที่ ทำเลที่ตั้ง และบริการสาธารณะที่ทรัพย์สินนั้นได้รับประโยชน์คล้ายคลึงกัน

1.5 กรณีไม่สามารถเทียบเคียงค่ารายปีของทรัพย์สินอื่นได้ เช่น เครื่องจักร พนักงานเจ้าหน้าที่อาจประเมินค่ารายปีจากมูลค่าทรัพย์สิน แต่ต้องพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ดรรชนีราคาผู้บริโภคของทางราชการรวมถึงภาวะเศรษฐกิจด้วย โดยคำนึงถึงภาระภาษีของราษฎรเป็นสำคัญ

2. การประเมินค่ารายปีทรัพย์สินของเขื่อนรัชชประภาของ อบต. เขาพัง รายการที่ 25 คือ โรงเรือนตึก 7 ชั้น และเครื่องจักรผลิตพลังงานไฟฟ้า จำนวน 3 เครื่อง อันเป็นส่วนควบของโรงเรือน ดังนี้

2.1 ค่ารายปีของโรงเรือนตึก 7 ชั้น คำนวณราคาค่าเช่ามาตรฐานกลางเฉลี่ยต่อตารางเมตรต่อเดือนที่คณะกรรมการพิจารณาค่ารายปีกำหนดไว้ตารางเมตรละ 5 บาทต่อเดือน ค่ารายปีของตึก 7 ชั้นเป็นเงิน 163,800 บาท

2.2 ค่ารายปีของเครื่องจักรอันเป็นส่วนควบของโรงเรือน จำนวน 3 เครื่อง ใช้มูลค่าของเครื่องจักร ราคา 651,538,854.45 บาท ซึ่งเป็นราคาที่หักค่าเสื่อมราคาแล้วจากมูลค่าจริง 1,302,020,412.35 บาท ประเมินเป็นค่ารายปี

2.3 ค่ารายปีของโรงเรือนและเครื่องจักรรวมกันแล้วลดค่ารายปีลงเหลือ 1 ใน 3 ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 คงเหลือค่ารายปีโรงเรือนเท่ากับ 54,600 บาท รวมค่ารายปีของเครื่องจักรเท่ากับ 217,234,218.15 บาท แล้วคำนวณอัตราร้อยละ 12.5 เป็นภาษีที่ต้องชำระ จำนวน 27,926,569 บาท

3. การประเมินค่ารายปีของเครื่องจักรตามข้อ 2 อบต. เขาพังได้นำมูลค่าเครื่องจักรมาเป็นค่ารายปีโดยไม่นำองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมพิจารณาในการประเมินค่ารายปีตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0307/ว 2393 ลงวันที่ 10 กันยายน 2536 จึงไม่ถูกต้อง ซึ่งทางปฏิบัติที่ถูกต้องนั้น การคำนวณหาค่ารายปีคำนวณจากทรัพย์สินนั้นจะให้ผลตอบแทนในรูปของค่าเช่าในปีหนึ่ง ๆ ในกรณีที่ไม่อาจคำนวณในรูปของค่าเช่าได้ ได้แก่ กรณีเครื่องจักรอันเป็นส่วนควบของโรงเรือนที่ใช้ประกอบกิจการเอง ก็ควรจะนำผลประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตมาคำนวณ หรือใช้มูลค่าของเครื่องจักรมาเป็นหลักในการคำนวณหาผลประโยชน์ เช่น มูลค่าของเครื่องจักรคิดเป็นเท่าใด หากนำจำนวนเงินดังกล่าวไปหาประโยชน์จะได้ผลตอบแทนในรูปของกำไรเท่าใด ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์ดรรชนีราคาผู้บริโภคของทางราชการ ภาวะเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยสถาบันการเงินเป็นองค์ประกอบร่วมในการพิจารณา มิใช่นำมูลค่าเครื่องจักรมาเป็นค่ารายปี ซึ่งจะทำให้การคำนวณหาค่ารายปีสูงขึ้นมาก

4. แนวทางในการพิจารณาคำนวณค่ารายปีเครื่องจักรควรเป็น ดังนี้

4.1 มูลค่าเครื่องจักรผลิตพลังงานไฟฟ้า จำนวน 3 เครื่อง ราคา 651,538,854.45 บาท

4.2 หากนำยอดเงินดังกล่าวใน 4.1 ไปจัดหาประโยชน์ คือ นำเงินไปฝากสถาบันการเงินหรือซื้อพันธบัตรของรัฐบาลหรือนำไปให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ให้ประโยชน์สูงสุด เช่น การนำไป

ฝากสถาบันการเงินที่ให้ดอกเบี้ยสูงสุดร้อยละ 5 ต่อปี จะได้ผลตอบแทนเป็นเงินปีละ 32,576,942.72 บาท ซึ่งสามารถเทียบเคียงเป็นค่ารายปีได้

4.3 ค่ารายปีของเครื่องจักรใน 4.2 ให้ลดลงเหลือ 1 ใน 3 ตามกฎหมาย คงเป็นค่ารายปีที่จะนำไปคำนวณค่าภาษีเท่ากับ 10,858,980.91 บาท

4.4 คิดอัตราภาษีในอัตราร้อยละ 12.5 จะเป็นค่าภาษีจำนวน 1,357,372.61 บาท

4.5 เมื่อรวมกับค่าภาษีโรงเรือนที่ติดตั้งเครื่องจักรจำนวน 54,600 บาทแล้ว กฟผ. จะต้องชำระภาษีรายการที่ 25 คือ โรงเรือนตึก 7 ชั้น และเครื่องจักรผลิตพลังงานไฟฟ้า รวมเป็นเงิน 1,411,972.60 บาท

5. การขออนุมัติลดหย่อนค่ารายปีโรงเรือนและเครื่องจักรที่เป็นส่วนควบเขื่อนรัชชประภา ของ กฟผ. ในเรื่องนี้กรมารปกครองมีความเห็นว่าจำนวนเงินภาษีที่ กฟผ ได้ยื่นขออุทธรณ์ต่อ อบต. เขาพัง รายการที่ 25 จำนวน 1,411,972.60 บาท เป็นค่าภาษีที่เหมาะสมแล้ว และเมื่อนำค่าภาษีรายการที่25 จำนวน 1,411,972.60 บาท รวมกับค่าภาษีจากทรัพย์สินรายการอื่น ๆ อีก 772,291.74 บาท กฟผ. จะต้องชำระค่าภาษีให้แก่ อบต. เขาพัง เป็นเงิน 2,184,264.34 บาท ดังนั้น กฟผ. และ อบต. เขาพัง มีความเห็นเป็นข้อยุติร่วมกันตามหลักเกณฑ์การคำนวณค่ารายปีโรงเรือนและเครื่องจักรที่เป็นส่วนควบบริเวณเขื่อนรัชชประภา และจำนวนค่าภาษีดังกล่าวข้างต้น

วันที่ 6 สิงหาคม 2545 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอการฟ้องคดีปกครองในเรื่องกรณีราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนลำมูลบน รวม 35 ราย ฟ้องร้องคณะรัฐมนตรีต่อศาลปกครองกลาง ว่ามติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2542 ที่อนุมัติในหลักการให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการมูลบน จังหวัดนครราชสีมา เฉพาะในเรื่องการจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดินให้แก่ราษฎร จำนวน 500 ราย เป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมชลประทาน) กระทรวงการคลัง และคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ถูกฟ้องคดี ซึ่งเรื่องดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานเจ้าของเรื่องโดยตรง และมอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานกลางประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานอัยการสูงสุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมความเห็นแล้วยกร่างคำให้การยื่นต่อศาลปกครองกลางและดำเนินการหรือประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีในนามคณะรัฐมนตรีต่อไป

ทั้งนี้ ศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้คณะรัฐมนตรีโต้แย้งคัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมต่อศาลในคดีระหว่างนายเจษฎ์ วิเชียรจรัส ที่ 1 กับพวกรวม 35 คน ผู้ฟ้องคดี และกรมชลประทาน ที่ 1 กับพวกรวม 3 คน เป็นผู้ถูกฟ้องคดี โดยคณะรัฐมนตรี เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 รวมทั้งได้ส่งสำเนาคำฟ้องคำให้การ และคำคัดค้านคำให้การมาเพื่อทราบพร้อมคำสั่งให้คณะรัฐมนตรีโต้แย้ง

คัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง (วันที่ 23 กรกฎาคม 2545) ครบกำหนด 21 สิงหาคม 2545

คำฟ้องของผู้ฟ้องคดีมีสาระสำคัญ ดังนี้.-

1. ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าของที่ดินมือเปล่า ไม่มีหลักฐาน ส.ค.1 มาแต่เดิมได้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินก่อนที่กรมชลประทานจะเข้าดำเนินการก่อสร้างเขื่อนลำมูลบน ต่อมาได้มีการสำรวจรังวัดที่ดินของราษฎรที่ถูกเวนคืนในบริเวณที่ที่จะก่อสร้างเขื่อนลำมูลบน โดยทางกรมชลประทานได้จ่ายเงินค่าชดเชยที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินไปส่วนหนึ่งและยังคงเหลือประมาณ 500 แปลง ที่เจ้าของที่ดินยังไม่ได้รับเงินการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กรมชลประทานตามข้อ 1 ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม เพราะการจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดินให้เจ้าของที่ดินรายอื่นที่จ่ายไปก่อนแล้ว เจ้าของที่ดินจำนวนมากก็ไม่มีเอกสารสิทธิ์

2. ผู้ฟ้องคดีจึงขอให้ศาลพิพากษาว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมชลประทานตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มีนาคม 2542 นั้น เฉพาะในเรื่องการจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดินให้แก่ราษฎรเจ้าของที่ดินจำนวน 500 ราย เป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

วันที่ 27 สิงหาคม 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ แล้วมีมติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์) เป็นประธานกรรมการฯ ดังนี้

1. อนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ....

2. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินฯ) ได้จัดทำข้อมูลเพิ่มเติมตามประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ที่ให้ทำการสำรวจเบื้องต้นก่อนว่า ในจำนวนเนื้อที่ดินประมาณ 5,000 ไร่ มีผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์ประมาณ 200 ครอบครัว ที่จะปฏิรูปที่ดินนั้น มีผู้ใดบ้าง แต่ละรายครอบครองจำนวนกี่ไร่ ประกอบอาชีพอะไร และมีรายใดที่ครอบครองเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย

3. ในกรณีที่ร่างพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรับข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ไปพิจารณาดำเนินการด้วย ดังนี้

3.1 การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกร ซึ่งจะมีสิทธิ์ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนขนาดการถือครองในที่ดิน ควรจัดพื้นที่และ

ขนาดให้เหมาะสมและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดควรมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เมื่อได้มีการจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรไปแล้วระยะหนึ่ง ว่ามีการทำเกษตรกรรมจริงตามวัตถุประสงค์และเป็นการทำอย่างต่อเนื่องหรือไม่

3.2 คณะกรรมการควรกำหนดมิให้มีการโอนสิทธิในที่ดิน แต่ควรจัดให้เกษตรกรเช่าโดยมีการเก็บค่าเช่าที่ดินเป็นรายปีในอัตราต่ำ เพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่เกษตรกร และให้เกษตรกรตระหนักว่า ที่ดินที่ได้รับจัดสรรนั้นเป็นการให้เช่าเพื่อทำการเกษตรกรรมในการเลี้ยงชีพจะโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นมิได้

ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยรายงานว่า ได้ให้กรมที่ดินสำรวจสภาพและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินในท้องที่ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ปรากฏว่าที่ดินสาธารณประโยชน์ “ทุ่งควนโพธิ์” ตั้งอยู่หมู่ที่ 1, 2, 6 ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล นำขึ้นทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ เมื่อครั้งจังหวัดสตูลขึ้นต่อมณฑลนครศรีธรรมราชมีเนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่ โดยใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์พาหนะ แต่ต่อมาประชาชนได้เลิกใช้ร่วมกันเป็นเวลาประมาณ 60-80 ปีมาแล้ว อำเภอเมืองสตูลไม่มีความประสงค์จะสงวนไว้สำหรับประชาชนใช้ร่วมกันอีกต่อไป ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินในท้องที่ดังกล่าวถูกต้องตรงกันกับที่ได้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในท้องที่ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ..

วันที่ 17 กันยายน 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2549) ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 5 ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์) เป็นประธานกรรมการฯ ที่อนุมัติหลักการแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2549) โดยให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเร่งรัดดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 และพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 เพื่อรวมกองทุนที่ดินกับกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ทั้งนี้ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) พิจารณาดำเนินการเตรียมการล่วงหน้าก่อนการรวมกองทุนจะแล้วเสร็จ โดยจัดทำแผนงานพัฒนาการเกษตรและการปฏิรูปที่ดินอย่างบูรณาการให้มีการช่วยเหลือครบวงจรทั้งระบบ เช่น แหล่งน้ำ การตลาด เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วันที่ 2 ตุลาคม 2545 ได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ 2545 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 199 ตอนที่ 99 ก การใช้ พ.ร.บ ฉบับนี้เป็นการปฏิรูประบบราชการ ทำให้มีการจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนประธานกรรมการการจัดที่ดินแห่งชาติ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานในสังกัดที่เกี่ยวข้องกับที่ดินหลายหน่วยงานจัดตั้งขึ้นใหม่และบางหน่วยงานมีการโยกย้ายจากกระทรวงเดิมได้แก่

(1) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

(แยกมาจากกรมป่าไม้)

(2) กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง (จัดตั้งขึ้นใหม่)

ได้มีการโอนกองงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ จากกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ไปสังกัดสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและจัดตั้งกองบริหารจัดการที่ดินขึ้นแทน ในส่วนของกรมการผังเมืองได้โอนไปรวมกับกรมโยธาธิการเป็นกรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินจากสำนักนายกรัฐมนตรีโอนไปสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้โอนสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปสังกัดกรมชลประทาน

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ก ตอนที่ 66 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2545 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ดังนี้

“ มาตรา 4 ในประมวลกฎหมายที่ดิน

(1) ในมาตรา 14 ให้แก้คำว่า “ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย” เป็น “ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ” คำว่า “อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ” เป็น “ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” และคำว่า “ อธิบดีกรมที่ดิน” เป็น “ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

(2) ในมาตรา 105 ให้แก้คำว่า “อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้แทน” เป็น “อธิบดีกรมธนารักษ์หรือผู้แทน” และคำว่า “ อธิบดีกรมโยธาธิการหรือผู้แทน” เป็น “อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองหรือผู้แทน”

(3) ในมาตรา 105 ฉ ให้แก้คำว่า “เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด” เป็น “ธนารักษ์จังหวัด

มาตรา 9 ในพระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543 ให้แก้คำว่า “ กรมโยธาธิการ” เป็น “ กรมโยธาธิการและผังเมือง” คำว่า “ อธิบดีกรมโยธาธิการ” เป็น “อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง” และคำว่า “ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม” เป็น “ผู้แทนสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

มาตรา 13 ในพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ให้แก้คำว่า “อธิบดีกรมโยธาธิการ” เป็น “ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง” คำว่า “ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม” เป็น “ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และคำว่า “ผังเมืองจังหวัด” เป็น “โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด”

มาตรา 22 ในพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

(1) ให้แก้คำว่า “อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์” เป็น “อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” และคำว่า “ประชาสงเคราะห์จังหวัด” เป็น “ ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ”

(2) ให้เพิ่ม “อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” เป็นกรรมการในคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และเพิ่ม “ผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” เป็นกรรมการในคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการวางแผนการใช้ที่ดินชายทะเลมาเป็นของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

มาตรา 27 ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ให้แก้คำว่า “สำนักผังเมือง” เป็น “กรมโยธาธิการและผังเมือง” คำว่า “ ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง” เป็น “อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง” และคำว่า “โยธาธิการจังหวัด” เป็น “โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด”

มาตรา 47 ในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

(1) ให้แก้ไขคำว่า “กรมโยธาธิการ” เป็น “กรมโยธาธิการและผังเมือง” คำว่า “อธิบดีกรมโยธาธิการ” เป็น “อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง” และคำว่า “ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" และคำว่า "โยธาธิการจังหวัด " เป็น "โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด"

(2) ให้ตัดคำว่า "ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง" ออก เพื่อให้สอดคล้องกับการยุบเลิกกรมการผังเมือง

มาตรา 56 ในพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ให้แก้คำว่า "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย" เป็น "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์" และคำว่า "อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์" เป็น "อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ"

มาตรา 57 ในพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517

(1) ให้แก้คำว่า "อธิบดีกรมโยธาธิการ" เป็น "อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง"

(2) ให้เพิ่ม "อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง" เป็นกรรมการในคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ในส่วนที่เกี่ยวกับด้านการวางแผนการใช้ที่ดินชายทะเล มาเป็นของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

มาตรา 61 ในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ให้แก้ไขคำว่า "ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง" เป็น "อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง"

มาตรา 76 ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ให้แก้ไขคำว่า "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์" เป็น "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" คำว่า "กรมป่าไม้" เป็น "กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช" และคำว่า "อธิบดีกรมป่าไม้" เป็น "อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช"

มาตรา 80 ในพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ.2526

(1) ให้แก้ไขคำว่า "อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์" เป็น " อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ"

(2) ให้เพิ่ม "อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง" เป็นกรรมการในคณะกรรมการพัฒนาที่ดินเพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับด้านการวางแผนการใช้ที่ดินชายทะเล มาเป็นของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

มาตรา 114 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ให้แก้ไขคำว่า "กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม" เป็น "กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" คำว่า "สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม" เป็น "สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" คำว่า "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม"เป็น "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" คำว่า "ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม" เป็น "ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม"คำว่า "อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี" เป็น "อธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่"และคำว่า "อธิบดีกรมโยธาธิการ" เป็น "อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง"

มาตรา 129 ในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ให้แก้คำว่า "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร" เป็น "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" คำว่า "ปลัดกระทรวงเกษตร" เป็น "ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" คำว่า "อธิบดีกรมป่าไม้" เป็น "อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช"

วันที่ 8 ตุลาคม 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.....ตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ แล้วมีมติดังนี้

1.รับทราบความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ..... ดังนี้

1.1 ควรแก้ไขร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ..... ที่ผ่านการพิจารณาของวุฒิสภาให้รับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้สามารถจัดการป่าชุมชนได้ และให้มีกระบวนการสนับสนุน ตรวจสอบ ถ่วงดุลที่เหมาะสม

1.2 รัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น แก้ไขกฎหมายป่าไม้ การปฏิรูปกรมป่าไม้ การปฏิรูปที่ดิน และมีนโยบายที่ชัดเจนต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาหารและยา

2. มอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปจัดทำข้อมูล ความเห็น และผลการพิจารณาดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งหมดส่งไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อแจ้งประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเปิดเผยเหตุผลให้สาธารณชนทราบต่อไป

วันที่ 15 ตุลาคม 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาร่าง พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน ในท้องที่จังหวัดต่างๆ รวม 13 ฉบับ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอแล้วมีมติดังนี้

1.เห็นชอบร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในท้องที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุโขทัย จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดพังงา รวม 5 ฉบับ ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอและให้ดำเนินการต่อไปได้

2.สำหรับร่างพระราชกฤษฎีกาในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดแพร่ จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา และจังหวัดอุตรดิตถ์ รวม 8 ฉบับ เห็นควรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมและกรมป่าไม้) และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ร่วมกันสำรวจตรวจสอบสภาพพื้นที่ แล้วเสนอร่างพระราชกฤษฎีกา รวมทั้งจัดทำเอกสารข้อมูลและแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

3.ส่วนงบประมาณในการตรวจสอบสภาพป่าให้ดำเนินการตามความเห็นชอบของสำนักงบประมาณ

4.อนุมัติหลักการให้มีการจัดทำแผนที่เชิงตัวเลข (Digital Map) ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สำหรับพื้นที่ที่จะนำไปปฏิรูปที่ดิน ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ

สำหรับแผนที่เชิงตัวเลข (Digital Map) เป็นแผนที่มีประโยชน์สูงและเป็นที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป โดยในปัจจุบันกระทรวงกลาโหมกำลังจัดทำแผนที่เชิงตัวเลขชุดใหม่บนพื้นหลักฐานใหม่ (WGS84) ชุด L 7018 ซึ่งเป็นแผนที่ที่มีความถูกต้องสูงและมีความทันสมัย จัดทำทั้งชนิดข้อมูลจุดพิกัด (vector data) และข้อมูลจุดภาพ (raster data) ครอบคลุมทั้งประเทศ โดยมีกำหนดแล้วเสร็จได้รับผลผลิตทั้งหมดตามโครงการภายในธันวาคม 2546 ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าในการจัดทำแผนที่เชิงตัวเลขนั้น หากนำแผนที่ที่มีอยู่ไปกราดภาพ (Scan) และยึดตำแหน่งเพื่อเพิ่มรายละเอียดจากข้อมูลดาวเทียมแล้ว ความละเอียดถูกต้องทางตำแหน่งของผลผลิต ที่ได้จะเท่ากับหรือน้อยกว่าแผนที่ต้นฉบับ

วันที่ 29 ตุลาคม 2545 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 11 ตุลาคม 2537 เรื่องการฟ้องเรียกค่า เสียหายเมื่อมีการกระทำผิดเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอ ซึ่งคณะกรรมการแก้ไข ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาเห็นชอบเรื่อง ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 11 ตุลาคม 2537 เรื่องการฟ้องเรียกค่าเสียหายเมื่อมีการกระทำผิดเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอ ซึ่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาเห็นชอบ ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 11 ตุลาคม 2537 เรื่อง การฟ้องเรียกค่าเสียหายเมื่อมีการ

กระทำผิดเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ เนื่องจากสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้อยู่แล้ว หากการบุกรุกนั้นทำให้เกิดการเสียหายแก่รัฐ

ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ขอให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ตรวจสอบมติคณะรัฐมนตรีที่สมควรปรับปรุงหรือยกเลิก ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) แจ้งว่าควรยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2537 เนื่องจากในทางปฏิบัติมิค่อยได้นำไปใช้ เพราะราษฎรผู้บุกรุกมีฐานะยากจนและมีกฎหมายกำหนดให้ฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งได้อยู่แล้วหากการบุกรุกนั้นทำให้เกิดการเสียหายแก่รัฐ

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2545 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2524 มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2546 พ.ศ..... และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้

ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2546 ซึ่งจะต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2546 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดราคาปานกลางของที่ดินสำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2529 ตราพระราชกฤษฎีกาให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2524 มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2546 โดยร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว มีสาระสำคัญที่กำหนดให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2524 ซึ่งใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2545 มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2546 โดยใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2546 เป็นต้นไป

วันที่ 24 ธันวาคม 2545 คณะรัฐมนตรีรับทราบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. .... ตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ เนื่องจากเห็นว่าร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว เป็นการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ในปัจจุบัน และเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณายกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. .... ขึ้นใหม่ โดยเป็นการยกเลิกระเบียบเดิม ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการยกร่างระเบียบดังกล่าวแล้ว

ร่างระเบียบดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535

2. เพิ่มเติมคำนิยาม *"หน่วยงานของรัฐ"* และปรับปรุงนิยามของคำว่า "ที่ดินของรัฐ"

3. ปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ในปัจจุบัน

วันที่ 7 มกราคม 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่อง แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ เพื่อให้การดูแลพัฒนา การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาดุลยภาพของสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนาและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 5 ภารกิจหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการ การวิจัยและพัฒนา การสงวนและอนุรักษ์ การกำกับดูแล และการฟื้นฟู และให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 10 ปี โดยกำหนดให้ปี 2546 เป็นต้นไป ถือเป็นทศวรรษแห่งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชิญชวนให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมในการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูด้วย และให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

สำหรับ 5 ภารกิจหลัก มีดังนี้

1. บริการจัดการ ในการบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะต้องมีนโยบายและแผนที่บูรณาการเชิงพื้นที่ เป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ พื้นที่วิกฤตและล่อแหลมจะดำเนินการเป็นโครงการ นำร่องที่จะต้องให้สัมฤทธิผลโดยเร็ว

2. วิจัยและพัฒนา วิจัยและพัฒนาวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3. สงวนและอนุรักษ์ ดำเนินการสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งการกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์และมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

4. กำกับดูแล ให้มีการกำกับดูแล และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือการก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

5. ฟื้นฟู ดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้กลับสู่สภาพธรรมชาติ

คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 มีข้อสังเกตว่า

1. ในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญที่จะต้องดำเนินการเป็นประการแรก คือ การกำหนดมาตรการยับยั้งและหยุดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยการสร้างสำนักสงฆ์ วัด หรือการตัดถนนผ่าน การนำน้ำบาดาลมาใช้เกินสมดุลธรรมชาติจนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของแผ่นดิน หรือการก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากยานพาหนะ หรือรถที่ปล่อยควันดำในเขตเมือง รวมทั้งการระเบิดและย่อยหิน เป็นต้น มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการสำคัญ ในการป้องกันปัญหา ความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน ทั้งนี้ การกำหนดมาตรการ ทางกฎหมายต้องมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดถือปฏิบัติและดำเนินการกับผู้ที่กระทำผิดกฎหมายอย่างเข้มงวดและจริงจังด้วย

2. สำหรับแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้สมควรดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการทดลองจนประสบผลสำเร็จมาแล้ว เช่น การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน เป็นต้น

2.2 ให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานทั้งในระดับพื้นที่เฉพาะ และในภาพกว้างด้วย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้ทั้งระบบและครบวงจร โดยในการกำหนดกรอบของแผนการดำเนินงาน และมาตรการต่าง ๆ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้จัดทำ และให้ส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำรายละเอียดให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และมาตรการดังกล่าว

2.3 เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนประสบผลสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และกำหนดเป็นโครงการระยะยาว 10 ปี โดยเน้นความสำคัญกับการให้การศึกษา การประชาสัมพันธ์ โดยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนและชุมชน รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว โดยหน่วยงานของราชการ โดยเฉพาะกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชจะต้องเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย

2.4 ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป (Unrenewable resources) เนื่องจากไม่สามารถฟื้นฟู หรือสร้างขึ้นใหม่ทดแทนได้ และหากมีการทำลายทรัพยากร ธรรมชาติดังกล่าวมากยิ่งขึ้นแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมอย่างกว้างขวาง

3. ยุทธศาสตร์และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ สมควรกำหนดเป็นมาตรการระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และมาตรการเร่งด่วนด้วยโดยดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน

วันที่ 7 มกราคม 2546 ได้มีประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ 2545 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนพิเศษ 2 ง

วันที่ 4 มีนาคม 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2543 เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง พ.ศ. .... ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง โดยปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองตามความเห็นของสำนักงาน ก.พ. และให้รับความเห็นเพิ่มเติมของกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการแก้ไขชื่อร่างเป็น *"ร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ. ...."* ไปประกอบการพิจารณา แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. บทนิยาม
2. องค์ประกอบของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ และอำนาจหน้าที่
3. องค์ประกอบของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ส่วนจังหวัด และอำนาจหน้าที่
4. สมาคมจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
5. บททั่วไปเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่

6. การเสนอโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
7. การดำเนินการโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
8. กองทุนจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
9. บทกำหนดโทษ
10. บทเฉพาะกาล

วันที่ 4 มีนาคม 2546 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง แนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและการปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันศุกร์ที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546 ณ ห้องประชุมชั้น 7 กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ แล้วมีมติ ดังนี้

1. เห็นชอบนโยบายและแนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนที่มีหลักการพื้นฐาน คือ เอกสารสิทธิ์แบบมีเงื่อนไขและสามารถกำกับดูแลการโอนสิทธิ์ได้ โดยมีแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์ 5 ประเภทได้แก่ สินทรัพย์ที่เป็นที่ดิน ทรัพย์สินทางปัญญา เครื่องจักร ที่สาธารณะ และสิทธิการเช่า โดยให้นำเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป ทั้งนี้ การดำเนินงานการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจะมีผลใช้บังคับอย่างเต็มระบบภายในวันที่ 1 มกราคม 2547 โดยจะมีการดำเนินการนำร่องในเรื่องที่มีความชัดเจนก่อนในระยะ 2 – 3 เดือน นี้ และในระยะยาวจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการปฏิรูปที่ดินทั้งระบบซึ่งจะทำให้การปฏิรูปการจัดทรัพย์สินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เห็นชอบให้กำหนดหน่วยงานเจ้าภาพเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และจัดทำโครงการนำร่องให้มีรายละเอียดและงบประมาณดำเนินการที่ชัดเจน โดยกำหนดให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน โดยมอบหมายให้

1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นเจ้าภาพเรื่องสินทรัพย์ที่เป็นที่ดิน ร่วมกับกระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งนี้ ให้เชื่อมประสานกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศ ซึ่งมีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหลัก

2) กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เป็นเจ้าภาพเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา

3) กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นเจ้าภาพเรื่องสินทรัพย์ประเภทเครื่องจักร

4) กรุงเทพมหานคร และกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าภาพเรื่องการใช้ประโยชน์จากที่สาธารณะ

5) กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง เป็นผู้ประสานงานกลางร่วมกับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิการเช่า เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การเคหะแห่งชาติ การท่าเรือแห่งประเทศไทยและการรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นต้น

3. จัดตั้งองค์กรบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ประสานสั่งการ ติดตาม กำกับการทำงานของหน่วยงานเจ้าภาพที่รับผิดชอบแต่ละสินทรัพย์ และดูภาพรวมการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนทั้งระบบ โดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และสำนักงานคณะกรรมการบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนขึ้นก่อนภายในเดือนมีนาคม 2546

4. มอบให้ธนาคารของรัฐ โดยเฉพาะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารออมสิน เป็นแกนหลักในการกระจายสินเชื่อ โดยจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมพนักงานสินเชื่อ และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

5. มอบให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำศูนย์ข้อมูลกลาง โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์จัดเก็บ ข้อมูลเอกสารสิทธิ์ของสินทรัพย์ทั้ง 5 ประเภท โดยให้รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) กำกับดูแล

6. เพื่อให้นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมีผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จึงเห็นควรมอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีดูแลด้านนโยบายต่าง ๆ ดังนี้ รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ดูแลด้านระบบสถาบันการเงิน รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) ดูแลด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ดูแลด้านกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนายพันศักดิ์ วิญญรัตน์ ประธานที่ปรึกษานโยบายของนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบงานทั้งหมดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายประสานงานและสนับสนุนด้านวิชาการ

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้นำนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน กับการปฏิรูปที่ดินมาผนวกไว้ด้วยกัน และเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการปฏิรูปที่ดินสามารถเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จึงเห็นควรให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน มีขอบเขตหน้าที่ครอบคลุมถึงการกำกับนโยบายและแนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนทั้งระบบ และการปฏิรูปที่ดิน โดยมี

นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เป็นรองประธาน และคณะกรรมการประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

2. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยมีหน้าที่กำกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมี นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์ ประธาน ที่ปรึกษานโยบายของนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน

3. จัดตั้งสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่กำกับติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานเจ้าภาพในแต่ละสินทรัพย์ และดูภาพรวมการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการปฏิรูปที่ดินรวมทั้งทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายและคณะกรรมการบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยให้มีผู้อำนวยการสำนักงานและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเต็มเวลา

วันที่ 1 เมษายน 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติเรื่อง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. .....และร่างระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. ....

คณะรัฐมนตรีอนุมัติร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี รวม 3 ฉบับ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ดังนี้

1. ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (ฉบับที่...)พ.ศ. ...ซึ่งมีสาระสำคัญคือ แก้ไขคำนิยามของสำนักงานผู้รักษาการตามระเบียบ องค์ประกอบของคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ในปัจจุบัน และกำหนดองค์ประชุมและระเบียบวาระการประชุมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดินพ.ศ. .... ซึ่งมีสาระสำคัญคือ กำหนดให้จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อไถ่หรือไถ่ถอนที่ดินคืนจากการขายฝากหรือจำนอง ชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน ซื้อคืนที่ดิน ซื้อที่ดินตามสิทธิ์เห่งกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตร และเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพของผู้กู้ยืมให้มีรายได้สูงขึ้น

3. ร่างระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. .... ซึ่งมีสาระสำคัญคือ กำหนดวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียน เช่น การกู้ยืมเงินเพื่อปลดเปลื้องหนี้สิน เพื่อซื้อที่ดินและเพื่อ

การประกอบอาชีพ จำนวนขั้นสูงของเงินกู้หลักประกันเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย การชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย การผัดชำระหนี้และการขยายเวลาการชำระหนี้ ฯลฯ

วันที่ 22 เมษายน 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เรื่อง แนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและการปฏิรูปที่ดิน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ ดังนี้

1. ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน พ.ศ. .... ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพย์สินของภาครัฐและภาคเอกชนเกิดประโยชน์สูงสุดหรือเกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อันจะเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เกิดกระบวนการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นให้มีผู้ประกอบการใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของรัฐบาลโดยให้มีการวางแผนการจัดการทรัพย์สินของประเทศทั้งที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีการนำทรัพย์สินของเอกชนมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจยิ่งขึ้น และให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

2. ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน พ.ศ. .... ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดตาม ประสานงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ด้วยการนำทรัพย์สินของภาครัฐและภาคเอกชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อันจะเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เกิดกระบวนการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นให้มีผู้ประกอบการรายใหม่ ซึ่งจะทำให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

3. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพื่อให้การดำเนินงาน การกำกับนโยบายและแนวทางตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีองค์ประกอบดังนี้ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการได้แก่ รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ประธานกรรมการอำนวยการแปลงสินทรัพย์

เป็นทุน (นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์) นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ประธานสมาคมธนาคารไทย นายศิริ เกวลินสฤษดิ์ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) กำหนดนโยบาย กรอบทิศทางและแนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของประเทศ

2)ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำนโยบายกรอบทิศทางและแนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนไปสู่การปฏิบัติ

3) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการและวงเงินรายจ่ายเกี่ยวกับการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

4) กำกับ ดูแลและติดตาม เร่งรัดการดำเนินงานหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามนโยบาย กรอบทิศทาง แนวทางและแผนปฏิบัติการการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

5) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงานของคณะกรรมการนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

6)ปฏิบัติการอื่นใดที่จำเป็น หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายเพื่อให้การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน บรรลุผลตามเป้าหมาย

7) มีอำนาจออกระเบียบ ประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2546 เป็นต้นไป

วันที่ 3 มิถุนายน 2546 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการ แผนงานและหน่วยงานหลักรับผิดชอบการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินตามนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ รวม 7 แผนงาน โดยมอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ ทั้งนี้ ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปเตรียมการเพื่อให้สามารถจัดประชุมเชิงปฏิบัติการได้ในเดือนกรกฎาคม 2546 หากการดำเนินการเรื่องใดขัดข้อง ให้นายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) จัดประชุมให้ได้ข้อยุติก่อนการประชุมดังกล่าว

สำหรับเรื่องนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรายงานว่า เดิมรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเรื่องการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติ ซึ่งต่อมาได้มีการปฏิรูประบบราชการและปรับคณะรัฐมนตรีจึงได้ขออนุมัติเปลี่ยนหน่วยงานรับผิดชอบจากกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์เป็นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ศึกษารายงานผลการวิจัยของมูลนิธิสถาบันที่ดินโดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ (สกว.) แล้วเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศ จึงได้ร่วมกันดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติ ซึ่งมูลนิธิสถาบันที่ดินสรุปผลการวิจัยว่าสถานการณ์ปัญหาทรัพยากรที่ดินของประเทศ มีปัญหาสำคัญ ๆ รวม 7 ประเด็น คือ

1. หน่วยงานบริหารจัดการที่ดินกระจายอยู่ในส่วนราชการต่าง ๆ ขาดความเป็นเอกภาพ
2. ทรัพยากรที่ดินและที่ดินเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากการใช้ที่ดินผิดประเภทหรือการใช้ไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของที่ดิน
3. ขาดมาตรการทางกฎหมายที่จะจำกัดขนาดของการถือครองที่ดินทำให้การถือครองที่ดินกระจุกตัว มีการกว้านซื้อเพื่อเก็งกำไรที่ดิน
4. ขาดมาตรการทางภาษีที่จะทำให้มีการกระจายที่ดินและสร้างความเป็นธรรมในสังคม
5. มีผู้ไร้ที่ดินทำกินหรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อยจำนวนมาก
6. สิทธิในที่ดินที่ประชาชนได้รับแตกต่างกัน
7. เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินจากความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน

ผลการประชุมฯ และข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการในขั้นต่อไปที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและที่ดินของประเทศ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นควรให้มีการศึกษาและดำเนินการเพิ่มเติมในขั้นตอนต่อไป เพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายการบริหารจัดการที่ดินบางประเภทที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ จึงได้กำหนดแผนงาน และหน่วยงานหลักรับผิดชอบดำเนินการ ดังนี้

แผนงาน	**หน่วยงานหลัก**
1) แผนงานปรับปรุงระบบภาษีที่ดิน	กระทรวงการคลัง
2) แผนงานปรับปรุงองค์กรบริหารจัดการที่ดิน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3) แผนงานระบบข้อมูลที่ดิน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4) แผนงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินและที่ดิน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5) แผนงานกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6) แผนงานคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
7) แผนงานปรับปรุงสิทธิในที่ดิน	กระทรวงมหาดไทย

สำหรับบางแผนงานได้มีการดำเนินการในรายละเอียดไปบ้างแล้ว อาทิ แผนงานการปรับปรุงระบบภาษีที่ดิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลังกำลังดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างระบบภาษีที่ดิน ตามมติคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ และแผนงานคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คณะกรรมาธิการการปกครอง สภาผู้แทนราษฎรได้ดำเนินการพิจารณาศึกษากรณีให้มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นต้น ขอให้หน่วยงานหลักพิจารณาทบทวนเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

วันที่ 10 มิถุนายน 2546 คณะรัฐมนตรีพิจารณา เรื่อง ร่างกฎกระทรวง ฉบับที่.. (พ.ศ. ..) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ แล้วมีมติ ดังนี้

1. อนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้

2. ให้กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการับไปพิจารณาศึกษาถึงแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ชายตลิ่งอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และการให้ประชาชนสามารถใช้ที่ชายตลิ่งได้ตามประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 ที่เห็นควรรับหลักการร่างกฎกระทรวงที่กระทรวงมหาดไทยเสนอได้ สำหรับการแก้ไขการบุกรุกที่ชายตลิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและการพิจารณาให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถใช้ที่ชายตลิ่งได้เช่นเดียวกับในหลายประเทศได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้บ้างแล้ว สมควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยรับไปศึกษาร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาต่อไป และให้เสนอมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในภาพรวมต่อไปร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีสาระสำคัญคือ แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การออกโฉนดที่ดินโดยเพิ่ม (6) ของข้อ 14 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินพ.ศ. 2497 ดังนี้

1. ห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดินริมตลิ่งของชายทะเลและชายทะเลสาบในระยะเจ็บสิบห้าเมตรหรือห้าสิบเมตรสำหรับแหล่งน้ำอื่น โดยระยะดังกล่าวรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเห็นว่ายังไม่เหมาะสมให้ดำเนินการประกาศกำหนดใหม่ได้ แต่ไม่รวมถึงที่ดินที่ได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มีใบจอง ใบเหยียบย่ำ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือผู้มีสิทธิตามกฎหมายอื่น

2. มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ที่ยื่นคำขอเพื่อทำการสำรวจรังวัดเพื่อออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือโฉนดที่ดินก่อนวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

วันที่ 24 มิถุนายน 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการ เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดมาตรการป้องกันการพังทลายของดินในการขุดหรือถมดินตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดินพ.ศ.. ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอและให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับความเห็นและข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ไปพิจารณาปรับปรุงร่างกฎกระทรวงให้เหมาะสม แล้วดำเนินการต่อไปได้

ร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การขุดดินหรือถมดินให้กระทำได้เฉพาะในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ถ้าจะกระทำในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้นต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

2. ในการขุดดินหรือถมดินผู้ขุดดินหรือถมดินจะต้องจัดให้มีเครื่องหมายแสดงขอบเขตที่ดินที่จะทำการขุดดินหรือถมดินและต้องติดตั้งป้ายขนาดกว้างไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบเซนติเมตร ยาวไม่น้อยกว่าสองร้อยสี่สิบเซนติเมตร ในบริเวณที่ทำการขุดดินหรือถมดินที่สามารถเห็นได้ง่ายตลอดเวลาที่ทำการขุดดินหรือถมดิน โดยให้มีข้อความตามที่กำหนด

3. การขุดดินที่มีความลึกจากระดับพื้นดินเกินสามเมตร แต่ไม่เกินยี่สิบเมตรหรือมีพื้นที่ปากบ่อดินนั้นเกินหนึ่งหมื่นตารางเมตร หรือมีความลึกหรือพื้นที่ตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนดต้องมีแบบแปลน รายการประกอบแบบแปลน และรายการคำนวณของผู้ได้รับในอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา ไม่ต่ำกว่าประเภทสามัญวิศวกร

4. การขุดดินที่มีความลึกเกินยี่สิบเมตร ต้องมีการป้องกันการพังทลายของดินหรือสิ่งปลูกสร้างโดยมีการติดตั้งอุปกรณ์สำหรับวัดการเคลื่อนตัวของดินและมีผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา ประเภทวุฒิวิศวกรเป็นผู้ลงนามในแบบแปลนและรายการคำนวณด้วย เว้นแต่การขุดบ่อน้ำใช้ที่มีพื้นที่ปากบ่อไม่เกินสี่ตารางเมตรและถ้าเป็นการขุดดินเพื่อใช้ประโยชน์ในการฝังกลบขยะ วัสดุ กระจายแพร่พิษหรือกระจายรังสีตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น จะต้องแสดงวิธีการป้องกันการปนเปื้อนต่อชั้นน้ำใต้ดินด้วย และต้องจัดให้มีการระบายน้ำบนพื้นดินด้วย

5. การขุดดินในบริเวณที่ติดต่อกับที่สาธารณะหรือในที่สาธารณะ ผู้ขุดดินต้องจัดให้มีสิ่งกันตกหรือราวกั้นรอบบริเวณนั้น รวมทั้งติดตั้งไฟฟ้าให้มีแสงสว่างเพียงพอหรือไฟสัญญาณเตือนอันตรายจำนวนพอสมควร ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้นด้วย

6. การถมดินที่มีพื้นที่เนินดินติดต่อเป็นผืนเดียวกันเกินสองพันตารางเมตรหรือมีพื้นที่เกินกว่าที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนด และมีความสูงของเนินดินตั้งแต่สองเมตรแต่ไม่เกินห้าเมตร ต้องมีแบบแปลน รายการประกอบแบบแปลน และรายการคำนวณ ของผู้ได้รับใบประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมสาขาวิศวกรรมโยธา ไม่ต่ำกว่าประเภทสามัญวิศวกร และถ้าการถมดินที่มีความสูงเกิน

ห้าเมตรนับจากระดับที่ดินข้างเคียงต้องมีผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา ประเภทวุฒิวิศวกร เป็นผู้ลงนามในแบบแปลนและรายการคำนวณ และต้องจัดให้มีการระบายน้ำให้เพียงพอที่จะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่เจ้าของที่ดินข้างเคียง

7. ในระหว่างการขุดดิน การถมดิน และภายหลังแล้วแต่กรณี เจ้าของที่ดินต้องตรวจสอบให้มีความมั่งคงปลอดภัยอยู่เสมอ

วันที่ 22 กรกฎาคม 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการขุดดินและถมดิน พ.ศ..... ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ดำเนินการต่อไปได้

ร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดค่าธรรมเนียมใบรับแจ้งการขุดดินหรือถมดิน ฉบับละ 500 บาท ค่าคัดสำเนาหรือถ่ายเอกสารหน้าละ 1 บาท

2. กำหนดค่าใช้จ่ายพาหนะเดินทางไปตรวจสอบสถานที่ขุดหรือถมดิน โดยให้จ่ายเท่าที่จำเป็นและจ่ายจริงและจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงในการเดินทางไปตรวจสอบสถานที่ขุดดินหรือถมดินเท่าที่จำเป็นตามระเบียบของทางราชการแก่ผู้ไปทำงานเท่ากับอัตราของทางราชการ

วันที่ 9 กันยายน 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการ เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจ เฉพาะ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....(ยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่กิจการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเฉพาะรายรับจากการประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ และรายรับจากการขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไร) ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้ โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 เป็นต้นไป (วันที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2534 กำหนดให้ความในหมวด 5 ภาษีธุรกิจเฉพาะ มาตรา 91 ถึงมาตรา 91/21ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรเริ่มมีผลใช้บังคับ)

ทั้งนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอให้กระทรวงการคลังพิจารณายกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่กิจการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ดังนี้

1. การประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ กรณี ส.ป.ก. ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนแก่เกษตรกร โดยนำเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมออกให้เกษตรกรผู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ

2. การขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไร กรณี ส.ป.ก. จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดินให้แก่เกษตรกรตามสัญญาเช่าซื้อที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดิน

การนำเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมออกให้เกษตรกรกู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำเป็นการประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์และการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดินให้แก่เกษตรกรตามสัญญาเช่าซื้อที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินเป็นการขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไร อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะตามมาตรา 91/2(5) และ (6) แห่งประมวลรัษฎากร แต่รายรับที่ได้จากกิจการดังกล่าว ได้นำเข้ากองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตามนโยบายของรัฐบาล สมควรยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่กิจการดังกล่าวของ ส.ป.ก. ซึ่งกิจการในลักษณะทำนองเดียวกันนี้ที่ได้รับการยกเว้นไปแล้ว ได้แก่ การยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่กิจการของการเคหะแห่งชาติ เฉพาะการให้กู้ยืมเงินตามโครงการพัฒนาคนจนในเมือง กิจการของสหกรณ์ประเภทสหกรณ์บริการ ซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิกเฉพาะการขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไร เป็นต้น

วันที่ 30 กันยายน 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการ เรื่อง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ(ฉบับที่ 2) พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ แล้วให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้ร่างระเบียบดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เพิ่มเติมอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นกรรมการในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

2. เพิ่มเติมคำว่า *"หรือผู้แทน"* ในร่างข้อ 5 (5) - (22) เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการติดภารกิจสำคัญไม่สามารถปฏิบัติหน้า

วันที่ 14 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่องรายงานผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนเทอดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา และการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน (โครงการเร่งด่วนระยะ 1 ปี) ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ

ทั้งนี้ ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2545 ให้ความเห็นชอบและอนุมัติเงินงบกลางรายการค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 ให้กรมทรัพยากร

ทางทะเลและชายฝั่งเพื่อดำเนินการตามโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนเทอดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา และการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน ในวงเงิน 104.22 ล้านบาท นั้น

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับรายงานจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าได้ดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ประกอบด้วย

1. ปลูกป่าชายเลน ในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ 14 จังหวัด รวมเนื้อที่ 20,000 ไร่

2. ฝึกอบรมราษฎรเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ 19 จังหวัดจำนวน 85 รุ่น 4,277 คน

3. ส่งเสริมการจัดการป่าชายเลนชุมชนในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ 17 จังหวัด จำนวน 61 รุ่น 86 หมู่บ้าน1,910 คน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการดำเนินงานตามโครงการฯ ดังกล่าว ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นอกจากจะเป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยทรัพยากรป่าชายเลนของชาติแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนโดยเฉพาะการให้ความรู้และการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะรักษาป่าชายเลนให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะได้เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัดต่อเนื่องต่อไป

วันที่ 14 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) เสนอ สรุปได้ดังนี้

แนวความคิด ที่ดินทำกิน เป็นที่ดินเพื่อทำให้เกษตรกรมีหลักประกันในการทำมาหากิน เพื่อปลดปล่อยศักยภาพในการพัฒนาที่ดินให้เกิดมูลค่าเพิ่มเป็นประโยชน์สูงสุด *“ที่ดินคือเครื่องพิมพ์แบงก์ของคนจน”*

1. Bottom line คือการให้ที่ดินทำกินแก่เกษตรกร ทำการเกษตรกรรม กสิกรรม ปศุสัตว์ ฯลฯ

2. ขายไม่ได้ แต่ให้โอนตกทอดแก่ทายาทได้ และเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน

3. จัดสรรให้กับผู้ที่มีศักยภาพที่จะทำกินได้ (ใช้ทำมาหากิน)

4. จัดระบบเอกสารสิทธิ์ในลักษณะ Single Channel Single Policy

5. จัดสรรที่ดินที่มีอยู่ให้แก่ประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ ก่อน เว้นแต่จะมีความต้องการมากกว่าหรือมีที่ดินเหลือ

การบริหารจัดการ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาชุดเดียวให้รองนายกรัฐมนตรี(พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) เป็นประธาน ทั้งด้าน Supply Side และ Demand Side โดยกำหนดให้กระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานทั้งระบบ ทำแบบฟอร์มสำรวจข้อมูลความต้องการที่ดินให้สามารถประมวลผล วิเคราะห์และใช้ประโยชน์ได้ โดยให้รับจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ ใช้เลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เป็นฐานข้อมูลในการตรวจสอบสถานะครอบครัวและวิเคราะห์การจัดสรร และให้สำนักทะเบียนราษฎร์จัดทำโปรแกรม แบบฟอร์มลงทะเบียน จัดทำบัตร e – Citizen และระบบ Microchip Card ร่วมกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การประชาสัมพันธ์ ให้รองนายกรัฐมนตรี (นายกร ทัพพะรังสี และนายวิษณุ เครืองาม) เป็นประธานกรรมการร่วม ดำเนินการประชาสัมพันธ์ร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจ โดยให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการด้านเนื้อหาสาระการประชาสัมพันธ์

การอำนวยความสะดวก หากเจ้าหน้าที่ดำเนินงานในระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอมีไม่เพียงพอให้จัดจ้างนักเรียน นักศึกษาในพื้นที่ช่วยดำเนินการ โดยแจ้งงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้

ขั้นตอนการดำเนินงาน รับลงทะเบียนประชาชน ระหว่างวันที่ 5 มกราคม – 31 มีนาคม 2547 (ไม่เว้นวันหยุดราชการ) และจัดทำ Profile ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และจำแนกประเภท พื้นที่ และหาเจ้าภาพหลัก ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 30 มิถุนายน 2547 โดยเริ่มปฏิบัติการตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2547 เป็นต้นไป

ขณะที่นายกรัฐมนตรีมีเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะเร่งรัดขจัดปัญหาความยากจนของประชาชนให้หมดไป โดยจะจัดที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกร แต่มีบุคคลบางรายได้ถือโอกาสบุกรุกที่ดินเพิ่มขึ้น ซึ่งหาประโยชน์โดยมิชอบจากนโยบายดังกล่าว จึงได้มอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีแจ้งกระทรวงที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการกับผู้บุกรุกเข้าครอบครองที่ดินของรัฐรายใหม่ทุกรายตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของทางราชการโดยเคร่งครัด เพื่อควบคุมการครอบครองที่ดินมิให้ขยายบริเวณออกไปจากที่เป็นอยู่เดิม พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงนโยบายของรัฐบาล โดยชี้แจงให้ทราบด้วยว่าการดำเนินการใดอันเป็นการฝ่าฝืนจะมีผลถึงการขาดสิทธิอันพึงมีพึงได้ในการจัดที่ดิน เพื่อการแก้ไขปัญหาเรื่องความยากจนตามนโยบายดังกล่าว และจะต้องถูกดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

วันที่ 14 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรายงาน เรื่องผลความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหา กรณีราษฎรเข้าครอบครองสวนปาล์มในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่เอกชนขอใช้ประโยชน์ ของหน่วยงานจาก 4 กระทรวง คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สรุปได้ดังนี้

1. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้ตรวจสอบแล้วพบว่าในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวน 6 ราย หมดอายุการอนุญาตแล้ว 3 ราย จังหวัดกระบี่มีจำนวน 12 ราย หมดอายุการอนุญาต 8 ราย จะรีบส่งข้อมูลให้กรมป่าไม้ดำเนินการพักใช้และเพิกถอนต่อไป

2. กรมธนารักษ์ ได้ตรวจสอบแล้วพื้นที่ราชพัสดุที่ได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ จำนวน 5 บริษัท มี 2 บริษัทที่การรับอนุญาตยังไม่สิ้นสุด ขณะนี้ส่วนที่ได้หมดอนุญาตได้ตรวจสอบหมดแล้ว ส่วนที่ยังไม่อนุญาตคาดว่าจะตรวจสอบแล้วเสร็จในเดือนตุลาคม 2546 นี้

3. จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้สำรวจเสร็จแล้ว 6 แปลง และอีก 5 แปลงคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนตุลาคม 2546 และขอรับการสนับสนุนช่างรังวัดเพิ่มเติม สถานการณ์ขณะนี้ในพื้นที่ไม่มีราษฎรบุกรุก

4. จังหวัดกระบี่ได้สำรวจพื้นที่จำนวน 14 ราย พบว่าใบอนุญาตหมดอายุ 9 ราย (อยู่ในระหว่างการขอต่อใบอนุญาต 7 ราย ไม่ยื่นต่อ 2 ราย) ใบอนุญาตยังไม่หมดอายุ 5 ราย นอกจากนั้นได้มีการทำประโยชน์ในที่ดินของนิคมสหกรณ์อ่าวลึก จำนวน 2 ราย และทำในพื้นที่สาธารณะประโยชน์อีก 2 ราย ขณะนี้ผู้ชุมชุมได้มีการถอนตัวออกจากสวนปาล์มหมดแล้ว แต่มาชุมนุมที่ถนนเซาท์เทิน ซีบอร์ด จังหวัดได้มีการประชาสัมพันธ์ห้ามมิให้มีการบุกรุกและจะทำการขึ้นทะเบียนเกษตรกรต่อไป

5. จังหวัดชุมพรได้สำรวจพื้นที่ 5 แปลงเสร็จแล้ว และได้ชี้แจงผู้ชุมนุมไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ คงเหลือจำนวน 150 คน คาดว่าจะชี้แจงให้สลายตัวหมดในวันที่ 10 ตุลาคม 2546

6. จังหวัดนครศรีธรรมราชรายงาน ในพื้นที่จังหวัดไม่มีปัญหา

7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้บุกรุกในพื้นที่นิคมสหกรณ์จังหวัดกระบี่ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการตรวจสอบส่วนที่เหลืออีก 2 ราย ว่าอนุญาตถูกต้องหรือไม่

ทั้งนี้ให้กระทรวงมหาดไทยจัดประชุมทั้ง 4 จังหวัด ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมธนารักษ์ และหน่วยงานจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรการและแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยเร่งด่วน และให้จังหวัดพิจารณาว่ามีพื้นที่ใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการ ให้เร่งดำเนินการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกิน ตามเกณฑ์และคุณสมบัติของกรมอุทยานแห่งชาติฯ ประกอบเป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งเร่งรัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นแปลง ๆ ละ 1 ไร่

นอกจากนี้ให้ดำเนินการป้องกันพื้นที่ไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติมอีก ประชาสัมพันธ์และหาข่าวอย่างต่อเนื่องหากต้องการกำลังเสริมจากส่วนกลาง ขอให้แจ้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ ด่วน และหากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่ มีความพร้อมก่อนให้เร่งดำเนินการเพื่อเป็นพื้นที่นำร่อง โดยให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ สนับสนุนช่างรังวัดโดยด่วน อีกทั้งให้ศึกษาระเบียบการอนุญาต โดยมอบกรมอุทยานแห่งชาติฯ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาการส่งเสริมการปลูกและการทำธุรกิจปาล์มน้ำมันในพื้นที่ที่จะอนุญาตให้แก่เกษตรกร

สำหรับในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น หากมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเจียดจ่ายจากงบปกติได้ให้ทำแผนและงบประมาณเพื่อขอสนับสนุนจากงบกลาง และให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลหากมีหน่วยงานใดไม่ให้ความร่วมมือให้รายงานและดำเนินการตามระเบียบทางราชการต่อไป

วันที่ 28 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพิจารณาเรื่องการปรับปรุงกฎ ระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการและแนวทางการใช้ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์และเรื่อง การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบันและสมบูรณ์อยู่ในฉบับเดียว แล้วเสนอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา ก่อนที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ขอให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจตรวจสอบมติคณะรัฐมนตรีที่สมควรปรับปรุงหรือยกเลิก

2. กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอว่าควรปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2533 ที่อนุมัติผลการพิจารณาการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ โดยยกเลิกข้อกำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจแร่และการทำเหมืองแร่เกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้เพื่อการทำเหมืองแร่เพื่อการระเบิดและย่อยหิน เพื่อขุดดินลูกรัง รวมทั้งกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง และข้อสังเกตเกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อการทำเหมืองแร่ เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ และได้มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางที่ชัดเจนให้ถือปฏิบัติแล้ว

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่อง รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดิน ดังนี้

1. การเตรียมการ

1.1 จัดลำดับพื้นที่ กำหนดเป้าหมายและจัดทำแผนปฏิบัติการในปี 2546 – 2547 ดังนี้

1) พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) เป้าหมาย 69 จังหวัด พื้นที่ 10 ล้านไร่ เกษตรกร 600,000 ราย คาดว่ามีผู้เข้าร่วมโครงการขอสินเชื่อ 200,000 ราย

2) พื้นที่ในเขตนิคมสหกรณ์ (กสน.3) เป้าหมาย 36 นิคม พื้นที่ 200,000 ไร่ เกษตรกร 20,000 ราย

3) พื้นที่ในเขตนิคมสร้างตนเอง (นค.1) เป้าหมาย พื้นที่ 100,000 ไร่

1.2 จัดทำรายละเอียดแผนงานและคำของบประมาณเสนอสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (สปท.)

1.3 จัดทำเอกสารขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินและแผนภูมิพร้อมคำอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในเขตปฏิรูปที่ดิน

2. การจัดทำข้อตกลงกับสถาบันการเงิน ลงนามในบันทึกข้อตกลงกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2546

3. การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ การดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดินของรัฐเพื่อกำกับการดำเนินงานและบูรณาการการพัฒนาอาชีพเกษตรกร

3.2 ประสานงานกับ ธ.ก.ส. ร่วมดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการชี้แจงเกษตรกรในโครงการ

4. การพัฒนาระบบข้อมูลที่ดินและแผนที่ ตรวจสอบและปรับปรุงระบบข้อมูลที่ดินในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินประมาณ 10 ล้านไร่ ที่จะดำเนินการใน 66 จังหวัด ในปี 2547 เรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างเตรียมการดำเนินการจัดทำ Digital map รวมทั้งสิ้น 17 ล้านไร่

5. การติดตามการทำประโยชน์ ตรวจสอบและติดตามการทำประโยชน์ตามแผนงานปกติ และได้เพิ่มการตรวจสอบและรับรองโดยชุมชนในช่วงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เพื่อป้องกันบุคคลภายนอกแปลกปลอมมาเข้าร่วมโครงการ

6. การพัฒนาบุคลากร

6.1 จัดอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนแก่ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลางและส่วนจังหวัดทุกจังหวัด รวม 1,533 คน

6.2 จัดสัมมนาเพื่อชี้แจง และรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้นำเกษตรกร มีผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 262 คน

7. การประเมินสินทรัพย์เบื้องต้น รอผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8. การประชาสัมพันธ์ จัดทำคู่มือเกษตรกร จัดพิมพ์โปสเตอร์ และแผ่นพับ ส่งให้จังหวัดดำเนินการประชาสัมพันธ์ และจะเริ่มดำเนินการตามแผนประชาสัมพันธ์ต่อไป

9. การชี้แจงและขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ในหมู่บ้าน) เริ่มดำเนินงานพฤศจิกายน – ธันวาคม 2546

10. การตรวจสอบบัญชีรายชื่อเสนอ ธ.ก.ส. เริ่มดำเนินงานพฤศจิกายน – ธันวาคม 2546 เพื่อแจ้งและยืนยันรายชื่อเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการฯ

11. การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ได้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมพัฒนาอาชีพเกษตรกรแบบบูรณาการ เริ่มดำเนินการพฤศจิกายน 2546

12. การดำเนินการในพื้นที่นำร่อง

12.1 ตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลที่ดินและแผนที่ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินนำร่อง 8 พื้นที่ ใน 8 จังหวัดได้แก่ แพร่ สุโขทัย ราชบุรี ระยอง สกลนคร มหาสารคาม ชุมพร และนครศรีธรรมราช รวมถึงในพื้นที่นำร่องนิคมสหกรณ์กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เรียบร้อยแล้ว

12.2 เกษตรกรมาขึ้นทะเบียน ณ 31 ตุลาคม 2546 จำนวน 3,891 ราย หรือประมาณร้อยละ 31ของเกษตรกรเป้าหมาย (12,599 ราย) สำหรับพื้นที่นิคมสหกรณ์มีขึ้นทะเบียน 400 ราย จากทั้งหมด 500 ราย

12.3 ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรและเสนอ ธ.ก.ส. 3,130 ราย

12.4 เกษตรกรไปขอสินเชื่อที่ ธ.ก.ส. ณ 5 พฤศจิกายน 2546 จำนวน 240 ราย

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. จากการดำเนินการในพื้นที่นำร่อง พบว่าเกษตรกรบางส่วนมีความกังวลว่าเมื่อขึ้นทะเบียนแล้วจะต้องไปขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน ซึ่งได้แจ้งจังหวัดชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรแล้วว่า ไม่ได้เป็นเงื่อนไขต้องไปขอกู้เงินทั้งนี้เป็นไปตามความสมัครใจของเกษตรกร แต่การขึ้นทะเบียนเกษตรกรนั้น เพื่อต้องการตรวจสอบคุณสมบัติของเกษตรกร เป็นการป้องกันไม่ให้มีคนแปลกปลอมไปขอกู้เงิน

2. ในช่วงนี้ (พฤศจิกายน 2546) เป็นช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต และยังไม่มีความต้องการใช้สินเชื่อจึงมาขึ้นทะเบียน และไปขอกู้เงินกับสถาบันการเงินเพียงบางส่วน คาดว่าเมื่อถึงฤดูกาลผลิตจะเริ่มทยอยไปขอสินเชื่อกับสถาบันการเงิน

3. เกษตรกรเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ ธ.ก.ส. สูงเกินไปทำให้ไม่จูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการเรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้สัมปทานในที่ดินของรัฐ พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับความเห็นของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมายฯ) และความเห็นของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย แล้วดำเนินการต่อไปได้

ร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ให้มีคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวการให้สัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ และคณะกรรมการประจำจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ โดยได้กำหนดองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของกรรมการทั้งสองคณะ

2. กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการขอสัมปทานเพื่อกระทำกิจการใดในที่ดินของรัฐ ลักษณะที่ดินของรัฐที่จะให้สัมปทาน อายุการสัมปทาน การขอรับสัมปทานที่กระทบต่อสภาพแวดล้อม

3. กำหนดหลักเกณฑ์การขอต่ออายุสัมปทาน

4. ผู้ได้รับสัมปทานต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปีแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งท้องที่ที่ขอสัมปทานตามอัตราที่คณะกรรมการประจำจังหวัดกำหนด แต่ไม่น้อยกว่าอัตราดังต่อไปนี้

4.1 การใช้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรม ไร่ละไม่น้อยกว่า 1,000 บาท/ปี

4.2 ใช้เพื่อกิจการอื่นไร่ละไม่น้อยกว่า 3,000 บาท/ปี

4.3 กรณีอื่นนอกจากข้อ 4.1 และข้อ 4.2 ไร่ละไม่น้อยกว่า 500 บาท/ปี

5. บรรดาคำขอสัมปทานซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการในขั้นตอนใดก่อนกฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปตามกฎหมายและระเบียบเดิมจนกว่าจะเสร็จสิ้น

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่อง ผลการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

(กอ.ชดจ.) ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) ประธานกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เสนอ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานเตรียมการจดทะเบียนของกระทรวงมหาดไทย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและศูนย์ปฏิบัติการ เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงาน ดังนี้ 1) คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธาน 2) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการกรุงเทพมหานคร และระดับเขต 3) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับจังหวัด 4) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ การดำเนินการสำรวจและตรวจสอบข้อมูล มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินการ การจดทะเบียน การรับรองข้อมูล และบันทึกข้อมูล

2. แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ที่ประชุมรับทราบข้อเสนอแนวทางและขั้นตอนการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ที่สำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (สบร.) นำเสนอ ซึ่งมีหลักการว่าจะต้องกำหนดแปลงที่ดินที่นำเข้าร่วมโครงการจัดที่ดินของหน่วยงานโดยจะต้องปรากฏตำแหน่ง ขอบเขต ทำแผนที่กายภาพเพื่อทราบข้อเท็จจริงเรื่องการถือครอง หากราษฎรรายใดไม่โต้แย้งสิทธิ์ก็ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการต่อไป เว้นแต่ถ้ามีการโต้แย้งก็จะต้องมีการพิสูจน์สิทธิ์

2.1 ที่ประชุมเห็นว่าแนวทาง และขั้นตอนที่เสนอเป็นรายละเอียดของขั้นตอนปฏิบัติประกอบกับการดำเนินการของหน่วยราชการ เช่น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชที่ได้ดำเนินการมาก่อนหน้านี้ ไม่ควรหยุดชะงัก จึงให้หน่วยงานปฏิบัติที่รับผิดชอบรับไปพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องด้วยความรอบคอบควบคู่กับการเร่งรัดการปฏิบัติให้สอดคล้องและสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลได้

ทั้งนี้ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดิน (Supply Side) รับไปพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับสิทธิและการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการจัดการตามนโยบายรัฐบาล แล้วนำเสนอที่ประชุมพิจารณาในโอกาสต่อไป

3. การกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการรับรองสิทธิและได้รับการจัดที่ดิน ที่ประชุมได้พิจารณากำหนดคุณสมบัติของบุคคลไว้เป็น 2 กรณี ดังนี้ คือ

3.1 กรณีการรับรองสิทธิในที่ดิน

1) ต้องเป็นการถือครองทำประโยชน์สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ที่เห็นชอบการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในเขตป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2545 สำหรับที่ราชพัสดุ ส่วนผู้บุกรุกเข้าถือครองที่ดินของรัฐภายหลังวันที่ 1 ตุลาคม 2546 จะไม่ได้รับสิทธิใด ๆ ตามนโยบายของรัฐบาลและจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายด้วย

2) มีความประสงค์จะได้รับการรับรองสิทธิในที่ดิน โดยจะต้องไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมีแต่น้อยไม่เพียงพอ มีความสามารถและตั้งใจที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร

3) มีคุณสมบัติอื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องพื้นที่ที่ดินที่จะดำเนินการ

3.2 กรณีการจัดที่ดิน

1) เป็นผู้ยากจน

2) มีความประสงค์จะได้รับการจัดที่ดิน โดยจะต้องไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีแต่น้อยไม่เพียงพอ มีความสามารถและตั้งใจที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร

3) มีคุณสมบัติอื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ดินที่จะดำเนินการ

4) เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ที่จะดำเนินการ เว้นแต่หากมีที่ดินเหลือเพียงพอจะได้พิจารณาจัดให้บุคคลต่างท้องที่ตามลำดับความเหมาะสม

ทั้งนี้ จะไม่มีการนำที่ดินของรัฐในเขตอนุรักษ์เด็ดขาด เช่น ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน) มาจัดให้ประชาชน เนื่องจากเขตอนุรักษ์ดังกล่าวมีขึ้นเพื่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการป้องกันภัยธรรมชาติเพื่อสังคมส่วนรวม

4. การกำหนดจำนวนเนื้อที่ดินที่จะดำเนินการรับรองสิทธิ และจัดที่ดินให้แก่ประชาชน ที่ประชุมได้มีการพิจารณากำหนดเกณฑ์จำนวนเนื้อที่ดิน จำแนกเป็น 2 กรณี ดังนี้คือ

4.1 **กรณีที่ดินที่มีการถือครองทำประโยชน์อยู่เดิม** ตามข้อ 3.1 1) จะทำการรับรองสิทธิ จำนวนเนื้อที่ดิน ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่

4.2 **กรณีมีการขอรับการจัดที่ดิน** จำนวนเนื้อที่ดินที่จะจัดให้พิจารณาตามความเหมาะสม แต่ไม่เกินครอบครัวละ 15 ไร่

5. งบประมาณของคณะกรรมการสำรวจความต้องการที่ดินของประชาชน (Demand Side) และคณะกรรมการจัดหาที่ดินของรัฐ (Supply Side)

5.1 กระทรวงมหาดไทยได้เสนองบประมาณในการดำเนินการ ลงทะเบียนสำรวจความต้องการของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการให้สำนักงบประมาณพิจารณาแล้ว และสำนักงบประมาณแจ้งว่าได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาเรื่องนี้แล้ว

5.2 ในส่วนของงบประมาณของคณะกรรมการจัดที่ดินของรัฐด้านอุปทาน (Supply Side) และงบประมาณของคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ฝ่ายเลขานุการประสานสำนักงบประมาณเพื่อพิจารณาต่อไป

ทั้งนี้ ให้กรมประชาสัมพันธ์เริ่มดำเนินงานควบคู่ไปกับการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทย

6. การจัดตั้งสำนักงานประสานงานการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน(ส.ชดจ.) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 228/2546 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้กำหนดให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดตั้งสำนักงานประสานงานการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน(ส.ชดจ.) ขึ้น คณะกรรมการฯ เห็นชอบโครงสร้าง ส.ชดจ. ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ **ด้านวิชาการ** แบ่งออกเป็นฝ่ายกฎหมาย กับฝ่ายนโยบายและแผน **ด้านบริหาร** แบ่งออกเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ กับฝ่ายสำนักงาน **ด้านกำกับติดตามและประเมินผล** แบ่งออกเป็นฝ่ายกำกับและติดตาม กับฝ่ายประเมินผล

วันที่ 29 พฤศจิกายน 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงการคลังเสนอเรื่องให้มีการแลกเปลี่ยนที่ราชพัสดุที่ดินการเคหะแห่งชาติ แปลงหมายเลขโฉนดที่ 488 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร กับที่ดินของการเคหะแห่งชาติ เนื้อที่ 0-2-42 ไร่ เท่ากัน ตามมติของคณะกรรมการพิจารณาและเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอาณาเขตของที่ดินโครงการพิบูลวัฒนา เนื่องจากการเคหะแห่งชาติจะต้องโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดพิบูลวัฒนาให้แก่ผู้เช่าซื้อโดยให้การเคหะแห่งชาติรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งสิ้น กรณีนี้เป็นการแลกเปลี่ยนที่ดินเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย และเพื่อแก้ไขปัญหาการลุกล้ำแนวเขตการครอบครองที่ดินซึ่งกันและกันของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีแนวเขตติดต่อกัน โดยคณะกรรมการซึ่งตั้งได้ตามกฎหมายได้ให้ความเห็นชอบด้วยแล้ว

วันที่ 6 มกราคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่องรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดิน (ครั้งที่ 2) ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ณ 15 ธันวาคม 2546 ดังนี้

1. พื้นที่นำร่องในเขตปฏิรูปที่ดิน 8 จังหวัด ได้แก่ แพร่ สุโขทัย ราชบุรี ระยอง สกลนคร มหาสารคาม ชุมพร และนครศรีธรรมราช ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 5,055 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.12 ของเป้าหมาย (12,599 ราย) และมีเกษตรกรบางส่วนได้รับอนุมัติเงินกู้จาก ธ.ก.ส. ไป

แล้ว 40 ราย วงเงินสินเชื่อ 3.4 ล้านบาท ในพื้นที่นำร่องนิคมสหกรณ์กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 410 ราย คิดเป็นร้อยละ 82 ของเป้าหมาย (500 ราย) และพื้นที่นำร่องนิคมสร้างตนเอง 3 แห่ง ได้แก่ นิคมสร้างตนเอง จ.ระยอง นิคมสร้างตนเอง พระพุทธบาท จ.สระบุรี และนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จ.นครราชสีมา ได้ขึ้นทะเบียนแล้วรวม 406 ราย

2. พื้นที่ดำเนินการปี 2547 ในเขตปฏิรูปที่ดิน 69 จังหวัด พื้นที่ 10 ล้านไร่ ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 173,109 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.60 ของเป้าหมาย (627,224 ราย) สำหรับพื้นที่นิคมสหกรณ์ ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 4,786 ราย คิดเป็นร้อยละ 24 ของเป้าหมาย (20,000 ราย) ขณะนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำลังจัดหลักสูตรฝึกอบรมและดูงานให้เกษตรกรมีความสามารถในการจัดทำโครงการที่เหมาะสมไปขอสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. และมีความมั่นใจว่าเกษตรกรจะได้ประโยชน์จากนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนอย่างแท้จริง

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน มีเกษตรกรบางส่วนคิดว่าไม่จำเป็นต้องขึ้นทะเบียนเพราะไม่คิดจะขอสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. เนื่องจากมีอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป เกรงว่าจะไม่มีรายได้มาชำระหนี้คืน และ ช่วงนี้อยู่ในระหว่างเก็บเกี่ยวผลผลิต ยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้สินเชื่อ

วันที่ 13 มกราคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีรายงานผลการประชุมหารือระหว่างรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในการจัดที่ทำกินให้ประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน รวม 6 หน่วยงาน สรุปสาระสำคัญดังนี้

1. กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1 นโยบาย/ยุทธศาสตร์

จัดการที่ดินป่าไม้เพื่อแก้ไขปัญหา เรื่องที่ดินอยู่อาศัยทำกินโดยตรวจสอบการถือครองพื้นที่ป่าไม้ กำหนดขอบเขตในการทำประโยชน์ รับรองสิทธิ และควบคุมพื้นที่มิให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม

1.2 ข้อมูลที่ดิน

- พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งได้ทำการสำรวจการถือครองพื้นที่ป่าไม้แล้ว ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 16 กันยายน 2540 และวันที่ 30 มิถุนายน 2541 มีราษฎรถือครอง 336,834 ราย เนื้อที่ประมาณ 5.7 ล้านไร่ ใน 66 จังหวัด สามารถทำการตรวจสอบกำหนดขอบเขตการทำประโยชน์ และรับรองสิทธิได้ทันที

- พื้นที่ป่าไม้ถาวร เนื้อที่ประมาณ 10.5 ล้านไร่ ซึ่งต้องดำเนินการประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ แต่ยังดำเนินการสำรวจไม่แล้วเสร็จ คาดว่ามีราษฎรเข้าถือครองทำประโยชน์อยู่บางส่วน จะทำการสำรวจและดำเนินการรับรองสิทธิได้ประมาณ 1.7 ล้านไร่

2. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

2.1 นโยบาย/ยุทธศาสตร์

ดำเนินการนำที่ราชพัสดุมาใช้เพื่อตอบสนองนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยนำมาจัดให้ราษฎรเช่าอยู่อาศัยและทำกิน ทั้งนี้ให้ดำเนินการควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์ของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

2.2 ข้อมูลที่ดิน

ดำเนินการในที่ราชพัสดุ จำนวน 1 ล้านไร่ ซึ่งมีราษฎรเข้าถือครองทำประโยชน์อยู่แล้วบางส่วน โดยส่วนที่มีราษฎรเข้าถือครองทำประโยชน์แล้ว สามารถดำเนินการจัดให้เช่าโดยไม่ต้องให้หน่วยราชการที่ถือครองใช้ประโยชน์ยินยอมหรือส่งคืนพื้นที่ และถ้าอยู่ในเขตผังเมืองรวมก็สามารถดำเนินการได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการขัดกับกฎหมายผังเมืองสำหรับที่ดินราชพัสดุ ที่เป็นที่ว่างยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ในราชการ ถ้าจะจัดให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์จะต้องได้รับความยินยอมหรือส่งพื้นที่คืนให้กรมธนารักษ์ก่อน และถ้าอยู่ในเขตพื้นที่ผังเมืองรวมต้องดำเนินการตามกฎหมายผังเมืองด้วย ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดที่ราชพัสดุให้ราษฎรเข้าอยู่อาศัยและทำกินเป็นการจัดให้เช่าตามกฎหมายที่ราชพัสดุ และตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 21 สิงหาคม 2533 และวันที่ 25 มิถุนายน 2545

3. ส.ป.ก.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.1 นโยบาย/ยุทธศาสตร์

ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการจัดที่ดินให้แก่ผู้ถือครองที่ดินของรัฐที่มีคุณสมบัติให้เข้าทำประโยชน์ ซึ่งต่อไปสามารถเช่าหรือเช่าซื้อได้ตามกฎหมายปฏิรูปที่ดิน จัดที่ดินชุมชนประเภทที่อยู่อาศัยและกิจการที่เป็นการสนับสนุนเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาที่ดินให้แก่ราษฎรในพื้นที่

3.2 ข้อมูลที่ดิน

ส.ป.ก. มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 42.5 ล้านไร่ ซึ่งได้มอบ ส.ป.ก. 4-01 แล้วจำนวน 23.5 ล้านไร่ คงเหลือพื้นที่ จำนวน 18.9 ล้านไร่

- พื้นที่เกษตรกรรมสามารถนำมาจัดให้เกษตรกรได้ จำนวน 16.3 ล้านไร่ ประมาณ 900,000 ราย

- พื้นที่ชุมชนที่เกษตรกรและราษฎรถือครองสามารถนำมาจัดได้จำนวน 0.65 ล้านไร่ 5,000 ชุมชน

- พื้นที่ที่ราษฎรถือครองลักษณะเป็นแปลงใหญ่ ไม่สามารถนำมาจัดได้ทันที ต้องดำเนินการตามกระบวนการก่อน เช่น เจรจาหาวิธีการกระจายสิทธิ์หรือฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งต้องใช้เวลาในการดำเนินการ เมื่อได้มาแล้วสามารถจัดให้เกษตรกรผู้ยากไร้ที่ดินทำกินจำนวน 0.85 ล้านไร่

- พื้นที่ที่ไม่สามารถดำเนินการจัดได้ เนื่องจากมีเอกสารสิทธิ์ ที่ดินเป็นที่สาธารณประโยชน์ เช่น เป็นหนองน้ำ ฯลฯ จำนวน 1.15 ล้านไร่

การดำเนินการจัดที่ดินของรัฐในพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ชุมชนให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ต้องดำเนินการตามกฎหมายปฏิรูปที่ดิน โดยการสอบสวนสิทธิในที่ดิน สามารถดำเนินการได้ทันที ถ้าได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพราะได้มีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นไว้แล้ว

4. กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4.1 นโยบาย/ยุทธศาสตร์

ดำเนินการในรูปของสหกรณ์การเช่าที่ดิน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม ซึ่งกรมป่าไม้อนุญาตให้กรมส่งเสริมสหกรณ์เข้าทำประโยชน์เพื่อจัดที่ดินให้ราษฎรเข้าอยู่อาศัยและทำกิน โดยการเช่า และก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน บริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพของราษฎร

4.2 ข้อมูลที่ดิน

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน 13 นิคม ใน 13 จังหวัด เนื้อที่ประมาณ 1,512,053 ไร่ มีสมาชิก จำนวน 33,555 ราย ได้ดำเนินการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ และทำการสำรวจรังวัดแปลงที่ดินแล้วประมาณ 500,000 ไร่ เหลือพื้นที่ที่จะต้องดำเนินการสำรวจรังวัดประมาณ 1 ล้านไร่ กรมส่งเสริมสหกรณ์จะดำเนินการรับรองสิทธิ์ให้กับราษฎร และได้เสนอเรื่องขอถอนสภาพป่าไม้ไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อนำเข้าคณะรัฐมนตรีแล้ว

5. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

5.1 นโยบาย/ยุทธศาสตร์

ดำเนินการจัดที่ดินในที่ดินสงวนของนิคมสร้างตนเอง โดยเป็นพื้นที่ป่าไม้ส่วนกลาง 20% และพื้นที่สงวนเพื่อกิจการนิคม ซึ่งมีราษฎรอยู่อาศัยก่อนที่ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมและบุกรุกเข้าทำประโยชน์ในภายหลังการจัดตั้งนิคมเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน สร้างความมั่นคงและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

5.2 ข้อมูลที่ดิน

ดำเนินการในพื้นที่นิคมสร้างตนเอง จำนวน 44 นิคม ใน 34 จังหวัด ในพื้นที่ป่าไม้ส่วนกลาง 20 % และที่ดินสงวนเพื่อกิจการนิคมประมาณ 150,000 ไร่ โดยเป็นการรับรองสิทธิในที่ดินให้แก่ผู้บุกรุกถือครองอยู่แล้วแต่ไม่ให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ในเบื้องต้นต้องมีการสำรวจข้อมูลการถือครองที่ดินก่อน

6. กรมที่ดิน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

6.1 นโยบาย/ยุทธศาสตร์

ดำเนินการบริหารจัดการที่ดินของรัฐประเภทที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว มีเนื้อที่แปลงตั้งแต่ 1,000 ไร่ขึ้นไป นำมาใช้ประโยชน์และแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการนำที่ดินของรัฐมาจัดสรรพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย หรือทำกินให้แก่ราษฎรผู้ยากไร้ เพื่อประกอบอาชีพและส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตรแบบยั่งยืน ด้วยการให้สิทธิเข้าอยู่อาศัยและทำกินในที่ดินของรัฐ โดยไม่มีการออกเอกสารสิทธิ์ให้

6.2 ข้อมูลที่ดิน

ดำเนินการในที่ดินสาธารณประโยชน์ที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ในลักษณะแปลงใหญ่มีเนื้อที่ตั้งแต่ 1,000 ไร่ขึ้นไป ในที่ดินสาธารณประโยชน์ 609 แปลง เนื้อที่ประมาณ 1.5 ล้านไร่ โดยจะนำมาจัดให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินได้ 1 ล้านไร่ ใน 58 จังหวัด ตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งจะต้องมีการสำรวจข้อมูลที่ดินในเบื้องต้นก่อน

วันที่ 24 มกราคม 2547 คณะรัฐมนตรีอนุมัติแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเรื่อง การจำแนกประเภทที่ดินครั้งที่ 2/2542 ครั้งที่ 1/2543 และครั้งที่ 1/2546 ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ดังนี้

1. แก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2504, 12 พฤศจิกายน 2506, 17 สิงหาคม 2508,18 มกราคม 2509, 31 พฤษภาคม 2509 และ 21 มิถุนายน 2509 ในการจำแนกประเภทที่ดินเฉพาะแห่งในท้องที่ 8จังหวัด จำนวน 10 ป่า ได้แก่ ป่าหนองคล้า – คลองเรือ จังหวัดกำแพงเพชร ป่าหนองเรือ (หมายเลข 25) จังหวัดหนองบัวลำภู ป่าเทือกเขาปลายโต๊ะ – เขาศก จังหวัดพังงา ป่าจอมทอง (แปลง 2) และป่าแม่แจ่ม – แม่ตื่น จังหวัดเชียงใหม่ ป่าแม่ปายฝั่งขวา แปลง 1 (หมายเลข 8) และป่าแม่ปายฝั่งซ้าย (หมายเลข 9) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ป่าที่จัดสรรบ้านโนน จังหวัดศรีสะเกษ ป่าหมายเลข 84 จังหวัดสกลนคร และป่าโคกสูง – บ้านคง จังหวัดขอนแก่น เนื้อที่ประมาณ414,540 ไร่ ดังนี้

1.1 ให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรตามเดิม เนื้อที่ประมาณ 125,541 ไร่ มอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการ

1.2 จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร ซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ประมาณ 288,999 ไร่ (รวมที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ประมาณ 1,051 ไร่)

1) เพื่อเป็นที่ทำกินของราษฎร หรือเพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น เนื้อที่ประมาณ 286,696 ไร่

2) เพื่อจัดเป็นป่าชุมชน จำนวน 18 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 2,303 ไร่ มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ

2. แก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2530, 12 เมษายน 2531, 10 มีนาคม 2535, 20 เมษายน 2536 และ 4 มีนาคม 2540 ในการจำแนกประเภทที่ดินเฉพาะแห่งในท้องที่ 6 จังหวัด จำนวน 6 ป่า ได้แก่ ป่าโคกไม้เรือ จังหวัดนราธิวาส ป่าดงบังอี่ฝั่งซ้ายห้วยทม จังหวัดอำนาจเจริญ ป่าโคกหินแดง จังหวัดมหาสารคาม ป่าหินล้ม จังหวัดสุรินทร์ ป่าแม่อิง – แม่ต๋ำ – แม่จุ๋น จังหวัดลำปาง และป่าแม่ริม แปลง 2 จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ประมาณ 144,363 ไร่ ดังนี้

2.1 ให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรตามเดิม เนื้อที่ประมาณ 38,869 ไร่ มอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการ

2.2 จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร ซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ประมาณ 105,494 ไร่

1) เพื่อเป็นที่ทำกินของราษฎร หรือเพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น เนื้อที่ประมาณ 105,154 ไร่

2) เพื่อจัดเป็นป่าชุมชน จำนวน 4 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 340 ไร่ มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ

3. แก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2513 เรื่อง เสนอให้จำแนกที่ดินจังหวัดลำปาง โดยขอจำแนกเนื้อที่ประมาณ 2,955-2-82 ไร่ ออกจากป่าไม้ถาวร “ป่าแม่เมาะ แปลง 1” เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2543 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ราษฎรในท้องที่ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

วันที่ 24 มกราคม 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเรื่อง รายงานความก้าวหน้าและข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนตามที่สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเสนอ มาตรการเร่งด่วนการพัฒนานโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และแผนทิศทางปี 2547

การพัฒนานโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน มีมาตรการเร่งด่วน ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนโดยทั่วไป โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเร่งรัดการทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง

2. ให้กวดขันการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบการดำเนินการในฐานะ Clearing House เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้และมีการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

3. ให้หน่วยงานเจ้าของสินทรัพย์ปรับแก้สัญญาเช่า หนังสืออนุญาต หนังสือรับรองต่าง ๆ ให้มีอายุไม่ต่ำกว่า 3 ปี เพื่อให้สามารถนำสัญญา หนังสืออนุญาต และหนังสือรับรองต่าง ๆ นำไปแปลงเป็นทุนกับสถาบันการเงินได้อย่างไรก็ตาม สัญญา หนังสืออนุญาต หรือหนังสือรับรองดังกล่าวจะต้องมีระยะเวลากำหนดไว้ชัดเจน ทั้งนี้ให้เร่งรัดการกำหนดเงื่อนไขการจัดทำข้อตกลงในรายละเอียดกับสถาบันการเงิน และขอให้สถาบันการเงินนำเสนอคณะกรรมการสถาบันการเงินอนุมัติ รวมทั้งแจ้งให้สาขาและหน่วยต่าง ๆ ที่รับผิดชอบดำเนินการโดยเร็ว

4. กรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้พิจารณาหาลู่ทางการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ในกรณีลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว โดยคำนึงถึงคุณสมบัติผู้สวมสิทธิควบคู่ไปกับความสามารถในการจ่ายคืนหนี้ด้วย

5. สำหรับกรณีทรัพย์สินทางปัญญาให้กำหนดให้คณะทำงานพิเศษเพื่อพิจารณาการกำหนดมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยอาจจะประกอบด้วย กรมทรัพย์สินทางปัญญา สถาบันการเงิน ผู้ประเมินอิสระ และมหาวิทยาลัยที่ได้รับมอบหมายเป็นการด่วน

6. ในส่วนของการจดทะเบียนเครื่องจักรให้หามาตรการกระตุ้นให้มีการจดทะเบียนเครื่องจักรมากขึ้น และพิจารณาเสนอมาตรการเสริมเพื่อให้นำสินทรัพย์ที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย และสินทรัพย์มูลค่าน้อยสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ด้วย

7. ให้หน่วยงานของรัฐบาลและสถาบันการเงิน มีการเริ่มรายงานข้อมูลผ่านเครือข่าย Electronic มากระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ สปท. อย่างสม่ำเสมอเพื่อประโยชน์ในการรายงานผลการติดตามของรัฐบาล

แผนทิศทางในปี 2547

1. สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเห็นว่าในปี 2547 ควรจะได้ดำเนินการในกิจการสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1) ขยายประเภทสินทรัพย์ให้กว้างมากยิ่งขึ้นครอบคลุมสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้แก่

ก. ที่ดินอยู่ในความดูแลของกองทัพเฉพาะในส่วนที่มีผู้ครอบครองทำประโยชน์สำหรับในส่วนที่รัฐยังใช้ประโยชน์อยู่ก็ให้กองทัพดำเนินการต่อไป ในส่วนที่ผู้ครอบครองทำประโยชน์นั้น หากจะเข้ากระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจำเป็นจะต้องมีการจัดทำทะเบียนและมอบเอกสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพื่อเป็นเอกสารที่จะนำไปใช้ในการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และมีการเจรจากับสถาบันการเงินต่อไป ซึ่งเรื่องนี้น่าจะมอบให้กระทรวงกลาโหมเป็นผู้ดำเนินการต่อไป

ข. ที่ดินซึ่งอยู่ในความดูแลของรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือให้มีการเช่าช่วง รัฐวิสาหกิจหลายแห่งได้รับที่ดิน ที่ราชพัสดุและที่ดินของรัฐอื่น ๆ มาไว้ในการครอบครองและไม่ได้ใช้ประโยชน์ยังเป็นที่รกร้างหรืออาจจะได้ใช้ประโยชน์โดยให้มีการเช่าช่วงหรืออนุญาตให้ใช้ ในเรื่องนี้ต้องมีการตรวจสอบและมีการออกเอกสารปรับปรุงสัญญาเช่าต่าง ๆ ให้เป็นสัญญาเช่าระยะยาว และกรณีให้ใช้ก็ควรจะมีการปรับปรุงเอกสารให้ถูกต้องตามแนวทางของรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ด้วย

ค. ป่าสงวนที่เสื่อมสภาพมีผู้ครอบครองทำประโยชน์เป็นการถาวร และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมปรากฏว่าป่าสงวนในขณะนี้มีอยู่จำนวนหนึ่งและในจำนวนนั้นมีผู้ที่เข้าครอบครองทำประโยชน์อยู่เป็นจำนวนมาก สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเห็นว่าที่ดินเหล่านั้นอาจไม่สามารถจะฟื้นฟูกลับมาเป็นสภาพป่าธรรมชาติได้โดยวิธีการปลูกป่าทดแทน แต่อาจจะดำเนินการในลักษณะที่เป็นหมู่บ้านป่าไม้ หรือให้ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในลักษณะที่เป็นป่าสงวนโดยมีการออกข้อบังคับและมีการรับรองให้เช่าตามกฎหมายป่าไม้ให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อที่จะนำเอกสารเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เพื่อหาแหล่งทุนให้ผู้ที่เข้าไปครอบครองได้ลงทุนเรื่องกิจการป่าไม้หรือกิจการสวนป่าต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในแง่ของการจัดการที่ดินและในแง่ของการป่าไม้ไปพร้อมกัน

ง. พื้นที่ชายฝั่งเพื่อการเพาะเลี้ยง โดยหลักพื้นที่ชายฝั่งได้มีการอนุญาตให้มีกิจการเพาะเลี้ยงตราบเท่าที่ไม่มีการกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นพื้นที่ชายฝั่งเหล่านี้ควรที่จะได้มีการออกเอกสารให้มีความชัดเจนประกอบกับการจัดการทางด้านการเพาะเลี้ยงให้ถูกสุขลักษณะและสภาพสิ่งแวดล้อมสามารถที่จะนำมาใช้ในการแปลงเป็นทุนต่อไป

จ. ทรัพย์ติดกับที่ดินประเภทอื่น ทรัพย์ติดกับที่ดินประเภทที่เป็นทรัพย์ด้านเกษตรกรรมมีจำนวนมากซึ่งมีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ เช่น ยางพาราหรือต้นผลไม้เป็นต้นซึ่งมีอายุเกิน 3 ปีขึ้นไป เห็นว่าเริ่มจะพิจารณานำมาใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนได้อีกต่อไป

วันที่ 24 มกราคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรื่องรายงานความก้าวหน้าในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 มิถุนายน 2546 สรุปได้ดังนี้

ผลความก้าวหน้า

1. แผนงานปรับปรุงระบบภาษีที่ดิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง รับผิดชอบ ขณะนี้การศึกษาความเหมาะสมในการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองที่ดิน อยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อเสนอผลการศึกษาให้กระทรวงการคลังพิจารณา

ส่วนร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อจะได้ส่งเรื่องนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา

2. แผนงานปรับปรุงองค์กรบริหารจัดการที่ดิน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบ ได้ว่าจ้างศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการศึกษาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน (สิ้นสุดสัญญาวันที่ 31 มกราคม 2547) ปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

จากผลการศึกษาในรายงานฉบับกลาง ที่ปรึกษาได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งได้เสนอแนะแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1) จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ โดยการร่างกฎหมายขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่ต้องแก้ไขประมวลกฎหมายที่ดิน การดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวก็ยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมที่ดินต่อไป

2) กำหนดให้คณะกรรมการมาจากภาคราชการเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามจริง และกำหนดให้ผู้ที่เป็นกรรมการซึ่งมาจากหน่วยงานที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเรื่องที่ดินโดยตรงเป็น “ผู้แทน” มิใช่ “ตำแหน่งปลัดหรืออธิบดี”

3) กำหนดสัดส่วนระหว่างคณะกรรมการภาครัฐและภาคเอกชนเป็น 1:1

4) กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การพัฒนา การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศมาเป็นกรรมการในคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

5) กำหนดให้มีผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ที่จดทะเบียนโดยถูกต้องตามกฎหมายร่วมเป็นกรรมการ

6) จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติขึ้นมาเพื่อเป็นฝ่ายเลขานุการและธุรการสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยให้สำนักงานมีความเป็นอิสระขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยการยุบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการดินและที่ดินของสำนักงาน

นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมที่ดิน และสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน

7) กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติให้มีความครอบคลุมเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินโดยรวม เพื่อให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์

8) กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินส่วนจังหวัด เพื่อให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการกำหนดนโยบายที่ดินของประเทศในภาพรวมต่อไป

3. แผนงานระบบข้อมูลที่ดิน ศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบ ขณะนี้อยู่ระหว่างจัดทำข้อกำหนดการศึกษา (TOR) เพื่อว่าจ้างสถาบันการศึกษาเป็นที่ปรึกษาโครงการระบบข้อมูลที่ดิน ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี โดยกำหนดให้ศึกษาในประเด็นหลักที่สำคัญ คือ

1) สำรวจสถานภาพระบบข้อมูลที่ดิน ทะเบียนที่ดิน และแผนที่มาตรฐานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรดินและที่ดิน ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม เพื่อนำผลไปใช้ในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาสารสนเทศที่ดิน

2) พัฒนาระบบสารสนเทศที่ดิน สำหรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินของประเทศ เพื่อเป็นระบบมาตรฐานกลางให้ทุกหน่วยงานที่ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบสารสนเทศที่ดินของหน่วยงาน

3) ศึกษารูปแบบการจัดตั้งองค์กรมหาชน เพื่อรองรับระบบสารสนเทศที่ดินของประเทศ

4) การจัดประชุมสัมมนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. แผนงานกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบ

4.1 ในปีงบประมาณ 2546 ได้ว่าจ้างสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดำเนินการ โครงการศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการที่มีผลใช้บังคับ ระยะเวลาดำเนินการ 8 เดือน (สิ้นสุดสัญญาวันที่ 28 มีนาคม 2547) ปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีกำหนดส่งประมาณวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2547 และคาดว่าการดำเนินการตามโครงการจะแล้วเสร็จภายในกำหนดในสัญญา

จากผลการศึกษารายงานฉบับกลาง ที่ปรึกษาได้รายงานและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทาง ดังนี้

1) สรุปสถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหา อุปสรรค ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ที่ดิน ปัญหา ตลอดจนปัญหาด้านการบริหารภาครัฐ

2) กรอบแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักสิ่งแวดล้อม หลักสังคมและหลักเศรษฐศาสตร์

3) การกำหนดเขตเมืองที่ประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่แล้ว ต้องพิจารณาจากเกณฑ์ที่สำคัญอย่างน้อย3 ประการ คือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น มาตรการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน และความเหมาะสมของพื้นที่โดยรอบในการขยายตัว

4) แนวทางมาตรการสนับสนุนอื่นที่ใช้เป็นกลไกในการควบคุมการใช้ประโยชน์ตลอดจนทางเลือกรูปแบบ วิธีการ และความจำเป็นในการออกกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการ

ขณะนี้ได้กำหนดให้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2 ในวันพุธที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ ก่อนส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

4.2 ในปีงบประมาณ 2547 ได้ว่าจ้างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินโครงการนำร่องในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินและการอนุรักษ์ฟื้นฟูการใช้ทรัพยากรดินและที่ดิน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่ทดลอง 1 พื้นที่ ระยะเวลาดำเนินการ 9 เดือน ลงนามในสัญญาว่าจ้างวันที่ 31 ธันวาคม 2546 สิ้นสุดสัญญาวันที่ 26กันยายน 2547 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1) ศึกษารูปแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรดินและที่ดิน

2) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ รูปแบบ แนวทาง วิธีการปฏิบัติ โดยมีลำดับขั้นตอนสำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรดินและที่ดิน ที่สามารถใช้เป็นต้นแบบ (Model) ในการดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกับการมีข้อเสนอในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าว

5. แผนงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินและที่ดิน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบ โดยรับโอนงานจากสำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อเดือนกันยายน 2546 ตามแผนงานกำหนดให้มีการดำเนินการ 3 โครงการ คือ

1) โครงการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2) โครงการนำร่องให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรดินและที่ดิน

3) โครงการเร่งรัดการกันเขตที่ดินของรัฐ

ขณะนี้อยู่ระหว่างขอใช้งบกลางปี 2547 เพื่อดำเนินการตามโครงการที่ 1) ส่วนโครงการที่ 2) ได้ผนวกเนื้อหารวมไว้ในโครงการนำร่องของแผนงานกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งดำเนินการในปีงบประมาณ 2547 และได้แจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบที่ดินของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูล และจัดทำแผนงาน/โครงการในการกันเขตที่ดินของรัฐตามโครงการที่ 3) แล้ว

6. แผนงานคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการและคณะทำงานดำเนินการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม โดยได้กำหนดขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

1) การจัดเตรียมความพร้อมด้านข้อมูล ได้แก่ ทะเบียนผู้ถือครองที่ดิน แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ

2) กำหนดมาตรการในการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายและมาตรการสนับสนุน

3) กำหนดพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่ ประสานงานกับ อบต. เพื่อสำรวจเก็บข้อมูลพื้นที่ที่สมควรคุ้มครองคัดเลือกพื้นที่ จัดลำดับความสำคัญ และกำหนดพื้นที่

4) การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5) การเตรียมความพร้อมของเจ้าของที่ดิน เกษตรกร และชุมชนที่เกี่ยวข้อง

6) การคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่ ประกาศเขตคุ้มครอง ขึ้นทะเบียนที่ดินส่งเสริม สนับสนุนการใช้ที่ดิน และติดตามการใช้ประโยชน์

ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการของคณะทำงาน

7. แผนงานปรับปรุงสิทธิในที่ดิน กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบ กระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อศึกษาความเป็นไปและแนวทางในการปรับระบบเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้เป็นระบบเดียวแล้วคณะกรรมการมีความเห็นตรงกันในหลักการที่ว่า ควรปรับระบบเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้เป็นระบบเดียว คือ โฉนดที่ดิน

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของกรมที่ดินได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน โดยมีโครงการเร่งรัดออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ

1) ระยะที่ 1 ออกโฉนดที่ดินจากหลักฐานใบจอง สค.1 ให้เสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2546จำนวน 260,000 แปลง

2) ระยะที่ 2 ออกโฉนดที่ดินจากหลักฐาน น.ค.3 กสน.5 น.ส.5 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข. และที่ดินที่ไม่มีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ดำเนินการตั้งแต่ 1 มกราคม 2547 ถึง 30 กันยายน 2547

3) ระยะที่ 3 ออกโฉนดที่ดินจากหลักฐาน น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข. และที่ดินที่ไม่มีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ส่วนที่เหลือจากการดำเนินการในระยะที่ 2 ให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ 2549

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เรื่อง การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในหลักการตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐเสนอ ให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและจังหวัด รวมทั้งคณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทานให้ประชาชนทำกินดำเนินการตามแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานตามนโยบายและการบริหารจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ดังนี้

1. ให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินของรัฐและจังหวัด โดยคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) จังหวัดจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อดำเนินงาน ดังนี้ 1) ให้สำรวจรังวัดขอบเขตที่ดินของรัฐทุกประเภท 2) ให้จัดทำแผนที่กายภาพแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตที่ดินของรัฐทุกประเภท 3) ให้สำรองที่ดินของรัฐเพื่อใช้ประโยชน์ในอนาคต

2. ให้คณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทานให้ประชาชนทำกินพิจารณาดำเนินการอนุญาตจัดสรรให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐต่อไป เมื่อได้ดำเนินการตามข้อ 1 แล้ว

3. ให้สำนักงบประมาณสนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทุกขั้นตอน และการเร่งรัดติดตามผล โดยให้ตั้งงบประมาณเบิกจ่ายที่สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กบร. เสนอว่า เพื่อให้การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ คือ คณะกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และคณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทานให้ประชาชนทำกินในการจัดหาที่ดินของรัฐให้ประชาชนทำกินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการกำกับ ติดตาม เร่งรัดการดำเนินงานของส่วนราชการที่ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงเห็นควรกำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและจังหวัด และคณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทานให้ประชานทำกินมีการดำเนินการตาม ข้อ 1 และข้อ 2

ทั้งนี้ การจัดทำโครงการสำรวจรังวัดขอบเขตที่ดินของรัฐ และการสำรวจทางกายภาพจะมีกรอบเวลาในการดำเนินงานซึ่งเป็นส่วนของรายละเอียดที่จะได้กำหนดต่อไป กับประมาณการงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายตามโครงการ และเมื่อทราบจำนวนที่ดินของรัฐด้านอุปทานที่แท้จริงที่จะให้ประชาชนทำกินแล้ว ก็จะได้ส่งมอบพื้นที่ให้คณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทานให้ประชาชนทำกินรับไปดำเนินการต่อไป

สำหรับในส่วนของการวางกรอบนโยบายในภาพรวม การกำหนดคุณสมบัติของบุคคล การกำหนดเรื่องสิทธิในที่ดิน การกำหนดประเภทของเอกสารแสดงสิทธิในที่ดิน การกำหนดจำนวนเนื้อที่ให้ถือครองทำประโยชน์ในที่ดิน หากได้ดำเนินการสำรวจรังวัดและการสำรวจทางกายภาพเรียบร้อยแล้ว คาดว่าภายในระยะเวลา 6 เดือน นับจากคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการดังกล่าว จะทำให้การดำเนินงานสอดรับกับกระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนต่อไปได้

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติขยายเวลาการเบิกจ่ายเงินโครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มาตราส่วน 1 : 25,000)

คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ขอขยายระยะเวลาการเบิกจ่ายเงินงบประมาณโครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้โครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างภาคเกษตร วงเงิน 700 ล้านบาท ได้จนถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม 2548 ทั้งนี้ กระทรวงการคลังและสำนักงบประมาณได้เห็นชอบด้วยแล้ว

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอว่า ได้ดำเนินการตามโครงการดังกล่าวประกอบด้วย

1. จัดจ้างบินถ่ายรูปทางอากาศสี มาตราส่วน 1 : 25,000 ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

2. มอบหมายกรมแผนที่ทหารบินถ่ายรูปทางอากาศสี มาตราส่วน 1 : 25,000 ครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. จัดจ้างทำแผนที่รูปถ่ายออร์โธสี ทั้งประเทศ

เนื่องจากสภาพอากาศในฤดูกาลบิน ปี 2545 – 2546 มีสภาพผิดจากฤดูกาลปกติ ทำให้แผนการบินถ่ายรูปทั้งในส่วนที่จัดจ้างเอกชนและส่วนที่มอบหมายให้กรมแผนที่ทหารดำเนินการ ไม่สามารถบินถ่ายรูปได้แล้วเสร็จตามแผน ทำให้โครงการฯ ต้องขยายระยะเวลาการปฏิบัติงานทั้ง 3 ส่วนงาน ดังนี้

1. งานจ้างบินถ่ายรูปทางอากาศสีในส่วนของภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ ขยายวันกำหนดแล้วเสร็จจากเดิมวันที่ 15 พฤษภาคม 2546 เป็นวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2547

2. งานบินถ่ายรูปทางอากาศสีโดยกรมแผนที่ทหารในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขยายวันกำหนดแล้วเสร็จจากเดิมวันที่ 28 มีนาคม 2546 เป็นวันที่ 31 มกราคม 2547

3. งานจ้างทำแผนที่รูปถ่ายออร์โธสีทั้งประเทศ ขยายวันกำหนดแล้วเสร็จจากเดิมวันที่21 มกราคม 2547 เป็นวันที่ 29 ธันวาคม 2547

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง การยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค 1)และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. …. (การยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน) ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้กระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) ไปดำเนินการสำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลพื้นที่และตัวเลขของรายละเอียดเกี่ยวกับแผนการดำเนินการเพื่อยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) ทุกขั้นตอนโดยด่วนและนำเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

กระทรวงมหาดไทยรายงานว่า

1. กรมที่ดินได้พิจารณาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่3 มิถุนายน 2546 โดยยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. …. (การยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน) ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อมิให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) มาขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 ให้เพิ่ม “มาตรา 56/1 บุคคลใดครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินโดยมีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และที่ดินนั้นยังมิได้มีการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ให้บุคคลดังกล่าวนำหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินนั้นมายื่นคำขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับถ้าผู้ซึ่งมีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินไม่ยื่นคำขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าบุคคลนั้นเจตนาสละสิทธิ์ที่จะนำหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินไปใช้ในการขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และให้พนักงานเจ้าหน้าที่จำหน่ายหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินนั้นออกจากทะเบียนการครอบครองที่ดิน เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ผู้ครอบครองที่ดินตามวรรคหนึ่งให้หมายความ รวมถึงผู้ซึ่งได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินต่อเนื่องมาจากบุคคลดังกล่าวด้วย

1.2 คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องเสนอตรากฎหมายเพื่อยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน(ส.ค. 1) แต่อย่างใด กรมที่ดินสามารถใช้วิธีทางบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากแบบ ส.ค. 1 ได้ และในขณะนี้กรมที่ดินได้

จัดทำแผนปฏิบัติการโครงการเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศให้เสร็จภายใน 2 ปี (ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 – 2548) ตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของรัฐบาล โดยให้เดินสำรวจและออกโฉนดที่ดินให้แก่ที่ดินซึ่งมีหลักฐานใบจอง และ ส.ค. 1 เพื่อให้เจ้าของที่ดินเข้าถึงแหล่งทุนและนำไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินกับสถาบันการเงินได้ในวันที่1 มกราคม 2547

3. และโดยที่ขณะนี้ กรมที่ดินได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศให้เสร็จภายใน 2 ปี (ปีงบประมาณ 2547 – 2548) ด้วยแล้ว ตามนัยมติของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยแล้ว กระทรวงมหาดไทยจึงนำข้อมูลเสนอต่อรองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ)

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่องรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดิน (ครั้งที่ 3) ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดระบบรายงานความก้าวหน้า ณ วันที่23 มกราคม 2547 ดังนี้

1. พื้นที่นำร่องเขตปฏิรูปที่ดิน 8 จังหวัด ได้แก่ แพร่ สุโขทัย ราชบุรี ระยอง สกลนคร มหาสารคาม ชุมพร และนครศรีธรรมราช ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 5,751 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.56 ของเป้าหมาย (12,599 ราย) มีเกษตรกรบางส่วนได้รับอนุมัติเงินกู้จาก ธ.ก.ส. ไปแล้ว 100 รายวงเงินสินเชื่อ 8.7 ล้านบาท ในพื้นที่นำร่องนิคมสหกรณ์กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการ แล้ว 461 ราย คิดเป็นร้อยละ 92 ของเป้าหมาย (500 ราย) และพื้นที่นำร่องนิคมสร้างตนเอง 3 แห่ง ได้แก่ นิคมสร้างตนเอง จ.ระยอง นิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท จ.สระบุรี และนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จ.นครราชสีมา ได้ขึ้นทะเบียนแล้วรวม 748 ราย

2. พื้นที่ดำเนินการปี 2547 ในเขตปฏิรูปที่ดิน 69 จังหวัด พื้นที่ 10 ล้านไร่ ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 260,210 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.49 ของเป้าหมาย (627,224 ราย) สำหรับพื้นที่นิคมสหกรณ์ได้ขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการแล้ว 7,013 ราย คิดเป็นร้อยละ 35 ของเป้าหมาย (20,000 ราย)

3. การอบรมและพัฒนาอาชีพ ขณะนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมให้เกษตรกรซึ่งมีเนื้อหาหลัก 3 ประเด็น คือ 1) การเขียนโครงการ 2) การจัดทำบัญชีฟาร์ม 3) เทคโนโลยีการผลิต

4. ผลการอบรมและพัฒนาอาชีพ พื้นที่นำร่องเขตปฏิรูปที่ดิน 8 จังหวัด มีเกษตรกรได้รับการอบรมพัฒนาอาชีพแล้ว 556 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.41 ของเป้าหมาย (12,599 ราย) พื้นที่ดำเนินการปี

2547 ในเขตปฏิรูปที่ดิน 69 จังหวัด มีเกษตรกรได้รับการอบรมพัฒนาอาชีพแล้ว 1,115 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.18 ของเป้าหมาย (627,224 ราย)

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน มีเกษตรกรบางส่วนคิดว่าไม่จำเป็นต้องขึ้นทะเบียน เพราะไม่คิดจะขอสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป เกรงว่าจะไม่มีรายได้มาชำระหนี้คืน

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินโครงการจัดทำแผนที่ภาพถ่ายออร์โธสีเชิงเลข มาตราส่วน 1:4,000 งบประมาณค่าใช้จ่ายที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะต้องใช้เพิ่มเติมจำนวนประมาณ 527 ล้านบาทนั้น ให้ดำเนินการตามความเห็นของสำนักงบประมาณต่อไป ทั้งนี้ได้มีการพิจารณาประเด็นสำคัญ โดยคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี ดังนี้

1.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการเสนอโครงการจัดทำแผนที่ภาพถ่ายออร์โธสี มาตราส่วน 1:4,000 ว่า มีหน่วยงานที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องการและรอจะใช้ข้อมูลภาพถ่ายออร์โธสีในการดำเนินโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โครงการ Seafood Bank เป็นต้น นอกจากนี้หากหน่วยงานภาครัฐมีลิขสิทธิ์ในการจัดทำแผนที่ชนิดนี้ก็จะเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนมากกว่าในแง่ที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าสิทธิบัตร และในกระบวนการดำเนินคดีในชั้นศาลก็สามารถนำข้อมูลภาพถ่ายไปใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้

1.2 เนื่องจากการจัดทำภาพถ่ายออร์โธสี มาตราส่วน 1:4,000 ในระดับ Class I มีความเหมาะสมที่จะใช้งานได้ในเฉพาะพื้นที่ราบ ส่วนในพื้นที่ลาดชันและภูเขาสูงควรจะจัดทำภาพถ่ายออร์โธสีในระดับ Class II ดังนั้น จึงเห็นควรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระบุรายละเอียดในข้อกำหนดและคุณลักษณะเฉพาะภาพถ่ายออร์โธสี มาตราส่วน 1:4,000 ไว้ในข้อเสนอให้ชัดเจนว่าในพื้นที่ราบให้กำหนดความละเอียดไม่น้อยกว่า Class I และในพื้นที่ลาดชันหรือภูเขาสูงให้กำหนดความละเอียดไม่น้อยกว่า Class II

1.3 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาปรับลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการกำหนดรายละเอียดที่ลดลงตามข้อ 1.2

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547 (นครพนม) คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการ เรื่องร่างพระราชกฤษฎีกาให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2524 มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2547 พ.ศ. …. ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทยเสนอว่า เพื่อให้การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2547 ซึ่งจะต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เห็นควรอาศัยอำนาจตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดราคาปานกลางของที่ดินสำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2529 ตราพระราชกฤษฎีกาให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2524 มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. 2547

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการของแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรับไปแปลงแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการไปสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจน และนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาภายใน 30 วัน โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งรับความเห็นเพิ่มเติมกับข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3ไปพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย

สาระสำคัญของแผนสรุปได้ ดังนี้

สถานการณ์และประเด็นปัญหา

การเพิ่มขึ้นของประชากร ความต้องการขยายพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก การสร้างชุมชน การขยายตัวของกิจกรรมการผลิตภาคอุตสาหกรรม ได้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 171.0 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ และในปี พ.ศ. 2541 พบว่า พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลืออยู่เพียง 81.0 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25.3 ของพื้นที่ประเทศ และในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมานั้น จะเห็นได้ว่าการควบคุมการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ป่าไม้ยังไม่สามารถควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ที่ผ่านมามีการดำเนินการจัดทำนโยบายแผนและมาตรการ โดยหลายหน่วยงานแต่ยังขาดความชัดเจน สอดคล้อง และเชื่อมโยงที่เป็นรูปธรรมในการจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติ ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์นี้ ได้สรุปรวบรวมสถานการณ์และประเด็นปัญหาของพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมได้ดังต่อไปนี้ 1) พื้นที่ป่าลดลงและมีสภาพเสื่อมโทรม 2) ขาดการกำหนดพื้นที่สงวน (Preserved area) เพื่อเป็นความมั่นคงของประเทศ 3) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ 4) พื้นที่ชุ่มน้ำถูกทำลายและเสื่อมโทรม 5) ยังไม่มีกฎหมายการจัดการป่าชุมชน 6) การใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ 7) การลดลงของทรัพยากรสัตว์ป่าและขาดนโยบายการอนุรักษ์ที่ชัดเจน 8) การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ

ขาดความสมดุลเหมาะสมกับศักยภาพ 9) แนวทางการส่งเสริมให้ปลูกป่าเศรษฐกิจไม่ชัดเจน 10) ความต้องการไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้มีมากขึ้น

วัตถุประสงค์ มีแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการที่เป็นกรอบและทางเลือกให้ทุกภาคส่วนนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความสมดุลของระบบนิเวศ

เป้าหมาย

1. สงวนพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและความสมดุลของระบบนิเวศอันเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารของประเทศ

2. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาเป็นทุนทางสังคมและใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

แนวทางและมาตรการ

แนวทางที่ 1 : การพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

แนวทางที่ 2 : การเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้

แนวทางที่ 3 : การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้ดำรงไว้ซึ่งความสมดุล

แนวทางที่ 4 : การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 5 : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

แนวทางที่ 6 : การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

โดยมีมาตรการในแนวทางดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 29 มาตรการ

กลไกการบริหารจัดการ ควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบหน้าที่ของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่มีความหลากหลายซ้ำซ้อนกันให้เป็นองค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติเพียงคณะเดียวคือ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

เครื่องมือในการบริหารจัดการ เช่น 1) ระบบสารสนเทศในพื้นที่ป่าไม้ของชาติ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 3) การประสาน ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทขององค์กรต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามประเมินผล4) กระบวนการแปลงแนวนโยบายและมาตรการหรือแผนไปสู่การปฏิบัติ 5) การจัดทำแผนประสานการปฏิบัติงานร่วมกันขององค์กรต่าง ๆ 6) การจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ระยะเวลาดำเนินการ 10 ปี (พ.ศ. 2547 – 2556)

ผลผลิต

1. ทุกภาคส่วนมีฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้

2. มีพันธมิตรและเครือข่ายชุมชนในการป้องกัน ดูแล รักษาพื้นที่ป่าไม้ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

3. มีระบบนิเวศป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสมดุล

4. ได้ผลผลิตจากป่าไม้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเพียงพอ

5. ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึก เข้าใจและร่วมมือในการอนุรักษ์ ดูแล รักษาป่าไม้

6. มีการกำหนดเขตเพื่อการสงวน อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม เกื้อกูลกับสภาพนิเวศป่าไม้ และเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ พร้อมทั้งความเห็นเพิ่มเติมเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และเห็นชอบในหลักการของแผนงานโครงการภายใต้5 ยุทธศาสตร์ จำนวน 34 โครงการ โดยให้พิจารณาจัดสรรงบประมาณกลางปี 2547 และงบประมาณปี 2548 สนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว เพื่อให้การกำกับดูแลการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแกนหลักในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นประจำทุกปี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและป่าไม้ มีดังนี้

“ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเพื่อคืนสมดุลสู่ธรรมชาติ ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 1) เร่งรัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้อย่างเป็นองค์รวม(Holistic) และเป็นระบบ 2) พัฒนาและจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอสำหรับการผลิตการอุปโภคและบริโภคทั้งภาคเมือง เกษตรและอุตสาหกรรม 3) สร้างจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ประกอบด้วย 10 โครงการ 1) โครงการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง – ชี – มูล 2) โครงการส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง – ชี – มูล3) โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไผ่เลี้ยงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) โครงการจัดการทรัพยากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5) โครงการจัดทำแผนจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำแบบองค์รวมภาคฯ 6) โครงการฟื้นฟูสภาพดินและน้ำ 7) โครงการปลูกต้นไม้ป้องกันการแพร่กระจายดินเค็มในลุ่ม

น้ำโขง – ชี – มูล 8) โครงการจัดหาน้ำเพื่อการผลิตการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9) โครงการจัดหาน้ำอุปโภคบริโภคให้เพียงพอและดื่มได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10) โครงการจัดรูปที่ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"

วันที่ 30 มีนาคม 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่...) พ.ศ...ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมายฯ) ไปพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518ดังนี้

1. กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบเข้ามามีส่วนร่วมในการวางและจัดทำผังเมือง โดยแก้ไขบทนิยามคำว่า"เจ้าพนักงานท้องถิ่น" และคำว่า "องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น"

2. ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ให้แก้ไขคำว่า "องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น" เป็น "องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น" "สำนักผังเมือง" เป็น "กรมโยธาธิการและผังเมือง" และ "ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง" เป็น "อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง" เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม

3. ปรับปรุงคณะกรรมการผังเมืองโดยเพิ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองเป็นคณะกรรมการ และแก้ไขระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็น 3 ปี และติดต่อกันไม่เกิน 2 วาระ

4. ปรับปรุงข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองรวม ระยะเวลาการใช้บังคับและแก้ไขผังเมืองรวมโดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 5 มาตรา 17 มาตรา 26 เพิ่มมาตรา 26/1

5. กำหนดให้ผังเมืองรวมที่ประกาศใช้อยู่ มีผลใช้บังคับต่อไปมีกำหนดระยะเวลาสิบปี

วันที่ 30 มีนาคม 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่.....) พ.ศ...ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยรับประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมายฯ) รวมทั้งความเห็นของกระทรวงมหาดไทยและคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดให้ผู้รับอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปีให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง ที่ที่ดินที่ได้รับอนุญาตตั้งอยู่ ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดในข้อบัญญัติท้องถิ่น แต่ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้

2. ผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เสียค่าตอบแทนตามกฎหมายเดิม

วันที่ 30 มีนาคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่องการดำเนินการจัดที่ดินของรัฐให้ประชาชนทำกิน และเห็นชอบตามที่รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) ประธานกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เสนอ ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (กอ.ชดจ.) และคณะกรรมการฝ่าย Supply Side

1.1ให้คณะกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (กอ.ชดจ.) และคณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทาน (Supply Side) ให้ประชาชนทำกินส่งมอบภารกิจและอำนาจหน้าที่ให้คณะอนุกรรมการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัยตามคำสั่ง ศตจ ที่ 2/2546 ดำเนินการต่อไป

1.2ให้คณะอนุกรรมการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัย มีอำนาจครอบคลุมถึงอำนาจหน้าที่ของ กอ.ชดจ. และคณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทาน (Supply Side) ด้วยเพื่อให้สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับภารกิจและมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2547 ต่อไป

1.3 อำนาจหน้าที่ของ กอ.ชดจ. และคณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทาน (Supply Side)ให้ประชาชนทำกิน ในขั้นตอนการดำเนินการใด ๆ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัย ตามคำส่ง ศตจ ที่ 2/2546

2. คณะกรรมการฝ่าย Demand Side ให้ปฏิบัติหน้าที่ที่ใกล้แล้วเสร็จต่อไป หรือส่งมอบอำนาจหน้าที่ให้ ศตจ. และคณะอนุกรรมการของ ศตจ. ที่ ผอ.ศตจ. เห็นสมควร

3. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ใน ศตจ.

คณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทาน (Supply Side) ให้ประชาชนทำกิน รายงานว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่หลักที่ได้รับมอบหมายโดยรวบรวมข้อมูลที่ดินที่จะจัดหาของหน่วยงานของรัฐ ทั้ง 6 หน่วย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ที่ดินที่สามารถดำเนินการได้ทันที จำนวน 25.24 ล้านไร่ 1) ที่ป่าสงวนแห่งชาติ 5.79 ล้านไร่ 2) ที่ราชพัสดุ 1 ล้านไร่ 3) ที่ ส.ป.ก. 16.98 ล้านไร่ 4) ที่นิคมสหกรณ์ 1.5 ล้านไร่

2. ที่ดินที่ต้องดำเนินการเพิ่มเติม เช่น เจรจาหาวิธีกระจายสิทธิ์หรือฟ้องร้องดำเนินคดี จำนวน 3.65 ล้านไร่ 1) ที่ป่าไม้ถาวร 1.7 ล้านไร่ 2) ที่ ส.ป.ก. 0.8 ล้านไร่ 3) ที่นิคมสร้างตนเอง 0.15 ล้านไร่ 4) ที่สาธารณประโยชน์ 1 ล้านไร่

คณะกรรมการฝ่ายจัดหาที่ดินของรัฐด้านอุปทาน(Supply Side) ได้ร่วมจัดทำ แผนปฏิบัติการ (ActionPlan) มีจำนวนเนื้อที่ทั้งสิ้น 28.89 ล้านไร่ โดยสามารถจำแนกเนื้อที่เป็นรายจังหวัด และแผนงบประมาณ (Budgeting)ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเป็นจำนวนเงิน4,864,636,840 บาท เสร็จเรียบร้อยแล้ว

วันที่ 7 เมษายน 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) รายงาน เรื่องสรุปผลการประชุมสัมมนาเตรียมความพร้อมแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความยากจนของประชาชนและข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 – 12 มีนาคม 2547 ณ โรงแรมรามา การ์เด้นส์ กรุงเทพมหานครมีปัญหาที่ดินทำกินดังนี้

ปัญหาที่ดินทำกิน มีผู้มาจดทะเบียนทั้งสิ้นเกือบ 3 ล้าน 9 แสนราย แบ่งเป็น

ประเภท	**จำนวน**
ผู้ไม่มีที่ดินทำกินเลย	1 ล้าน 2 แสนราย
ผู้มีที่ดินเดิมอยู่แล้ว แต่ขอที่ดินทำกินเพิ่ม	1 ล้าน 6 แสนราย
ผู้เช่าที่ดินของรัฐทำประโยชน์อยู่	1 แสน 3 หมื่นกว่าราย
ผู้ถือครองที่ดินของรัฐทำประโยชน์อยู่	มากกว่า 2 แสน 7 หมื่นราย

รวมความต้องการด้านที่ดินทำกินทั้งสิ้น 41 ล้านไร่ โดยมีความต้องการนำที่ดินไปใช้ประโยชน์คือ

ความต้องการ	**ร้อยละของผู้ลงทะเบียน**
ทำสวน	ร้อยละ 27
ทำนา	ร้อยละ 26
ทำไร่	ร้อยละ 19
ทำการเกษตรผสมผสาน	ร้อยละ 12
เลี้ยงสัตว์	ร้อยละ 12
ทำการประมง	ร้อยละ 2

นอกจากนี้ ในการดำเนินการจะต้องยึดถือปฏิบัติตามบัญชาของนายกรัฐมนตรีที่ให้คงเหลือที่ดินไว้ให้กับลูกหลานไทยในอนาคตด้วย

นายกรัฐมนตรีได้สั่งการเรื่องที่ดินทำกินดังนี้ ***“เรื่องที่ดินทำกิน สิ่งสำคัญคือ เรื่องเอกสารสิทธิ์ และการดำเนินการทางภาษี วัตถุประสงค์ของเรื่องคือ ให้มีการถือครองที่ดินเพื่ออยู่อาศัย และเพื่อทำกินตามสมควรแก่อัตภาพ ไม่ใช่ครอบครองแล้วเก็บไว้เพื่อสร้างความร่ำรวยมั่งคั่งโดยเอาเปรียบคนอื่น ดังนั้นจะพิจารณาให้เอกสารสิทธิ์ในอัตราที่เหมาะสม และมีระบบภาษีก้าวหน้าสำหรับการถือครองที่ดินแล้วไม่ใช้ประโยชน์ ซึ่งทำให้ประเทศชาติเสียหาย***

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งทำให้ที่ดินเกิดประโยชน์สามารถนำไปแปลงสินทรัพย์เป็นทุนได้โดยต้องดำเนินการทุกอย่างตามกฎหมาย หากกฎหมายมีปัญหา หรือสร้างความเดือดร้อน ก็ต้องยกเลิกหรือแก้ไข กฎหมายต้องไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ไม่รังแกคนที่เล็กกว่า แต่ต้องให้โอกาสประชาชนในการงานหากินอย่างถูกต้อง ”

วันที่ 4 พฤษภาคม 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอ เรื่อง ให้ผ่อนผันให้บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ใช้พื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ และ 1 เอเอ็ม เพื่อทำเหมืองแร่อุตสาหกรรมชนิดหินปูน ตามคำขอประทานบัตรที่ 7 – 9/2543, 11/2543 และคำขอจัดตั้งสถานที่เพื่อการเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ ที่ 1/2543 และ 1/2544 ทั้งนี้ให้ผ่อนผันให้บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ใช้เส้นทางขนส่งแร่และโรงแต่งแร่ ตลอดจนอาคารและสิ่งปลูกสร้างเดิมที่ใช้เพื่อทำกิจกรรมทำเหมืองที่ตั้งอยู่ในเขตคำขอประทานบัตร และใช้สถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ที่ตั้งอยู่ในเขตคำขอจัดตั้งสถานที่เก็บขังน้ำขุ่นข้น ฯ ดังกล่าว หากการอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และการอนุญาตประทานบัตรใหม่ไม่สามารถดำเนินการแล้วเสร็จก่อนที่ประทานบัตรจะสิ้นอายุในเดือนมิถุนายน 2547 และให้ดำเนินการตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องต่อไป

กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอว่า บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ได้ยื่นคำขอประทานบัตรทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน ตามคำขอที่ 7 – 11/2543 จำนวน 5 แปลง และคำขอจัดตั้งสถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ ตามคำขอที่ 1/2543 ,3/2543 และ 1/2544 จำนวน 3 แปลง ท้องที่ตำบลเขาวง อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระพุทธบาทและป่าพุแค โดยคำขอประทานบัตรที่ 7 – 9/2543 และ 11/2543 และคำขอจัดตั้งสถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้น ฯ ที่ 1/2543 และ 1/2544ดังกล่าว อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ และ 1 เอเอ็ม ของลุ่มน้ำป่าสัก ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีการอนุญาตให้เอกชน

ใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนที่จะมีการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ดังนั้น การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำดังกล่าวเพื่อการทำเหมืองแร่ตามมติดังกล่าว จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นรายๆ ไป

พื้นที่คำขอที่ 7 – 9/2543 และ 11/2543 มีศักยภาพแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตปูน โดยมีปริมาณสำรองแร่หิน 69.79 ล้านเมตริกตัน มูลค่า 5,932.39 ล้านบาท โดยมีวิธีการทำเหมืองแร่แบบเหมืองหาบ ซึ่งมีการเว้นขอบเขาโดยรอบเพื่อรักษาทัศนียภาพและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ และมีการฟื้นฟูควบคู่กันไป โดยปลูกพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

รัฐจะได้รับผลประโยชน์จากค่าภาคหลวง แร่หินปูน เป็นเงิน 237.29 ล้านบาท โดยจะส่งเป็นรายได้แผ่นดินร้อยละ 40 และจัดสรรให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหลือร้อยละ 60 และได้ผลประโยชน์พิเศษจากการอนุญาตประทานบัตรเป็นเงิน 18,632,918 บาท รวมทั้งจะได้ผลประโยชน์ทางด้านภาษีต่างๆ

จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติคณะรัฐมนตรี (6 กุมภาพันธ์ 2544) ที่ได้เห็นชอบในหลักการการกำหนดมาตรการแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ) กรณีเป็นการขอประทานบัตรใหม่ในพื้นที่ประทานบัตรเดิม จะต้องอนุมัติขอผ่อนผันจากคณะรัฐมนตรี และต้องให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ความเห็นชอบในรายงานการประเมินศักยภาพใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ก่อน ซึ่งผลการดำเนินการดังกล่าวคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีการพิจารณารวม 4 ครั้ง ได้เห็นชอบด้วยแล้วเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการ ฯ มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการครบถ้วน และได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวแล้ว

วันที่ 18 พฤษภาคม 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่องมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ ตามที่กระทรวงการคลังเสนอโดยปรับปรุงจากมติคณะรัฐมนตรีที่มีอยู่เดิมจำนวน10 มติมารวมให้เป็นมติเดียว ซึ่งมีมาตรการดังต่อไปนี้

1. มาตรการที่กำหนดให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุต้องดำเนินการ

2. มาตรการที่กำหนดให้กระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) ต้องดำเนินการ

3. มาตรการเสริมที่กำหนดให้หน่วยงานอื่นให้การสนับสนุน

ที่ประชุมคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีเห็นว่า มาตรการเพิ่มเติมที่กรมธนารักษ์กำหนดให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุต้องดำเนินการนั้น กรมธนารักษ์ควรมีเกณฑ์ปฏิบัติและกลไกในการกำกับดูแลให้

ชัดเจน เช่น การกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ และตารางเวลาสำหรับให้หน่วยงานผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง เป็นต้น รวมทั้งเรื่องความรับผิดชอบกรณีที่เกิดการบุกรุกที่ราชพัสดุ ควรเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างกรมธนารักษ์และหน่วยงานผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ

มาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ เป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการที่ราชพัสดุเป็นอย่างมาก แม้จะมีมติคณะรัฐมนตรีหลายมติ ที่กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุไม่ว่าจะเป็นมาตรการป้องกันการบุกรุกที่กำหนดให้ส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุมีหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ หรือมาตรการที่กำหนดเพื่อยืนยันสิทธิในที่ดินของรัฐ และเพื่อลดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในระยะยาวโดยให้กรมธนารักษ์แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุด้วยการจัดให้เช่า แต่การดำเนินการตามมาตรการเหล่านั้นมีข้อจำกัดซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประเภทที่เอื้ออำนวย เช่น ส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุมิได้ถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจัง การจัดให้เช่าไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ไม่ยินยอมส่งคืนที่ราชพัสดุ หรือการจัดให้เช่าขัดกับกฎหมายผังเมือง เป็นต้น ทำให้การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

2. ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แม้จะมีมติคณะรัฐมนตรี และระเบียบนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติไว้ การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุก็ประสบผลสำเร็จเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

2.1 มาตรการตามมติคณะรัฐมนตรี ไม่มีการถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ส่วนราชการผู้ครอบครองที่ราชพัสดุไม่ใส่ใจที่จะปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากการปฏิบัติมิใช่งานในหน้าที่โดยตรง จึงไม่มีส่วนที่ผู้บังคับบัญชาจะนำผลงานมาพิจารณาความดีความชอบเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือน รวมทั้งจำนวนบุคลากรของแต่ละหน่วยงานที่มีจำกัด และบุคลากรผู้รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่จะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับที่ราชพัสดุไม่มีความรู้เพียงพอ

2.2 ส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ ไม่ทราบอาณาเขตที่ดินราชพัสดุที่ตนเองครอบครองหรือสงวนไว้ใช้ประโยชน์ โดยอาจมีสาเหตุมาจาก

1) ประกาศสงวนหวงห้าม พระราชกฤษฎีกาหวงห้ามที่ดินไม่ชัดเจน

2) การครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินของส่วนราชการไม่มีการส่งมอบ รับมอบเมื่อมีการโอนย้ายหัวหน้าส่วนราชการ ทำให้ไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินที่ตนเองครอบครอง

2.3 หน่วยงานที่มีหน้าที่ออกเอกสารสิทธิ์สำหรับที่ดิน ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับกรมธนารักษ์

2.4 กฎหมายที่ราชพัสดุเป็นกฎหมายบริหารทำให้ไม่มีบทกำหนดโทษ ส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายที่ราชพัสดุ

2.5 การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุตามมติคณะรัฐมนตรี ไม่สอดคล้องกับกฎหมายผังเมือง เช่นพื้นที่ราษฎรบุกรุกกฎหมายผังเมืองกำหนดเป็นพื้นที่สีน้ำเงิน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการบุกรุกจึงไม่อาจดำเนินการจัดให้เช่าตามมติคณะรัฐมนตรีได้

2.6 กรมธนารักษ์ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะตรวจสอบการใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุของส่วนราชการที่ครอบครองใช้ประโยชน์

3. กระทรวงการคลังพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุสัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐบาล สมควรที่จะนำมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อปรับปรุงรวบรวมให้เป็นมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุเพียงมติเดียว ทั้งนี้ เพื่อสะดวกในการอ้างอิงและถือปฏิบัติ โดยกรมธนารักษ์ได้เพิ่มเติมมาตรการบางส่วนเพื่อให้การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุสัมฤทธิ์ผล

วันที่ 6 กรกฎาคม 2547 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดนำร่องเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามโครงการของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) ประธานแก้ไขปัญหาที่ดินของจังหวัดกาญจนบุรีเสนอ ไปตามความเห็นสำนักงบประมาณ และให้รับประเด็นข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีไปพิจารณาดำเนินการด้วย ดังนี้

1. ให้คงขั้นตอนกระบวนการพิสูจน์สิทธิ์โดยให้กระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาผลการพิสูจน์สิทธิ์ตามเดิม และให้เร่งจัดตั้งคณะอนุกรรมการอ่านแปลภาพถ่ายทางอากาศให้เพียงพอกับปริมาณงานด้วย

2. การพิสูจน์สิทธิ์ให้ กบร.จังหวัดส่งเรื่องให้ กบร.

3. การพิสูจน์สิทธิ์ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศครั้งแรก หลังจากประกาศให้ที่ดินนั้นเป็นที่ดินของรัฐในแต่ละพื้นที่

4. งบประมาณ ให้ใช้งบกลางของ ศตจ. ที่รองนายกรัฐมนตรี (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) จะนำเสนอคณะรัฐมนตรีในสัปดาห์หน้า

ตามที่นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปตรวจราชการที่จังหวัดกาญจนบุรีเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2547 และสั่งการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินของจังหวัดกาญจนบุรี โดยให้มีการสำรวจพื้นที่และจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงการสำรวจปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินของราษฎรเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร โดยแต่งตั้งคณะทำงานในส่วนกลางซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นประธาน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินดังกล่าว คณะทำงานได้จัดให้มีการประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและจังหวัดกาญจนบุรี

วันที่ 27 กรกฎาคม 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยโครงการนี้มีสาระสำคัญเพื่อบริหารจัดการป่าไม้หมู่บ้านตามแนวพระราชดำริและเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา หยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าไม้ และให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันดูแล ป้องกัน รักษาและใช้ประโยชน์จากป่าไม้ทุกแห่ง

วันที่ 10 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา พระบรมราชินีนาถ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ปรับปรุงตามที่สำนักงาน กปร.เสนอ ดังนี้

หลักการและเหตุผล จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ซึ่งส่งผลกระทบต่อการชะล้างพังทลายของดิน ดินถล่ม น้ำท่วม ตลอดจนภัยแล้งในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ นายกรัฐมนตรีจึงได้มีบัญชาให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะหน่วยงานหลักในการสงวนอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ โดยยึดแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่ง ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการให้ชาวบ้านรวมกันเป็นหมู่บ้านป่าไม้ (แผนใหม่) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยความจริงใจ ไม่ต้องถูกขับไล่ ใช้ประโยชน์พื้นที่ที่อาศัยอยู่อย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่แห่งอื่น และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ ได้แก่ แนวทางป่ารักน้ำและบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน สมดุลและยั่งยืน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้นำแนวพระราชดำริดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการเสนอวิธีการสงวนทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่วิกฤตเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อใช้ประโยชน์ตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และวิถีชีวิตของคนที่อาศัยอยู่ในป่า เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ และประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่าง

ยั่งยืนจากการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างเหมาะสม และเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา

วัตถุประสงค์ เพื่อบริหารจัดการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา ตลอดจนเพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าไม้และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ และเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันดูแล เฝ้าระวังป้องกัน รักษาและใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างยั้งยืน กลุ่มเป้าหมายคือ พื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ติดเขตและในเขตพื้นที่ป่าไม้ทุกแห่ง

วันที่ 17 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ

กระทรวงมหาดไทยเห็นว่า การป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่มีเครือข่ายดำเนินการทั้งในภูมิภาค และท้องถิ่นครอบคลุมทั่วประเทศ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีเอกภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้เพิ่มเติม ดังนี้

1. มาตรการด้านการปลุกจิตสำนึกของประชาชน

1) ประชาสัมพันธ์เน้นหนัก ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ เกิดความรัก หวงแหน และเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้

2) จัดให้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มมวลชนทุกรูปแบบ ให้เข้าถึงนโยบายและแนวทางในการดูแลรักษาป่าไม้ให้ยั่งยืน

3) ปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกโรงเรียน

4) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ให้คงความสมดุลตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2. มาตรการด้านการป้องกัน

1) มอบหมายให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล วางแผนปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและกลุ่มพลังมวลชน ทุกรูปแบบ จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ในระดับหมู่บ้าน และตำบล โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับป่า

2) สำรวจและจัดทำบัญชี ผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเพื่อเฝ้าระวังมิให้กระทำความผิด

3) สนับสนุนให้ขยายโครงการในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น โครงการป่ารักษ์น้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น

3. มาตรการด้านการปราบปราม

1) เร่งรัด ติดตามให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างเฉียบขาดและจริงจัง

2) กระตุ้น และส่งเสริมให้ประชาชน ให้ข้อมูลเบาะแส กระบวนการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

3) เอาผิดกับเจ้าหน้าที่ผู้รู้เห็นเป็นใจ หรือให้การสนับสนุน ผู้กระทำผิดกฎหมายป่าไม้อย่างเด็ดขาดและจริงจัง

4) ใช้มาตรการลงโทษทางสังคมต่อผู้มีพฤติกรรมลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เช่น การไม่คบหาสมาคมด้วย

5) เร่งรัดการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายป่าไม้ให้รวดเร็วและทันเหตุการณ์

4. มาตรการด้านการฟื้นฟู

1) การปลูกป่าทดแทนอย่างต่อเนื่อง

2) การป้องกันไฟป่าที่มีประสิทธิภาพ

3) การสร้างเขื่อนหรือฝายกักเก็บน้ำ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับผืนป่าบริเวณนั้น

4) ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งงบประมาณสนับสนุนการปลูกป่าเพิ่มเติมเป็นประจำทุกปี

5) ให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5. มาตรการด้านการตรวจสอบและติดตามผล

1) มีระบบรายงานและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2) ใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศ(GIS) และข้อมูลจากดาวเทียมในการตรวจสอบสภาพป่าที่ถูกทำลาย(มากขึ้นหรือลดลง) เพื่อให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) ร่วมกับสถาบันการศึกษา ทำการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

6. มาตรการด้านการบริหารจัดการ

1) ให้จังหวัดและอำเภอ จัดตั้งศูนย์แก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลและแสดงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหา โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น ทั้งในภาครัฐและเอกชน

3) ให้จังหวัดและอำเภอ จัดทำแผนป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ให้ครอบคลุมทุกมาตรการ (สร้างจิตสำนึก ป้องกัน ปราบปราม ฟื้นฟู ตรวจสอบและติดตามผล) และให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที

วันที่ 31 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง รายงานผลการปรับปรุงระบบภาษีที่ดินตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และมอบให้กระทรวงการคลังไปหารือร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมูลนิธิสถาบันที่ดินเกี่ยวกับความเหมาะสมที่จะยุติการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครอง แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีกระทรวงการคลังได้รายงานผลการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีที่มอบให้กระทรวงการคลังศึกษาความเหมาะสมในการปรับปรุงระบบและวิธีการจัดเก็บภาษีที่ดิน จากเดิมที่จัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ มาเป็นการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครอง และให้กระทรวงการคลังพิจารณาให้ครอบคลุมไปถึงความจำเป็นเหมาะสมของการปรับปรุงการจัดเก็บภาษีมรดกด้วย สรุปได้ดังนี้

1. การเสนอร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ขณะนี้อยู่ในระหว่างการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทั้งนี้ กระทรวงการคลังได้มีคำสั่งเมื่อวันที่2 เมษายน 2547 แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับและเตรียมความพร้อมในการนำภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการนำภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมาใช้แทนภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่

2. การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองตามข้อเสนอของมูลนิธิสถาบันที่ดิน

กระทรวงการคลังพิจารณาผลการศึกษาดังกล่าวแล้ว มีความเห็นดังนี้

1) การจัดเก็บมีลักษณะรวมศูนย์ กล่าวคือ รัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนดอัตราภาษี ซึ่งอาจทำให้ไม่ตรงกับความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่

2) การยอมให้นำเนื้อที่ดินที่มีมูลค่าราคาประเมินสูงสุดในแต่ละประเภทมาใช้หักลดหย่อนจำนวนที่ดินที่ต้องเสียภาษีทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองได้รับรายได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

3) การกำหนดอัตราภาษีที่สูงเกินควร คือ อัตราตั้งแต่ร้อยละ 1 จนถึงสูงสุดร้อยละ 2 ลดหลั่นกันตามขนาดการถือครองที่ดินนั้น อาจจะทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการนำที่ดินมาใช้ประโยชน์

4) วิธีการคำนวณภาษีมีความสลับซับซ้อนและขาดกลไกในการตรวจสอบ ยิ่งกรณีที่ระบบข้อมูลที่ดินและการใช้ประโยชน์ยังไม่ดีพอ จะมีความยากแก่การตรวจสอบเป็นอย่างมาก

ดังนั้น จึงเห็นว่า การจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองตามข้อเสนอของมูลนิธิสถาบันที่ดินไม่มีความจำเป็น สมควรยุติแผนงานย่อยนี้แต่ควรเร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นภาษีท้องถิ่น (Local Tax) ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เนื่องจากสามารถช่วยให้เกิดการกระจายถือครองที่ดินได้ในระดับหนึ่ง และกระตุ้นให้ใช้ที่ดินที่เกิดประโยชน์มากขึ้น โดยเพิ่มบทลงโทษกรณีทิ้งที่ดินว่างเปล่าเกิน 5 ปี เพิ่มขึ้นอีกเพื่อลดการกักตุนที่ดินเพื่อเก็งกำไร

3. ภาษีมรดก กระทรวงการคลังจะทำการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับหลักในการจัดเก็บ วิธีการจัดเก็บและอัตราภาษีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ของระบบภาษีทรัพย์สินที่ดีต่อไป

วันที่ 21 กันยายน 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง ร่างกฎกระทรวงฉบับที่....(พ.ศ....) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้

ร่างกฎกระทรวง ฉบับที่ . . (พ.ศ. . . . .) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย ที่ดิน พ.ศ. 2497 มีสาระสำคัญแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ 2(7) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 47 (พ.ศ. 2541) ฯ เพื่อ กำหนดค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนอสังหาริมทรัพย์เฉพาะในกรณีสภากาชาดไทยเป็นผู้รับโอนหรือผู้โอนในอัตรา ร้อยละ 0.001

ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทยเสนอตามรายงานของกรมที่ดินว่า

1. โดยที่สภากาชาดไทยเป็นองค์กรสาธารณกุศล ดังปรากฏตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสภากาชาดไทย พ.ศ. 2461 สมควรกำหนดให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนอสังหาริมทรัพย์เฉพาะกรณีสภากาชาดไทยเป็น ผู้รับโอนหรือผู้โอน ในอัตราร้อยละ 0.001 เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับมูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 47 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินพ.ศ.2497โดยกำหนดให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนอสังหาริมทรัพย์ เฉพาะกรณีสภากาชาดไทยเป็นผู้รับโอนหรือผู้โอน ในอัตราร้อยละ 0.001

วันที่ 27 ธันวาคม 2547 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาพื้นที่ พ.ศ 2547 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 81 ก โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สมควรส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดรูปที่ดินเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัย แหล่งธุรกิจ อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ปรับปรุงหรือจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของเมืองและชนบทที่เสื่อมโทรม อันเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนเมืองและชนบท จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

วันที่ 1 มีนาคม 2548 คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานผลการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี (การปรับปรุงระบบภาษีที่ดิน) ตามที่กระทรวงการคลังรายงานผลการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการยุติแผนงานการจัดเก็บภาษีที่ดิน ในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครอง ตามข้อเสนอของมูลนิธิสถาบันที่ดิน เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2547 ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ยุติแผนการศึกษาการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองตามข้อเสนอของมูลนิธิสถาบันที่ดิน โดยเห็นควรให้เร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้มีผลบังคับใช้โดยเร็วที่สุด เนื่องจากสามารถช่วยให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินได้ในระดับหนึ่งและกระตุ้นให้ใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา รวม 9 ประการ มีส่วนที่เกี่ยวกับที่ดิน รวม 3 ประการดังนี้

“ 1. นโยบายขจัดความยากจน

“ ในระดับบุคคล รัฐบาลจะเน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงทุน ซึ่งรวมถึง เงินทุน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ โดยเร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดิน ขยายโอกาสการเข้าสู่ทุนผ่านระบบการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน”

“ ในระดับชุมชน รัฐบาลจะดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและให้คนยากจนสามารถเชื่อมโยงประโยชน์จากปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาคไปถึงคนจนในชุมชน รัฐบาลจะพัฒนาระบบ

โครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับชุมชน เช่น โรงสีชุมชน โรงปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ชุมชน ซึ่งจะต้องจัดให้มีทั่วถึงทุกอำเภอ และสหกรณ์เครื่องจักรกลเกษตรขั้นพื้นฐาน"

"ในระดับประเทศ รัฐบาลจะส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึงและพอเพียง เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในระยะยาวได้ โดยบริหารการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดควบคู่กับการปรับปรุงคุณภาพดิน"

"2. นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้

" ส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืนตามทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม"

"3. นโยบายบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องมีความสมดุลในการใช้ การอนุรักษ์ และการทดแทนอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาทรัพย์สินของประเทศที่มีค่านี้ให้เป็นสมบัติของคนในรุ่นต่อไป ดังนั้น รัฐบาลจะส่งเสริมและเร่งฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดินและน้ำสู่ธรรมชาติ แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมและมลภาวะเพื่อคืนสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับคนไทย

รัฐบาลจะกำหนดวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐและเอกชนภายใต้การมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชนท้องถิ่น ที่ให้มีความสมดุลของการใช้ประโยชน์ การถือครอง และการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร ที่ดิน ป่าไม้ ลุ่มน้ำ ทรัพยากรชายฝั่ง การใช้ภูมิสารสนเทศ การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

รัฐบาลจะฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรดินอย่างเต็มที่ การยุติการเผาไร่นาและทำลายหน้าดิน การลดการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร รวมทั้งการฟื้นฟูดินและป้องกันการชะล้างทำลายดินโดยการปลูกแฝกตามแนวพระราชดำริ"

ต่อมา วันที่ 26 มีนาคม 2548 ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ 2548-2551 โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 1 การขจัดความยากจน ได้มีการกำหนดเป้าประสงค์ระดับประเทศไว้ดังนี้

"สร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ดิน และพัฒนากลไกการจัดการเศรษฐกิจและบริหารด้านสังคมที่จำเป็นต่อการสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนยากจน

1) พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและดินอย่างบูรณาการ

2) พัฒนาระบบบริหารการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด”

โดยมีกลยุทธ์หลักดังนี้

“เร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดิน การจัดที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย พร้อมสาธารณูปโภค และปรับปรุงคุณภาพดินให้ทั่วถึงและเพียงพอ”

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการกำหนดเป้าประสงค์ระดับประเทศไว้ดังนี้

“การฟื้นฟูทรัพยากรดิน และใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ”

ทั้งนี้ได้กำหนดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย และกลยุทธ์หลักดังนี้

“ เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ : ทรัพยากรดินมีคุณภาพดีเหมาะสมกับการเกษตร

ตัวชี้วัด : จำนวนพื้นที่เกษตรกรรมที่ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และป้องกันการชะล้างของดิน

เป้าหมาย: ฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรม 60 ล้านไร่ และป้องกันการชะล้างของดิน 10 ล้านไร่ ”

กลยุทธ์หลัก

1. ยุติการเผาในพื้นที่โล่งและทำลายหน้าดิน
2. ใช้มาตรการจูงใจ และมาตรการทางการเงินการคลัง เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
3. ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการใช้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ
4. สร้างองค์ความรู้และเผยแพร่เทคโนโลยีในการฟื้นฟูบำรุงดิน รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอาสาสมัคร
5. ส่งเสริมการผลิตและการใช้ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ รายงาน และบทความทางวิชาการ

1. กรมที่ดิน 2537 ***93 ปี กรมที่ดิน วารสารที่ดินฉบับพิเศษ 17 กุมภาพันธ์ 2537*** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด กรุงเทพมหานคร
2. กรมที่ดิน 2544 ***ที่ระลึกพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์กรมที่ดิน วันที่ 20 กันยายน 2544***
3. กรมประชาสงเคราะห์ 2523 ***40 ปี กรมประชาสงเคราะห์*** เอกสารเผยแพร่วิชาการ ลำดับที่ 99 เล่มที่ 9/2523 กองวิชาการ หน้า 1
4. กรมประชาสงเคราะห์ 2528 ***กฎหมาย คำสั่ง ระเบียบ เกี่ยวกับการดำเนินงานนิคมสร้าง ตนเอง*** กองนิคมสร้างตนเอง
5. กรมแผนที่ทหาร 2526 ***วารสารแผนที่ ฉบับพิเศษครบรอบ 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์*** โรงพิมพ์ กรมแผนที่ทหาร กรุงเทพมหานคร
6. กรมศิลปากร 2515 ***ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 1 จารึกกรุงสุโขทัย*** พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระประสิทธิคุณ ณ สุสานวัดราชธานี จังหวัดสุโขทัย 8 เมษายน 2515
7. กระมล ทองธรรมชาติ วิทย์ วิศทเวทย์ สวาท เสนาณรงค์ สืบแสง พรหมบุญ เสฐียรพงษ์ วรรณปก และณรงค์ พ่วงพิศ 2533 ***ประเทศของเรา 1-2*** บริษัทอักษรเจริญทัศน์ จำกัด กรุงเทพมหานคร
8. กระทรวงเกษตรกรและสหกรณ์ 2524 ***รายงานการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ*** วันที่ 23-27 กุมภาพันธ์ 2524 ณ สำนักงานการเกษตรภาคเหนือ จ. เชียงใหม่
9. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525 ***วิวัฒนาการด้านการเกษตร กรุงรัตนโกสินทร์*** จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์ กรุงเทพมหานคร
10. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 ***100 ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*** 2535
11. คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี 2525 ***ประวัติศาสตร์ กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 2 รัชกาลที่ 4- พ.ศ.2475*** จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาส สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525 โรงพิมพ์ อมรินทร์การพิมพ์ กทม. หน้า 91
12. คณะกรรมการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการจัดที่ดิน 2520 ***บันทึกเรื่องการแก้ไขปรับปรุง กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินและการจัดตั้งทบวงการปฏิรูปที่ดิน***
13. คณะอนุกรรมการที่ดิน 2526 ***เอกสารประกอบการประชุมคณะอนุกรรมการที่ดิน ครั้งที่ 3/2526 วันที่ 7 มิถุนายน 2526 วาระที่ 3.2***

14. คณะอนุกรรมาธิการวิสามัญ พิจารณาจัดตั้งกระทรวงที่ดินและที่อยู่อาศัย2537 ***รายงานการพิจารณาจัดตั้งกระทรวงที่ดินและที่อยู่อาศัย*** คณะกรรมาธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร

15. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ ขัตติยา กรรณสูตร ระพี สุวรรณะชฎ และ วิชัย รูปขำดี 2526***นโยบายสังคม : ข้อพิจารณาและข้อคิดเบื้องต้น*** ใน ขัตติยา กรรณสูตร (บรรณาธิการ) ***นโยบายสังคม*** สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หน้า 9-30 กรุงเทพมหานคร

16. ม.ล. จีรายุส เกษมสันต์ 2521 ***ประวัติและต้นกำเนิดของคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน*** กรมพัฒนาที่ดิน หน้า 5-6

17. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2524 ***การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไทยในเศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย*** ทวีกิจการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร หน้า 214

18.ประเสริฐ มิลินทางกูร 2533 ***อุทกภัย*** ในเอกสารการประชุมวิชาการ ประจำปี 2533 จัดโดยสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย เรื่อง ภัยธรรมชาติในประเทศไทย หน้า 27 วันที่ 11-14 พฤศจิกายน 2533 โรงแรมเอเซีย กรุงเทพมหานคร

19. ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ 2530 ***นโยบายที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 กันยายน 2530*** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

20. สถาบันธุระ 2523 ***สรุปย่อและข้อเสนอแนะการศึกษานโยบายและแผนการใช้ที่ดิน***

21. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย2529 ***รายงานการศึกษาเรื่องนโยบายที่ดิน เอกสารประกอบ*** เล่มที่ 1 นโยบายการจำแนกดิน

22. สยามบรรณ 2530 ***สยามออลมาแนค*** หน้า 73-74

23. สำนักงานคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน 2520 ***บัญชีสรุปผลการจำแนกที่ดินสำหรับให้ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นถึงสิ้นปีงบประมาณ 2520*** กรมพัฒนาที่ดิน

24. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2520 ***แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524)***

25. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 ***แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529)***

26. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2529 ***แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6*** (2530-2534)

27. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2534 ***แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2540)***

28. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2539 ***แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544)***

29. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2544 ***แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549)***

30. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2523 ***การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม*** กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน กรุงเทพมหานคร

31. สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 2544 ***คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544***

32. สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 2548 ***คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันที่ 23 มีนาคม 2548***

33. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 ***รวมคำแถลงนโยบายรัฐบาลตั้งแต่คณะแรกจนถึงคณะปัจจุบัน***

34. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2503 ***แผนพัฒนาการเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509)***

35. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2509 ***แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514)***

36. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2514 ***แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519)***

37. หลวงนรกิจบริการ 2517 ***คำบรรยายการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน*** โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

38. Aschbacher, J. 1993. ***The First European Remote Sensing Satellite (ERS-1) and Asia.*** In Proceeding of Workshop on SAR Data Analysis and Application. March 2-4, 1993. Marauy Garden Hotel, Bangkok, Thailand. P25.

39. FAO. 1974. ***A Land Capability Appraisal.*** Indonesia Interim Report. (AGL/INS 72/011). Rome, p. 39-40

40. Oguma, H. 1993 ***Introduction of Japanese Earth Resource Satellite System***. In Proceeding of Workshop on SAR Data Analysis and Application. March 2-4, 1993. Marauy Garden Hotel, Bangkok, Thailand. P.21

41. TDRI. 1990. ***Policy on Agricultural Land Reform in Thailand***. Final Report. P. 12

กฎหมาย

1. กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ
2. พระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมือง กรมการเสนา กำนัน อำเภอ ซึ่งจะออกประเมินนา รศ. 93 (พ.ศ.2417)
3. ประกาศขุดคลอง ร.ศ.96 (พ.ศ.2420)
4. ข้อบังคับการหวงห้ามที่ดิน ร.ศ.117 (พ.ศ.2441)
5. ประกาศพระบรมราชโองการให้ออกโฉนดที่ดินมณฑลกรุงเก่าและมณฑลกรุงเทพฯ ร.ศ.120
6. กฎกระทรวงเกษตราธิการ ร.ศ. 120 (พ.ศ.2444)
7. พระราชบัญญัติออกตราจองที่ดินชั่วคราว ร.ศ.121 (พ.ศ.2445)
8. พระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.127 (2451)
9. ข้อบังคับชั่วคราวสำหรับการปลูกสวนใหญ่ สวนสมพักศรที่ไร่แลนา ร.ศ. 129 (พ.ศ.2453)
10. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457
11. พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.2475
12. พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.2478
13. พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484
14. พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2485
15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492
16. พระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา พ.ศ.2493
17. พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินเพื่อความเป็นธรรมของสังคม พ.ศ.2497
18. พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ.2497
19. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497
20. ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2500
21. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504
22. พระราชบัญญัติคันและคูน้ำ พ.ศ.2505
23. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
24. พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509
25. พระราชบัญญัติการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511
26. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2511

27. ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515
28. พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517
29. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517
30. พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ.2517
31. พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ.2517
32. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518
33. พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518
34. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518
35. พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518
36. พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2519
37. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521
38. พระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ.2522
39. พระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2522
40. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2522
41. พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2524
42. พระราชกำหนดเปลี่ยนแปลงราคาปานกลางของที่ดินที่กำหนดไว้สำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ.2525 ถึง พ.ศ.2528 พ.ศ.2525
43. พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ.2526
44. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2528
45. พระราชบัญญัติกำหนดราคาปานกลางของที่ดินสำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ พศ.2529
46. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช2484 พ.ศ.2532
47. พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2532
48. ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่4 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534
49. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534
50. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2534
51. พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2534
52. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534
53. พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535
54. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535
55. พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2535

56. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
57. พระราชบัญญัติขุดและถมดิน พ.ศ. 2543
58. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545
59. พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาพื้นที่ พศ. 2547

มติคณะรัฐมนตรี

1. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 ตุลาคม 2500	เรื่อง การเวนคืนที่ดินทางราชการ
2. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กรกฎาคม 2502	เรื่อง โครงการจัดสรรที่ดินแปลงใหญ่
3. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 เมษายน 2503	เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติและกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทำลายป่า
4. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2504	เรื่อง การสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน
5. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 พฤศจิกายน 2504	เรื่อง การสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน
6. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 ตุลาคม 2506	เรื่อง การช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือนร้อนจากการเวนคืนที่ดินเนื่องจากการสร้างการชลประทานและการพลังงาน
7. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 พฤศจิกายน 2506	เรื่อง การสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน
8. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 มกราคม 2507	เรื่อง การโอนงานจำแนกประเภทที่ดิน
9. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มิถุนายน 2510	เรื่อง โครงการปลูกสร้างสวนป่าของ อ.อ.ป.
10. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 พฤศจิกายน 2510	เรื่อง ขอเปลี่ยนแปลงหลักการอนุญาตทำไม้ในป่าโครงการไม้กระยาเลย
11. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 มกราคม 2511	เรื่อง การขอเข้าใช้ประโยชน์ในเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี
12. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 กรกฎาคม 2512	เรื่อง การจัดที่ดินให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินและที่บุกรุกไปทำกินในที่สงวนหวงห้าม
13. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 ธันวาคม 2512	เรื่อง การจัดที่ดินให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินและที่บุกรุกไปทำกินในที่สงวนหวงห้าม
14. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 พฤษภาคม 2514	เรื่อง โครงการปลูกสร้างสวนป่าของ อ.อ.ป. โครงการที่ 1
15. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 กันยายน 2514	เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการประสานงานการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม
16. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 สิงหาคม 2517	เรื่อง นโยบายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นการถาวร
17. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 มกราคม 2518	เรื่อง โครงการปลูกสร้างสวนป่าโครงการที่2 และ 3

18. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 มกราคม 2518	เรื่อง นโยบายอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว
19. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 เมษายน 2518	เรื่อง แผนงานจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านป่าไม้
20. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤษภาคม 2518	เรื่อง การให้จัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
21. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 มิถุนายน 2518	เรื่อง ทบทวนมติ คณะรัฐมนตรี และคำสั่งเกี่ยวกับการป่าไม้
22. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 กันยายน 2518	เรื่อง การจัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
23. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 กันยายน 2519	เรื่อง ทบทวน มติครม. และคำสั่งเกี่ยวกับการป่าไม้
24. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤษภาคม 2520	เรื่อง การจัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
25. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 กรกฎาคม 2520	เรื่อง จัดตั้งทบวงที่ดิน
26. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 สิงหาคม 2520	เรื่อง การดำเนินการปฏิรูปที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมสภาพ
27. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 สิงหาคม 2520	เรื่อง ทบทวนมติ ครม.เกี่ยวกับการป่าไม้
28. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 ตุลาคม 2520	เรื่อง การจัดสรรที่ดินเพื่ออพยพราษฎรออกจากเขตน้ำท่วมเนื่องจากการก่อสร้างโครงการชลประทาน
29. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 มกราคม 2522	เรื่อง ลดการทำไม้ลงร้อยละ 15
30. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 สิงหาคม 2522	เรื่อง โครงการออกหนังสืออนุญาตให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว (ส.ท.ก.)
31. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2524	เรื่อง นโยบายและมาตรการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
32. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 มิถุนายน 2525	เรื่อง ขอปรับปรุงแนวทางปฏิบัติตามโครงการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยว
33. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 มิถุนายน 2525	เรื่อง นโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน
34. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 กรกฎาคม 2525	เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย
35. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2527	เรื่อง ขอแก้ไขเพิ่มเติมหลักการในการจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่ถูกเขตชลประทาน

36. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2527	เรื่อง โครงการพัฒนากรมที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ
37. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 มิถุนายน 2527	เรื่อง หลักการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน
38. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528	เรื่อง หลักเกณฑ์การช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน เฉพาะในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
39. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528	เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำปิงและวัง
40. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 ธันวาคม 2528	เรื่อง นโยบายป่าไม้แห่งชาติ
41. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 มีนาคม 2529	เรื่อง การควบคุมการจัดที่ดิน
42. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 ตุลาคม 2529	เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพของลุ่มน้ำยม-น่าน
43. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 2 มิถุนายน 2530	เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดสภาพป่าเสื่อมโทรมตามความเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
44. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 กันยายน 2530	เรื่อง นโยบายที่ดิน
45. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 15 ธันวาคม 2530	เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน
46. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 15 ธันวาคม 2530	เรื่อง ขอแก้ไขหลักการจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่ถูกเขตชลประทาน
47. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 มีนาคม 2531	เรื่อง แก้ไขมาตรการ การใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้น 1A ของลุ่มน้ำยม-น่านให้เหมือนกับลุ่มน้ำปิง-วัง
48. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 มิถุนายน 2531	เรื่อง การวางแผนการใช้ที่ดิน จังหวัดเลย กาฬสินธุ์ อุดรธานี ตราด นครสวรรค์ และอุตรดิตถ์
49. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 กรกฎาคม 2531	เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำมูล-ชี
50. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 มีนาคม 2532	เรื่อง โครงการพัฒนากรมที่ดินระยะที่ 2
51. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 มีนาคม 2532	เรื่อง การดำเนินงานตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527
52. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 มิถุนายน 2532	เรื่อง การช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยผิดกฎหมาย

53. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 กรกฎาคม 2532	เรื่อง ขออนุมัติหลักการเกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดิน ค่ารื้อย้ายบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ค่าทดแทนไม้ยืนต้น พืชล้มลุก ให้แก่ราษฎรผู้ถือครองที่ดินซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์และการจ่ายเงินทดแทนที่ดินในเขตนิคม
54. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 พฤศจิกายน 2532	เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำภาคใต้และข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำ
55. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 ธันวาคม 2532	เรื่อง ขอผ่อนผันใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น1 A ในการก่อสร้างทางเพื่อความมั่นคง
56. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533	เรื่อง โครงการสำรวจสถานที่ราชการบ้านเรือนราษฎรและถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร
57. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 เมษายน 2533	เรื่อง ขออนุมัติหลักการเกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าขนย้ายบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ทดแทนต้นไม้ยืนต้น พืชล้มลุก ให้แก่ราษฎรผู้ถือครองที่ดินที่ถูกเขตพื้นที่จัดสรรอพยพราษฎร โครงการชลประทาน
58. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 สิงหาคม 2534	เรื่อง แผนพัฒนาการเกษตรและปฏิรูปที่ดินในส่วนของแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน
59. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 พฤศจิกายน 2534	เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำภาคตะวันออกและข้อเสนอแนะมาตรการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำ
60. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 ธันวาคม 2534	เรื่อง ให้รื้อสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่รวมทั้งสนามกอล์ฟ
61. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535	เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
62. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 มีนาคม 2535	เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติม
63. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 มีนาคม 2535	เรื่อง โครงการสำรวจสถานที่ราชการบ้านเรือนที่ดินทำกินของราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรและเขตที่สาธารณะประโยชน์

64. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 กรกฎาคม 2535	เรื่อง ยกเลิกโครงการจัดสรรที่ทำกินในป่าสงวนเสื่อมโทรมให้ราษฎรผู้ยากไร้ (ค.จ.ก.)
65. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 กันยายน 2535	เรื่อง การปรับโครงสร้างกรมป่าไม้
66. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤษภาคม 2536	เรื่อง การพิจารณาแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ดินในเขตป่าไม้
67. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤษภาคม 2536	เรื่อง ขออนุมัติในหลักการให้จ่ายเงินชดเชยค่าที่ดินเป็นกรณีพิเศษแก่ผู้ที่มีสิทธิ์แต่ทางราชการไม่สามารถจัดหาที่ดินแห่งใหม่ให้เข้าอยู่อาศัยและทำกินได้เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนจากโครงการมูลบน
68. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 กันยายน 2536	เรื่อง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้และที่ดิน พ.ศ.2536
69. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 2 พฤศจิกายน 2536	เรื่อง ปัญหาหนี้สินนอกระบบของเกษตรกร
70. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 23 พฤศจิกายน 2536	เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.....
71. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 มิถุนายน 2537	เรื่อง โครงการพัฒนากรมที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศระยะที่สาม พ.ศ.2538-2542
72. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 กันยายน 2537	เรื่อง หลักการเกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ติดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์
73. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 ตุลาคม 2537	เรื่อง แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
74. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 พฤศจิกายน 2537	เรื่อง แผนปฏิบัติการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำตัวอย่าง (ลุ่มน้ำแม่แตง เชิญ และคลองยัน)
75. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 มิถุนายน 2538	เรื่อง คณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

76. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2539	เรื่อง หลักการให้จ่ายเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับที่ดินแก่ราษฎรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่มีหนังสือสำคัญหรือเอกสารสิทธิ์ในเขตดำเนินการตามโครงการขยายเหมืองแม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
77. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2539	เรื่อง จังหวัดนครราชสีมาขอใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน
78. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 พฤษภาคม 2539	เรื่อง คณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
79. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 พฤศจิกายน 2539	เรื่อง การช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิรินธร
80.มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 พฤศจิกายน 2539	เรื่อง การจ่ายเงินค่าชดเชยให้แก่ราษฎรผู้ได้รับความเดือนร้อนในการก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำวังตาลาดสมบูรณ์ (วังบายศรี) จังหวัดชัยภูมิ
81. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539	เรื่อง การยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลน
82. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539	เรื่อง อนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสหกรณ์ ในท้องที่อำเภอเมืองสระแก้ว อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว พ.ศ...
83. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 เมษายน 2540	เรื่อง ผลการประชุมเจรจาแก้ปัญหาของสมัชชาคนจน
84. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2540	เรื่อง มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและการบุกรุกป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในจังหวัดนครราชสีมา
85. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2540	เรื่อง สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
86. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2540	เรื่อง มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในภาพรวมทั้งประเทศ
87. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 เมษายน 2540	เรื่อง ผลการประชุมเจรจาแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน (กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน)

88. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 พฤษภาคม 2540	เรื่อง ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหากรณีป่าดงหัวกองและป่าดงบังอี่ จังหวัดอำนาจเจริญตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ
89. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 กันยายน 2540	เรื่อง ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา กรณีป่าดงขุมคำ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
90. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 กันยายน 2540	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ…..
91. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 กันยายน 2540	เรื่อง การประชุมคณะรัฐมนตรีในส่วนภูมิภาค ภาคเหนือ (แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ระดับพื้นที่ และโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ.2541-2544)
92. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 กันยายน 2540	เรื่อง การขอเข้าทำประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1เอ และ 1บี เพื่อก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็ก น้ำสาน และน้ำหมัน
93. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 ตุลาคม 2540	เรื่อง สถานภาพปัจจุบันของป่าชายเลน และแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศ
94. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 2 มิถุนายน 2541	เรื่อง ผลการดำเนินงานคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและผู้แทนสมัชชาเกษตรภาคอีสาน
95. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541	เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้
96. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 กันยายน 2541	เรื่อง หลักเกณฑ์การขอผ่อนผันการดำเนินการตามข้อสังเกตตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่21 กุมภาพันธ์ 2538 เรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ
97. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 กันยายน 2541	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ…….
98. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 15 ธันวาคม 2541	เรื่อง ความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศล
99. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542	เรื่อง การพิจารณาช่วยเหลือกรณีราษฎรอำเภอเขื่องในเรียกร้องชดเชยความเสียหายโครงการฝายธาตุน้อย

100. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542	เรื่อง รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฝายราษีไศลเพิ่มเติม
101. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 มกราคม 2542	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่.)พ.ศ…
102. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มีนาคม 2542	เรื่อง อนุมัติขยายระยะเวลาดำเนินการโครงการพัฒนากรมที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่3 (พ.ศ.2538-2542) ออกไปอีก 2 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ.2543-2544)
103. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มีนาคม 2542	เรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการมูลบน
104. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 พฤษภาคม 2542	เรื่อง ผลการเจรจาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ
105. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 พฤษภาคม 2542	เรื่อง แผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 2 (2540-2544)
106. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 พฤษภาคม 2542	เรื่อง ผลการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและผู้แทนสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน ครั้งที่ 2/2542
107. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 ตุลาคม 2542	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ…
108. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 ตุลาคม 2542	เรื่อง การจ่ายเงินค่าชดเชยโครงการฝายราษีไศล
109. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 มกราคม 2543	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชกฤษฎีกาที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว
110. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 มกราคม 2543	เรื่อง การให้จ่ายเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับที่ดินแก่ราษฎรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่มีหนังสือสำคัญหรือเอกสารสิทธิ์ในเขตดำเนินการ ตามโครงการขยายเหมืองแม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
111. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 มีนาคม 2543	เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาญัตติให้มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

112. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 มิถุนายน 2543	เรื่อง รายงานสรุปการทำประชาพิจารณ์ประจำปี 2542
113. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 พฤษภาคม 2543	เรื่อง แผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่ 2 (พ.ศ.2540-2544)
114. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 20 มิถุนายน 2543	เรื่อง ให้กรมบัญชีกลางปิดบัญชีเงินกองทุนจัดหาที่ดินเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน
115. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 กรกฎาคม 2543	เรื่อง การแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
116. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 สิงหาคม 2543	เรื่อง มาตรการระยะยาวในการแก้ไขปัญหากลุ่มเขื่อนและกลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน
117. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 สิงหาคม 2543	เรื่อง มติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน
118. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 ตุลาคม 2543	เรื่อง มติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน
119. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 31 ตุลาคม 2543	เรื่อง โครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
120. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 พฤศจิกายน 2543	เรื่อง โครงการจัดทำแผนที่เพื่อการบริหารทรัพยากรทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
121. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 ธันวาคม 2543	เรื่อง การให้ภาคยานุวัติสารในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือการแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา
122. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 ธันวาคม 2543	เรื่อง คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและผู้ยากจน ทั้ง 3 กองทุนฯ
123. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 มกราคม 2544	เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ...และร่างกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ...

124. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 มกราคม 2544	เรื่อง การแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
125. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544	เรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในแขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์
126. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 มิถุนายน 2544	เรื่อง ขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน
127. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 มิถุนายน 2544	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่…) พ.ศ…
128. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 มิถุนายน 2544	เรื่อง แนวทางปฏิบัติกรณีทางราชการขอให้ราษฎรอุทิศที่ดินให้หลังกรณีเข้าไปดำเนินการในที่ดินของเอกชนเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
129. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 มิถุนายน 2544	เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.)
130. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 กรกฎาคม 2544	เรื่อง ขออนุมัติจ่ายเงินค่าทดแทนที่ดิน(ค่าขนย้าย) โครงการฝายเชียงดาว
131. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 31 กรกฎาคม 2544	เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน พ.ศ….
132. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 ตุลาคม 2544	เรื่อง ทบทวนการขอใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี จังหวัดภูเก็ต
133. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 ตุลาคม 2544	เรื่อง โครงการพัฒนากรมที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ระยะที่ 4 พ.ศ.2545-2547
134. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 มกราคม 2545	เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน พ.ศ…
135. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 มีนาคม 2545	เรื่อง แนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและการปฏิรูปที่ดิน
136. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 มีนาคม 2545	เรื่อง ที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ
137. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 มีนาคม 2545	เรื่อง ขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน (โรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ของการประปานครหลวง)

138. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 มีนาคม 2545	เรื่อง การซื้อขายที่ดิน อาคาร และห้องชุดเพื่อใช้เป็นที่ทำการและที่พักของสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุล
139. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 มีนาคม 2545	เรื่อง จ่ายเงินค่าทดแทนที่ดิน(ค่าขนย้าย) โครงการฝายเชียงดาว
140. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 เมษายน 2545	เรื่อง ขอลดหย่อนค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน
141. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 สิงหาคม 2545	เรื่อง ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนลำมูลบน รวม35 ราย ฟ้องร้องคณะรัฐมนตรีต่อศาลปกครองกลาง เพื่อให้เพิกถอนมติคณะรัฐมนตรี
142. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 สิงหาคม 2545	เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ…
143. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 กันยายน 2545	เรื่อง แผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน ระยะที่3 (พ.ศ.2545-2549)
144. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 ตุลาคม 2545	เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ…
145. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 15 ตุลาคม 2545	เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ รวม 13 ฉบับ
146. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 ตุลาคม 2545	เรื่อง การยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การฟ้องเรียกค่าเสียหายเมื่อมีการกระทำผิดเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ
147. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 พฤศจิกายน 2545	เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ.2521 ถึง พ.ศ.2524 มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พศ.2546 พ.ศ.....
148. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 24 ธันวาคม 2545	เรื่อง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พศ…
149. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 มกราคม 2546	เรื่อง แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

150. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 มีนาคม 2546	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ.....
151. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 เมษายน 2546	เรื่อง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (ฉบับที่..) พ.ศ…
152. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2546	เรื่อง แนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและการปฏิรูปที่ดิน
153. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 มิถุนายน 2546	เรื่อง ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติ
154. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มิถุนายน 2546	เรื่อง ร่างกฎกระทรวง ฉบับที่..(พ.ศ…) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497
155. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 24 มิถุนายน 2546	เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดมาตรการป้องกันการพังทลายของดินในการขุดหรือถมดินตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน พ.ศ…
156. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กรกฎาคม 2546	เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการขุดดินและถมดิน พ.ศ…
157. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 กันยายน 2546	เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่…)พ.ศ…
158. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 กันยายน 2546	เรื่อง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ(ฉบับที่ 2)
159. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 ตุลาคม 2546	เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนเทอดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา และการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน
160. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 ตุลาคม 2546	เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน
161. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 ตุลาคม 2546	เรื่อง ผลความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหากรณีราษฎรเข้าครอบครองสวนปาล์มในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เอกชนขอใช้ประโยชน์

162. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 ตุลาคม 2546	เรื่อง การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้
163. มติคณะรัฐมนตรี วันที่18 พฤศจิกายน 2546	เรื่อง รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดิน
164. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 พฤศจิกายน 2546	เรื่อง ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการให้สัมปทานในที่ดินของรัฐ พ.ศ....
165. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 พฤศจิกายน 2546	เรื่อง ผลการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและกำกับนโยบายการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (กอ.ชดจ.)
166. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 พฤศจิกายน 2546	เรื่อง การแลกเปลี่ยนที่ราชพัสดุที่ดินการเคหะแห่งชาติ
167. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 มกราคม 2547	เรื่อง รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดิน (ครั้งที่ 2)
168. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 มกราคม 2547	เรื่อง ผลการประชุมหารือระหว่างรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในการจัดที่ดินทำกิน
169. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 24 มกราคม 2547	เรื่อง อนุมัติจำแนกประเภทที่ดินตามมติคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน ครั้งที่ 2/2542 ครั้งที่ 1/2543 และครั้งที่1/2546
170. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 24 มกราคม 2547	เรื่อง รายงานความก้าวหน้าและข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
171. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 24 มกราคม 2547	เรื่อง รายงานความก้าวหน้าในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 มิถุนายน 2546
172. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
173. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง การยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1)

174. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนประเภทที่ดิน (ครั้งที่ 3)
175. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาให้นำราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้อยู่ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ.2521 ถึง พ.ศ.2524มาใช้ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พศ.2547 พ.ศ.....
176. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง โครงการจัดทำแผนที่ภาพถ่ายออร์โธสีเชิงเลขมาตราส่วน 1 : 4,000
177. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง แผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการ
178. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547	เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
179. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มีนาคม 2547	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่...) พ.ศ....
180. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มีนาคม 2547	เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่...) พ.ศ....
181. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มีนาคม 2547	เรื่อง การดำเนินการจัดที่ดินของรัฐให้ประชาชนทำกิน
182. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 เมษายน 2547	เรื่อง สรุปผลการประชุมสัมมนาเตรียมความพร้อมแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความยากจนของประชาชน
183. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤษภาคม 2547	เรื่อง ให้ผ่อนผันให้บริษัทปูนซิเมนต์ไทย(ท่าหลวง) จำกัด ใช้พื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่1 เพื่อทำเหมืองแร่ท้องที่อำเภอพระพุทธบาท จ.สระบุรี
184. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 พฤษภาคม 2547	เรื่อง มาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ
185. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 กรกฎาคม 2547	เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี
186 มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 กรกฎาคม 2547	เรื่อง โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี
187. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 สิงหาคม 2547	เรื่อง โครงการหมู่บ้านแผนใหม่ตามแนวพระราชดำริเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา พระบรมราชินีนาถ

188. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 สิงหาคม 2547	เรื่อง มาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้
189. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 31 สิงหาคม 2547	รายงานผลการปรับปรุงระบบภาษีที่ดิน
190. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 กันยายน 2547	เรื่อง ร่างกฎกระทรวง ฉบับที่.....(พ.ศ.....) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497
191. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 มีนาคม 2548	เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี(ปรับปรุงระบบภาษีที่ดิน)

คำสั่งนายกรัฐมนตรี

1. คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 32/2517 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2517
   เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนปัญหาหนี้สินของชาวนา ชาวไร่ (กสส.)
2. คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สร 0203/4381 ลงวันที่ 4 เมษายน 2518
   เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ
3. คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สร 0704/2109 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2518
   เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ
4. คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 108/2520 ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2520
   เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาในการบริหารงานจัดที่ดิน

<u>คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์</u>

1. คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 32/2532 ลงวันที่ 17 มกราคม 2532
   เรื่อง การให้สัมปทานสิ้นสุดลง

คำสั่ง คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

1. คำสั่งคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ที่ 2/2530 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับนโยบายที่ดิน

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ.2535
   ประกาศ ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2535
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พศ 2545
   ประกาศ ณ วันที่ 7 มกราคม 2546

รายงานการประชุมคณะกรรมการ

1. คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ 2537 รายงานการประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ
   ครั้งที่ 3/2527 วันที่ 25 สิงหาคม 2537
2. คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ 2530 รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ
   ครั้งที่ 1/2530 วันที่ 3 มิถุนายน 2530 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
   กรุงเทพมหานคร

3. คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ 2533 รายงานการประชุม
คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ครั้งที่ 4/2533
วันที่ 25 ตุลาคม 2533
4. คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ 2537 รายงานการประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ
ครั้งที่ 3/2537 วันที่ 25 สิงหาคม 2537

ประกาศ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

1. ประกาศ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2536

บทความในหนังสือพิมพ์

1. แก้วสรร อติโพธิ์ 2531 ***การปฏิรูปที่ดิน ภารกิจที่ถูกบิดเบือน***มติชนรายวัน
วันที่ 7 กันยายน 2531
2. โสภิณ ทองปาน 2531 ***แก้ พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินแต่ไม่แก้การไร้ที่ทำกิน***มติชนรายวัน
วันที่ 19 ธันวาคม 2531

ข่าวจากหนังสือพิมพ์

1. ประชาธิปไตย วันที่ 13 กรกฎาคม 2517
2. มหาชนรายสัปดาห์ วันที่ 6 ธันวาคม 2517
3. มติชนรายวัน วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2538
4. สยามรัฐ วันที่ 27 พฤษภาคม 2517

เวทีสิ่งแวดล้อม

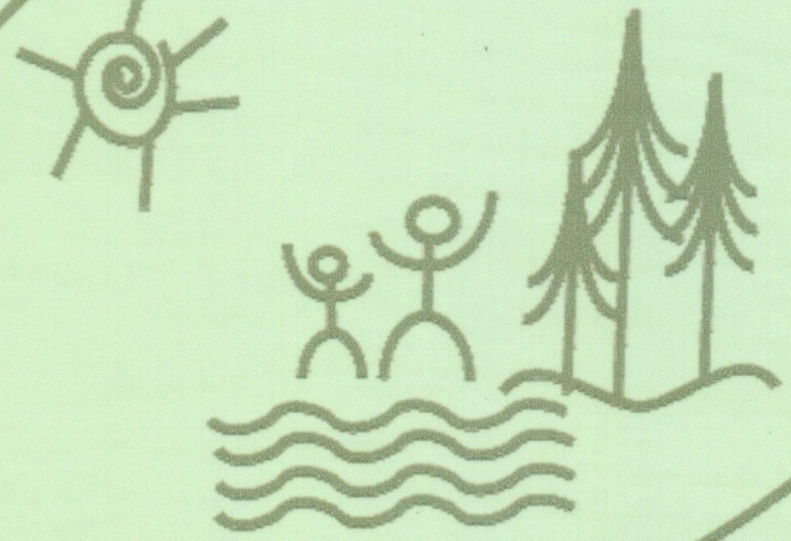

http://www.thaienvironment.net

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
Social Research Institute, Chiang Mai University, 239 Huaykaew Road, Suthep, Maung, Chiang Mai 50200 Thailand
Tel. 66.5394.2551, 66.5394.2593 Fax. 66.5394.2572, 66.5389.2649
E-mail: sridir@chiangmai.ac.th http://sri.cmu.ac.th